

Innehållsförteckning

Bilaga

Utfrågningar	2
Bilaga B1 Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth	2
Bilaga B2 Generaldirektör Bo Bylund	12
Bilaga B3 Justitieminister Beatrice Ask	26
Bilaga B4 Näringsminister Maud Olofsson	41
Bilaga B5 Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin	69
Bilaga B6 Statsrådet Lars Leijonborg	87
Bilaga B7 Statsminister Fredrik Reinfeldt	101
Bilaga B8 Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson	134

BILAGA

Utfrågningar

Bilaga B1 Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth

Tisdagen den 24 mars 2009

Granskningsärende 21 – Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroths handläggning av en jävssituation på Kulturdepartementet

Ordföranden: Jag hälsar er alla välkomna till konstitutionsutskottet.

Utskottet har som en av sina viktigaste uppgifter att för hela riksdagens räkning granska regeringen och dess statsråd. I en del av de ärenden som konstitutionsutskottet har att granska har vi inte bara en omfattande skriftlig dokumentation, utan vi kompletterar också med muntliga utfrågningar. Det ska vi göra i dag.

Jag hälsar kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth mycket välkommen hit till konstitutionsutskottet. Det ärende som vi behandlar i dag är ärende nummer 21 som rör frågan om eventuellt jäv på Kulturdepartementet. Det vi granskar i utskottet är kulturministerns ansvar för och handläggningen av ett eventuellt så kallat delikatessjäv i presstödsfrågan för statssekreteraren i Kulturdepartementet.

Ordningen är den att vi börjar med att ge kulturministern möjlighet att säga några inledande ord i ärendet och kommentera själva ärendet. Sedan har vi en utfrågning där vi börjar med det anmälade partiet, och därefter kommer partierna in i den storleksordning de har. Anmälade parti i det här ärendet är Socialdemokraterna, som då börjar utfrågningen.

Än en gång mycket välkommen, kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Fru ordförande! Regeringen och allianspartierna slog tidigt efter regeringsskiftet 2006 fast att presstödet ska försvaras. Den här hållningen har varit gemensam för regering och opposition. Mot bakgrund av den kritik som riktats mot presstödet från EU sedan den förra regeringen notifierade presstödet i juni 2006 har det varit viktigt för mig och regeringen att fortlöpande informera riksdagen om regeringens överväganden i försvaret av presstödet och hur frågan har utvecklats. Därför har jag också personligen eller genom mina tjänstemän vid ett stort antal tillfällen informerat konstitutionsutskottet och dess ledamöter.

Utfrågningen i dag rör granskningsärendet om jäv inom Kulturdepartementet i hanteringen av presstödsfrågan. Jag ska redogöra för hur vi agerat i den frågan, men jag vill först lämna en kortfattad redogörelse för vad som har hänt i ärendet stort.

Regeringens hållning är att vi värnar presstödet, eftersom det är ett viktigt instrument för att främja mångfalden på mediemarknaden. Vi har också sagt att presstödet samtidigt måste vara utformat i överensstämmelse med de gemensamma konkurrens- och statsstödsreglerna i EU. Det här ställningstagandet framgår bland annat av budgetpropositionerna för 2008 och 2009, av mina svar på interpellationer samt genom artiklar i dagspressen.

Det här försvaret har skett på olika sätt. Vi hade under 2007 och i början av 2008 en informell dialog med kommissionen, som ledde fram till förslag om förändrat presstöd som gick på remiss våren 2008. Regeringen bedömde därefter att det inte var möjligt att gå vidare med dessa förslag. En viktig anledning till det var vissa remissinstansers kritik mot promemorian, bland annat att regeringen inte borde föreslå förändringar i presstödet innan det prövats formellt av kommissionen.

Vi tog till oss synpunkterna från remissinstanserna, och inte minst lyssnade vi till den kritik som gällde just öppenheten. Även för egen del tycker jag, vilket jag framfört även här, att bristen på öppenhet från kommissionen var besvärande. Låt mig i det sammanhanget säga att vi naturligtvis också har tagit till oss de synpunkter som framförts här i konstitutionsutskottet.

Regeringen valde mot den bakgrunden att göra en omstart i hela processen och notifierade därför 2006 års beslut om presstöd. Som framgår av våra svar var regeringens hållning följden av ett ställningstagande av alliansens partiledare. Därefter har en formell skriftväxling skett mellan regeringen och kommissionen. I dagsläget väntar vi på ett svar från kommissionen på vår skrivelse som vi lämnade in i januari.

Låt mig understryka när det gäller regeringens hållning i sakfrågan att presstödet ska försvaras. Där har ingen förändring skett sedan tillträdet 2006, och alla steg som har tagits har haft detta som utgångspunkt. I det sammanhanget vill jag säga att det har varit en styrka i diskussionerna med konkurrensdirektoratet att det har funnits en samsyn mellan regering och opposition.

När det sedan gäller frågor om jäv är regeringens ambition att hålla ett säkerhetsavstånd till jävsituationen. Men det kan naturligtvis vara svåra avvägningar när man ska bedöma hur stort säkerhetsavståndet ska vara i ett enskilt fall, som det som är aktuellt här i dag. Jag vill säga inledningsvis, vilket också framgår av de skriftliga yttranden som ni har fått, att bedömningen var att det inte förelåg jäv i fråga om Ingrid Eiken. Frågan är snarast om säkerhetsavståndet har varit tillräckligt stort.

Till grund för de bedömningar som har gjorts ligger att presstödet regleras i presstödsförordningen, som innehåller generella regler som berör alla tidningsföretag, inte bara Svenska Dagbladet. Riksdagen, och inte regeringen, bestämmer det sakliga innehållet i förordningen, det vill säga vilka förutsättningar som gäller för att få stöd och storleken på detta stöd. Sedan är det Presstödsnämnden som tillämpar reglerna och som på ansökan av

tidningsföretagen beslutar om stöd. Det är alltså en annan situation än när det är fråga om ärenden där regeringen fattar beslut som direkt berör till exempel en viss person eller ett företag.

Efter det att kommissionen den 7 november 2008 lämnat sin preliminära uppfattning om presstödet gjordes på departementet en förnyad bedömning. Genom kommissionens skrivelse kom frågan in i en ny fas. För att det inte skulle finnas någon som helst grund för att ifrågasätta beslutsprocessen gjorde jag bedömningen att det i det läget var lämpligt att låta någon annan få vara statssekreterare när det gäller frågor om stöd till dagspressen. Det innebär att det är statssekreteraren Magnus G Graner som sedan den 18 november 2008 har den uppgiften.

Det gjordes alltså en annan bedömning av säkerhetsavståndet då. Det är naturligtvis alltid svårt att exakt avgöra hur stort säkerhetsavståndet ska vara. Jag vet också att tidigare regeringar har haft att göra liknande och svåra bedömningar. Men vi fann i den situation som rådde då att det var bäst att öka avståndet, och jag håller med anmälaren om att det är angeläget att undvika situationer som någon skulle kunna uppfatta innehålla en intressekonflikt. Så här i efterhand kan jag hålla med om att det hade varit bättre om vi hade fattat det här beslutet tidigare.

I dagsläget väntar vi in ett svar från kommissionen. För mig är det viktigt att beslutsprocessen även framöver blir så öppen och transparent som möjligt. Jag kommer därför att ta initiativ till att informera KU när svaret kommer in från kommissionen.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Fru ordförande! Tack, statsrådet, för en ordentlig genomgång av både ärendet och hur det har tänkts i själva jävsfrågan.

Jag skulle vilja börja ända från början, när statssekreterare Ingrid Eiken anställdes. Det var alltså den 21 december 2006. Då utsågs Ingrid Eiken till statssekreterare med ansvar för bland annat mediefrågor. Hade ministern då kunskap om att statssekreterarens make satt med i styrelsen för SVT, och i så fall när och av vem fick statsrådet den informationen?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Jo, jag kände väl till att Odd Eiken då satt i styrelsen för SVT. Han hade varit aktiv i mediefrågor under lång tid.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Gjordes det vid det tillfället någon bedömning av jävsfrågan?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Odd Eiken beslöt på eget initiativ att avsäga sig uppdraget i SVT:s styrelse för att det var nära koppling till Kulturdepartementet. Han deltog inte, vad jag har fått höra, heller i de sammanträden som skedde efter det att Ingrid Eiken hade anställts.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Den informationen har jag också. Fick ministern någon information om att Odd Eiken i april 2007 hade tagit plats i styrelsen för Svenska Dagbladet, och i så fall när och av vem?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Jag kan inte exakt säga när jag fick den informationen, men jag vet att han registrerades som ledamot någon gång i början av juni. När han valdes in vet jag inte. Men det här var ju väl känt i en vid krets, och det fanns också uppgifter i medier om detta. Jag kände till det, ja.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Gjordes det då någon bedömning av jävsituationen?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Frågan var uppe för diskussion, men vi uppfattade inte att det fanns en fråga om jäv, nej.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Gjordes det någon rättslig bedömning, eller var det bara en diskussion?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): En rättslig bedömning gjordes inte. Det här är ju frågor som är ständigt aktuella på departementet. Ingrid Eiken har varit chef för internrevisionen och är mångårig medarbetare i Regeringskansliet, så hon vet väl vilka regler som gäller.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Av de handlingar som vi har fått från Regeringskansliet framgår att statssekreterare Eiken har haft en stor roll i hanteringen, och det har KU också vetskap om eftersom vi många gånger har fått besök av statssekreteraren. Alla frågor som kräver ett politiskt ställningstagande har stämts av med statssekreteraren. Instruktionerna för de informella mötena med kommissionen har föredragits och stämts av med statssekreteraren. Vid föredragningar i KU har statssekreteraren medverkat. Texter i budgetpropositionen och arbetet inför och remittering av promemoria har hanterats av statssekreteraren.

Eftersom presstödet regleras i förordningen gjordes alltså bedömningen, enligt vad kulturministern här har sagt, att det inte förekom jäv. På vilka grunder gjordes den bedömningen?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Inledningsvis vill jag säga att alla frågor som är uppe på departementet föredras naturligtvis för statssekreteraren, stort såväl som smått. Vad vi hade att hantera var synpunkter från en informell handläggning med EU-kommissionen. Eftersom det inte var en fråga som det togs beslut om på departementet utan regleras i pressstödsförordningen ansåg vi inte att det fanns några diskussioner om jäv där.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Var frågan uppe över huvud taget? Övervägde man att det kunde finnas ett delikatessjäv när det var en så väldigt omfattande hantering av de här frågorna?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det finns diskussioner i många sammanhang. Vi har ett femtiotal myndigheter under Kulturdepartementet, och det finns ofta intressekonflikter. Frågan är alltid aktuell. Naturligtvis kände vi till det, men det var inte fråga om en rättslig prövning, nej. Frågan låg inte heller riktigt hos oss utan skulle ut på remiss, vilket också skedde.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Kulturministern har sagt att det inte förelåg något jäv eftersom Presstödsnämnden hanterade frågan, och då kommer jag in på en annan fråga. Det är att den 1 juni 2007 utsågs en ny chef för just Presstödsnämnden. Hade statssekreterare Eiken någon roll vid den tillsättningen och utseendet av en ny chef?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Ja, rimligen hade hon det. Men beslutet fattades av mig och regeringen.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Förekom det någon jävssdiskussion i den situationen?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Nej, och det är ju väl känt att det förslag som gick ut från departementet på remiss inte precis heller var till gagn för Svenska Dagbladet, så den diskussionen kom inte upp, om att det skulle finnas någon form av jäv, som jag har sagt tidigare.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Nu avsåg jag utseendet av den nya chefen för Presstödsnämnden, att det kanske kunde ha varit olämpligt att Ingrid Eiken hade hanterat den frågan.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det är möjligt, i efterhand, med den kunskap som vi har i dag, eftersom jag nu sitter här, att det hade varit bättre med ett större avstånd. Det kan jag säga. Men vi bedömde inte att det då fanns någon fråga om jäv – nej.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Statsrådet har själv påpekat att frågan kom in i en annan fas och att regeringen formellt skulle kunna komma att ta ställning. Därför var det inte längre aktuellt att statssekreterare Eiken skulle hantera frågorna.

Vi har ju haft en departementsskrivelse som heter *Nya villkor för pressstödet* som skickades ut på remiss i april 2008 – det tog också statsrådet upp i sin inledning. Där deltog statssekreteraren i beredningen. Vilken rättslig status menar statsrådet att en Ds har? Den innehåller ju faktiskt ganska skarpa lagförslag. Är det någon form av formell hantering?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Ja, det är givetvis en formell hantering när någonting går ut på remiss, som den departementsskrivelse som också byggde på synpunkterna från konkurrensdirektoratet.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Finns det då någon skillnad i den hantering som kommer från kommissionen som kan resultera i en formell hantering från regeringen eller en departementsskrivelse som också kommer från regeringen, som också, enligt statsrådet, är en formell hantering?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Jag måste be Helene Petersson att utveckla frågan. Jag är inte säker på att jag förstod vad hon menade.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Nej, det kan kanske vara lite knepigt.

Frågan kom ju in i en ny fas, eftersom kommissionen hade kommit in med en skrivelse. Svaret vi har fått från Kulturdepartementet och Regeringskansliet är att det då var en ny fas på grund av att regeringen formellt skulle kunna komma att ta ställning.

Då gäller min fråga denna Ds, och jag kan även ta med budgetpropositionen, som enligt vårt sätt att se på det också är en formell hantering, varför det blev en ny fas när kommissionen hade sin skrivelse eller den formella hantering som Ds och budgetpropositionen var.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Departementsskrivelsen innehöll förslag utifrån de synpunkter, bland annat, som hade framförts av konkurrensdirektoratet, vilket bland annat innebar en, ska vi säga, försämrad situation för de två storstadstidningarna, det vill säga Svenska Dagbladet och Skånska Dagbladet i det här fallet.

När diskussionen sedan togs upp igen efter att remissinstanserna hade lämnat sina synpunkter, vilka vi också tog till oss, var min uppfattning att den här frågan också behövde lyftas till partiledarnivå, vilket skedde.

Med anledning av det beslut som togs gick notifieringen tillbaka till konkurrensdirektoratet. När svaret sedan kom i början av november och det blev klart att situationen hade förändrats ansåg vi att det var lämpligt bland annat med säkerhetsavståndet för Ingrid Eiken i det här fallet och att frågan inte längre skulle hanteras av henne.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Så det var inte någon diskussion om ett säkerhetsavstånd när man utarbetade materialet inför Ds och inför budgetpropositionen?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): I efterhand kan man kanske säga att vi nog borde ha haft det, men vi uppfattade inte då att det skulle finnas någon intressekonflikt.

Margareta Cederfelt (m): Ordförande! Tack, kulturministern, för föredragningen! Jag har en inledande fråga, och jag återgår till när i tiden det kan ha blivit aktuellt med en jävssituation.

Det första jag vill fråga om är: När blev kulturministern informerad av Ingrid Eiken om att Odd Eiken hade tillträtt uppdraget i Svenska Dagbladets styrelse?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Jag tror inte att informationen kom från Ingrid Eiken direkt, utan det var en information, som jag uppfattade det, via medierna.

Margareta Cederfelt (m): Om jag förstår rätt är informationen alltså inte given direkt av Ingrid Eiken, utan den är given via medierna.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det är svårt att minnas. Det är ju närmast två år sedan. Jag kommer inte exakt ihåg hur jag fick reda på informationen. Det skrevs i medierna om det. Och om Ingrid Eiken också möjligen underrättade mig om det kan jag inte svara på i dag, ärligt talat.

Margareta Cederfelt (m): Därefter vill jag också fråga: Vilka rutiner tillämpas inom Kulturdepartementet för att informera nyanställda medarbetare om regelverket för jäv?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det är en fråga som naturligtvis alltid är aktuell, inte minst därför att vi har så pass många myndigheter. Sverige är ett litet land, och människor möts i alla möjliga sammanhang.

När det är dags för nyanställningar på departementet uppmärksammas naturligtvis alltid de regler som finns och de etiska föreskrifter och riktlinjer som finns, som alla får ta del av.

Och är det aktuellt, som jag sade, eftersom frågan alltid är levande hos oss, diskuteras den med närmaste chef.

Margareta Cederfelt (m): Så det innebär att kulturministern har informerat statssekreteraren om regelverket när det gäller jäv?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): För att vara ärlig tror jag knappast att det behövdes, eftersom hon hade varit chef för internrevisionen och arbetat på Regeringskansliet sedan slutet av 1980-talet.

Margareta Cederfelt (m): Eftersom kulturministern säger att det finns en ständigt återkommande diskussion vid departementet om jäv vill jag också fråga: Finns det något formellt kring hur ofta diskussionen förs upp? Finns det också någonting om hur ofta frågan repeteras inom Kulturdepartementet? Det är ju precis som ministern har sagt en viktig fråga, att det sker en repetition.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det här finns inte som en punkt på dagordningarna på veckoberedningen – det ska jag väl ärligt säga. Men eftersom vi ofta sitter i situationer där vi ska utse personer till styrelser och man också har regelbundna mål- och resultatdialoger med myndigheterna och med institutionerna kommer den här frågan väldigt ofta upp. Det är också någonting som medierna väldigt ofta bevakar, inte minst när det gäller konstnärsområdet där det kan vara konstnärer som fördelar stipendier eller bidrag till kolleger. Så frågan är alltid aktuell.

Margareta Cederfelt (m): Jag har en sista fråga i det här sammanhanget. Om jag har förstått rätt föreligger det ingen förändring i regeringens och Kulturdepartementets kultur eller politik när det gäller presstödsfrågan. Då undrar jag om det i den departementsskrivelse som lämnades i april 08 finns någon annan inriktning gentemot tidigare politik. Det skulle vara intressant att få reda på mer om detta.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Ja, den departementsskrivelse som våren 2008 gick ut på remiss innehöll ju bland annat förslag om rätt kraftiga neddragningar för Svenska Dagbladet och Skånska Dagbladet. De skulle bli av med det särskilda storstadsstödet.

Sedan kom det in omfattande kritik från remissinstanserna. Men när det handlar om det ställningstagande som regeringen gjorde i samband med att den trädde till i september 2006 föreligger det egentligen ingen skillnad alls. Däremot formulerade vi om förslaget efter en diskussion med partiledarna.

Stefan Tornberg (c): Fru ordförande! Presstödsfrågan är en fråga som vi har diskuterat tidigare i KU. Vi är, som Helene Petersson sade, ett välinformerat utskott i det här avseendet.

Jag har en fråga om den förändring som skedde den 2 december 2008 då statssekreteraren i Justitiedepartementet Magnus Graner övertog ansvaret för presstödsfrågan. Handlade det enbart om presstödsfrågan, eller handlade det även om andra mediefrågor när en sådan ansvarsöverflyttning skedde mellan Ingrid Eiken och Magnus Graner?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Den här förändringen skedde den 18 november, inte i december. Och de frågor som är överlyfta till Magnus Graner handlar bara om presstödsfrågorna.

Stefan Tornberg (c): Fanns det några överväganden om det fanns ytterligare frågor som kunde komma i konflikt? Det finns ju många mediefrågor som hanteras på Kulturdepartementet som berör dagspressen. Gjordes det några överväganden där om säkerhetsavstånd, intressekonflikter och jäv?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det är naturligtvis flera mediefrågor som hanteras på Kulturdepartementet. Men när det gäller dagspressen är det bara presstödsfrågorna.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Fru ordförande! Jag skulle vilja be kulturministern att utveckla lite mer hur det gick till när ni kom fram till att det trots allt kanske förelåg en intressekonflikt eller att säkerhetsavståndet borde öka.

När detta inträffade, i november, var det Ingrid Eiken själv som då tog upp frågan om ett eventuellt jäv med statsrådet?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): När vi fick svar på våra synpunkter, det vill säga att vi ämnade genomföra det beslut som riksdagen hade fattat 2006, kom också ett utförligt svar, skriftligt den här gången, vilket var en fördel, från kommissionen där man fortsatt argumenterade mot det särskilda storstadsstödet.

Eftersom vi hade beslutat i regeringen – och partiledarna hade kommit överens om det – att vi ämnade ta strid även för storstadsstödet insåg vi att det möjligen kunde föreligga en konflikt, en intressekonflikt. För att vara säkra på att det här inte skulle bli ett problem för departementet beslöt jag att lyfta frågan och att befria Ingrid Eiken från just presstödsfrågorna.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Då har jag en förtydligande fråga. Det var alltså inte Ingrid Eiken som initierade den här nya bedömningen. Var det statsrådet själv eller var det någon annan på departementet som tog initiativ till den här nya bedömningen, som gjorde att du lyfte frågan till regeringen?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det gjorde jag tillsammans med Erik Kristow som är politiskt sakkunnig i mediefrågor på departementet.

Ingvar Svensson (kd): Fru ordförande! Jag har bara en kort fråga när det gäller jävssituationen. Man pekar på att det handlar om gynnande situationer. Men faktum är att även skaderekvisitet gäller i fråga om jävssituationer. Funderade man aldrig omkring detta? Förslaget i promemorian skulle ju ha lett till avsevärd skada för två storstadstidningar. Övervägde man inte i det läget säkerhetsavståndet i den här frågan?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Nej, det gjorde vi inte. Det här var ju en fråga som redan var avdömd på partiledarnivå. Sedan är det riksdagen som beslutar om förordningen, det vill säga när det gäller Pressstödsnämnden som betalar ut stödet till tidningarna utifrån ansökningarna. Så det gjordes inte.

Ingvar Svensson (kd): Får jag bara protestera. Riksdagen beslutar nästan aldrig om några förordningar, utan det är regeringen som gör det.

Marianne Berg (v): Tack för bra information! Många frågor är ställda, så jag har bara en enkel fråga. Ministern tog upp att man ej behövde informera Ingrid Eiken om jävssituationen och så vidare. Då undrar jag: Hur arbetar man med den här skriften om etiska riktlinjer på departementet med sina medarbetare?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Som jag sade tidigare tyckte jag inte att jag behövde informera Ingrid Eiken om jävssituationen eller om risken för jäv. Hon är väl medveten om vad som gäller på departementet.

Alla nyanställda får naturligtvis de här riktlinjerna. Det förs också en regelbunden diskussion kring jävs- och intressekonflikter, som jag nämnde tidigare. Så frågan är alltid aktuell.

Ordföranden: Då har vi gått ett varv runt. Då är ordet fritt för Socialdemokraterna om ni önskar ställa ytterligare frågor.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Jag har ett par kompletterande frågor. Jag återvänder till den här departementsskrivelsen. Statsrådet säger att den var förankrad på partiledarnivå. Men även en sådan förankring bereds ju. Hade Ingrid Eiken någon roll i den beredningen inför förankringen på partiledarnivå?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Statssekreteraren är alltid engagerad eller delaktig i de frågor som tas upp. Det gäller naturligtvis även i en sådan här fråga.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Jag har en slutlig, kompletterande fråga. Jag vill också nämna de här riktlinjerna som Marianne Berg och Margareta Cederfelt har tagit upp. Det gjordes den bedömningen att Ingrid Eiken kunde det här. Hon hade varit anställd så länge. Man tar upp det till regelbundna diskussioner och alla får dokumentet.

Min fråga är: Hur säkerställer statsrådet att alla faktiskt har kunskap? I dagens dokumentflöde och med alla dokument som man får som nyanställd gäller det att ta del av det på ett ordentligt sätt. KU har granskat frågan om jävssituationer tidigare och var då ganska kritiska till att man inte följde upp detta. Man såg till att det fanns med i utbildningssammanhang. Min fråga är: Hur säkerställer statsrådet att alla tar del av och känner till vad som finns i den här promemorian?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Jag blir nog tvungen att upprepa mitt svar från tidigare. Det här är en fråga som alltid är aktuell. De etiska riktlinjerna gäller självfallet. Det är också någonting som man alltid tar upp med nyanställda för att försäkra sig om att det inte finns risk för jäv när beslut ska fattas. Det är många beslut som fattas på ett departement under ett år.

Helene Petersson i Stockaryd (s): Det tas alltså upp när någon nyanställs? Det är inte bara så att man överlämnar en promemoria, utan frågan förs också upp?

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Det är många frågor som diskuteras med nyanställda, och inte minst just detta att man ska vara oväldig. Det är en väldigt viktig princip inom statsförvaltningen. Det sker givetvis. Det är en väldigt viktig del.

Margareta Cederfelt (m): Fru ordförande! Jag vill ställa en fråga till kulturministern som också rör hanteringen av jävsfrågan. Det finns ett regelverk och rutiner. Frågan tas upp vid nyanställning och hålls levande. Jag undrar också om rutinerna för att informera om jävsfrågan har utvecklats eller förändrats under den tid som kulturministern har varit minister i departementet. Det finns ju alltid en historia inom en verksamhet, och även departement, för hur en jävsfråga hanteras. Jag skulle vilja höra ministrerns kommentar till detta.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m): Vi uppfattade inte att det här var en jävsfråga. Det framgår också tydligt av de svar som utskottet har fått. Eftersom vi är här och frågan har ställts kan jag, som jag sade tidigare också, konstatera att det kanske hade varit bättre med ett större respektavstånd i just den här frågan, men vi uppfattar det inte som en jävssituation nu heller.

Ordförande: Jag konstaterar att vi i utskottet inte har några fler frågor att ställa till kulturministern. Jag vill å utskottets vägnar framföra ett tack till kulturministern för närvaron här i dag och för att hon har svarat på de frågor som vi har ställt. Tack så mycket!

Bilaga B2 Generaldirektör Bo Bylund

Tisdagen den 24 mars 2009

Granskningsärende 9 – Förflyttningen av generaldirektören för Arbetsförmedlingen

Vice ordföranden: Klockan är 12.00 och vi är redo att återuppta sammanträdet. Vi är på dagordningspunkt 2. Det är en offentlig utfrågning av generaldirektör Bo Bylund.

Den här utfrågningen är en del av granskningen av regeringen och regeringsärendenas handläggning. Det handlar om granskningsärende 9. Det är statsrådet Sven Otto Littorins hantering av generaldirektören för Arbetsförmedlingen. Ni har kallats hit för att öka KU:s kunskap vad avser detta granskningsärende.

Innan ledamöterna får möjlighet att ställa sina frågor brukar vi ge möjlighet för en inledning på maximalt 10 minuter.

Bo Bylund: För att ge en bakgrund till den aktuella händelsen vill jag först kort nämna att min bana som generaldirektör började i oktober 1994. Jag utsågs då av den dåvarande regeringen till generaldirektör och chef för Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, det vill säga nuvarande Arbetsmiljöverket.

Kort efter att jag tillträdde fick vi ett stort besparingsbeting, och på ganska kort tid genomförde jag en stor omorganisation och en effektivisering på 15 procent.

Dåvarande regeringen tyckte att jag gjorde ett bra jobb, och sommaren 1997, det vill säga efter knappt tre år, fick jag en fråga om jag ville bli chef för Banverket, där jag började den 1 september 1997.

Banverket bedrev en omfattande verksamhet med drygt 8 000 anställda. Jag satsade mycket på att göra Banverket till en kundorienterad, serviceinriktad och effektiv organisation. Jag ansvarade också för många stora järnvägsinvesteringsprojekt.

Under 2003 fick jag förlängt förordnande av regeringen. Man tyckte uppenbarligen fortsatt att jag gjorde ett bra jobb, därför att sommaren 2005 blev jag tillfrågad om jag ville bli chef för Arbetsmarknadsstyrelsen, där jag tillträdde i augusti 2005. Mitt förordnande där löpte till den 31 augusti 2011, då jag kommer att fylla 65 år.

Inom Arbetsmarknadsverket fanns vid den tidpunkten drygt 10 000 anställda över hela landet. I valrörelsen inför 2006 års val talade i stort sett alla ledare för de blivande regeringspartierna om att jag inte skulle få fortsätta som generaldirektör för Arbetsmarknadsstyrelsen om de vann valet. Skälet var min politiska uppfattning.

Därför var det självklart naturligt för mig att efter valet, när Sven Otto Littorin hade blivit utsedd till arbetsmarknadsminister, fråga om jag skulle få fortsätta som generaldirektör, om jag hade regeringens förtroende. Svaret på den frågan var att jag självklart skulle göra det. Det var kompetens som avgjorde.

Under 2007 stod det klart att Arbetsmarknadsstyrelsen och de 20 länsarbetsnämnderna skulle försvinna och en ny myndighet, Arbetsförmedlingen, bildas från och med den 1 januari 2008. Jag fick ansvaret för den här förändringen. På rekordtid genomfördes en av de största förändringar som skett av svenska myndigheter med en ny och kraftigt bantad organisation som följd. Kostnadsmassan sjönk med över 500 miljoner.

I det här arbetet träffade jag Sven Otto Littorin sommaren 2007. Då påpekade jag för honom att mitt förordnande måste ändras från och med den 1 januari 2008 om regeringen ville att jag skulle leda den nya myndigheten. Jag fick besked om att så skulle ske. Och så skedde också, för den 19 december utsågs jag till generaldirektör för Arbetsförmedlingen med samma förordnandetid som tidigare, nämligen till den 31 mars 2011.

Den nya myndigheten Arbetsförmedlingen startade sedan den 1 januari 2008, och det var naturligtvis viktigt för mig att få den att fungera bra så fort som möjligt. Det var vad jag hade fokus inställt på.

På eftermiddagen den 3 april var jag kallad till statssekreteraren på Arbetsmarknadsdepartementet på ett som jag trodde mer rutinartat möte. Jag fick då besked om att jag också skulle träffa Sven Otto Littorin.

Av Sven Otto Littorin fick jag då ett väldigt tydligt besked. Mitt jobb skulle annonseras ut. Orsaken var att man ville pröva nytt ledarskap. Något annat skäl angavs inte. Tvärtom sade Sven Otto Littorin att jag gjorde ett bra jobb. En tillförordnad generaldirektör skulle utses.

Jag sade då: Jag är ju förordnad till den 31 mars 2011. Jag har inga planer på att sluta. Hur ska vi hantera den här situationen? Sven Otto Littorin lade då ett färdigskrivet pressmeddelande om saken på bordet och sade att man skulle publicera det direkt efter mötet.

Mot bakgrund av min bana som generaldirektör, som jag har beskrivit, tror jag att alla förstår att jag var ganska så häpen. Jag frågade då vad som var anledningen till att man skulle hantera mig och min situation på detta uppenbart orimliga vis när jag, som jag anser, har gjort ett gott arbete under 14 år som generaldirektör.

Svaret på det var att det var många i Regeringskansliet som visste om regeringens ambition. Därför skulle det hela läcka ut, och därför ville man gå ut så fort som möjligt direkt efter mötet.

I pressmeddelandet stod det att vi var överens om att jag skulle sluta. Jag framhöll då att ministern naturligtvis fick skriva vad han ville i sitt pressmeddelande men att det som stod där naturligtvis måste vara sant. Det ändrades också senare.

Direkt efter mötet informerades medierna, och i intervjuer sedan under kvällen var beskedet från Sven Otto Littorin väldigt tydligt: Min anställning vid Arbetsförmedlingen skulle avslutas.

I det här läget funderar man naturligtvis på vad man ska göra. Jag är jurist själv. Jag gjorde en rättslig analys. Det enda skäl som hade uppgivits var att man ville pröva nytt ledarskap. Mitt förordnande kan inte brytas. Det finns en viss förflyttningsskyldighet i vissa fall, men det fanns inga skäl att förflytta mig enligt LOA. Därför var min slutsats entydig. Jag kunde på goda rättsliga grunder vägra att foga mig i Sven Otto Littorins och regeringens besked.

Vad skulle hända då? Hela svenska folket visste ju att regeringen ville flytta på mig. Det var alltså uppenbart att det allvarligt skulle skada verksamheten. Det skulle försätta Arbetsförmedlingens styrelse och ledning i en omöjlig situation.

När man har varit med om att bygga upp en organisation, rekryterat chefer, format ledningsgrupp och har medarbetare runt omkring sig känner man naturligtvis starkt för verksamheten. Omsorgen om verksamheten gjorde att det var omöjligt för mig att ta en juridisk strid. Därför meddelade jag Sven Otto Littorin söndagen den 6 april att jag tyckte att vi borde träffas för att se hur vi skulle lösa den uppkomna situationen. Vi träffades också måndagen den 7 april. Då kom vi överens om att regeringen den 10 april skulle utse mig till generaldirektör i Regeringskansliet, och det är jag fortfarande.

Vice ordföranden: Tack så mycket för inledningen! Vi brukar börja med frågor från det anmälade partiet och därefter partierna i storleksordning. Det är Socialdemokraterna och Morgan Johansson som börjar.

Morgan Johansson (s): Jag ska inleda med att säga att hela ordningen med hur generaldirektörer tillsätts och förordnas syftar till att skapa ett visst skydd för myndighetscheferna, så att regeringen inte godtyckligt och från en dag till en annan ska kunna avsätta eller förflytta en generaldirektör. Ytterst handlar det om principen om myndigheternas självständighet i förhållande till regeringen, en princip som är en grundbult i vår statsförvaltning. Man kan inte förflytta en generaldirektör hur som helst. Det måste finnas en saklig grund för det.

Om jag förstår din framställning rätt, och också det som du har skrivit till KU i din inläga, förordnade regeringen dig för ytterligare tre år som chef för Arbetsförmedlingen. Det gjorde man den 19 december 2007. Sedan går det tre månader och vi kommer till den 3 april 2008. Då har du i dag beskrivit hur Sven Otto Littorin helt enkelt kallar upp dig och lägger ett pressmeddelande framför dig där det står att du inte ska vara chef för Arbetsförmedlingen längre. Som jag förstår din beskrivning av hur det gick till kom det som en blixtnär från en klar himmel att regeringen plötsligt hade ändrat sig. Det argument de använder och den grund de utgår från är, som jag nu hör, att de ska pröva ett nytt ledarskap.

Om man läser det som regeringen har svarat på utskottets skriftliga frågor ser man att de i stället hänvisar till organisatoriska skäl, att det skulle ha funnits organisatoriska skäl som gjorde att de ville förflytta dig.

Då vill jag fråga dig: Var det så att Sven Otto Littorin formulerade sig också på det sättet i samtalet med dig den 3 april? Använde han organisatoriska skäl som grund för förflyttningen, och preciserade han i så fall vilken typ av organisatoriska skäl han hade?

Bo Bylund: Nej, skälet som angavs var att man ville pröva nytt ledarskap. Organisationen, den nya myndigheten, startade ju den 1 januari 2008. Då var organisationen så att säga lagd och beslutad av alla beslutande instanser. Nu gällde det ju att få den att fungera. Vi lade ned mycket arbete på det, och Sven Otto Littorin bidrog själv. Vi hade en uppstartskonferens i januari med närmare 500 chefer där liksom hela budskapet var: Vi tror på den nya organisationen. Nu gäller det att se till att det blir en bra verksamhet så fort som möjligt. Det var ju det som vi jobbade efter. Hela mitt arbete gick ut på att så att säga implementera den nya organisationen, få den att fungera. Jag reste land och rike runt för att se till att det fungerade. Några ytterligare organisatoriska förändringar under den här perioden var inte på tal.

Morgan Johansson (s): I vart fall inga organisatoriska skäl som inte var kända den 19 december när du blev förordnad, du såg inte om det tillkom någonting under de här tre månaderna?

Bo Bylund: Nej, det var ingenting som hade tillkommit.

Morgan Johansson (s): För den som ser det här utifrån ser det väldigt konstigt ut. Först tillsätter regeringen dig. Du får en förlängd period. Tre månader senare ändrar man sig plötsligt, kallar upp dig, avsätter dig och går rakt ut till medierna med det innan bläcket knappt har hunnit torka på det pressmeddelande som de lade framför dig.

Var det verkligen så här abrupt? Var det verkligen en blixtnöjs från en klar himmel? Hade regeringen vid något tillfälle tidigare ens en gång antytt att det skulle kunna bli på det här sättet, att man efterhand skulle kunna tänka sig att ompröva ledarskapet? Hade de lyft fram det i någon av de myndighetsdialoger som fördes mellan regering och myndighetschefer tidigare? Hade man över huvud taget berört att regeringen skulle kunna göra det här ställningstagandet?

Bo Bylund: Nej, det hade de aldrig sagt någonting om. Det var verkligen som en blixtnöjs från en klar himmel. Det var förmodligen den största chock i arbetslivet som jag har stått inför.

Morgan Johansson (s): I regeringens inlägga till konstitutionsutskottet säger de också att det här att du fick lämna med omedelbar verkan – det har man annars aldrig grund att göra om det inte finns synnerliga skäl, enligt förarbetena. När vi ställde frågan varför man lämnade med omedelbar verkan skriver regeringen att du inte hade för avsikt att stanna kvar i det

uppkomna läget. Det låter nästan som att det är ditt eget beslut att lämna som chef för Arbetsförmedlingen. Men när man hör din beskrivning av hur det har varit här låter en sådan beskrivning nästan lögnaktig.

Hur skulle du se på regeringens formulering av det i dag, alltså att man skapar en bild av att det på något sätt var ditt eget beslut att utgången blev som den blev?

Bo Bylund: Som jag har berättat rör det sig om två möten med Sven Otto Littorin. Vid det första mötet den 3 april stod det alldeles klart för oss alla att regeringen ville flytta mig och ville göra det mot min vilja, och jag accepterade inte förflyttning. Sedan, som jag relaterade, när jag analyserade läget och såg att Sven Otto Littorin gick ut och informerade medierna och allmänheten om de här ambitionerna kom jag fram till, trots den rättsliga analysen, att det fanns inget annat att göra för mig med hänsyn till verksamheten och omsorgen om den än att lösa situationen. Det var jag som tog kontakt med honom och föreslog att vi skulle träffas. På måndagen den 7:e kom vi överens. Då accepterade jag den förflyttning som skulle ske i och med regeringsbeslutet den 10:e. Men det gjorde jag därför att det inte fanns någon annan utväg. Vad skulle jag göra?

Morgan Johansson (s): Om jag förstår dig rätt hamnade du närmast i en utpressningssituation i det läget. Du berörde i början här också i presentationen att det kan ha funnits andra, bakomliggande orsaker till hur de behandlade dig – politiska orsaker, naturligtvis. Du var statssekreterare i en socialdemokratisk regering – är det 17–18 år sedan?

(Bo Bylund: Det var 1990–1991, ett och ett halvt år.)

Har du fått några signaler om att det är den bakgrunden, att du en gång har varit statssekreterare i en socialdemokratisk regering, som är grundorsaken till att regeringen agerade på det här sättet mot dig?

Bo Bylund: Den bilden var ju massiv under valrörelsen inför 2006 års val. Och jag måste väl ärligen säga att jag blev chockad över att mitt obetydliga politiska uppdrag som jag hade så långt tillbaka, alltså 1990–1991, helt plötsligt lyftes fram av alla ledarna för de kommande regeringspartierna som ett skäl till att jag inte skulle få fortsätta. Det var en, som jag upplevde det personligen, väldigt påträngande fråga under valrörelsen.

Men jag vill säga att i mina kontakter med Sven Otto Littorin har han inte över huvud taget åberopat mot mig min politiska uppfattning, utan han har tydligt och klart sagt att det är kompetensen som avgör. Anledningen till att det sedan blev som det blev har jag ingen uppfattning om och tänker inte spekulera kring.

Vice ordföranden: Då är det Moderaterna, och jag ska inleda med några frågor.

”Avsatt” och ”sparkad” har varit ord som har använts. De stämmer ju inte. När vi lyssnar på dig handlar det om att bli flyttad från ett jobb till ett annat jobb, så det behöver jag väl inte ens fråga om.

Du har svarat på en del av mina frågor här och berättat om dina första statliga jobb. Min första fråga, som du inte har svarat på, handlar om din lön i dag, om den har blivit sämre än vad den har varit tidigare.

Bo Bylund: Mina anställningsvillkor har inte förändrats efter förflyttningen.

Vice ordföranden: Vilket innebär att du tjänar 120 000 kronor i månaden ungefär, eller?

Bo Bylund: 124 000 drygt, cirka.

Vice ordföranden: Cirka 124 000 i månaden.

Du skriver så här: Jag blev milt sagt överraskad. Sedan tror jag att du använder ordet ”häpen” över att du efter 14 år fick lämna din tjänst – eller egentligen inte lämna din tjänst; du flyttades från ett jobb till ett annat. Blev du inte förbannad? Du säger senare att du har blivit behandlad på ett uppenbart orimligt sätt, och du säger att det är den största chocken i ditt arbetsliv. Kan du beskriva dina känslor lite mer?

Bo Bylund: Det är kanske svårt att göra. Men det var någonting helt oväntat som inträffade och, som jag uppfattar det, utan att det fanns något som helst rimligt skäl till det hela. Jag hade under de första tre månaderna av året arbetat väldigt hårt med att få den här nya myndigheten att fungera. Det fanns inga signaler över huvud taget om att man hade sådana här planer. Jag har förstått efteråt – det har sagts i medierna – att det hade man en tid. Men det visste jag ingenting om.

Det är klart att jag blev upprörd, och det är klart att jag blev förbannad. Men när man har varit med så länge som jag försöker man uppträda korrekt i alla situationer. Jag försökte också uppträda korrekt vid det tillfället och inte visa det, men det syntes säkert på mig att jag blev oerhört förbannad. Men sådant hjälper en ju inte i en sådan situation, utan det gällde snarare att försöka hålla huvudet kallt och fundera på hur man ska agera i den här typen av svåra personliga situationer.

Vice ordföranden: Jag har stor förståelse för detta. Det är väl väldigt mänskligt att bli förbannad i en sådan här situation, när man tycker att man har gjort ett jättebra jobb, när alla andra säger att man har gjort ett jättebra jobb. Men det är ju inte ovanligt i näringslivet, och inte i offentlig sektor heller, att man byter chef i samband med att en organisation går in i en ny fas.

Då kommer vi till nästa fråga. När jag har läst igenom alla papper får jag intrycket att du hade kunnat ställa upp på den här förändringen om den hade skett fyra månader tidigare, men inte när den skedde fyra månader senare. Kan du utveckla det lite grann?

Bo Bylund: Jag säger inte att jag hade ställt upp på den. Jag hade förstått om man hade tagit upp en diskussion inför den här förändringen av organisationen, för det finns utrymme i förarbetena till LOA för att ha en diskussion när man slår samman flera myndigheter. Det är en sådan situation där en sådan diskussion kan uppstå. Men det inträffade inte, utan vi

startade den här nya verksamheten. Att sedan göra en sådan här förändring – ordföranden säger att det händer att man byter ut folk. Ja, det gör det säkert. Men frågan är på vilket sätt och vid vilken tidpunkt.

Sättet kan vi lämna därhän, men tidpunkten. Jag skulle tro att alla som är vana vid att driva verksamhet av en viss omfattning skulle säga att det var absolut fel tidpunkt. Man kan inte låta en person forma en ny organisation, anställa ledningsgrupp, sätta i gång ett teamarbete, dra i gång verksamhet och implementera den, och sedan säga efter tre månader: Nej, nu vill vi pröva nytt ledarskap. Så gör man inte i verksamheter normalt sett.

Vice ordföranden: Jag tror att jag har fått en del av svaret på min nästa fråga redan tidigare, för min fråga handlade om: Vore inte det rimliga, om du som jurist visste att du hade rätt, att du gick till Arbetsdomstolen och drev process? Uppfattar jag dig rätt om svaret på den frågan egentligen är omtanke om organisationen?

Bo Bylund: För det första skulle jag ha fått gå till Stockholms tingsrätt och inte till Arbetsdomstolen eftersom jag inte är fackligt organiserad. Men i praktiken var det aldrig ett alternativ. Det är ju lätt att föreställa sig den situation som skulle inträffa för myndigheten, som jag sade. Jag kände och känner fortfarande väldigt starkt för den här verksamheten, som jag tycker är väldigt viktig. Det var i praktiken inget riktigt alternativ, utan jag insåg att här gäller det att försöka hitta en lösning på den här situationen.

Vice ordföranden: Och lösningen, om vi får tro ett pressmeddelande som vi fick alldeles nyligen, är att du har fått ett nytt viktigt jobb bara så sent som den 19 mars. Stämmer det?

Bo Bylund: Ja, jag tror att diskussionen togs upp med mig första gången i november om att jag skulle bli ordförande i en parlamentarisk utredning som handlar om att effektivisera den fysiska planeringen av infrastrukturprojekt inom trafikområdet. Sedan har diskussionen pågått om det. Jag har också varit med och diskuterat direktiv och liknande. Sedan utsågs jag i torsdags till ordförande i den här utredningen.

Vice ordföranden: Då tar man väl ganska ordentligt till vara den kompetens som du har haft i ditt tidigare generaldirektörsjobb. Stämmer inte det?

Bo Bylund: Det är ett område som jag hoppas och tror att jag är kompetent att arbeta inom.

Vice ordföranden: Det hoppas vi också.

Då går ordet vidare till det tredje största partiet, Centerpartiet.

Stefan Tornberg (c): Jag har en fråga. Du nämnde själv att du kände dig föranlåten efter valet att fråga arbetsmarknadsministern om förtroendet inför fortsättningen. Hur har relationen till både ministern och regeringen/Regeringskansliet varit under det här året, under den tid som du var generaldirektör för Ams och Arbetsförmedlingen?

Bo Bylund: Det var naturligt för mig att fråga, naturligtvis. Jag upplever att vi har haft en väl fungerande arbetsrelation oss emellan, arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin och jag, och vi har fört samtal på ett sådant sätt som man brukar göra med sin minister.

Stefan Tornberg (c): Det uppdrag du fick som generaldirektör i Ams att genomföra den här förändringen till det som blev Arbetsförmedlingen, hur såg du på det uppdraget och den processen? Var det en nödvändig förändring, en angelägen förändring, för dig som också var generaldirektör i den tidigare organisationen?

Bo Bylund: Ja, det var en förändring som jag själv ville genomföra. Det var väl känt också att Ams ledning före mig hade velat genomföra en sådan, men man hade då inte – eftersom det krävs regerings- och riksdagsbeslut – stöd av den dåvarande regeringen och riksdagsmajoriteten. Det uppdrag som kom, att genomföra den här enmyndighetsförändringen, tyckte jag var alldeles utmärkt. Jag tyckte också att det var väldigt bra att det var vi i organisationen och ytterst jag som fick ansvara för den processen.

Stefan Tornberg (c): På mötet den 3 april – Morgan Johansson var också inne lite grann på det – nämndes det något tidsperspektiv för förändringen? Vad förutskickade arbetsmarknadsministern? Vilket tidsperspektiv var det för att genomföra förändringen av Arbetsförmedlingens ledning? Det handlar inte om omedelbar verkan, har vi förstått, men fanns det någon diskussion om hur lång tid en sådan förändring skulle ta?

Bo Bylund: Det sades ju att min tjänst skulle annonseras ut och att man hoppades ha en ny generaldirektör på plats – jag tror att det nämndes vid sommaren eller efter sommaren – och att man fram till dess skulle utse en tillförordnad generaldirektör.

Stefan Tornberg (c): Jag har en avslutande fråga. Om vi utgår från att regeringen hade legitima skäl för att vilja se en förändring av ledningen för Arbetsförmedlingen – hur anser du att en korrekt hantering av en sådan förändring borde ha skett?

Bo Bylund: Den skulle naturligtvis ha gått till på ett helt annat sätt. Det normala när man av något skäl, lagligt eller icke lagligt, vill att en generaldirektör ska byta jobb är att man för samtal med vederbörande. Man motiverar varför man vill byta jobb och sedan diskuterar man ett annat arbete. När man har kommit fram till ett annat arbete brukar man officiellt också lämna ut detta och säga att en viss generaldirektör nu byter jobb och börjar där och där. Det är någonting som oftast kanske är väldigt positivt, beroende på varifrån man går och vart man ska.

Men det skedde inte alls i det här fallet. Här var det inte fråga om vad min vilja var. Det var inte heller fråga om att diskutera. Processen var redan klappad och klar.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Herr ordförande! Jag skulle vilja ställa en fråga till dig, Bo Bylund. Omorganisationer tar ju ofta väldigt lång tid. Det var efter tre månader med den nya organisationen som du fick det här beskedet av regeringen.

Du skriver i brevet till oss att du anser att det inte kan ha varit av organisatoriska skäl. Men är det helt orimligt att se din förflyttning som påkallad av organisatoriska skäl? Det tar ju väldigt lång tid att organisera en organisation, och det här var bara tre månader efter det att man hade påbörjat den nya organisationen.

Bo Bylund: Det är en värderingsfråga. Jag kan inte se det. Men jag överlämnar åt andra om de kan se det.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Jag skulle vilja ställa en fråga till. När man får negativa besked är det alltid väldigt jobbigt. Det finns en proposition från 1997/98, *Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst*, som också vägleder regeringen när man tillsätter olika poster för att leda myndigheter och verk. I propositionen står att rörlighet ska eftersträvas och att det är positivt för att få en bra effektivitet i de olika statliga verksamheterna och även för generaldirektörens egen utveckling.

Jag tänkte fråga dig: Kan du ur det perspektivet ha förståelse för regeringens beslut med hänsyn tagen till att den också måste ta hänsyn till propositionen och den inriktningen?

Jag vill också fråga dig om du för egen del, med lite avstånd till när det hela hände, kan se något positivt i att du har fått nya arbetsuppgifter?

Bo Bylund: Nej, jag kan inte ur ett rörlighetsperspektiv se att det är bra att byta ut en som man säger väl fungerande generaldirektör efter två och ett halvt år lite drygt – dessutom kort tid efter det att en ny organisation har bildats där generaldirektören har valt sina medarbetare och sina chefer, byggt upp ledningsgrupp och så. Jag kan inte se att rörlighetsperspektivet skulle vara positivt ur den aspekten.

När det gäller mig personligen kan jag ur arbetsmässig synvinkel inte se någon fördel i att jag inte fick fortsätta på Arbetsförmedlingen.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Jag har en sista fråga. KU-anmälaren skriver i sin anmälan att den här situationen torde ha inneburit att du har känt dig rättslös. Det är min sista fråga: Har du känt dig rättslös i den här situationen, när det här har hänt?

Bo Bylund: Ja, mer eller mindre faktiskt. Vad skulle jag göra? Det kan ni ju själva fundera över. Vad gör man i en sådan här situation, när man upplever som högste chef att ens uppdragsgivare rycker undan mattan för en och man inte tycker att det finns sakliga skäl för det? Vad gör man då när man ansvarar för en verksamhet med nästan 10 000 anställda och en miljon kunder? Man har en otroligt viktig funktion att fullfölja och en styrelse som har det yttersta ansvaret för verksamheten.

Jag kände att det inte gick att göra annat än att försöka lösa situationen. Någoting annat hade jag inte kunnat hantera med verksamheten och därmed inte heller med mig själv. Jag såg ingen annan lösning.

Ingvar Svensson (kd): Herr ordförande! Konstitutionsutskottet granskar om regeringen håller sig inom lagarnas och regelverkens ram. Jag förstår mycket väl att du tyckte att det var ett olämpligt agerande och att du blev upprörd; den situationen kan man lätt sätta sig in i.

Jag skulle vilja ställa några frågor på temat utifrån de regelverk och lagar som gäller. Ser du något sakligt fel i de svar som konstitutionsutskottet har fått från regeringen i den här frågan?

Bo Bylund: Jag har inte granskat de dokumenten på det viset. Det jag kan bidra med här och nu är väl att säga att jag upplevde att det argument som fördes fram var att man ville pröva ett nytt ledarskap. Jag själv är egentligen en ganska kvalificerad jurist inom arbetsrättsområdet. Jag är specialist på arbetsrätt. Jag har sysslat med det i tio år och skrivit fem böcker om det. Jag bedömde att det inte fanns juridiska skäl för att vidta den här åtgärden. Det är vad jag kan bidra med.

Ingvar Svensson (kd): Vid det här tillfället, den 3 april – diskuterade du och ministern någonting om lagen om offentlig anställning, det vill säga paragraferna 36 och 33 som du åberopar i ditt brev till oss? Diskuterades det eller diskuterades den rättsliga grunden för regeringens agerande vid det mötet?

Bo Bylund: Det skedde ingen som helst diskussion om den rättsliga grunden. Det skedde inte heller någon diskussion om lagstiftning eller liknande. Den enda fråga jag ställde var att jag är förordnad till 2011 och jag tänker inte sluta; hur har ni tänkt hantera det?

Det blev aldrig någon diskussion om rättslig grund. Någon form av juridisk diskussion blev det aldrig.

Ingvar Svensson (kd): Vid det här tillfället, den 3 april, inleddes ett samtal om din roll. Det fanns alltså inget regeringsbeslut fattat. Man kan inte säga att samtalet i sig då kan betecknas som olagligt?

Bo Bylund: Det är väl inte upp till mig att värdera det egentligen. Jag uppfattade samtalet som så att jag skulle flyttas – punkt slut. Det informerade ministern medierna om i stort sett när jag hade stängt dörren, så det visste hela svenska folket på kvällen.

Ingvar Svensson (kd): Just det. Du åberopar i din skrivelse paragraf 33, och även 36 för den delen. Där talas om vilka grunder som regeringen kan använda för att göra den här typen av förflyttningar. Om vi nu godtar din slutsats – det behöver vi ju inte göra – och utgår från att organisatoriska förändringar kanske inte kunde vara tillräckligt skäl finns det även en annan formulering, som handlar om myndighetens bästa. Vilket tolkningsutrymme anser du att det finns bakom begreppet myndighetens bästa?

Bo Bylund: Det är nog ett ganska litet utrymme. Det handlar om en myndighetschef som inte riktigt klarar sitt jobb. Men där finns ett utrymme – om man inte klarar sitt jobb. Det var över huvud taget aldrig under diskussion, utan det var tvärtom så att Sven Otto Littorin betonade att jag gjorde ett bra jobb.

Ingvar Svensson (kd): Att man vill pröva ett nytt ledarskap – det skulle inte kunna falla in under begreppet myndighetens bästa?

Bo Bylund: Om du frågade mig som arbetsrättsjurist skulle jag svara nej.

Ingvar Svensson (kd): Jag har ytterligare ett par frågor. Du gjorde bedömningen att om du skulle föra en rättslig process skulle detta skada Arbetsförmedlingen. Du gör då en riskbedömning där. I ett sådant läge gör man kanske också en personlig riskbedömning. Gjorde du någon sådan?

Bo Bylund: Jag tror inte att jag kom dit, därför att jag stupade redan på den första riskbedömningen. Jag såg att det i praktiken inte fanns någon möjlighet för mig att överväga frågan. Hade jag gjort det hade nästa fråga naturligtvis varit: Vilka risker ligger i detta? Kan jag bli utan försörjning? Kan jag, som man kan göra vid varje process, förlora processen och få betala en massa kostnader?

Men jag övervägde aldrig detta, för jag kände att det inte går att driva en rättslig process med tanke på myndighetens bästa. Det skulle helt enkelt inte fungera.

Ingvar Svensson (kd): Jag ställde frågan därför att det faktiskt inte finns några rättsfall, vad jag har kunnat se, i just tillämpningen av förflyttningsregeln. Det borde ha varit svårbedömbart om man skulle råka ut för att få betala rättegångskostnader själv och så vidare.

Jag kommer nu till min sista fråga. I samma läge som du kom överens den 7 april med Sven Otto Littorin avsade du dig dina möjligheter att föra rättslig talan? Är det en riktig uppfattning?

Bo Bylund: Den frågan har jag inte funderat över. Det är inte säkert att jag gjorde det. I och med att vi kom överens hade jag däremot ingen tanke på att göra det. Men det är möjligt att man hade kunnat göra det i efterhand; det har jag inte funderat på.

Mikael Johansson (mp): Ordförande! Jag tänkte uppehålla mig lite grann vid det samtal som du hade med Sven Otto Littorin den 3 april, dit du hade blivit kallad till vad du egentligen trodde skulle vara ett rutinsamtal med statssekreteraren. Men det visade sig att även Sven Otto var närvarande.

Pratades det i de här samtalen någonting om att du skulle flyttas någon annanstans? Eller var det bara kring det här att du skulle sluta på Arbetsförmedlingen, alltså sparkas eller kickas, så att säga?

Bo Bylund: Jag skulle ju flyttas till Regeringskansliet. Det var det som var aktuellt. Det fanns inget annat förslag om något annat uppdrag, utan jag skulle flyttas till Regeringskansliet och sedan skulle vi diskutera mina fortsatta arbetsuppgifter och komma fram till vad jag skulle göra i fortsättningen.

Mikael Johansson (mp): Jag tänker på det pressmeddelande som du fick på bordet direkt vid mötet. Stod det där någonting om när du skulle flyttas till Regeringskansliet eller när du skulle kickas från Arbetsförmedlingen? Fanns det några sådana datum eller angivelser när det gäller att det var färdigt med ditt uppdrag vid ett visst datum?

Bo Bylund: Det är svårt att minnas, för jag läste bara snabbt igenom det och sedan fick jag inte behålla det. Jag tror att det pressmeddelandet har ungefär samma lydelse som det som sedan gick ut, med undantag för att man tog bort passusen om att vi var överens. Men jag är inte säker på det, för jag kommer inte ihåg allt som stod i det.

Morgan Johansson (s): Ordförande! Det finns två frågekomplex här som är intressanta för KU. Det ena är den rättsliga grunden för förflyttningen. Det har vi rätt ut när vi talar om att regeringen anser – efteråt i alla fall – att den har haft organisatoriska skäl. Vi frågar dig vad som föregick den 3 april, och då säger du att det enda som då föredrogs var att man ville pröva ett nytt ledarskap. Vi får ta ställning i utskottet till hur det där ska tolkas.

Det andra stora frågekomplexet är hur förhållandet mellan regeringen och myndigheter ska vara. Du har varit generaldirektör i 14 år – Arbetarskyddsstyrelsen, Banverket, Ams och sedan Arbetsförmedlingen. Det ger dig naturligtvis en lång erfarenhet av hur relationen mellan myndighet och regering brukar vara.

Om jag förstår framställningen rätt har det varit ett samtal där regeringen närmast har agerat som en gammaldags brukspatron. Man kallar upp en chef, avsätter honom och går sedan rakt ut i medierna och säger att det nu är så.

Kan du påminna dig att en regering – borgerlig eller socialdemokratisk – har gjort något liknande tidigare mot en chef? Är det här att betrakta, enligt ditt sätt att se det, som ett fullständigt unikt agerande?

Bo Bylund: Jag tycker att det svenska systemet är viktigt. När vi får utländska besökare brukar vi tala om hur det fungerar i Sverige och hur viktigt det är med myndigheternas självständighet, att de inom de ramar som riksdag och regering har dragit upp får arbeta självständigt. Vi berättar om att det inte finns ministerstyre. Internationella besökare häpnar oftast över att vi har det så. Jag tycker att det genom åren har fungerat.

Jag har funnits länge i generaldirektörskretsen. Jag kan inte påminna mig att det har funnits någon generaldirektör som har förflyttats på det sätt som skedde med mig före den tidpunkten. Självklart har många förflyttats, men det har skett i samförstånd. Man är överens om en förflyttning, och vad som ligger bakom den enigheten är det bara de inblandade som vet. Det bidrog säkert till att den här situationen var så oväntad för mig och att jag upplevde den så orimlig.

Morgan Johansson (s): Återigen går jag in på temat om myndigheternas självständighet. Om praxis skulle bli att en regering kan förflytta generaldirektörer utan egentlig saklig grund har man i praktiken upphävt principen om myndigheternas självständighet. Då kommer det naturligtvis att sprida sig en allmän rädsla bland myndighetscheferna att till exempel kritisera lagförslag från regeringen om de vet att bilan hela tiden hänger över dem.

Med din långa erfarenhet som generaldirektör och det kontaktnät du har bland generaldirektörer, vill jag fråga dig om du fick några reaktioner från kolleger i samband med att regeringen agerade på det sättet. Har du kännedom om hur diskussionen har förts i den kretsen efter händelsen?

Bo Bylund: Jag har fått många reaktioner från generaldirektörskolleger efter detta. Ett antal har ringt. Man träffar kolleger vid olika tillfällen. Den samlade bedömningen är nog att mina kolleger blev chockade av det som hände. Det var flera som sade direkt till mig att jag är känd för att göra ett bra jobb. Om det går att flytta på mig på det sättet, vem blir det nästa gång? Det är naturligtvis inte bra.

Om vi vill ha den modell vi har måste vi värna den. Annars får vi byta modell. Det finns modeller i andra länder som det går att byta till om vi tycker att de är bra.

Morgan Johansson (s): Vet du om den frågeställningen har tagits upp med regeringen specifikt, det vill säga hur förhållandet mellan myndigheter och regeringen kommer att påverkas om praxis byts i fråga om att förflytta myndighetschefer?

Bo Bylund: Det finns en generaldirektörsförening, en förening där gemensamma frågor diskuteras. Där har frågan diskuterats, och den har diskuterats med den ansvarige ministern, som för den statliga förvaltningspolitiken är Mats Odell.

Andreas Norlén (m): Herr ordförande! Jag skulle vilja återvända till mötet den 3 april. Vi har konstaterat att lagen om offentlig anställning, 33 §, säger att förflyttning av en myndighetschef förutsätter sakliga skäl. För att en sådan förflyttning ska ges omedelbar verkan krävs synnerliga skäl, 36 § LOA.

Under mötet med arbetsmarknadsministern den 3 april, blev generaldirektören uppmanad att avgå med omedelbar verkan?

Bo Bylund: Nu får jag vara varsam med orden. Regeringen, Sven Otto Littorin, ville att jag skulle sluta som chef för Arbetsförmedlingen och bli generaldirektör i Regeringskansliet. Det var alldeles tydligt att det skulle åstadkommas snabbt. Det skulle utses en tillförordnad generaldirektör under den tid det tog att rekrytera en ordinarie befattningshavare. Så var diskussionen.

Andreas Norlén (m): Det framgår av regeringens svar att man resonerade om en ledningsförändring som skulle träda i kraft efter sommaren eftersom man behövde tid att rekrytera en ny generaldirektör. Sade statsrådet att han avsåg att förändringen vad beträffar din position på Arbetsförmedlingen skulle ha omedelbar verkan?

Bo Bylund: Det var alldeles klart att en tillförordnad generaldirektör skulle utses. Det diskuterades den 3 april. Det var alldeles solklart.

Andreas Norlén (m): I generaldirektörens skrivelse till konstitutionsutskottet står följande: Genom att Sven Otto Littorin hade talat om för hela svenska folket att jag skulle flyttas bort var min situation som chef för Arbetsförmedlingen ohållbar.

Varför var det omöjligt för generaldirektören att sitta kvar när det blev känt att regeringen hade tänkt göra den här förändringen?

Bo Bylund: Det var som jag sade: Det gick alltså inte att mot regeringens vilja sitta kvar med den omsorg om myndigheten som jag kände. Förändringen skulle ske i två steg. En tillförordnad generaldirektör skulle utses, och samtidigt skulle jag bli generaldirektör i Regeringskansliet. Därefter skulle en rekryteringsprocess bedrivas och en ordinarie befattningshavare utses.

Andreas Norlén (m): Jag är fortfarande lite oklar över vilket tidsperspektiv som förespeglades vid sammanträffandet. När ansåg statsrådet Littorin att generaldirektören skulle sluta arbeta vid Arbetsförmedlingen?

Bo Bylund: Vid mötet den 3 april var det så att när vi sitter där och diskuterar får jag plötsligt frågan: Vem tycker du vi ska utse till tillförordnad generaldirektör efter dig?

Då satt jag tyst i 30 sekunder. Sedan sade jag: Det finns egentligen bara ett skäl till varför jag ska svara på den frågan, och det är att jag har en omsorg om verksamheten. Sedan sade jag vilken person jag tyckte att de i så fall skulle utse till tillförordnad generaldirektör. Det betyder att de ville att jag skulle sluta så fort som möjligt.

Andreas Norlén (m): Var det generaldirektörens eget beslut att förändringen skedde så att säga på dagen, omgående vid den tidpunkten?

Bo Bylund: Som jag har redovisat träffades vi den 7 april och gjorde upp när jag skulle sluta, och det var den 10 april. Det var första möjliga tillfället.

Andreas Norlén (m): Jag går över till en helt annan sak. Vi talade om att det var en betydande omorganisation som var på gång. 20 länsarbetsnämnder och Arbetsmarknadsstyrelsen skulle göras till en myndighet. Generaldirektören sade tidigare att omorganisationen var lagd och beslutad den 1 januari 2008 och att det nu gällde att få den att fungera. Vilket arbete var det som återstod för att få den att fungera? När kan man säga att den nya Arbetsförmedlingen var i full drift?

Bo Bylund: Det återstår naturligtvis mycket arbete att inom de ramar som läggs se till att verksamheten byggs upp som det var tänkt. Merparten av cheferna var rekryterade under hösten, nästan 500 chefer, men det återstod en del chefsrekryteringar. Men det återstod naturligtvis mycket arbete med att få allt det praktiska att fungera, att flytta runt en del folk och flytta runt en del ansvar. Organisationen var lagd. Regeringen tillsatte i det sammanhanget en oberoende konsultfirma som granskade upplägget av den nya organisationen. De kom fram till att det var en väl tänkt organisation och underströk att det nu gällde att se till att den levde upp till och blev som det var tänkt.

Vice ordföranden: Vi börjar närma oss slutet av utfrågningen. Den är den första av två utfrågningar i det här ärendet. Vi kommer att fråga ut arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin senare.

Jag skulle vilja å hela utskottets vägnar tacka dig, Bo Bylund, för att du har kommit hit.

Bo Bylund: Tackar.

Vice ordföranden: Så förklarar jag mötet ajournerat under ungefär tio minuter, det vill säga den tid det tar för samtliga i utskottet att ta sig upp till vår sessionssal.

Bilaga B3 Justitieminister Beatrice Ask

Onsdagen den 25 mars 2009

Granskningsärende 11 – Utnämningen av en ny rikspolischef

Ordföranden: God morgon allesammans! Ni är alla välkomna till konstitutionsutskottets sammanträde som härmed öppnas.

Vi fortsätter nu under våren vårt arbete i utskottet som handlar om granskning av regeringen och dess statsråd. Det som ligger till grund för vårt arbete i utskottet är de anmälningar som vi har fått in från ledamöter i riksdagen. Det handlar då om olika typer av frågor kring regeringens och dess ledamöters tjänsteutövning. Ofta har vi en ganska omfattande skriftlig dokumentation i vårt arbete. Men ibland tycker vi att det är bra med en muntlig utfrågning. Det är det vi ska ha här i dag.

I dag har vi granskningsärende 11 som handlar om handläggningen av ärendet om tillsättandet av ny rikspolischef. Därför hälsar jag justitieminister Beatrice Ask mycket välkommen hit till utskottet.

Ordningen är, som jag brukar påminna om, att vi börjar med anmälande parti efter det att justitieministern haft en kort inledning. Därefter kommer ordet att lämnas till ledamöterna efter partiernas storleksordning.

Mycket välkommen hit, justitieministern! Jag lämnar över ordet till dig, varsågod!

Justitieminister Beatrice Ask (m): Jag vill inleda med att i korthet berätta om hur vi i den här regeringen arbetar med tillsättningsärenden och om hur utnämningen av en ny rikspolischef gick till.

När alliansen 2006 gick till val var reformeringen av utnämningsspolitiken en tydlig målsättning. Den tidigare regeringen utsåg nya myndighetschefer genom ett slutet förfarande. Bakom stängda dörrar utsåg en mycket liten krets personer nya myndighetschefer. Någon möjlighet till insyn fanns inte vare sig under själva rekryteringsförfarandet eller i efterhand.

Vid regeringens tillträde i oktober 2006 påbörjades därför omedelbart ett arbete i syfte att genomföra förändringar i rekryteringsprocessen avseende statliga myndighetschefer. Enligt regeringens uppfattning ska rekryteringsformens krav på saklighet, såsom förtjänst och skicklighet, självfallet gälla. Det betyder att den person som utses till en post också ska vara den som bedöms ha bäst förutsättningar att genomföra regeringens politik. Målsättningen är också att de här utnämningarna ska präglas av öppenhet, förutsägbarhet och spårbarhet.

Det ska regelmässigt tas fram kravprofiler som grund för varje rekrytering. Den kravprofilen ska läggas i akten för respektive anställningsbeslut. Det innebär att en utnämning kan granskas i efterhand på ett helt annat sätt än tidigare av såväl riksdag som allmänhet.

Sverige behöver högt kvalificerade chefer för att leda de statliga myndigheter som lyder under regeringen. Kravet på de här cheferna är delvis av generell karaktär och gäller alla chefer i statlig verksamhet. Exempelvis ska sådana chefer präglas av en hög grad av professionalism, integritet och ledarskapsförmåga.

Men att vara myndighetschef innebär också betydligt mer. De förväntas leda och utveckla myndighetens verksamhet och dess anställda i den riktning som regeringen anger. En statlig myndighetschef ska därför ha en rad kvaliteter som innebär att han eller hon kan uppfylla de verksamhetskrav som statsmakterna ställer. Det är därtill viktigt att såväl allmänhet som regeringen känner förtroende för dem. Därför håller vi också på med att ta fram en chefspolicy som ytterligare ska tydliggöra vilka krav som ställs på ledarskapet i staten.

Utöver de här generella kraven tillkommer också specifika krav kopplade till respektive myndighets verksamhet. Dessa krav kan naturligtvis variera kraftigt mellan olika myndigheter och får bedömas från fall till fall. Det gör att väl genomarbetade kravprofiler bör vara ett än mer viktigt verktyg i regeringens strävan att finna lämpliga kandidater.

I budgetpropositionen för 2008 uttalade regeringen att annonsering vid rekrytering av myndighetschefer ska bli mer regel än undantag. Genom annonsering ökar öppenheten i rekryteringsprocessen ytterligare. Det innebär att fler människor kommer att få möjlighet att visa sitt intresse för en chefsbefattning, och annonseringen breddar därigenom rekryteringsunderlaget.

Vi är fullt medvetna om att kravet på offentlighet är en begränsande faktor i det här sammanhanget. Att alla intresseanmälningar blir offentliga är naturligtvis en komplikation. Jag är övertygad om att det innebär att personer som annars hade anmält sitt intresse nu inte gör det. Regeringen har därför tillsatt en utredning för att se över den frågan. Utredningen föreslår också en ny sekretessregel, och betänkandet är ute på remiss. Vi väntar med stort intresse på remissynpunkterna.

Att regeringen i vissa tillsättningsärenden annonserar i dagspress ersätter inte heller det sedvanliga sättet att arbeta med de så kallade kallelsetjänsterna. Ytterst är det alltid regeringen som ansvarar för att statliga myndigheter leds av för uppgiften kompetenta personer. Med det följer att varje departement utifrån gällande kravprofil måste identifiera lämpliga kandidater till de myndigheter som lyder under dem. Annonsering kan i det arbetet vara ett värdefullt hjälpmedel, varken mer eller mindre.

Låt mig nu övergå till att berätta hur rekryteringen gick till i det här specifika fallet när det gäller rekrytering av ny rikspolischef.

Rekryteringen blev aktuell efter att den dåvarande rikspolischefen Stefan Strömberg i december 2007 lämnade sin tjänst. Regeringen beslutade då att utse Bengt Svenson att vara tillförordnad rikspolischef från den 1 januari 2008 till dess att en ordinarie rikspolischef anställs.

Anställningen som rikspolischef är en kallelsetjänst. Det innebär bland annat att regeringen kan besluta om anställningen utan föregående annonsering.

För att bredda rekryteringsbasen annonserade vi för första gången i dagspressen efter en ny rikspolischef. Departementet hade dessförinnan på sedvanligt sätt tagit fram en kravprofil. Annonseringen resulterade i att ett antal personer, 27 personer, anmälde sitt intresse för anställningen. Men bland de sökande fanns inte någon som bedömdes ha de kvalifikationer som krävs för anställningen.

Den här annonseringen syftade framför allt till att bredda rekryteringsbasen genom att ge personer som annars inte skulle ha kommit i fråga en möjlighet att ge sig till känna. Tanken var aldrig att annonseringen skulle ersätta det beredningsarbete som departementet alltid bedriver i samband med kallelsetjänster. Departementets tjänstemän arbetade därför också under våren 2008 med att utifrån kravprofilen identifiera tänkbara kandidater.

Det fanns flera kandidater som bedömdes lämpliga för uppdraget som rikspolischef. Samtliga hade redan höga befattningar inom rättsväsendet och var för mig väl kända namn. Några av dem hade därtill hört av sig till mig eller mina tjänstemän med frågor kring kravprofilen, tidsplanen för tillsättningen eller vad som i övrigt krävdes för att komma i fråga för tjänsten. Ingen av dem gjorde dock en intresseanmälan.

I april 2008 gav jag expeditionschefen i Justitiedepartementet i uppdrag att kontakta två av dem, nämligen Bengt Svenson och Carin Götblad, vilket också antecknades i akten. Jag ville dels veta om de var intresserade

av uppdraget, dels erbjuda var och en av dem ett samtal i ordnade former om mina och regeringens förväntningar på en ny rikspolischef. Dessutom var jag angelägen om att klargöra att ett sådant samtal för första gången skulle genomföras med stöd av en erfaren rekryteringskonsult. Det var också viktigt att understryka att konsulten i fråga enbart fungerade som ett metodstöd i rekryteringsarbetet och naturligtvis inte deltog i själva beslutet.

Slutligen ville jag också informera dem att det skulle bli känt att de hade tillfrågats. Både Carin Götblad och Bengt Svenson uttalade i samband med detta sitt intresse för uppdraget och för samtalet i fråga.

Rekryteringsprocessen resulterade så småningom som bekant i att Bengt Svenson bedömdes ha bäst förutsättningar att lyckas med uppdraget som rikspolischef och med att ta över chefskapet för svensk polis. Regeringen utsåg honom till ny rikspolischef den 13 maj 2008.

I akten över regeringsärendet återfinns kravprofil, annons, ansökningar, bland annat den nämnda tjänsteanteckningen, offerter, avtal, anmälan om upphandling, MBAR-information och själva anställningsbeslutet. De handlingar som återfinns i akten återspeglar hur rekryteringsprocessen har gått till.

Ordföranden: Tack för det! Vi går direkt på de frågor som utskottets ledamöter har. Anmälande parti i det här fallet är Socialdemokraterna. Det innebär att jag kommer att börja ställa frågor.

Som justitieministern sade har regeringen uttalat att för att förbättra öppenheten och spårbarheten i rekryteringsprocessen ska annonsering vara mer regel än undantag. Sedan är det också så i det här fallet som vi också kommer ihåg att statsministern i sitt jultal 2007 uttalade just att det skulle vara annonsering när det gällde tjänsten som rikspolischef därför att nu skulle hela folkets rikspolischef utses.

När ansökningstiden gick ut konstaterades det att det var 27 personer som hade sökt den här tjänsten. Då vill jag fråga justitieministern om det fanns någon bland dem som hade sökt som var kvalificerad för tjänsten.

Justitieminister Beatrice Ask (m): Nej.

Ordföranden: I det svars-pm som vi har fått från Justitiedepartementet och som justitieministern nu också redogjorde för sägs det väldigt tydligt att det här med annonseringsförfarande egentligen bara är någonting som man tar till vid sidan om ett sedvanligt beredningsarbete som departementet *alltid* bedriver i samband med tillsättning av tjänster som de här.

Vad var anledningen till att det då pågick två parallella processer inom Justitiedepartementet?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Först vill jag säga att jag inte ser det som två parallella processer utan som en helhet. Regeringens avsikt med att förnya utnämningsspolitiken är att bredda underlaget. Jag tog väldigt seriöst på utannonseringen i förhoppningen och därför att det faktiskt kan finnas en möjlighet att därmed öppna en möjlighet för andra än dem som vi från myndigheterna själva skulle komma på kan komma i fråga. Så fun-

gerar en annonsering. Sedan gav det inte det resultat man kunde hoppas på. Givetvis fanns det i diskussionen också synpunkter på vad som kan vara skälen till det, vilket också visar sig i den utredning som har gjorts och som nu är ute på remiss – att det finns personer som av olika skäl inte anmäler ett intresse i den typen av förfarande om man inte har regelverk för det.

Ordföranden: Men här borde justitieministern i sin inledning och också i det skriftliga svaret vi får från Justitiedepartementet vara tydlig med att det här med annonseringsförfarande över huvud taget inte ersätter det interna arbete som sker. Vi kan ha olika uppfattningar om det är parallella processer eller inte. Bevisligen är det så att det har pågått rekryteringsarbete på två olika sätt. Är det inte så?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Det vore väldigt märkligt om inte ansvarigt departement i samband med att man ska utse, och behöver utse och rekrytera, en ny chef för verksamheten inte funderade över vilka personer i den krets av personer som man ofta arbetar tillsammans med som kan vara lämpliga för den typen av uppdrag.

Ordföranden: Men innebär då inte det här att om man har en intern dold process att den öppenhet, spårbarhet och förutsägbarhet som regeringen säger sig ska eftersträva sätts åt sidan?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Nej, spårbarheten är ju väldigt viktig. Genom det förtydligande som vi har gjort när det gäller att det alltid ska göras en kravprofil till exempel får vi bättre möjligheter att se hur förfarandet har gått till än man tidigare hade. Öppenheten har definitivt ökat eftersom man genom annonsering och annat också publicerar och synliggör offentligt vad det är man efterfrågar och vilka krav man sätter upp för en speciell anställning.

Sedan kan man alltid diskutera hur långt man når fram i ambitionen med öppenhet. Men det är ingen tvekan om att de förändringar som redan har vidtagits och de som kommer att vidtas innebär att alliansregeringens utnämningsspolitik är öppnare och mer spårbar än den vi har haft tidigare, och det tror jag är bra för myndigheterna.

Ordföranden: Det är just den öppenheten och spårbarheten som vi nu diskuterar utifrån förvaltningslagens bestämmelse, som regeringen ju säger sig vilja följa.

I det här fallet gjordes det en tjänsteanteckning den 10 april av expeditionschefen om att han skulle ta kontakt med två personer för att höra om intresset. Det finns det en anteckning om. Men sedan finns det ingen ytterligare anteckning i akten. Det finns ingenting om resultatet av de här kontakterna. Det kan man fundera på. Jag vill höra vilken anledningen var eftersom 27 personer hade ansökt som man ansåg inte var tillräckligt kvalificerade. Efter de här kontakterna hade man uppenbarligen två personer som var intresserade av tjänsten som rikspolischef.

Enligt förvaltningslagens bestämmelser ska man göra en anteckning i akten i ett sådant här ärende om det är så att ärendet tillförs något av substans. Man kan då tycka att detta var något av substans. Vad var anledningen till att Justitiedepartementet och ytterst justitieministern inte ansåg att detta tillförde ärendet något av substans?

Justitieminister Beatrice Ask: Ursäkta, jag missade inledningen.

Ordföranden: Förvaltningslagens bestämmelser säger att det ska göras anteckningar om ett ärende tillförs något av substans. Det gjordes i det här fallet när expeditionschefen fick i uppdrag att ta kontakt med två personer för att höra om de var intresserade. I det här läget var det 27 personer som hade ansökt om tjänsten. Ingen bedömdes uppenbarligen som kvalificerad. Man tog den här kontakten, men bedömde sedan att det inte fanns någon anledning att göra någon anteckning i akten om att det fanns två personer som var intresserade av tjänsten. Jag tycker att det ser ut som att det skulle ha tillfört ärendet något av substans. Vad tycker justitieministern?

Justitieminister Beatrice Ask: Statsrådsberedningen och departementen följer intentionerna i förvaltningslagen. Det var viktigt att expeditionschefen Nils Öberg gjorde en anteckning om uppdraget som jag gav honom att ta kontakt med två personer, för det tillförde processen något av intresse. Däremot innebär inte reglerna att man måste utförligt beskriva allt som sägs, utan det ska noteras, dateras och skrivas under, och det gjordes också. Jag tycker att det är rätt att vi har gjort så. Vi har följt de regler som gäller för tjänsteanteckningar, varken mer eller mindre.

Det är viktigt att konstatera att det är sådant som tillför ärendet något som ska antecknas. I övrigt finns det andra handlingar i akten som gör att det finns en spårbarhet. Syftet är att anteckna bara ett aktivt agerande eller någon händelse som tillför något, och det gjorde det naturligtvis när jag bad expeditionschefen att ta kontakt med två personer.

Ordföranden: Är det då rätt uppfattat av mig att justitieministern anser att det förhållandet att det var två personer som var intresserade av tjänsten efter kontakten från expeditionschefen inte tillförde ärendet något av substans?

Justitieminister Beatrice Ask: Det var inte fråga om någon intresseanmälan i det sammanhanget. Vad uppdraget gällde var att ta kontakt med de två personerna, som jag beskrev i min inledning, för att fråga om de ville ställa upp och diskutera våra ambitioner när det gällde uppdraget tillsammans med en rekryteringskonsult. Att detta förfarande skulle bli känt var inte något som tillförde rekryteringsbeslutet något i det skedet. Frågan ställdes naturligtvis senare.

Ordföranden: Precis som justitieministern har sagt eftersträvar regeringen en öppenhet och spårbarhet i rekryteringsprocessen.

I det här läget konstaterade man att man hade fått in 27 ansökningar. De 27 personerna bedömdes som okvalificerade för jobbet. Man gjorde en anteckning om att man skulle ta kontakt med två personer som var väl kända inom departementet, men man tyckte att detta inte tillförde ärendet något av substans. Men om man nu ska leva upp till detta med öppenhet och spårbarhet, tycker då inte justitieministern att en tjänsteanteckning i det här ärendet kan tyckas vara något magert?

Justitieminister Beatrice Ask: Vi följde de regler som gäller och gjorde anteckningar om det som tillförde ärendet något av mervärde.

Sedan vill jag gärna säga att man inte får betrakta 27 människor som söker en anställning via ett anställningsförfarande som okvalificerade. Där emot uppfyllde de inte de kvalifikationer och de krav som vi ställde för den här tjänsten. Meningen med annonseringsförfarandet är att man ska kunna anmäla sitt intresse utan att bli betraktad som okvalificerad. Det är väldigt viktigt. Men vi gjorde en genomgång av ansökningarna och konstaterade att ingen hade de erfarenheter och kompetenser som efterfrågades för just den tjänsten.

Vi har som sagt följt reglerna och gjort bedömningen att en anteckning ska göras när det tillför ärendet något. Det var naturligtvis ett viktigt beslut att jag bad expeditionschefen att ta kontakt med de två personerna, och det noterades också.

Ordföranden: Bengt Svenson, som sedan utsågs av regeringen till rikspolis-chef, har i en intervju uttalat att han i mars månad uttryckte intresse för tjänsten. Borde inte det vara något som skulle ha ansetts tillföra ärendet något av substans?

Justitieminister Beatrice Ask: Vi gör naturligtvis inte tjänsteanteckningar utifrån medieuppgifter. Bengt Svenson betraktade det inte som en intresseanmälan. Det hade naturligtvis varit intressant, men det hade förmodligen inte skett via medier. Han berättade i en bredare intervju att han var positiv till tjänsten som tillförordnad och att han var intresserad av att fortsätta, det är riktigt, men det var inte en intresseanmälan.

Ordföranden: Det är självklart så att man inte ska göra anteckningar utifrån medieuppgifter. Det var uppgiften att han själv sade att han hade uttryckt intresse för tjänsten i mars månad som min fråga gällde, ingenting annat.

Justitieminister Beatrice Ask: Men han hade alltså inte gjort någon intresseanmälan.

Per Bill (m): Fru ordförande! Jag vill tacka Beatrice Ask för en väldigt bra inledning som också gav svar på ett par av mina frågor.

Jag förstår av frågeväxlingen här med fru ordförande att det här är två komplex, dels de nya alliansprinciperna om öppenhet och transparens, dels ett antal lagregler som har funnits, kanske inte sedan Hedenhös men under en lång tid. Ser justitieministern några problem, några krockar mellan de två olika komplexen?

Justitieminister Beatrice Ask: Det finns naturligtvis svårigheter med att ändra på ett förfarande som har pågått under lång tid. Samtidigt vill jag säga att den stora svårigheten är att inte börja öppna processen innan alla regler är på plats som gäller de hänsyn som alltid måste tas till personer som vill visa intresse för en viss tjänst. Det kan naturligtvis alltid förekomma uppgifter som är integritetskänsliga. Men det är också av hänsyn till statliga myndigheter som man inte vill att en chef för en viktig verksamhet ska behöva synas offentligt i sammanhang där ett intresse visas för något helt annat, därför att det får konsekvenser för det arbete som han eller hon för närvarande har.

Det här är svårigheter som man måste hantera. Man måste arbeta med öppenheten men också med respekt och hänsynstagande till de personer och verksamheter som är inblandade. Regeringen har det yttersta ansvaret för utnämningarna, för att vi har de bästa cheferna och att verksamheterna fungerar. Då får man försöka balansera de här sakerna. Men arbetet med att öka öppenheten och spårbarheten är centralt, och vi fortsätter med det.

Jag menar att vi tog viktiga steg vid tillsättandet av rikspolischef genom den annonsering som genomfördes och genom det sätt på vilket vi fortsatte arbetet därefter.

Per Bill (m): Man kan väl till och med se alliansens utnämningsspolitik som en process. Om jag kommer ihåg det rätt låg väl det här ärendet relativt tidigt i denna process. Det var en av de första annonseringarna. Det här är en hypotetisk fråga: Om utlysningen hade gjorts i dag, tror du att du då hade fått fler intresseanmälningar från mer kända personer i rättsliga sammanhang?

Justitieminister Beatrice Ask: Det är nästan omöjligt att svara på den frågan. Men det var första gången som tjänsten som rikspolischef utannonserades, och det är väl ingen tvekan om att det väckte mycket intresse och diskussioner. Många ville diskutera frågan eftersom det i rättsväsendet och i Sverige är en väldigt betydelsefull uppgift att leda landets polis. Om det skulle vara någon skillnad i dag vågar jag inte svara på.

Det regelverk som man har utrett kan behövas i det här sammanhanget är nu ute på remiss, och det är viktigt att ta till sig de synpunkter som finns på det innan man beslutar om ett mer tydligt regelverk om hur man ska förfara i de här frågorna.

Per Bill (m): Min nästa fråga har tangerats av fru ordförande och handlar om ifall det finns några förbud mot att ha en intern process samtidigt som man gör en allmän utlysning, det vill säga: Kan man vända sig till några dugliga personer som redan har en statlig tjänst samtidigt som man går ut med en annons? Finns det något förbud mot detta?

Justitieminister Beatrice Ask: Nej, tvärtom har regeringen utnämningssmakt. I det här fallet hade regeringen alla möjligheter att välja att inte ha ett öppet förfarande och kunde själv ha utsett den vi ville, i enlighet med vad som tidigare har gällt. Men vår ambition var att öppna processen, vilket vi också gjorde. Men det finns inget förbud, utan det är snarare en huvudregel att regeringen har det fulla ansvaret och kan fatta de här besluten om man så önskar.

Per Bill (m): En sista fråga: Har de nya principerna om öppenhet och transparens inneburit några problem med till exempel snedvridning könsmässigt, när det gäller personer med utländsk bakgrund eller någonting annat?

Justitieminister Beatrice Ask: Inte vad jag känner till. Det är väl för tidigt att se vilka effekterna blir av detta. Det som är grannlaga, och som alltid har varit grannlaga, är naturligtvis att göra kravprofiler så att man på ett genomarbetat sätt verkligen synliggör det man eftersträvar, så att det inte i onödan leder till att människor känner sig uteslagna när det inte är meningen.

Det är svårt att formulera riktigt bra kravprofiler. Det är naturligtvis en förmåga som jag tror att myndigheter och andra får jobba med hela tiden för att utveckla.

Annie Johansson (c): Fru ordförande! Precis som justitieministern har påtalat har utnämningssmakt förändrats ganska mycket under de senaste åren. Det är väl kanske också därför som vi i konstitutionsutskottet är intresserade av hur processen fungerar. Precis som justitieministern påtalade har man demokratiserat den genom att gå mot mer öppenhet och också ge möjlighet för oss att efterhandsgranska.

Någonting som jag tycker är intressant och som är nytt är de tydliga kvalifikationskraven och profilerna. Jag undrar vilka aktörer som är med när man tar fram de offentliga kravprofilerna. Hur görs dessa vid nyrekryteringar?

Justitieminister Beatrice Ask: Det beror helt på vilken typ av tjänst det är. Nu är inte min erfarenhet så omfattande, för vi har inte arbetat med så många tjänster. Men när man tar fram en kravprofil tittar man naturligtvis på vad uppgiften har varit tidigare och om regeringen avser att i någon mening ändra inriktningen på ledarskapet i den aktuella myndigheten. Man får diskutera utifrån det.

Vad vi gjorde vid tillsättandet av rikspolischef var att vi använde oss av ett externt metodstöd. På departementet finns en lång erfarenhet av personalrekrytering och också kompetens på området. Vi tyckte ändå att det fanns skäl att ha ett externt stöd för att få professionell rådgivning vid samtalen och hitta sätt att föra samtalen på som vi kanske inte tidigare

hade funderat över. Däremot var inte vederbörande med i beslutsprocessen. Men det var ett sätt att försöka få in ny kunskap i processen, även om det i departementet som sagt finns en lång och gedigen erfarenhet och hög kompetens på området.

Annie Johansson (c): Då kommer vi in på den externa konsulten som var just ett metodstöd. Han eller hon analyserade ju ärendena och gjorde djupintervjuerna, vilket framgår av de promemorior som vi har fått. Vem skötte samtalen från departementets sida med den externa konsulten?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Det är statssekreteraren som har det ansvaret.

Annie Johansson (c): När vi tittar på det mer generellt när det gäller rekryteringen av rikspolischefen är ju utnämningsspolitiken och utnämningssmakten och den processen intressant för oss.

Vi har fått redogjort ganska tydligt för hur den processen har gått till vid utnämmandet av Bengt Svenson. Hur har processen sett ut vid tillsättning av tidigare rikspolischefer?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Jag kan bara svara generellt eftersom jag inte har varit med vid de tillfällena. Generellt har regeringen använt sig av utnämningssmakten och det har skötts på Regeringskansliet och departementet. Några detaljer om förfarandet har jag ingen kunskap om.

Helena Bargholtz (fp): Fru ordförande! Det var faktiskt 27 personer som var intresserade av tjänsten. Det är ju väldigt positivt. De personerna har varit beredda att utsätta sig för risken att det skulle bli känt att de var intresserade av tjänsten.

Det finns två personer där det skulle ligga nära till hands att tro att de skulle vara intresserade av tjänsten, nämligen Bengt Svenson som är tillförordnad rikspolischef och Carin Götblad som är länspolismästare. Det skulle inte vara så konstigt om det blev känt att de var intresserade av tjänsten.

Jag undrar om de, innan man hade samtalen med dem, blev uppmanade att söka tjänsten på samma sätt som andra har sökt tjänsten?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Nej vi har annonserat ut tjänsten. Vi uppmanade ingen att söka tjänsten. Vi gjorde ingenting i det avseendet förrän vi tog den här kontakten, som jag bad expediteschefen ta, för att efterhöra om de ville delta i samtalen.

Det var mycket diskussioner i medierna och i andra sammanhang, men inte från vår sida.

Helena Bargholtz (fp): Om det är några som man är intresserad av är det ju i andra sammanhang inte helt ovanligt att man ber dem att komma in med en ansökan så att man får samma behandling av samtliga sökande.

Justitieminister Beatrice Ask (m): Personer på den nivån är ju väl kända i departementet, liksom deras erfarenheter och annat eftersom de har arbetat med detta. Därför behöver man ju inte få faktauppgifterna inskickade när det gäller den typen av personer.

Ingvar Svensson (kd): Jag har inga frågor.

Mikael Johansson (mp): Ordförande! Jag vill höra lite om rekryteringsprocessen. Statsrådet inledde med att säga att den skiljer sig från tidigare regeringars. Det nämdes att det tidigare har varit en liten krets som utser.

På vilket sätt skiljer det sig egentligen? Jag antar att det i det här fallet är justitieministern som har varit föredragande i ärendet i regeringen. Det är en person. Är det färre personer som har varit inblandade förut? Knappast.

Regeringen består av ca 20 statsråd, ungefär som tidigare regeringar. På vilket sätt skiljer det sig? Är det en större krets av statsråd som är inblandad i dag i regeringsarbetet?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Regeringen har ju inte blivit särskilt mycket större. De formella besluten är naturligtvis inte annorlunda.

Skillnaden mot tidigare är att vi har breddat möjligheterna för människor att visa sitt intresse för just den tjänst vi diskuterar i dag och en del andra. Vi arbetar för att i förfarandet använda oss av annan kompetens än den vi besitter själva i departementen.

Där ligger de stora skillnaderna. Det ökar naturligtvis öppenheten och möjligheten att komma in i processen.

Själva regeringsbeslutet är ett regeringsbeslut och det blir inte annorlunda.

Mikael Johansson (mp): Det är naturligtvis positivt att det har breddats på det här sättet. Det måste jag hålla med om. Annonsering är ju ett sätt att öka möjligheten till ökad insyn och öppenhet.

I det här fallet har ju statsrådet själv gett i uppdrag till expeditionschefen att ta kontakt med två personer. Jag kan inte få det till att det är någon skillnad i antal personer som har varit inblandade. Den kritik som har varit mot föregående regeringar har gällt att det har varit en liten krets som har varit inblandad och utsett de här personerna.

Det är ju fortfarande samma lilla krets. Skulle det skilja sig från tidigare justitieministrars sätt att arbeta när justitieministern själv ger ett uppdrag åt expeditionschefen? Har jag missuppfattat något?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Tidigare har det varit en liten krets som har haft insyn i vad man förväntar sig i förhållande till ett slags kravprofil. Vi har arbetat för en tydlighet när det gäller vilka egenskaper man ska ha för att passa för en viss tjänst. Det är en del av öppenheten. Där vidgas ju kretsen. Det skapar ju också möjlighet att diskutera vad som är en rimlig kravprofil för en rikspolischef till exempel. Därtill kommer annonseringen som innebär att fler kan tillkomma och bli intressanta. Sedan kommer processen därefter.

Jag menar att vi har tagit viktiga steg för att öka öppenheten och bredden i utnämningsförfarandet.

Det finns mer att göra. Den diskussionen pågår i och med remissarbetet. Finns det skäl att skapa regler som gör att människor som har en statlig tjänst eller en annan viktig tjänst inte ska känna att de inte vill att det ska bli känt att de visar ett första intresse? I efterhand kan man naturligtvis få reda på att de har varit med.

Den diskussionen pågår. Jag vill inte föregripa den. Det är tydligt i betänkandet att många säger att det är ett hinder, en svårighet eller ett extra steg att ansöka om en tjänst om man tror att man omedelbart ska få läsa om det i tidningen.

Vi måste fundera över om vi önskar att fler från olika håll ska engagera sig och bli intresserade av att ha den här typen av viktiga uppgifter. Här finns det ett arbete att göra framöver.

Vi har försökt att med de regler som gäller ta det ansvar som regeringen har att försäkra sig om att landets polis leds av den som är bäst skickad att göra det och samtidigt använda de nya riktlinjer som regeringen har tydliggjort, att huvudregeln är annonsering och så vidare.

Vi har efter bästa förmåga försökt följa de regler som gäller för ett sådant förfarande. Enligt min mening har vi klarat det bra, och dessutom med gott resultat.

Ordföranden: Jag har en fråga som har sin grund i det som Mikael Johansson tog upp. Vad är det som skiljer den här utnämningen av rikspolischef från tidigare utnämningar?

Vi kan hålla fast vid att det är två processer som har pågått. Den ena är ansökningsförfarandet där man kunde konstatera att det var 27 sökande, och ingen som av Justitiedepartementet bedömdes som tillräckligt kvalificerad.

Så har vi det andra spåret. Där tillfrågades två personer av expeditionschefen på uppdrag av justitieministern om sitt intresse.

Det är detta som är intressant utifrån anmälan. Hur kan vi se hur processen har gått till? Hur kan vi följa den spårbarhet som regeringen anser sig vilja uppnå i en rekryteringsprocess? Vad är det vi hittar i den akt som ligger till grund för beslutet?

Jag kan konstatera att det finns en annons. Vi har de 27 personerna. Det finns en tjänsteanteckning som görs av expeditionschefen. Det finns också ett avtal med ett rekryteringsföretag samt regeringsbeslutet.

Det är vad som finns i ärendet. På vad sätt tycker justitieministern att öppenheten och spårbarheten har ökat för den stora allmänheten och för konstitutionsutskottet som ju har i uppdrag att granska handläggningen i Regeringskansliet?

Justitieminister Beatrice Ask (m): Det som är skillnaden mellan det förfarande som vi har använt oss av och det som gällt tidigare är den tydliga kravprofilen och annonseringen som är ett mycket viktigt steg för att öka öppenheten i hur man vill arbeta. Det ger en signal både till rättsväsendet och till allmänheten om att vi är öppna för att ta emot dem som är intresserade och engagerade i uppdraget.

När det här skedde var det mycket diskussioner om att det inte var på allvar och att de inte var kvalificerade. Jag har en annan uppfattning. Det är på fullt allvar som vi går ut med annonsering för att berätta för medborgarna att vi vill veta om det finns fler som skulle vara intresserade av detta än de som fanns med i det tidigare departementsförfarandet.

Vi granskar det med den frimodighet som man ska ha när vi tittar på deras ansökningar.

Det hade naturligtvis varit väldigt roligt om vi hade fått fler med en bakgrund som bättre hade motsvarat de förväntningar och krav vi hade på just den här tjänsten.

Tidigare har man ju inte fått veta vilka som har varit aktuella. De finns nu med i akten. Den ger en spårbarhet. Vi har där lagt in det som är intressant och ska dokumenteras. Det finns med där. Det är bättre än tidigare.

Man kan naturligtvis önska att det ska utvecklas mer, men vi har följt reglerna och utvecklingen är positiv.

Den utredning som nu är ute på remiss kommer naturligtvis att ge mer. Det är en skillnad. Det har aldrig varit en så bred process och en så öppen annonsering när det gäller rikspolischefstjänsten som den här gången.

I all typ av rekrytering gäller att man inte kan ha alla uppgifter om allt redovisat rent allmänt. Så har det aldrig varit, och så kommer det aldrig att bli. Så går inte rekrytering till och den kan inte gå till så.

Vi har redovisat det som ska redovisas.

Man kan lägga till en sak. Jag ger ju inte expeditionschefen i uppdrag att kontakta två personer för att jag helt plötsligt har kommit på detta. Utifrån den kunskap vi har om olika chefer i rättsväsendet har jag naturligtvis med mina närmaste medarbetare diskuterat igenom vad vi vet och vilka som skulle kunna vara intressanta.

Det var ju också en offentlig diskussion om detta. Utifrån de diskussionerna landade jag i att det fanns två personer som jag tyckte att vi skulle kontakta för de samtal som jag redovisade i min inledning. Det noterade vi också i akten.

Ordföranden: Det som skiljer är att kravprofilen är offentlig, enligt justitieministern.

Den process som ledde till ett beslut i regeringen var ju en intern process i departementet. Den enda anteckning som finns om denna process är den tjänsteanteckning som expeditionschefen gör där han får i uppdrag att kontakta två personer. Det är just det som jag tycker är intressant.

Om man säger sig vilja öka öppenheten och spårbarheten är det ju viktigt att den möjligheten ökar, om man påstår att det finns skillnader mot tidigare.

Justitieministern har nu vid två eller tre tillfällen refererat till den översyn av sekretesslagen som är gjord. Syftet med den är att begränsa öppenheten när det gäller ansökningar till den här typen av tjänster. Anser

justitieministern att det är ett sätt att öka öppenheten och spårbarheten att förändra lagstiftningen på ett sådant sätt att man sluter möjligheten för insyn från allmänheten?

Justitieminister Beatrice Ask: Det är två saker. Först är det viktigt att säga att beslutsprocessen inte har förändrats. Regeringen är regeringen, och beslutsprocessen är densamma som vid tidigare tillsättningsförfaranden med andra regeringar. Det är det som händer innan och spårbarheten som har förbättrats. Det tycker jag är centralt.

Sedan gäller det sekretessfrågan. Ska man förändra reglerna och därmed minska öppenheten? Om det är så att vi inte lyckas få människor att söka tjänster därför att vi har regler som gör att för dem känsliga uppgifter omedelbart kommer till allmän kännedom, måste vi ställa oss frågan om vi för att bredda rekryteringen, förfarandet och öppenheten kan behöva vissa typer av sekretessregler.

Det är precis den väldigt viktiga frågan som utredningen handlar om. Den förfrågan som utredaren har gjort till människor i statlig verksamhet ger vid handen att många säger att just nuvarande regelverk utgör ett hinder för dem att anmäla att de skulle vara intresserade av någon helt annan tjänst än den de har.

Om man i likhet med nuvarande regering anser att fler ska vara beredda att utvecklas, att pröva ett nytt arbete och anmäla sitt intresse för att kunna prövas för en ny tjänst måste vi också diskutera om vi har de optimala reglerna för detta.

Det är självfallet så att det aldrig kan vara fråga om att sekretessbelägga mer än nödvändigt. Det handlar om respekt för den personliga integriteten och hänsynstaganden till verksamheten. Det kommer till sist ändå att vara en fråga som vi får diskutera i rätt ordning när vi har fått synpunkterna på det betänkande som är utremitterat.

Om man vill öka öppenheten och bredden måste man också vara beredd att diskutera regelverket kring detta. Det anser jag.

Ordföranden: Jag tycker att det är en intressant frågeställning. Om man nu vill öka öppenheten, spårbarheten och förutsägbarheten, som regeringen säger sig vilja göra, är det intressant att man har landat i utredningen där man föreslår förändringar i sekretesslagen som skulle innebära att de som söker dessa tjänster skulle garanteras sekretess.

Det är intressant att lyssna till statsrådets syn på att detta skulle öka öppenheten. I mina öron låter det som att man i stället skulle öka sekretessen när det gäller tillsättning av dessa tjänster.

Justitieminister Beatrice Ask: Avsikten är inte att öka sekretessen. Avsikten är att fler ska komma i fråga. Man kan välja att behålla eller gå tillbaka till ett tidigare system där man inte ansöker om fler utan nöjer sig med att ha det underlag som finns i huvudet på statsråd och departementspersonal när det gäller tänkbara kandidater för vissa tjänster. Det kan vara en linje som man väljer.

Om man vill ha ett öppnare och bredare förfarande måste man ta hänsyn till att det kan finnas behov av vissa hänsynstaganden. Hundraprocentig öppenhet i känsliga rekryteringsförfaranden är väldigt svårt att ha. Det är av det enkla skälet att människor åtminstone i vissa skeden har ett stort behov av att inte offentligt redovisa att de är intresserade. Det kan också vara i olika delar av processen.

Det är just om dessa viktiga avvägningar som vi nu får ställa frågan. Man kan välja att inte göra någonting utan låta regeringen endast fatta besluten och göra som man vill. Det går naturligtvis att göra fullt ut. Men vi har tyckt att det är en dålig lösning.

Ordföranden: Jag har bara en kommentar till det. Det finns antagligen också andra sätt att förbättra öppenheten, förutsägbarheten och transparensen än att inskränka öppenhet genom förändringar av sekretesslagen. Men jag noterar att regeringen har valt denna väg.

Björn Leivik (m): Vi har nu talat om regelverket och hur viktigt det är att följa detta. Det ska man naturligtvis göra. Men reglerna har tillkommit för att man ska nå bästa möjliga resultat.

Låt mig fråga hur rekryteringen och anställningen har lyckats. För det första: Uppfyllde Bengt Svenson kravprofilen?

Justitieminister Beatrice Ask: Ja.

Björn Leivik (m): Förutom de formella kraven, vilka då Bengt Svenson uppenbart uppfyller, är det viktigt att organisationen har förtroende för sin chef.

Hur har du uppfattat att beslutet att utse Bengt Svenson har mottagits i polisorganisationen?

Justitieminister Beatrice Ask: Min uppfattning är att rikspolischefen har ett brett stöd.

Helena Bargholtz (fp): Det är väldigt bra att vi i varje fall har fått kravprofilen. Det gör att man i efterhand kan se att det finns kvalifikationer och att det inte är partibok som man har.

Jag undrar bara: Är det några fler rekryteringar på gång inom Justitiedepartementets område av myndighetschefer så att man kan se hur det kommer att se ut fortsättningsvis i praktiken?

Justitieminister Beatrice Ask: För tillfället är det inga tjänster som är i behov av den typen av rekrytering, nej. Åtminstone inte som jag känner till.

Ordföranden: Jag vill med anledning av Helena Bargholtz uttalande säga att eftersom jag själv också har erfarenhet från regeringsarbete vet jag mycket väl att kravprofiler inte är något nytt. Det är någonting som har tillämpats i samband med tillsättandet av myndighetschefer tidigare. Sedan vet inte jag om det fungerade fullt ut på det sättet i Justitiedepartementet. Men i stora delar av Regeringskansliet var det på det sättet. Det är på intet

sätt någonting nytt. Jag vill upplysa både justitieministern och resten av konstitutionsutskottets ledamöter om detta om det nu är så att man har den uppfattningen. Det var bara en allmän kommentar till detta.

Är det någon som ytterligare önskar ordet och vill ställa någon ytterligare fråga till justitieministern i detta ärende? Jag framför då ett tack från hela utskottet för att justitieministern var här i dag och svarade på frågor. Tack så mycket.

Bilaga B4 Näringsminister Maud Olofsson

Torsdagen den 26 mars 2009

Granskningsärende 7 – Utnämningen av generaldirektör för Svenska kraftnät och granskningsärende 24 – Regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin

Ordföranden: Då är ni allesammans mycket välkomna hit till konstitutionsutskottets sammanträde som jag öppnar igen, eftersom vi har ajournerat oss en stund för att ta oss hit.

Vi fortsätter vårt granskningsarbete, där grunden för de granskningar som utskottet gör är de anmälningar som riksdagsledamöterna gör om regeringen och dess ledamöters tjänsteutövning. Då är det som det brukar vara i dessa sammanhang så att vi i vissa fall kan behöva ha en komplettering av det underlag vi har i form av en muntlig utfrågning.

Jag hälsar näringsminister Maud Olofsson mycket välkommen hit till utskottet. De ärenden som är aktuella under den här utfrågningen i utskottet är granskningsärende 7 som rör utnämningen av generaldirektör för Svenska kraftnät. Vi har också ärende 24 som handlar om regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin.

Utfrågningen går till på följande sätt: Statsrådet får möjlighet att göra en kort inledning. Därefter vidtar utfrågning där utskottets ledamöter ställer frågor – anmälande parti först, därefter i storleksordning. Vi ska komma ihåg att använda mikrofonerna och försöka begränsa inläggen så att vi hinner med alla frågor på ett så bra sätt som möjligt.

Vi börjar alltså med det ärende som rör frågor angående utnämningen av generaldirektör för Svenska kraftnät. Granskningen som vi gör avser den rekryteringsprocess som har varit inom Regeringskansliet och också om regeringen har uppfyllt de krav som ställs i regeringsformen när det gäller förtjänst och skicklighet i det här ärendet och i den här utnämningen.

Jag säger än en gång välkommen till näringsministern och överlämnar ordet.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Tack så mycket, fru ordförande och ledamöter i konstitutionsutskottet! Jag är här i dag för att svara på två frågor, precis som ordföranden säger. Jag tänkte inleda med några ord kring de här två ärendena och så ställer ni frågor i den ordningen, om det är okej att göra så.

Ordföranden: Jag skulle föredra om vi tar ett ärende i taget så att vi inte blandar ihop det. Kan vi göra så att vi börjar med utnämningsärendet?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Då tar vi det. Allians för Sverige gick till val på ett löfte om reformerad utnämningsspolitik. Det var en viktig del i vår valrörelse för att öppna upp processer och göra dem mer tillgängliga för en större grupp människor att rekrytera från. Att reformera utnämningsspolitiken tyckte vi skulle följas upp i regeringsställning, och vi gjorde det också i budgetpropositionen 2008.

Där konstateras att regeringen från och med tillträdet 2006 regelmässigt upprättar kravprofiler. De är också offentliga, till skillnad från den tidigare ordningen. Detta ligger till grund för rekryteringen av myndighetschefer.

I propositionen säger regeringen följande: Kravprofilen som legat till grund för rekrytering av myndighetschefer bör biläggas akten efter avslutad rekrytering. Inför anställning av en ny myndighetschef ska det vara mer regel än undantag att befattningen annonseras ut.

Längre ned i samma text står det: Regeringens bedömning är att annonseringen behöver kompletteras med andra tillvägagångssätt för att hitta bra chefer. Det kan till exempel uppstå situationer där det trots annonsering inte finns någon med erforderliga kvalifikationer bland de sökande.

Vidare står det: Om det bland befintliga myndighetschefer skulle finnas någon som motsvarar kravprofilen och som med kort varsel skulle kunna byta myndighet kan det vara rimligt att erbjuda den personen den nya anställningen som chef. Detta kan samtidigt vara ett sätt att erbjuda utvecklingsmöjligheter för befintliga myndighetschefer.

Om den förändrade utnämningsspolitiken står det i samma proposition så här: Från och med regeringens tillträde i oktober 2006 tas regelmässigt kravprofiler fram som ligger till grund för varje rekrytering av myndighetschefer. Kravprofilen ska sedan biläggas akten för respektive anställningsbeslut av myndighetschefer som tillträtt sin anställning under 2007 eller senare. Det innebär att regeringens utnämningsspolitik kan granskas i efterhand på ett helt annat sätt än tidigare av såväl riksdag som allmänhet.

Låt mig konstatera att det här ärendet är ett tydligt exempel på detta. Inom Näringsdepartementets ansvarsområde har det sedan regeringsskiftet anställts 17 generaldirektörer. Nu pågår också rekrytering av ytterligare 2. Av dessa sammanlagt 19 rekryteringar har annonsering skett i 12 fall. Tittar vi totalt sett på rekryteringarna efter nyordningen har 60 procent av rekryteringen skett genom annonsering. Det som har blivit resultatet av detta är en bättre könsfördelning – könsfördelningen är jämn just nu – men faktiskt också bättre mångfald, vilket jag tycker är viktigt att säga. Den öppnare processen har lett till detta.

Processen präglas av tre ord: förutsägbarhet, spårbarhet och öppenhet, och det är viktigt att det är så i tillsättningsärenden.

När det gäller utnämningen av generaldirektör för Affärsverket svenska kraftnät gick det till så här: I mars 2007 slutade den tidigare generaldirektören sitt uppdrag som chef. Då upprättades också en kravprofil. Den fastställdes den 27 april 2007. Detta datum är viktigt för fortsättningen.

Vi hoppas och vill att generaldirektörer också ska kunna ha rörlighet på arbetsmarknaden, alltså att man kan flytta mellan olika uppdrag. Därför gjordes det utifrån kravprofilen en inventering av lämpliga kandidater i Regeringskansliet och också utanför. Man gick igenom generaldirektörer, chefer och andra för att se om det fanns några bland dem vi redan hade som skulle kunna passa som chef i den här delen.

Som ni förstår hade vi under våren och också under hösten ett flertal kandidater som vi tittade på. Olika kandidater var med i processen, men det ledde fram till att det var två huvudkandidater i slutändan. Det var dessa två kandidater som konsulten fick i uppdrag att ta kontakt med. Mikael Odenberg var en av dem.

Det som är viktigt att säga är att Mikael Odenberg fortfarande var försvarsminister när den här kravprofilen upprättades. Den har inte ändrats sedan den 27 april, utan det är samma kravprofil.

Efter den här processen har frågan väckts om varför regeringen valde att inte annonsera ut befattningen. Låt mig först säga att regeringen aldrig har sagt att samtliga lediga befattningar som generaldirektör ska annonseras ut. Vad regeringen har sagt är att det ska vara mer regel än undantag att befattningar annonseras ut. Vi tycker nämligen att det kan vara rimligt att erbjuda en myndighetschef eller någon annan chefskandidat inom staten som uppfyller kraven befattningen som chef för en ny myndighet. Vi tycker att det genom detta blir en positiv rörlighet. Det leder också till att cheferna får chansen till utveckling och att deras kompetens kan tas till vara i en ny myndighet, och det är väldigt viktigt.

Jag kan konstatera att den process vi har gått igenom när det gäller förändringen av utnämningsspolitiken har lett till en ökad transparens, och vi har också fått en större öppenhet och väldigt mycket kompetenta personer. Jag vill också säga att det som är viktigt är att även politisk kompetens är en kompetens för tillsättningar i de här sammanhangen. Det har ju konstitutionsutskottet också bekräftat i tidigare beslut.

I det här fallet var det så att kraven på kunskaper om samhällsapparaten och myndigheter var en viktig kompetens, eftersom Svenska kraftnät ju har de uppdragen. Det handlar om förhandlingar med Norden, det handlar om förhandlingar med EU, det handlar om att förstå myndigheter, det handlar om att förstå politiska beslut. Så i det här speciella fallet var det naturligtvis så att den politiska kompetensen var en viktig kompetens, men det fanns också andra delar i kravprofilen som väl stämde in på Mikael

Odenberg. Jag kan konstatera att han har blivit en väldigt bra myndighetschef som fungerar väldigt väl, och det ska vi vara glada och tacksamma över.

Ordföranden: Tack för det! Då går vi rakt på själva frågandet. Det är Socialdemokraterna som är anmälände parti i det här ärendet, och jag börjar ställa frågor till näringsministern.

Precis som ministern har sagt var just frågorna kring utnämningsspolitiken ett av de stora numren för de borgerliga partierna inför valet 2006. Man har också klart och tydligt uttalat från regeringens sida att annonsering ska vara mer regel än undantag. Jag tycker att ministern kanske skulle kunna ytterligare formulera anledningen till varför inte den ordningen tillämpades just i det här fallet.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Tack så mycket för frågan! Jag vet inte om man kan säga att det var det stora numret. Det var en djupt rotad övertygelse om att utnämningsspolitiken skulle vara öppen och transparent, för vi ansåg att det är viktigt att alla kompetenta människor i Sverige kan söka till en tjänst och att vi också bättre kan skanna av vilka personer som kan ta dessa ledande befattningar. Det var inget populistiskt utspel av en opposition, utan det var en väl grundad åsikt om att vi tyckte att vi missade en hel del människor till viktiga poster i samhället genom att inte ha den här öppenheten.

Varför vi sade mer regel än undantag är just för att det finns undantag. En del i detta är att vi vet att generaldirektörer tillsätts, men det är också en del generaldirektörer som avgår. Det är rätt viktigt att se att man också kan ha skillnad i tillsättningar.

I det här läget tyckte vi att vi hade ett antal kandidater som kunde vara intressanta som vi började pröva och kolla utifrån kravprofilen. Jag kan också konstatera att det i slutändan blev ett bra beslut.

När det gäller den här delen hade vi två andra myndigheter som annonserades ut. Sammanlagt tillsatte vi alltså tre myndighetschefer, varav två annonserades ut, men inte den här. I grunden stämde utnämningen överens med kravprofilen, och det är ju det viktigaste.

Ordföranden: Jag skulle vilja be ministern att svara på frågorna vi ställer, eftersom det är viktigt att vi använder tiden så bra som vi kan.

Min fråga rörde just det här med att annonsering ska vara mer regel än undantag. Man eftersträvar också, säger regeringen, öppenhet. Men just i det här ärendet, just i den här utnämningen, när det gäller en generaldirektör till Svenska kraftnät, anser regeringen och framför allt näringsministern att det inte behövdes någon öppenhet i rekryteringsprocessen.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Jag försökte förklara alldeles nyss att vi såg att vi hade kandidater i Regeringskansliet och i dess närhet som kunde vara aktuella. Det var därför vi gjorde bedömningen att vi inte skulle annonsera.

Sedan kan man konstatera att under våren var en del av dem som var aktuella inte intresserade, och det var därför Mikael Odenberg kom in i processen lite senare under hösten. Det som var det viktiga för oss var ju att kravprofilen var tydlig, och det är också det vi har sagt: Den måste vara öppen och den ska redovisas, till skillnad mot tidigare.

Det som är det viktiga nu är ju om Mikael Odenbergs kompetenser stämmer överens med den kravprofil som vi har satt upp och som gjordes innan Mikael Odenberg avgick som försvarsminister. Svaret på den frågan är ja.

Ordföranden: Det här handlar också om en bedömning kring själva processen. Regeringen har själv uttalat att man vill ha en öppenhet, en spårbarhet i rekryteringsprocessen. Om man har en intern process i ett utnämningsärende, som det var i det här fallet, är det väl rimligtvis på det sättet att öppenheten inte blir den som regeringen eftersträvar.

Då är min fråga återigen: Varför, näringsministern, var det just i det här ärendet som det inte skulle finnas någon öppenhet och någon spårbarhet i rekryteringsprocessen?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Jag kan förstå att frågan ställs, av det enkla skälet att Mikael Odenberg är en politisk person, men kom ihåg att beslutet om att rekrytera internt och försöka hitta kandidater togs långt innan Mikael Odenberg ens avgick som försvarsminister.

Vi gjorde bedömningen att det fanns kandidater i Regeringskansliet och i dess närhet som vi ville börja titta på. Det var det som låg till grund för detta. Vi hade två andra generaldirektörer som annonserades ut. Det vi har sagt är att mer regel än undantag i annonsering, kravprofilerna ska redovisas tydligt, och det ska i efterhand kunna gå att granska om den utnämnda personen stämmer överens med den kravprofil som har satts upp. Det är det konstitutionsutskottet och andra kan göra, och det är den skillnad som är nu jämfört med tidigare när kravprofilerna inte var offentliga. Det gick inte att granska i efterhand.

Det här är alltså en otroligt stor förändring jämfört med tidigare. Nu går det att granska, och det är också därför jag är här i dag.

Ordföranden: Det är just det som är frågan, om det är någon öppenhet eller inte, näringsministern. Det är på det sättet att kravprofilen lades fram den 27 april 2007. I slutet av oktober 2007 anlätades den här konsulten som näringsministern anger. Konsulten fick i uppdrag att bedöma två kandidater. Varför anlätades konsulten? Ansåg näringsministern att kompetensen att föra diskussioner och fullgöra en rekryteringsprocess inte fanns i Regeringskansliet?

Näringsminister Maud Olofsson: Jo, den fanns, men vi ville ha en second opinion. Vi ville granska oss själva. Det var det som gjorde att vi bad om en konsult som skulle titta på två kandidater. Jag tror att det är bra. Det är klart att vi har kompetens att göra intervjuer och se om det stämmer överens med kravprofiler. Men vi tyckte att det var bra att någon utomstående

fick titta på de två kandidater som vi hade som huvudkandidater och se om de stämde överens med kravprofilen. Det gjorde den här personen på ett förtjänstfullt sätt och gav oss också feedback på det.

Ordföranden: Det är inget som framgår av de papper som vi har fått eller av det svar som Regeringskansliet har lämnat. Det som finns där är en odaterad offert från konsulten. Det är vad som finns. Det finns inget om vem som anlitade konsulten. Det finns inte heller ett beslut om anlitande av konsulten. Det står inte heller på vilket uppdrag konsulten agerade.

Vi har däremot konsultens egen uppgift. Han säger själv i de uttalanden som han har gjort bland annat i början på 2008 att han anlidades enbart för att göra bedömning av en kandidat – en kandidat. Och den kandidaten var Mikael Odenberg. Här är uppgifter, näringsministern, som går på tvärs mot varandra. Det är den uppgift som vi har. Han anlidades för att bedöma Mikael Odenberg. Det är i det läget det är intressant att fundera på om man i Regeringskansliet inte hade tillräcklig kompetens själv att föra samtal med Mikael Odenberg som rimligtvis borde vara känd i Regeringskansliet.

Näringsminister Maud Olofsson: Det som är det viktiga att säga i det här är att vi hade två kandidater som vi ville ha second opinion på, men en av kandidaterna sade efter första samtalet att den personen inte var intresserad. Då återstod Mikael Odenberg. Då var frågan om vi skulle plocka in ytterligare en kandidat för att garantera att vi fick två. Eller skulle vi först testa Mikael Odenberg och se om han stämde överens med den kravprofil som fanns? Då konstaterade vi att hans kompetenser stämde överens väl med kravprofilen. Det tyckte vi var en tillräcklig feedback från den person som anlidades.

Per Brolin, som han heter, säger att Näringsdepartementet gav honom två namn på redan utvalda personer. Han bekräftar den bilden, så det stämmer inte överens med vad ordföranden säger. Han fick två först. Sedan hade han ett första samtal med dem. Efter det samtalet sade en av personerna: Jag är inte intresserad. Då återstod en. Sedan fördjupar man granskningen av den personen. Det var också uppdraget som den här konsulten hade.

Ordföranden: Om vi tittar på de handlingar som vi har kan vi konstatera att den faktura som finns – det finns en faktura, allt annat är ganska obekant – från konsulten omfattar enbart en bedömning av en kandidat. Enligt hans egen uppgift gäller den bedömningen Mikael Odenberg.

Näringsminister Maud Olofsson: Precis, det är det jag säger. Först hade han ett samtal med de två, där en av kandidaterna sade: Jag är inte intresserad. Det bekräftar han också. Sedan gjorde han bedömningen: Stämmer Mikael Odensbergs kompetenser överens med kravprofilen? Det var det han tog betalt för. Det är korrekt att göra på det sättet. Vi ska inte betala för

bedömningar som inte är gjorda. Den första delen av samtalet var mer att beskriva Svenska kraftnät och se om de två personerna var intresserade av uppdraget.

Ordföranden: Jag noterar att den faktura som lämnades in avsåg bedömning av en kandidat. Jag har också noterat att det avtal som finns med konsulten ingicks i slutet av oktober 2007.

I den offert som finns från konsulten – även om det inte finns något beslut att man har antagit offerten – anger man som betalningsvillkor att det ska lämnas både en muntlig och en skriftlig återrapportering. Jag har förstått av papperen att det bara har skett en muntlig återrapportering. Ett betalningsvillkor var att det skulle ske en skriftlig rapportering. Den saknas. Tycker näringsministern att det är helt okej att gå ifrån de betalningsvillkor som man har satt upp?

Näringsminister Maud Olofsson: Vi fick en offert från konsulten som innehöll fem olika punkter som handlade om kravprofil, inledande intervju, djupbedömning, återkoppling till Näringsdepartementet, och sedan fanns det en som handlade om kort skriftlig sammanfattning. Vid den muntliga diskussionen med konsulten sade vi att det vill vi inte ha. Jag tror att var och en förstår att den här typen av genomgångar som kan landa i både att man säger att den passar överens med kravprofilen eller inte kan vara känslig information. Så vi sade att det är en del som inte vi vill ha som skriftlig sammanfattning, men de andra delarna vill vi ha. Det var också det som vi fick från den här konsulten.

Ordföranden: Regeringen säger sig eftersträva öppenhet och spårbarhet i rekryteringsprocesser. När regeringen fattade beslut om att utse generaldirektör för Svenska kraftnät vill jag bara fråga näringsministern innan jag lämnar ordet vidare hur underlaget såg ut inför det beslut som regeringen fattade. Hur säkerställde näringsministern att regeringen uppfyllde regeringsformens krav på förtjänst och skicklighet? Hur säkerställde näringsministern detta?

Näringsminister Maud Olofsson: Fru ordförande! Det är jag som är beredningsansvarig. Det är också jag som har satt upp kravprofilerna. Det var väldigt tydligt när det gäller Svenska kraftnät att det behövdes en person som förstod energifrågorna, som kunde myndighetsvärlden, som hade förhandlingskunnande, som hade erfarenhet av att vara chef och som hade internationell erfarenhet. Det är en ganska komplicerad sak att vara chef för Svenska kraftnät. Det är ännu mer komplicerat i dag än vad det var tidigare, eftersom vi håller på att bygga ihop det nordiska nätet med det europeiska nätet, och så vidare. Så det ställdes rätt höga krav.

Jag var den bästa av alla i regeringen att kunna göra den bedömningen, eftersom det är jag som är ansvarig för Svenska kraftnät. När vi såg att Mikael Odenberg var en av kandidaterna och att han stämde väl överens med den kravprofil som vi hade gjort och som second opinion redovisade

jag det för regeringen. Regeringen tyckte också att det var ett bra val. Det är uppenbart för alla att Mikael Odenberg är en alldeles utmärkt generaldirektör just för den här myndigheten.

Ordföranden: Vi hade justitieminister Beatrice Ask här i går när vi också diskuterade utnämningsspolitik. Vi kunde konstatera att ett annonseringsförfarande som hade genomförts innebar att det inte fanns tillräckligt kvalificerade personer, men hon bedyrade hur viktigt det ändå var att man genomförde ett annonseringsförfarande. Det är uppenbarligen inte näringsministerns uppfattning just i det här ärendet.

Näringsminister Maud Olofsson: Regeringen har sagt mer regel än undantag när det gäller annonsering. Jag tror att det är väldigt viktigt att konstatera att det den här regeringen har gjort är hundra procent bättre än vad som gjordes tidigare. Det är en ganska stor skillnad när man har den här öppenheten och det finns möjlighet att granska.

Alla kravprofiler finns tillgängliga. Det går att jämföra. Det är väl det som är anledningen till att jag sitter här. Ni kan se kravprofilen, och ni kan jämföra. Det är er sak att göra det. Jag har stött på väldigt få personer som tycker att Mikael Odenberg inte lever upp till den kravprofil som man har. Det var också det som konsulten bekräftade när han hade sina samtal med Mikael Odenberg.

Per Bill (m): Tack, näringsministern för en utmärkt inledning som möjligen hade det problematiska med sig att du i princip svarade på alla mina frågor. Men, precis som ordföranden sade, hade vi i går en utfrågning av Beatrice Ask kring tillsättningen av rikspolischef. Samma problematik diskuterades. Det har varit svårt för oppositionen att förstå att det finns en ny politik och en målsättning men att samtidigt fortfarande alla de lagkrav finns kvar som har funnits sedan förut om förtjänst och skicklighet. Jag tror att det är där som problemen uppstår. Men jag håller med om att det är precis när vi får möjlighet att sitta så här och ha utfrågningar som vi verkligen visar hur öppen den här processen är.

En av spekulationerna har varit att kravprofilen är designad för Mikael Odenberg. Har jag uppfattat näringsministern rätt att det inte alls stämmer tidsmässigt?

Näringsminister Maud Olofsson: Låt mig först säga att om man ska granska förtjänst och skicklighet i efterhand bygger det på att det finns kravprofiler. Annars går det inte att se, som Per Bill säger, om man har designat uppdraget för någon speciell person. Kravprofilen upprättades i april. Mikael Odenberg var då försvarsminister, och jag hade faktiskt inga indikationer på att han skulle avgå.

Det är svårt att ankla mig för att ha designat den just för Mikael Odenberg. Det var snarare så att vi ställde väldigt höga krav på kompetens i kravprofilen. Det var väl det som gjorde att det var rätt svårt att hitta personer som motsvarade alla de krav vi ställde upp, nämligen att både kunna energipolitiken och förstå den politiska världen. Att bygga nät är högpoli-

tik just nu, inte minst i Europa. Det handlar om att kunna förhandla i ett politiskt klimat där vi ska bygga elnät i Norden och där vi ska bygga elnät i Europa. Det handlar också om förmåga att leda en stor organisation och att ta ekonomiskt ansvar som ligger i Svenska kraftnäts uppdrag också. Det här är en avgiftsfinansierad verksamhet.

Det är ett otroligt tufft uppdrag som kräver en duktig person och en duktig ledare med många kompetenser. Som jag har sagt tidigare har jag inte träffat på någon som har sagt att han inte lever upp till de kraven. I grunden är det uppdraget för oss, att hitta rätt chefer till rätt poster, men det ska också gå att granska i efterhand vad man ställde upp för krav och om de är specialdesignade för speciella personer.

Svaret är nej. Kravprofilen fastställdes i april. Mikael Odenberg avgick under hösten och blev då en aktuell kandidat.

Per Bill (m): Det är solklart, för att travestera någon annan. Annonsering har det i båda dessa ärenden varit en diskussion om. Jag tror att vi har hunnit så långt att alla förstår att annonsering inte är obligatoriskt. Det är inte lagfäst. Ska vi ha en ny ambassadör i Washington, vilket väl dröjer länge tills vi ska ha, kommer det inte att vara något som kommer att annonseras ut.

Det här är en process. Det var väl 19 ärenden i ditt fall. När det finns många interna sökande och ni med automatik känner att det finns gott om kandidater, skulle det kunna vara ett skäl att inte gå ut och annonsera. Ett annat skulle kunna vara att det är flera stycken som har annonserat – fel uttryck kanske – att de är intresserade av att röra sig inom den statliga organisationen. Det skulle också kunna vara ett skäl att inte gå ut och annonsera, det vill säga att spara skattebetalarnas pengar. Om det nästan är klart på förhand att det blir en intern sökande är det dumt att gå ut externt. Finns det ytterligare några skäl till när ni väljer annonsering och när ni inte väljer annonsering? Har ett mönster börjat utkristallisera sig ännu?

Näringsminister Maud Olofsson: Mina slutsatser är att annonsering är väldigt bra. Men det finns tillfällen, som jag sade, där vi kan ha kandidater. Vi bedömde att genom att vi hade, tyckte vi, ett antal kandidater skulle vi få en snabbare process där vi behövde ha en person på plats. Men om man tror att man har kandidater är det inte säkert att man har dem. Det är inte säkert att de är intresserade. Det var det som gjorde att den här processen tidsförsköts.

Jag vill också säga att annonsering inte är så långdraget heller som man i förstone beskrev i den allmänna debatten. Annonsering är ett bra sätt att skanna av. Men jag vill också säga att det inte är säkert att du där heller får ansökningar. Vi har en offentlighetsprincip som har satt gränser för att människor söker. Vi har en särskild utredare som tittar på det. Jag tycker att det är viktigt att se att vi behöver få alla som kan vara aktuella att också bli intresserade av den här typen av tjänster. Det är klart att den här stora kraftfulla reformeringen och öppningen av utnämningsspolitiken i Sverige inte är perfekt från dag ett.

Jag är den första att säga det. Men det är hundra procent bättre än tidigare. Det som är det viktiga är att vi steg för steg förbättrar, får erfarenheter och också kan göra den här reformen ännu mycket bättre.

Jag tycker att bara den här diskussionen gör att jag blir glad över att det också från oppositionen nu finns ett intresse av att öppna upp utnämningsspolitiken därför att det då finns en bred politisk enighet kring att vi ska ha den här öppna processen, annonseringar och kravprofiler som blir offentliga. Det är jättebra om den här debatten och dessa förändringar har lett till den gemensamma politiska ståndpunkten.

Annie Johansson (c): Jag ska inledningsvis förtydliga eller spinna vidare på en av Per Bills frågor och ställa en kontrollfråga. En kravprofil upprättades i april 2007. Har det gjorts några förändringar efter det att den upprättades, det vill säga under själva processen?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Svaret är nej.

Annie Johansson (c): Jag går vidare till den externe konsulten. Han fick i uppdrag att ta kontakt med två personer, varav en var Mikael Odenberg, och undersöka deras intresse för uppdraget. Vem på Näringsdepartementet skötte dessa kontakter med den externe konsulten?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Det var Ola Alterå.

Annie Johansson (c): Var det också Ola Alterå som fick rapporteringen i november?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Ja, det var Ola Alterå som fick den muntliga rapporteringen.

Annie Johansson (c): Precis som näringsministern har påtalat har utnämningsspolitiken förändrats från slutenhet till öppenhet under de senaste åren. De politiska åsikterna om behovet av detta kan givetvis gå isär. Men det som är relevant för konstitutionsutskottet är regeringsformens 11 kap. 9 § om att det är regeringen som tillsätter och att det ska ske på sakliga grunder.

För att få en efterhandskontroll för att se om en tjänst har tillsatts på just sakliga grunder är dokumentation av väldigt stor betydelse. Regeringen och Regeringskansliet lyder inte under förvaltningslagen, men man brukar säga att man följer lagens anda. Där finns det en skyldighet att dokumentera saker av vikt.

Vilken rutin har man på Näringsdepartementet för att arkivera dokumentation?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Det är en rätt omfattande dokumentation, särskilt när det gäller enskilda personer i enskilda ärenden. Det är mycket sådant. Men i det här ärendet gjorde vi bedömningen att det inte var några särskilda saker, några tjänsteanteckningar, som vi behövde notera i det här sammanhanget. Men det beror på vad det är, från fall till fall. Men det är en stor tradition i Regeringskansliet att göra tjänsteanteckningar.

Annie Johansson (c): Vilka personer är inblandade när man gör dessa gränsdragningar mellan vilka uppgifter som ska arkiveras och dokumenteras?

Expeditionschef Fredrik Ahlén: Det är naturligtvis alla tjänstemäns ansvar att dokumentera det som kommer dem till del. Det är en allmänt spridd kunskap bland tjänstemän i Regeringskansliet. Ytterst är det expediti- och rättscheferna som har kontroll över den formella hanteringen i departementet.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Jag vill tacka näringsministern för de utförliga och bra svaren. Jag skulle vilja gå in på en fråga som har varit uppe tidigare. Den gäller effekten av det nya sättet att tillsätta generaldirektörer. Ekot har gjort en granskning där man har kommit fram till att antalet kvinnor som är generaldirektörer har ökat. Under den förra regeringens tid var det 32 procent kvinnor. Under den nuvarande regeringen är det 50 procent kvinnor som är generaldirektörer. Även antalet generaldirektörer som har utländsk bakgrund har ökat. Det var 6 procent under den föregående regeringen, och nu under alliansregeringen är det 20 procent.

Näringsministern hävdar att detta har med den nya utnämningsspolitiken att göra. Kan du utveckla det lite närmare när det gäller argumentationen där du menar att det är tack vare den nya utnämningsspolitiken som dessa resultat har åstadkommit?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Först och främst tror jag att den allmänna bilden av tillsättandet tidigare – det var inte bara en politisk bild från en elak opposition – var att detta väldigt mycket var förbehållet den politiska eliten och i allra högsta grad den sittande regeringen. Man utnämnde väldigt många som fanns nära regeringen. Det tror jag gjorde att många avstod. De såg inte sig själva som kandidater till denna typ av uppdrag.

Så bara det faktum att vi har sagt att vi ska ha en större öppenhet, att det upprättas kravprofiler, att det blir annonsering och att det blir öppenhet kring tillsättningen över huvud taget tror jag leder till att många säger: Blir det på det här sättet kan jag också vara aktuell.

Vi har pratat med många som har blivit tillsatta. De hade aldrig tänkt att de skulle kunna söka en tjänst som generaldirektör eller att de skulle vara aktuella på det sättet. Men de har gjort det nu därför att de ser en öppnare process.

Dessutom tror jag att när man är tydlig på detta sätt och gör kravprofiler måste man vara mycket mer noggrann med att kolla om kraven på dessa personer stämmer överens med kravprofilen. Då får vi också en tuffare process i den meningen att det då blir kompetens som blir styrande. Då blir det de som är kompetenta, det vill säga att kvinnor är lika kompetenta som män. Många människor i Sverige med utländsk bakgrund är lika kompetenta som de som är födda i Sverige. Vi får alltså en mycket mer transparent men också en mycket mer kvalitetssäkrad tillsättningsprocess.

Jag tycker att det är otroligt skönt att se att denna öppnare process verkligen har lett till ett sådant fint resultat. Det avspeglar faktiskt också hur befolkningen ser ut – hälften kvinnor och ungefär den här andelen med utländsk bakgrund. På det sättet känner jag mig väldigt nöjd.

Nästa steg tror jag måste vara att titta på öppenheten och sekretessen. Det är klart att det fortfarande är en del som avstår från att söka dessa tjänster därför att de inte vill berätta för arbetsgivarna att de är intresserade och så vidare. Men vi får jobba vidare med det här. Men så här långt är det ett fantastiskt resultat, tycker jag.

Ingvar Svensson (kd): Jag har deltagit i ett antal utfrågningar om utnämningsspolitiken under årens lopp.

Den tidigare statsministern Göran Persson var väldigt skeptisk till formella kravprofiler. Men vid någon av de sista utfrågningarna som vi hade med honom sade han att om utskottet nu vill ha det så fick man fundera på att ta fram det.

När Maud Olofsson tillträdde som näringsminister i sitt departement, fanns det då upparbetade rutiner för att ta fram kravprofiler?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Svaret är nej. Det fanns ingenting. Vi började från dag ett med framför allt kravprofilerna. Vi sade att annonsering skulle vara mer regel än undantag, men vi gjorde både-och också i den delen. Vi hade en ordentlig diskussion i regeringen om hur vi skulle kunna få fram dessa riktlinjer.

Man ska komma ihåg att det som diskuterades i valrörelsen var en arbetsgrupps förslag som en del har tolkat som att det var underlag för valplattformarna, vilket det inte var. Däremot blev huvuddragen i det som arbetsgruppen presenterade senare regeringens politik.

Men när jag kom till departementet fanns det ingenting av detta. Vi fick jobba rätt mycket med att bygga upp strukturer, inte bara i departementet utan också tillsammans med andra departement. Det är ett jobb som har tagit sin tid. Men det har också lett till en förbättrad ordning i alla departement.

Ingvar Svensson (kd): Jag har bara ytterligare en fråga. Det fanns en kravprofil från april 2007. Men när man tittar på offerten från konsultföretaget som kom i oktober 2007 står det att den första punkten är att definiera en kravprofil. Visste konsultföretaget inte att det redan fanns en sådan definition?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Jo, vi berättade det för denna konsult. Vad han menar med att definiera kravprofil är att man ska skriva lite mer. Om man läser kravprofilerna blir det lätt så att det är allmänna termer och så vidare. Det som han ville veta var vad vi menade när vi säger att man ska ha internationell erfarenhet? Vilken typ av erfarenhet är det? Det handlade mer om att ställa förtydligande frågor kring kravprofilen. Han visste mycket väl att det fanns en kravprofil, och vi hade presenterat det för honom.

Men när man ska gå i djupintervjuer med enskilda kandidater måste man ställa lite kontrollfrågor och annat så att man verkligen vet vad som menas med den kravprofil som har upprättats.

Marianne Berg (v): Jag har ingen ny fråga eftersom många redan har tagit upp olika saker. Det är därför onödigt att jag också gör det. Men jag har kanske missat någonting här. Det handlar om när ordföranden, Berit Andnor, tog upp frågan angående offerten och en skriftlig sammanfattning. Gjordes det en sådan, och var finns den i så fall?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Nej, vi gjorde en muntlig sammanfattning därför att det var det som vi begärde och kom överens med den här konsulten om att vi skulle ha. Den muntliga sammanfattningen gjordes också till Ola Alterå.

Marianne Berg (v): Det är svårt att veta eftersom det som punkt 5 här står: göra en skriftlig sammanfattning. Men det gjordes bara en muntlig. Men tack för det.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Men man ska komma ihåg att det var en offert, och i samtalen med konsulten sade vi att vi inte ville ha någon skriftlig sammanfattning. Jag tror att var och en förstår varför.

Om vi har ett antal kandidater som vi ska testa, och det är bara en som får detta uppdrag, men ändå gör skriftliga sammanfattningar om ledarskapskompetens och en massa olika saker tror jag att det blir rätt orimligt att det ska bli allmänna handlingar som andra kan gå in och titta på.

Det är en del avvägningar som måste göras i detta steg när vi gör detta mer offentligt. Det är ju så. Men vi måste också tänka på att vara rädda om enskilda personer i dessa sammanhang. Därför tyckte vi att det som var det viktiga för oss var att vi fick en second opinion och att denna person kunde ge oss denna second opinion, och det var Ola Alterå som tog emot den.

Mikael Johansson (mp): Statsrådet säger att denna öppnare process har lett till ett fantastiskt resultat vad gäller att kvinnorepresentationen har ökat och att även antalet personer med utländsk bakgrund har ökat. Nu gäller detta utnämningen av Svenska kraftnäts generaldirektör Mikael Odenberg. Jag vet inte vad han har för utländsk bakgrund, men han är definitivt inte kvinna. Så han är väl knappast ett exempel på att det har lett till det. Men det kan kanske bero på att det inte har varit en lika öppen process som det har varit vid de andra tillfällena när det har varit annonsering.

Det är ganska klarlagt här att från och med april till hösten 2007 pågår det en ganska intern process. Jag är lite nyfiken på den. Hur många personer var det som bedömde att det fanns bra kandidater för denna chefs- och generaldirektörskrets? Vem var det som bestämde att det var ett antal lämpliga kandidater som kvarstod hösten 2007?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Vi har bara redovisat vad denna process leder till i dessa sammanhang, och den leder till att det blir fler kvinnor. Sedan kan vi inte heller säga att det varje gång som vi har denna öppenhet leder till att det blir en kvinna. Kvinnor och män kommer att testas mot kravprofilen vid alla tillsättningar.

Men det som gläder mig är att när detta sker får vi en jämnare könsfördelning, och det var det som var min poäng. Det tycker jag är viktigt.

Hur många var det som vi pratade med? Ja, det var ett antal. Som jag har sagt har vi generaldirektörer som inte är kvar på sina platser, och det finns chefspersoner och andra som vi granskade och tittade på. Men det är ganska tufft att ta ett uppdrag i Svenska kraftnät därför att det ställs hårda krav genom att det är en affärsmässig verksamhet. Den personen måste ha internationell kompetens, och den personen måste kunna energifrågan.

Jag tror därför att det är svårt att hävda att det finns en mängd personer som kan stämma överens med kravprofilen.

Sedan hörde jag inte den andra frågan.

Mikael Johansson (mp): Jag var nog egentligen mer inne på hur många från departementets sida som var inblandade i processen att bedöma vilka som kvarstod som kandidater och vilka som inte var lämpliga och så vidare. Var det statsrådet själv som var inblandad, var det bara statssekreteraren, eller var det fler? Det är den processen som jag tycker är relevant att titta på. Har den förändrats gentemot tidigare, eller hur går den till?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Det var Ola Alterå som höll i processen. Han hade mest kontakt med enheten som är ansvarig. Han hade också en del kontakt med styrelsen för Svenska kraftnät. Det var viktigt att styrelsen också fanns med i definitionen av vad det var för kompetens man behövde. Rättschefer, personalchef och andra deltog naturligtvis också. Det var ungefär så det gick till.

Ordföranden: Låt mig fortsätta på det som Mikael Johansson var inne på, nämligen att man kan konstatera att det i just detta ärende är en svensk man från den politiska eliten som regeringen har utsett. Låt mig också konstatera att det gick ganska lång tid från det att en kravprofil upprättades i april 2007 till dess att regeringen fattade beslut i februari 2008.

När statsrådet hänvisar till vad man har avtalat med konsulten finns inget, vad jag förstår, som styrker vad det är man har avtalat. Det finns inget slutligt avtal. Jag ser inget beslut på ett avtal med konsulten. Jag ställde en fråga på det tidigare och skulle vilja ha ytterligare svar. Varför finns det så lite dokumenterat i just detta ärende?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Vi har inte så mycket mer att dokumentera. Vi har dokumenterat kravprofilen, offerten från konsultfirman och fakturan som konsulten har skickat. När det är en intern process blir den annorlunda än när det är annonsering. Det har jag försökt beskriva. Jag har också försökt beskriva varför vi valde den processen.

Jag kan konstatera att även om Mikael Odenberg är en vit man som kommer från ett stort parti är det, återigen, hundra procent bättre än tidigare. Då var det verkligen vanligt att det var en vit man från ett stort parti, fast ett annat, som fick dessa uppdrag.

Ordföranden: Jag har svårt att följa logiken i det svaret, men det får stå för näringsministern själv.

Näringsministern sade följande i en interpellationsdebatt: "Vi är otroligt stolta för att det redan nu är transparens. Det är öppenhet. Det finns en möjlighet att följa hela den här processen. Det är också vad vi lovade väljarna." Men det allmänheten och konstitutionsutskottet har fått ta del av är att det egentligen bara fanns en kandidat till jobbet. Det styrks också av det uppdrag som konsulten hade. Den bedömning som är gjord är gjord på en kandidat. Han fick bara pröva en kandidat. Det är också det han tar betalt för. Därutöver har det varit interna processer. Tycker statsrådet verkligen att detta kan betecknas som en ökad öppenhet och transparens?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Det är fantastiskt bra att det ställs krav på öppenhet och transparens också från oppositionen. Som jag sade tidigare är det otroligt glädjande, för då får vi en bred politisk enighet om att det krävs.

Jag vill dock korrigera ordföranden på en punkt. Vid den second opinion som vi talar om var det två kandidater som utkristalliserades och som konsulten förde samtal med. Det har konsulten också bekräftat. En av dessa kandidater var inte intresserad av att gå vidare, och då blev det Mikael Odenberg kvar. Då stod vid inför valet om vi skulle plocka in ytterligare en för att bevisa att vi hade fler kandidater eller om vi skulle börja med att testa om Mikael Odenberg funkade gentemot kravprofilen. Efter som second opinion visade att Mikael Odenberg var alldeles utomordentligt lämpad för denna tjänst och stämde överens med kravprofilen, fanns det ingen stor anledning för oss att söka vidare bara för att bevisa att vi faktiskt hade haft fler kandidater.

Det är viktigt att säga att politisk kompetens också är en kompetens. Det har konstitutionsutskottet självt sagt. Vi kommer varken att diskvalificera socialdemokrater, miljöpartister, vänsterpartister eller några andra politiker. Vi kommer också i fortsättningen att se politisk kompetens som något viktigt när det krävs på de poster det är aktuellt för. Jag kan också konstatera att den kompetensen har räknats in i utnämningar som handlar om oppositionens kandidater. Det är inte så att vi säger att politisk kompetens inte är någon kompetens, men det skiljer lite grann mellan olika myndighetschefer om det är en viktig kompetens eller inte. Det finns möjlighet att i efterhand granska kravprofilen som inte har ändrats under resans gång. Då kan man också jämföra den med den kandidat som utses.

Jag vill hävda att Mikael Odenberg är en alldeles utmärkt kandidat och en alldeles utmärkt generaldirektör. Det tror jag att ingen ifrågasätter.

Ordföranden: Vi granskar hur regeringen har handlagt just detta ärende. Det är det som vi diskuterar. Vi diskuterar också hur regeringen har säkerställt att man har uppfyllt regeringsformens krav. Det är den diskussionen vi har här. Vi kan återkomma till en allmän diskussion om utnämningsspolitiken. Det kan vara intressant att göra det. Vi återkommer naturligtvis till detta när vi möter statsministern den 2 april för att diskutera utnämningsspolitiken i ett lite större perspektiv.

Margareta Cederfelt (m): Fru ordförande! Vad jag förstår är det en ny rutin som tillämpas när det gäller rekrytering av generaldirektörer och myndighetschefer. Finns det någon rutin uppbyggd i Näringsdepartementet för hur dokumentation ska ske vid rekryteringar? Finns det någon rutin att falla tillbaka på?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Det finns rutiner för ärendehantering. Det är rättscheferna som följer allt detta. Jag lovar att de ställer höga krav på oss, och det ska vara höga krav. Kommer man in från den politiska sidan har man inte den utbildningen och traditionen, men de håller oss i ordning så att vi gör rätt. Det är viktigt för att det ska gå att följa. Jag är imponerad av den ordning och kontroll man har, vilket jag tycker är bra.

Margareta Cederfelt (m): 90 myndighetschefer och 19 generaldirektörer har rekryterats. Det har sagts här tidigare att det är en politisk elit som rekryteras. Hur ser det ut om vi tittar på helheten? Finns det personer med en annan bakgrund än politisk erfarenhet som har rekryterats? Politisk kompetens är, precis som näringsministern sade, också en kompetens. Men har det varit andra fall där det har funnits intresse av att få in en annan kompetens i rekryteringen?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Ja, absolut. Tittar jag på min lista är de allra flesta inte kopplade till politiken. Det är Mikael Odenberg och socialdemokraten Jonas Bjelfvenstam som är aktuella. Annars är det icke-politiska personer som är tillsatta. Som jag nämnde i samband med Mikael Odenberg var det två andra som tillsattes. Det var Thomas Kåberger på Energimyndigheten och Magnus Olofsson på Elsäkerhetsverket. Så ser min lista ut.

Jag har inte allt klart för mig, men jag har sett att det är många som kommer utifrån och som inte har politisk bakgrund. Med det har vi också fått en helt annan och bredare rekryteringsbas, vilket jag tycker är välkommet.

Margareta Cederfelt (m): Om jag förstår rätt handlar det om att 10–20 procent av de rekryteringar av generaldirektörer som har gjorts har gjorts utifrån den politiska kompetensen.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Jag har 2 av 19. Jonas Bjelfvenstam är en korttidsanställning. På min lista är det alltså verkligen inte en massa politiska tillsättningar. Och jag har noterat att det inte är några centerpartister.

Ordföranden: Jag kan upplysa alla om att konstitutionsutskottet följer detta mycket noga och har gjort så under en lång tid. Ligger det i den procent-satsen är det ungefär vad som har skett tidigare också.

Granskningsärendet 24 – Regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin

Ordföranden: Granskningen avser beredningen av ärendet, om regeringens hantering av ärendet uppfyller kraven i regeringsformen och om hanteringen av ärendet uppfyller regeringsformens bestämmelser om finansmakten.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Bakgrunden till varför vi talar om just detta är välkänd. Den finansiella krisen i USA har mycket snabbt spritt sig över världen och fått dramatiska konsekvenser. Den har också spritt sig till den reala ekonomin, inte bara till den finansiella sektorn. Snarare är det så att genom att de finansiella instrumenten inte fungerar får vi också stora bekymmer i många av våra verkstadsföretag med mera.

Vi har vidtagit en rad åtgärder på det finanspolitiska området. Vi samordnar många av insatserna på den europeiska nivån och på den globala nivån. Detsamma gäller fordonsindustrin och fordonskrisen. Där har vi ett mycket tätt samarbete på europeisk nivå.

När man genomför åtgärder är det viktigt att det främjar utvecklingen på lång sikt. Vi måste vara noga med att de offentliga finanserna fortsatt är sunda och att vi använder skattebetalarnas pengar med stor försiktighet. Samtidigt måste vi se till att näringslivet har goda förutsättningar att verka och att fortsätta verka efter krisen. Det har betydelse för vår ekonomi men också för alla anställda på dessa företag.

Under hösten 2008 förde vi många samtal med fordonsindustrin, med de fyra stora fordonsföretagen men också med många underleverantörer. 140 000 personer är beroende av svensk fordonsindustri, så det är en otroligt stor del av vår ekonomi. Vi hade många samtal med företagen. Man kände stor oro. Man hade order, men kunderna fick inte låna pengar. Det var verkligen bekymmersamt.

Vi har en särskild situation när det gäller bilföretagen eftersom de är så djupt kopplade till två stora amerikanska bilföretag, Ford och General Motors. Vi såg tidigt att dessa hade stora ekonomiska bekymmer. De förde samtal med den amerikanska regeringen som vi inte visste var de skulle sluta. På grund av att Volvo och Saab är delar av dessa två fordonsbolag kunde vi inte bara titta på vad som hände här hemma, utan det var viktigt att vi också såg vad som hände i USA.

Det som också var viktigt var att vi hade en diskussion på europeisk nivå om gemensamma insatser. Barrosoplanen kom in som en del i detta. Här i Europa såg vi att vi måste göra vissa delar. Då kom också en del av stödstrukturerna in i diskussionen, bland annat Europeiska investeringsbanken. Man sade: Vi kanske kan använda den tid som är nu till att ställa om fordonssektorn i Europa och göra något viktigt och bra som har en överlev-

nad också på sikt. Här var Sverige pådrivande i att ställa om till en grön transportsektor med minskade koldioxidutsläpp och annat. Det blev också inskrivet i EIB:s regelverk när det gäller lån.

Vid den här tiden var det en genuin osäkerhet om vad som skulle hända i USA. Det var först den 19 december som George W Bush gav klar-tecken till att gå in i dessa fordonsföretag. Jag tror att alla kommer ihåg diskussionerna man hade där borta när man flög in med jetplan och annat som inte blev så hemskt lyckat.

Men det var alltså väldigt tveksamt vad som skulle hända med moderbolagen. Under den här tiden var det väldigt många företagare och anställda som hörde av sig. Det innebar att det krävdes rätt snabba åtgärder. Man måste kunna agera även om inte hela spelplanen är klar. Det är en regerings uppdrag. Vi gjorde bedömningen att vi behövde ett beslut om det här före jul- och nyårshelgerna. Vi gjorde bedömningen att det var bra om Sverige var tidigt ute. Om de andra stora europeiska länderna behövde EIB-lån till exempel insåg vi att det var bra om Sverige låg långt framme och gav tidiga besked om hur vi såg på detta, därför att det skulle öka våra möjligheter att också få ta del av de resurser som fanns.

Därför tog vi beslutet den 11 december, som handlade om att möta fordonsindustrins utmaningar, totalt 28 miljarder. Den första delen handlar om forskning, de här 3 miljarderna. Där kan man säga att vi hade haft en diskussion i forsknings- och innovationspropositionen tidigare om fordonsforskning. Vi hade också tidigare anslagit 450 miljoner kronor, så där hade vi haft rätt mycket diskussioner med fordonsklustret kring forskningsfrågorna. Vi ställde ut statliga kreditgarantier till EIB-lån. Det skulle sikta mot grön teknologi. Vi sade att det skulle vara lån mot fullgoda säkerheter och att det skulle vara marknadsavspeglande avgifter i den här delen. Vi lade också fram förslag om undsättningslån. Vi gav uppdraget till Riksgälden att ansvara för dem, också här med väldigt höga krav.

Jag vill bara notera att det som har hänt nu när EIB har tagit sina första beslut i mars är att tre av fyra svenska bolag faktiskt har fått EIB-lån. Två av dem behöver inga garantier, Volvo och Scania. Volvo Cars har fått okej och slutförhandlar nu med Riksgälden och ska också i nästa steg granskas i kommissionen. Vi var tidigt ute och gav snabbt besked, först och främst till fordonsindustrin, men också till EIB, om att det här är ett land som är alert, som gör saker och ting och ger besked. Vi fick också de återkopplingarna från våra kolleger och från kommissionen.

Min uppfattning är att regeringen har uppfyllt de krav som finns i regeringsformen när det gäller beredningen av den här propositionen. Vi inhämtade upplysningar från Riksgälden, som var de som var närmast berörda av förslagen i propositionen. Vi hade som jag sade löpande haft diskussioner med fordonsklustret kring forskningsfrågorna, så där hade vi bra kunskap. Det är också så att det är viktigt att se att under den här resans gång från då till nu förändras också förutsättningarna. Strax före jul presen-

terade kommissionen temporära regler för statsstöd, som justerades. Det gör också att de här åtgärderna som vidtas runt om i andra länder också påverkar oss. Då måste regeringen kunna vara flexibel.

Det som regeringen har gjort är naturligtvis att vi har ställt rejält med resurser till förfogande för att kunna hjälpa fordonsindustrin, som är så oerhört viktig. Den har 140 000 anställda, som jag sade. Vi har gett en trygghet till de här bolagen; det finns en stat som finns där. Men inte på vilka villkor som helst, utan vi ställer höga krav på säkerheter och sådant när vi också ger kreditgarantier. Det tycker vi är viktigt i det här sammanhanget.

Men det är hela tiden en rimlig avvägning mellan statens risk och näringslivets och de anställdas behov. Det är den avvägningen som vi tycker att vi har gjort i det här ärendet. Jag tror att det är bra att regeringen i sin nära kontakt med fordonsklustret, men också med dem som är direkt ansvariga, är beredd att justera och förbättra allteftersom verkligheten förändras. Men så här långt har det här varit bra och fungerat väl.

Ordföranden: Tack för det! Då lämnar jag ordet till Morgan Johansson, som representerar Socialdemokraterna, som dessutom är det parti som har gjort anmälan i den här frågan. Varsågod!

Morgan Johansson (s): Tack, fru ordförande! Vi granskar beredningen av det här stödpaketet till fordonsindustrin, som vi alltså fattade beslut om den 11 december 2008. Bakgrunden är regeringsformens krav på beredning, 7 kap. 2 § i regeringsformen, som säger att regeringen ska hämta in behövliga upplysningar och yttranden från berörda myndigheter när man bereder regeringsärenden.

Normalt sett har vi en ganska omfattande beredning av regeringsärenden i Sverige. Den normala gången för ett lagförslag kan vara att man först gör en utredning och sedan har en remissomgång på det. När alla remissinstanser har lämnat synpunkter under en tid, kanske ett par månader eller tre månader, sätter sig regeringen ned och går igenom alltihop och tittar om det finns någonting man har missat. Finns det någon konsekvens här som vi inte har sett? Skulle vi kunna göra om vårt förslag på något sätt? Denna beredningssyftar till att skapa hög kvalitet i lagstiftningen och i beslutsgången. Det är själva grundsyftet: att man verkligen vet om att det man föreslår är kostnadsberäknat, att det är konsekvensanalyserat, att det adresserar också det problem som man vill försöka lösa, så att man inte bara snyter saker och ting ur näsan, utan när man går till riksdagen vet att det är ett bra förslag som man har presenterat.

I det här fallet har vi alltså ett stödpaket, som i teorin skulle kunna kosta skattebetalarna 28 miljarder kronor. Beredningen av ärendet inleddes den 5 december 2008. Det är en fredag. Fredag, måndag, tisdag, onsdag – sedan kom regeringsbeslutet på torsdagen. Det är fyra arbetsdagar. Ingen utredning, ingen remissomgång. Detta är hela beredningen av regeringsärendet, ett stort regeringsärende, vilket som sagt skulle kunna kosta skattebetalarna 28 miljarder kronor.

När man då ser på vem som har tillfrågats om huruvida de här förslagen är bra eller dåliga kan man konstatera att regeringen inte har gått ut till någon myndighet som vet någonting om svensk bilindustri och fordonsindustri. Man har inte tillfrågat någon myndighet som vet någonting om huruvida det här var bra förslag eller som skulle ha kunnat lämna upplysning om huruvida det här var bra förslag eller dåliga förslag.

Om jag hävdar, Maud Olofsson, när man ser hur den gången har varit, att det här för en utomstående framstår som en väldigt hafsigt och slafsigt beredning, vad säger statsrådet om det?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Fru ordförande! Jag tror inte att jag ska recensera frågeställaren. Jag kan bara konstatera att den här regeringen har kritiserats för att vara för långsam och satsa för lite. Men det som framgår här är att vi har varit för snabba och satsat för mycket. De två sakerna går inte riktigt ihop.

Det är naturligtvis alltid en balansgång mellan att vara snabb och att också ta fram tillräckligt med underlag. Jag försökte betona i min inledning att vi under hela hösten hade haft väldigt mycket diskussioner med fordonsindustrin, både med fordonsindustrin som producenter, alltså de fyra bolagen, och med underleverantörerna, och diskuterat deras situation. Vi visste ganska väl i vilket läge de befann sig. Det är dock inte någonting som vi kan offentliggöra, utan det är samtal som vi för med bolagen om deras situation. Det var en väldigt prekär situation som de upplevde. När de berättade om sina egna bolag – det får de berätta utåt och ta ansvar för. Men vi förstod att det var allvarligt.

Vi hade också en process, som jag sade, inför forsknings- och innovationspropositionen kring forskningsbehoven. Också där har ju regeringen kritiserats därför att vi satsade för lite och för sent. När vi hade satsat de 450 miljoner kronorna per år var det efter en grundlig genomgång tillsammans med fordonsindustrin, där vi hade inventerat vilka behov som fanns. Vi hade också fått in förslag på projekt som skulle kunna genomföras av olika karaktär, så vi hade en rätt god bild av detta innan vi började skriva propositionen.

Det som också är viktigt att säga är att här pågick också en EU-process. Till skillnad från många gånger annars där vi haft en helt nationell historia pågick en EU-process, där EU-kommissionen och Barrosoplanen sade att vi nu kommer att kunna använda de här verktygen, varav EIB-lånen var en sådan del, och där vi från regeringens sida sade: Ja, men om EIB nu är berett att ställa upp med lån till fordonsindustrin för att ställa om till en hållbar transportlösning, då är det väl rimligt att Sverige, som är så otroligt beroende av fordonssektorn, ställer upp med kreditgarantier? Det vi hade, kanske till skillnad från många andra länder, var erfarenheter från 90-talet om hur man säkrar att staten inte förlorar pengar i de här lägena. Hur säkrar man att det är nödvändiga säkerheter och annat som är viktigt? Det

var också det som vi skrev in i propositionen och som vi också hade diskussionen med Riksgälden om, som skulle bli de som i första hand hade ansvar för de här undsättningslånen.

Jag tror att det är viktigt för en regering att kunna agera snabbt och att kunna göra det samordnat och koordinerat med övriga EU, precis som vi gjorde, men också i de här lägena, precis som kommissionen har gjort, kunna justera ifall olika instrument inte fungerar och vara prestigelös i detta. Genom det faktum att vi var snabba och skrev propositionen och jobbade dag och natt för att få fram den kunde vi också få ett snabbt resultat till gagn för svensk fordonsindustri. Det är väl egentligen det som är huvudsaken.

Morgan Johansson (s): Det är klart att det är bra om regeringen kan handla snabbt. Men man måste samtidigt försöka säkerställa att man handlar rätt, att det är rätt åtgärder man går fram med. Annars kan man lika gärna låta bli.

I det här fallet tog man alltså fram ett stödpaket som skulle ha kunnat kosta skattebetalarna 28 miljarder kronor. Men det har det inte gjort. Nu är det mer än tre månader sedan paketet beslutades om. Icke ett öre av de här pengarna har kommit svensk fordonsindustri till del. Så är det ju!

Kan det vara så att det kanske gick lite för snabbt, att man kanske borde ha gått ut och frågat dem som kan någonting om svensk bilindustri: Är det rätt förslag vi lägger fram? Borde vi ha gjort någonting annat? Om vi nu är beredda att skjuta in pengar, skulle vi kanske ha använt dem på något annat sätt?

Men det gjorde ni inte. Den enda som ni tillfrågade, den enda som fick yttra sig om förslagen, var Riksgälden. Då är frågan: Vad vet Riksgälden om bilar? Det är klart, Bo Lundgren har väl körkort, men det är väl inte mycket mer? Men det finns en hel rad expertmyndigheter. Det finns organisationer som kanske skulle ha varit beredda att yttra sig. Då säger Maud Olofsson: Vi hade fört samtal med dem tidigare. Ja, men när ni hade förslag framme på bordet, varför lät ni inte dem yttra sig om de förslagen när de fanns där?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Låt mig först säga återigen att det här också var en europeisk process. När verktygen kom fram på europeisk nivå ville Sverige vara tidigt ute med att ge besked till svensk fordonsindustri. Jag tycker inte att man ska underskatta de samtal som man för med fordonsindustrin, därför att det är en bra grund för vad det är man sedan ska göra. Det man sade från svensk fordonsindustri var att om nu EU har sagt att Europeiska investeringsbanken ställer upp med lån, då förutsätter vi att Sverige också ställer upp med kreditgarantier. Det var väl ganska självklart för oss att göra det.

Samma sak gällde undsättningslån och inte minst forskning och utveckling. Där hade vi som jag sade tidigare haft en lång dialog inför forsknings- och innovationspropositionen, inför de beslut som vi tog kring de här 450 miljonerna, så vi hade rätt väl underbyggt vad det var för behov

som fanns. Det man uttryckte från svensk fordonsindustri, och det har ingen kritiserat, var att det är bra om vi kan använda de offentliga resurserna till forskning och innovation, därför att då siktar vi på att säkra jobben också långsiktigt framöver. Det är också viktigt att svensk fordonsindustri ligger långt framme i forsknings- och innovationshänseende.

När det sedan gäller de 28 miljarderna är det för det första bara 3 miljarder som är direkta bidrag, alltså en utgift som är forskningsbolaget. De andra delarna är lån- och kreditgarantier. Det som var viktigt för oss var att säkerställa att vi tog till tillräckligt för att möta det som EIB ställde upp med. Det som då är viktigt att säga är att EIB hittills har tagit större beslut än vad man först sade. Nu har man beslutat om 35 miljarder kronor och förväntas ta ytterligare 30 under våren. Det är alltså 75 miljarder.

Det här är inte en materia som är fix och exakt och står stilla. Den regering som inte hänger med i vad som händer i verkligheten kan snabbt bli fränsprungen. Det var anledningen till att vi tog till när det gäller de 20 miljarderna, så att svensk fordonsindustri inte skulle kunna komma och säga att kreditgarantierna inte räcker för att kunna få lånen.

Det andra var att vi förutsåg att det var fråga om en kris som inte bara skulle hanteras det här året och kommande år, utan under en längre period. Vi har, som sagt, blivit kritiserade för att ta i för lite och vara för långsamma. Det är väl snarare det som har präglat oppositionens kritik mot regeringen, men i det här fallet verkar vi ha varit både för snabba och tagit i för mycket. Det tror jag att jag kan leva med.

Morgan Johansson (s): Fru ordförande! Det sägs många ord men inget svar på min fråga. Jag frågade: Om man nu ska ta fram ett paket som kan kosta skattebetalarna 28 miljarder – än så länge har inte ett öre betalats ut – varför tar man då inte beredningskravet på allvar och hämtar in behövliga upplysningar från dem som är berörda – Vinnova, Nutek, Almi, gå till myndigheter eller bolag som ju borde kunna någonting om de krav som fordonsindustrin kan tänkas ha i ett sådant här läge, eller Organisationssverige, Svenskt Näringsliv, Företagarna – Fordonskomponentgruppen, som är en branschorganisation för dem som är underleverantörer till fordonsindustrin. Det finns en hel rad intressenter som ni skulle ha kunnat fråga om råd i beredningen men som ni inte brydde er om att göra. Det är den frågan jag ställer. Där får jag nog be statsrådet att svara en gång till. Ni gick till Riksgälden och frågade dem under hand, under onsdagen. Riksgälden vet ingenting om svensk fordonsindustri. Varför lät ni inte någon annan yttra sig över de förslag som ni tänkte lägga fram?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Låt oss dela upp det i två delar. Den första handlar om lån och annat. Vi ville säkra att om vi hade lån och kreditgarantier skulle vi också ha ett system där vi klarade av detta med säkerhet så att vi inte riskerade svenska skattebetalares pengar. Där har vi lång erfarenhet från den förra finanskrisen att luta oss mot. Sverige hade ju en ordning som fungerade väldigt väl och som gjorde att vi i jämförelse med andra länder inte förlorade särskilt mycket, trots att det hela

var mycket dramatiskt. Det ville vi försäkra oss om och sedan koppla det till det regelverk som fanns på EU-nivå. Det går inte att se den här frågan helt isolerad i Sverige, utan den hade en koppling också till EU-delen.

Den andra delen handlar, precis som jag sade, om att vi hade samtal under hela hösten med fordonsindustrin. Vinnova var naturligtvis med, alltifrån forsknings- och innovationspropositionen till de 450 miljonerna som vi gav till forskning i fordonsklustret, samt kring frågan vilka projekt som fanns kvar och så vidare. Vi hade en bra bild av att det fanns ökade behov inom fordonsklustret för forskning och utveckling. Det var inte så att de 450 miljonerna var exakt det som krävdes, utan det är klart att det fanns ökade behov också här.

Vi ville dock ha en starkare näringskoppling och bilda detta bolag, vilket innebär att vi, i partnerskap med näringslivet och det offentliga, kan jobba vidare med konkreta projekt. Jag tror att det i grunden är så att om inte en regering vågar fatta de beslut som är nödvändiga utifrån det underlag man har – det var ju uppenbart och tydligt att man måste agera snabbt, inte minst sett till vad som hände i USA – riskerar man att hamna på efterkälken. Vi hade inte något beslut från den amerikanska regeringen. Vi hade inte det. Det gjorde att vi var i tidsnöd eftersom vi ville ge besked till svensk fordonsindustri att ja, svenska staten är beredd att ställa upp på det program som EU kommit överens om. Jag tror att det hade en lugnande effekt på svensk fordonsindustri. Det visar sig ju också att tre av fyra företag i Sverige har fått dessa EIB-lån. De som nu behöver kreditgarantier från oss är Volvo Personvagnar. Där återstår diskussionen med Riksgälden, de som har hand om detta, och kommissionen, för att få det på plats.

Per Bill (m): Fru ordförande! Om man tittar i *Propositionshandboken* ser man att där finns tydligt beskrivet att det vid större kriser kan bli nödvändigt att göra en proposition mycket snabbt, och det gäller också behandlingen i riksdagen, alltså innan det fattas beslut.

Min första fråga är: Tycker näringsministern att fordonskrisen och finanskrisen är tillräckligt stora kriser för att man ska kunna använda sig av *Propositionshandbokens* möjligheter?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Ja, absolut. Det är 140 000 människor som är påverkade av detta, vi har en global finanskris och Sverige är ett litet land jämfört med många andra länder. De övriga europeiska länderna, inte minst de stora länderna, har i det här sammanhanget oerhörda resurser att kunna gå in med. Därför var det viktigt att Sverige var tidigt ute – vi var ju först ute – med att ge besked till svensk fordonsindustri om att staten finns där och är aktiv. Genom att vi gjorde det kunde vi också påverka den fortsatta processen med de andra länderna, på EU-nivå. Det handlar om kommunicerande käril, det som vi gör i Sverige och det som man gör på annat håll. Svaret är alltså ja.

Per Bill (m): Jag tror att näringsministern tangerade min andra och sista fråga, nämligen vikten av att Sverige kommer in tidigt, eftersom Sverige är ett land som även i riktiga kristider verkligen står upp för fri handel och för att motverka snedvridande statliga subventioner. Jag skulle vilja att näringsministern berättade lite grann om hur man har tänkt och hur så att säga Barrosoplanen flätar in i detta så att Sverige kan fortsätta att vara en av fanbärarna för fri handel.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Det är en oerhört viktig fråga. Vi insåg ganska tidigt att Sverige som litet land i jämförelse med andra, stora, länder som också har fordonsindustri verkligen måste hävda frihandel. Jag var mycket aktiv på våra ministerrådsmöten och talade om att vi inte skulle ha något statsstödsrace. Därför var det viktigt för oss att själva sätta upp riktlinjer så att vi även skulle kunna påverka vad som hände på EU-nivå. Det var viktigt att vi kunde säga att vi har transparenta system där vi i första hand går in med kreditgarantier och forskning och utveckling eftersom det också på sikt håller regelverket på plats och inte skadar marknaden. Det är klart att vi har haft nytta av det i europeiska sammanhang. Vi har en ständig dialog med de inblandade fordonsföretagen och med våra kolleger för att upprätthålla den ordningen.

Annie Johansson (c): Fru ordförande! Det är viktigt att sätta det här granskningsärendet i sitt sammanhang, tycker jag, och jag gör det för att man både i den juridiska litteraturen och i förarbetena beskriver möjligheten till vissa särageranden vid extraordinära händelser eller undantagsfall. Bland annat gäller det just själva beredningen.

KU skrev i ett av sina färskas betänkanden från detta riksmöte om beredningskravet, nämligen att "samtidigt bör enligt utskottet också erinras om att beredningskravet inte är absolut. Upplysningar och yttranden ska enligt bestämmelsen i regeringsformen inhämtas i den mån det är behövligt. Vidare bör även erinras om att det i regeringsformen inte föreskrivs någon särskild form för hur inhämtande av upplysning och yttrande ska ske."

Jag hade tänkt ställa mina frågor utifrån en internationell utblick. Det jag tycker är intressant är de upplysningar och inhämtningar man har gjort från andra länder än Sverige. För Volvo och Saab var de amerikanska besluten väldigt viktiga. Vilka konkreta kontakter, i form av underlag och liknande, inhämtades från andra sidan vattnet, så att säga?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Under hela hösten hade vi uppvaktningar från den svenska delen, men vi hade också täta kontakter med både General Motors och Ford. Vi var mycket angelägna om att få information från dem. Vad som händer med GM och Ford är lika aktuellt i dag. Nu inväntar vi beslutet i USA, som kommer i slutet av mars, för att få reda på vad som händer i verkligheten. Det visar hur tätt sammankopplade vi är med ägarna. Ägarna försökte ju få statsstöd till dessa verksamheter. Det var då diskussionen uppstod ifall staten skulle köpa bilfabriker.

Jag tyckte att det var mycket viktigt att markera vilka instrument vi hade för att upprätthålla konkurrensen i dessa frågor. Det var forskning och utveckling samt lån som var de viktiga delarna. Jag kan säga att de på GM och Ford inte skålade i champagne när jag talade om att vi inte tänkte äga bilfabriker. Jag tror att det är viktigt att vi också skapar respekt gentemot ägarna, visar att de måste ta sitt ägaransvar. Det ska vara tydligt vad i detta som är statens roll, samhällets roll, och vad som är ägarnas roll. Det var därför vi designade programmet på det sätt som vi gjorde, och därför kunde vi också upprätthålla diskussionen gentemot de övriga europeiska länderna och vara fokuserade på vad som var regeringarnas uppgift.

Vi måste inse att det är ett ständigt pågående arbete att säkra fri handel, säkra marknadsekonomin och motarbeta protektionism. I sådana här lägen är det jätteriskabelt att regeringar går in med statsstöd av olika slag.

Annie Johansson (c): Jag har en sista fråga innan tiden rinner ut. Vilka kontakter hade Näringsdepartementet med Europeiska investeringsbanken före regeringsbeslutet i december?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Vi hade flera kontakter, mycket täta kontakter. Vi hade också kontakter på ministernivå. Vi hade ett särskilt ministerrådsmöte där Europeiska investeringsbanken var med och redovisade hur man skulle kunna möta krisen i fordonsindustrin och hur man skulle kunna hjälpa till med att ställa om till ett hållbart transportsystem. Vid det ministerrådsmötet framförde jag Sveriges kunnande på området, att våra svenska fordonsföretag har en väl utvecklad teknologi, att man vill ligga i framkant och att vi är angelägna om att få bidra till omställningen. Jag framförde även att det inte räckte att bara jobba med fordonsindustrin utan att vi också behövde jobba med konsumentstimulerande åtgärder, alltså miljöbilspremier och andra saker för att konsumenterna, kunderna, skulle köpa dessa produkter. Sverige har i allra högsta grad varit med och påverkat det som händer på europeisk nivå, och är det också fortsatt.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Fru ordförande! Jag vet att tiden är knapp, och jag har en enda fråga. Jag undrar om statsrådet lite bättre kan förklara brådskan i ärendet. Det är ju en nyckelfråga för att uppfylla alla krav som finns på hur man bereder propositioner. Jag har förstått att det inom EU fanns anledning till brådska. Kan statsrådet utveckla varför det fanns en brådska i USA att Sverige fattade det här beslutet?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Först ska sägas att det är en finansiell kris som kanske inte funnits på åttio till hundra år. Det är i den verkligheten vi befinner oss just nu. Det är det första som ska sägas.

Det andra är att eftersom Barrosoplanen lades fram öppnades det möjligheter. Det betyder att de länder som är alerta och aktiva i det sammanhanget också har större förutsättningar att få vara med i fördelningen av eventuella resurser.

Det tredje är att vi inte visste vilket beslut som skulle fattas av GM och Ford, och framför allt inte vilket beslut den amerikanska regeringen skulle fatta. Då visste vi inte vilket läge Saab och Volvo skulle befinna sig i efter nyår. Vi hade inte den bilden klar. Därför ville vi vara säkra på att vi hade ett verktyg att möta ett eventuellt sådant problem. Sett i ljuset av det som hänt tror jag att det gav stabilitet och trygghet till fordonsindustrin. Samtidigt ökade trycket på både den amerikanska regeringen och fordonsägarna i USA att faktiskt sätta ned foten. Det var det konkreta vi stod inför. Jag tror att alla som såg den debatten, och ser alla dessa saker, inser att den regering som inte förmår vara snabb och agera snabbt också snabbt kan hamna på efterkälken. Det ville inte den svenska regeringen göra.

Mikael Johansson (mp): Jag har en följdfråga till Cecilias resonemang. Gjordes det någon konkret analys av vilka konsekvenser det skulle kunna bli om propositionen till exempel kom den 28 december? Fanns det någon sådan analys över huvud taget?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Vi var angelägna om att riksdagen kunde fatta beslut. Det är klart att vi hade kunnat sammankalla riksdagen i mellandagarna, men poängen för oss var att vi tyckte att Barrosoplanen gav oss tillräckligt underlag för att också vidta motsvarande åtgärder på svensk sida. Vi tyckte att vi hade tillräckligt med besked från fordonsindustrin för att inse allvaret i den svenska situationen – och vi visste inte vad den amerikanska regeringen skulle säga och vilka konsekvenser det skulle kunna få för Saab och Volvo om den amerikanska regeringen sade nej. Vi ville försäkra oss om att åtminstone vi hade åtgärder och instrument för att kunna agera om det skulle behövas. Om man blickar bakåt var det väldigt, väldigt klokt. Det är en exceptionell situation, som jag sade. Om vi har en finanskris som det inte funnits motsvarighet till på åttio till hundra år, är det klart att en regering måste kunna agera kraftfullt och riksdagen måste också snabbt kunna ta ställning till den typen av beslut. Då kan man möta det här på ett mycket aktivare sätt.

Ordföranden: Vi närmar oss slutet av utfrågningen. Ordet går till Morgan Johansson för en avslutande fråga.

Morgan Johansson (s): Om jag förstår gången som den såg ut under hösten rätt så var en del av förklaringen till tidspressen att regeringen väntade på EU. Fram till den 26 november när beslutet från EU-kommissionen kom verkar ingenting ha gjorts, och sedan väntades det dessutom ett par veckor innan man drog i gång beredningen den 5 december. Det var trots allt tid som gick där. Sedan snöt man fram det hela på fyra dagar. Ingen som kunde något om bilindustrin fick yttra sig om de förslag som lades fram. Beredningskravet från KU:s sida är inte bara en formsak, utan det handlar om att faktiskt säkerställa att det finns något slags kvalitet i de förslag som läggs fram och att de så att säga adresserar de problem som finns.

När man nu har facit i hand verkar det inte fungera. Mer än tre månader har gått. Inte ett öre av pengarna har kommit fordonsindustrin till del. Fordonsindustrin är inte nöjd med det precis, tvärtom. Man kan fråga underleverantörerna hur de ser på undsättningslånen och reglerna kring det. Ni ska nu göra om dem, om jag förstått det rätt, men det kanske hade varit bättre att göra rätt från början.

När ni nu har facit i hand undrar jag om det inte hade varit bättre – handen på hjärtat – att vänta någon eller ett par veckor till, eller helst ha satt i gång direkt efter den 26 november med att jobba och sedan kanske haft någon eller ett par veckor till på sig och hunnit fråga dem som faktiskt kan någonting om bilindustrin. Då hade ni kanske fått ett paket som verkligen hade fungerat i stället för det här paketet som nu verkar vara särdeles misslyckat.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Jag vet att Morgan Johansson har erfarenheter från Regeringskansliet, och han vet mycket väl att den faktiska beredningen är en del av detta, där man inhämtar remissvar och annat från olika håll. Sedan pågår en ständig diskussion, och det är den jag försöker beskriva.

Det var inte så att vi var okunniga om fordonsindustrin till dess att Barosoplanen upprättades, utan vi hade dialogen med fordonsindustrin under hela hösten. Vi hade diskussionen om forskning och utveckling under hela forsknings- och innovationspropositionen och också vid förberedelserna till fordonsforskningsprogrammet. Vi hade rätt mycket kunskap. De möten vi hade med fordonsindustrin gav oss ett mycket bra underlag.

Jag vill säga att de verktyg vi kunde använda kom först när EU fattat beslut. Det är det viktiga. Då måste man fråga: Hur kan vi agera? Och sedan kan man säga: Om ni hade väntat lite så hade ni kunnat få nästa beslut om undsättningslån och så vidare. Ja, men det vet man ju inte vid beslutstillfället, och det här är en rörlig materia. Alla som jobbat med detta vet att också EU är en organisation där saker och ting förändras. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi svenska politiker och svenska regeringen, men också den europeiska politiska konstellationen, har den förmågan. Om vi inte har det riskerar vi att helt stå stilla och inte kunna möta de problem som faktiskt finns.

Det som handlar om att inga pengar har betalats ut har att göra med att Volvo nu är inne i en process där de som första bolag har fått ett godkännande från EIB tack vare att Sverige tidigt sade att vi är beredda att ställa upp med kreditgarantier. Därefter återstår naturligtvis en formell process, att förhandla med Riksgälden och att kommissionen godkänner att detta inte är statsstöd. Det följer precis den ordning som det ska göra.

Tänk er motsatsen – att vi inte hade haft detta. Vad hade oppositionen sagt då? Jo, att regeringen har inga verktyg, att de inte har använt det som går att göra, att de ligger efter, att de inte satsar några resurser för att hjälpa de 140 000 människor som riskerar att förlora sitt arbete. Den här regeringen är mer ansvarsfull än så, och vi vill vara tidigt ute.

Vi är beredda att justera om det skulle behövas. Vi vill säkra skattebetalarnas pengar med de lån, garantier och säkerheter som behöver göras, och vi har goda erfarenheter från det. Vi har också frågat dem som ska frågas i det här sammanhanget, nämligen Riksgälden, för att kunna göra beredningen. Vi har även följt det regelverk som finns när det gäller snabb hantering eftersom det var en exceptionell situation. När historien skrivs kommer man att se att Sverige var tidigt ute. Vi gjorde vad vi kunde för att rädda det som är så viktigt för oss, och de här verktygen kommer att användas. Det har bara gått några månader hittills, och vi kommer att se att de kommer att behövas framöver.

Morgan Johansson (s): Återigen en massa ord men inte svar på min fråga. Beslutet från EU-kommissionen kom den 26 november. Varför startade inte beredningen då? Varför väntade ni till den 5 december? Beslutet togs av regeringen den 11 december. Varför sköt ni inte fram det en vecka i så fall? Det hade ni kunnat klara. Då hade ni genast haft en betydligt längre beredningstid än de fyra dagar som ni fick använda er av. Då hade ni haft tid att fråga dem som faktiskt kan någonting om svensk bilindustri i stället för att bara fråga Riksgälden.

Näringsminister Maud Olofsson (c): Jag har försökt beskriva att vi frågat dem som kan fordonsindustrin. Det ingår hela tiden i regeringens arbete att ha en dialog med fordonsindustrin. Jag kan bara konstatera att de varit nöjda med det som har varit hittills. Sedan kan vi behöva justera efter det att EU-kommissionen har ändrat. Det vi gjorde efter beslutet i EU var att analysera vad det här betyder för Sverige. Det är klart att man måste göra det. Sedan inleds den formella beredningen av propositionen. Vi ville ha ett beslut i Sveriges riksdag före jul och nyår för att kunna ge ett tydligt besked till fordonsindustrin. Vi har, som sagt, blivit kritiserade för att vara för långsamma och satsa för lite pengar, och nu kritiserar vi för att vi varit för snabba och satsat för mycket pengar. Det är inte lätt att göra rätt.

Karl Sigfrid (m): Ordförande! Den 17 december meddelade kommissionen att statsstöd kunde tillåtas om det gavs för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi. Var det meddelandet en förutsättning för det svenska stödet till fordonsindustrin? Om så var fallet, hur lång tid i förväg kunde regeringen förutse att det meddelandet skulle komma?

Näringsminister Maud Olofsson (c): Svaret är nej, och vi kunde inte förutse det. Det pågår diskussioner hela tiden, men när meddelandena kommer har vi inte alla gånger klart exakt när det sker. Det vi försökte påverka och säga var att man skulle justera en del av dem under resans gång så att de blev bättre anpassade till hur verkligheten ser ut. Det pågår ju en ständig dialog mellan medlemsländerna och kommissionen i det stycket. Det är därför jag säger: Om det blir förändringar, ja då måste vi vara beredda att justera. Det ligger ingen prestige i detta, utan det här är

en rörlig materia, och den regering som inte förmår vara alert och aktiv i detta kommer på efterkälken. Det vill inte den här regeringen göra. Vi vill säkra jobben också för dem som jobbar i svensk fordonsindustri.

Ordföranden: Därmed avslutar vi utfrågningen med näringsminister Maud Olofsson. Tack för närvaron här i dag! Med detta avslutar vi också sammanträdet.

Bilaga B5 Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin

Tisdagen den 31 mars 2009

Granskningsärende 9 – Förflyttningen av generaldirektören för Arbetsförmedlingen

Vice ordföranden: Vi har hunnit till den offentliga utfrågningen med arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin, och det är en del av KU:s granskning av regeringen och regeringsärendenas handläggning.

Vi brukar ge ministern möjlighet att om ministern så önskar inleda i maximalt tio minuter, och därefter får konstitutionsutskottets ledamöter ställa frågor.

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Först och främst tack för möjligheten att komma hit och svara på de frågor som konstitutionsutskottet har! Jag tar gärna tillfället i akt att inledningsvis säga några ord om denna frågeställning.

Låt mig börja med att beskriva Arbetsförmedlingens uppgifter och den genomgripande organisationsförändring som myndigheten har genomgått de senaste åren.

Arbetsförmedlingens övergripande uppgift är att verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Myndigheten ska effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft, prioritera dem som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden och bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen.

Det byte av myndighetschef för Arbetsförmedlingen som inleddes i april 2008 hade sin grund i en genomgripande omorganisation.

Före den 1 januari 2008 bestod Arbetsmarknadsverket av två myndighetsnivåer, en central nivå som utgjordes av Arbetsmarknadsstyrelsen, Ams, och en regional nivå som utgjordes av 20 länsarbetsnämnder. Omorganisationen innebar att Arbetsmarknadsverket gjordes om till en sammanhållen myndighet, Arbetsförmedlingen, och att Ams och länsarbetsnämnderna avvecklades som egna myndigheter.

Det fanns flera problem med den tidigare organisationen. Länen var inte lämpliga som indelningsgrund för arbetsmarknadspolitiken. De ekonomiska resurserna utnyttjades inte optimalt. Organisationen var inte administrativt

effektiv. Ansvarsförhållandena inom Arbetsmarknadsverket var otydliga. Likartade frågor behandlades på olika sätt i olika delar av landet, och lagar, regler och riktlinjer tillämpades inte på ett enhetligt sätt.

Regeringen ansåg därför att det var nödvändigt att reformera Arbetsmarknadsverket från grunden. Syftet med förändringen av myndighetsstrukturen var att uppnå en mer effektiv, enhetlig och rättssäker verksamhet. Omorganisationen skulle skapa bättre anpassning efter de regionala och lokala arbetsmarknaderna, resursoptimering, effektivare verksamhet och mer flexibel organisation, ökat fokus på arbetsförmedling, effektivare och tydligare styrning, tydligare ansvarsförhållanden, större nationell enhetlighet och högre rättssäkerhet, ökat fokus på kontrollfunktionen, uppföljning och utvärdering samt upphandling av externa aktörer.

Ams fick i uppdrag att förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten.

Beträffande valet av ledningsform bestämdes att Arbetsförmedlingen skulle vara en styrelsemyndighet. Regeringens syn på styrningen av den nya myndigheten präglades av nytänkande och omprövning. Nya styrdokument skrevs med fokus på minskad detaljreglering. Syftet var att tydliggöra, renodla och koncentrera Arbetsförmedlingens huvuduppgifter. Den nya myndigheten skulle ha ett ökat fokus på arbetsförmedling och på matchning mellan lediga arbeten och arbetssökande.

Under 2007 bedrevs ett omfattande arbete med att planera och förbereda den nya myndigheten, som formellt bildades den 1 januari 2008. Att omorganisera en så stor verksamhet tar tid, och i praktiken fortsatte därför arbetet med att få omorganisationen på plats under 2008.

Det var alltså fråga om en mycket omfattande förändring av myndighetsstrukturen. Arbetsförmedlingen fick nytt fokus, nya utmaningar och verktyg. Vid en sådan genomgripande reform är det naturligt att överväga frågan om en ny myndighetschef. Den nya myndigheten skulle gå in i en ny fas, och vi kom fram till att det var lämpligt med ett ledarbyte efter sommaren 2008. Bo Bylund var dock den som hade förberett den nya organisationen, och tanken var därför att han skulle vara kvar som myndighetschef tills reformen i praktiken var genomförd efter sommaren 2008.

Regeringen utannonserar numera som regel generaldirektörstjänster och andra ledande befattningar. Ett första steg i processen med att byta generaldirektör är naturligtvis att tala med den det gäller. Så småningom tar ju den formella rekryteringsprocessen vid.

Den 3 april 2008 träffade Bo Bylund min statssekreterare Eva Uddén Sonnegård. Vid mötet tog statssekreteraren upp frågan om en ny chef för Arbetsförmedlingen. Hon sade att vi ville rekrytera en ny generaldirektör till efter sommaren när den nya organisationen hade tagit form. Direkt efter mötet med statssekreteraren träffade jag Bo Bylund och talade om för honom att det vore lämpligt med en ny ledning på plats från och med hösten. Anledningen till det var att myndigheten då skulle befinna sig i en

ny fas med en ny organisation och nya utmaningar. Jag poängterade att jag hade förtroende för Bo Bylund och att det var den nya organisationen som motiverade att vi skulle inleda rekrytering av en ny generaldirektör.

Det stod klart under mötet att Bylund inte hade för avsikt att stanna kvar som generaldirektör för Arbetsförmedlingen. Jag påpekade då det självklara i att Bylund i så fall skulle ha kvar en anställning som generaldirektör i Regeringskansliet. Vid det uppkomna läget diskuterades sedan hur Arbetsförmedlingen skulle hanteras under övergångsperioden. Vi bestämde att vi skulle träffas på nytt några dagar senare.

Vi hade naturligtvis en beredskap för att samtalen med Bo Bylund kunde landa på olika sätt, men det var helt klart att Bylund hade valet att kvarstå som myndighetschef till efter sommaren.

Jag talade med Bylund om att jag avsåg att skicka ut ett pressmeddelande om vårt inledande samtal. Bylund fick möjlighet att ha synpunkter på utformningen av det pressmeddelandet. Efter mötet gick ett pressmeddelande ut som angav att samtal om ledarbyte vid Arbetsförmedlingen inletts.

Vid ett möte den 7 april träffade jag återigen Bo Bylund, och vi hade ett konstruktivt samtal om kommande uppdrag inom Regeringskansliet och om kommande regeringsbeslut. Vi enades om att Bylund skulle anställas som generaldirektör i Regeringskansliet. Därefter skedde sedvanlig beredning inom Regeringskansliet gällande beslut om ny generaldirektör i Regeringskansliet samt vikarierande generaldirektör till Arbetsförmedlingen. Regeringen fattade beslut om detta den 10 april, och ett pressmeddelande om det gick ut samma dag.

Bylunds anställning som generaldirektör i Regeringskansliet innefattade oförändrade anställningsvillkor beträffande lön, bilförmån och pension. Lönen har därefter reviderats på sedvanligt sätt, och hans nuvarande lön är 124 200 kronor per månad.

Under våren och försommaren 2008 fortsatte processen avseende rekrytering av en ny generaldirektör till Arbetsförmedlingen. Det skedde genom en öppen rekryteringsprocess där anställningen som generaldirektör annonserades ut. Min statssekreterare träffade Bylund vid ett flertal tillfällen under våren och hösten 2008 för att diskutera Bylunds arbetsuppgifter som generaldirektör inom Regeringskansliet. Jag deltog själv vid ett av mötena, den 2 september.

I november 2008 började Bylund arbeta med förberedelser inför kommande uppdrag, och den 19 mars i år förordnades Bo Bylund till ordförande i en parlamentarisk kommitté om effektivisering av planeringsprocessen för transportinfrastruktur. Detta uppdrag har han inom ramen för sin anställning som generaldirektör i Regeringskansliet.

Det var min inledning, och därmed är jag redo att svara på frågor.

Vice ordföranden: Det går till så att vi börjar med det anmälade partiet, och därefter kommer partierna i storleksordning. Då är det först Socialdemokraterna.

Morgan Johansson (s): Tack, statsrådet! Hela frågeställningen kring detta, varför det är intressant för konstitutionsutskottet, är ju att ordningen med generaldirektörer – hur de tillsätts, hur de förordnas – syftar till att skapa ett slags skydd för generaldirektören, för myndighetschefen. Det är därför som förordnandena ges på tre år eller på sex år. Det är därför som regeringen inte godtyckligt från en dag till en annan kan flytta en generaldirektör från en plats till en annan plats. Ytterst handlar det då om principen om myndigheternas självständighet, och det är en grundbult, som Sven Otto Littorin vet, i vår förvaltningsmodell. Man ska inte kunna flytta en generaldirektör hur som helst från en dag till en annan. Det måste finnas något slags saklig grund, vilket också kommer till uttryck i den lagstiftning som finns.

Den 19 december 2007 förordnade statsrådet Bo Bylund till chef för Arbetsförmedlingen. Det var alltså som chef för den nya organisationen som han förordnades. Och han förordnades på en löptid som skulle gå till den 31 mars 2011 – inte till efter sommaren 2008, utan till den 31 mars 2011. Det där är ett juridiskt bindande avtal, som regeringen då anslöt sig till.

Så går det tre månader. Tre månader senare blev det den 3 april 2008, och då har regeringen plötsligt ändrat sig. Då kallar man upp Bylund till departementet – för samtal med statssekreteraren, får han först veta, men sedan får han också veta att han ska träffa statsrådet. På plats där får han ett pressmeddelande lagt framför sig där det framgår att han ska avsättas som chef för Arbetsförmedlingen och där det dessutom står att statsrådet och Bylund ska vara överens om det.

Det här är ett exemplariskt agerande från en regerings sida mot en av sina myndighetschefer.

Exakt hur motiverade statsrådet i sitt samtal med Bo Bylund den 3 april att detta avsättande skulle ske?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Låt mig först understryka att Bo Bylund fortfarande är anställd och kommer att ha den anställningen, precis som det står i hans anställningskontrakt, till 2011.

Det är också viktigt att påpeka att i den här typen av känsliga ärenden, som det naturligtvis handlar om när det gäller personalärenden, är gången den i första steget att en generaldirektör har ett inledande samtal med statssekreteraren.

I det här fallet var det så att den nya organisationen fanns på plats från den 1 januari 2008. Men vi såg också att det under perioden fram till efter sommaren fortsatte att vara viktigt att arbeta med omorganisationen, men att det efter sommaren var en ny organisation som krävde ett nytt ledarskap. Om man tycker att det är på det sättet måste man rimligen ta upp en diskussion med Bo Bylund i det här fallet för att diskutera detta och naturligtvis också fundera över hur en öppen rekryteringsprocess av en ny ledning ska gå till.

Det här samtalet hade Bo Bylund med min statssekreterare. Han avslutade abrupt det samtalet och krävde att få träffa mig. Jag fanns tillgänglig, och vi träffades direkt efter. Vi hade det samtalet, och jag framförde samma grundläggande åsikt som min statssekreterare, nämligen att en ny organisation kräver ett nytt ledarskap och att vi därför skulle inleda en rekryteringsprocess och ville föra ett samtal med honom om detta.

Det var den gång som fanns i detta ärende.

Morgan Johansson (s): Men det fanns ett pressmeddelande framme som ni lade på bordet framför honom? Var det så? Den fråga som jag ställde var: Exakt hur motiverade statsrådet att den här förändringen skulle ske?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Exakt hur handlar om att jag framförde att en ny organisation kräver ett nytt ledarskap. Det var en helt ny organisation, helt nya inriktningar och verktyg, från en organisation med 20 länsarbetsnämnder och en central myndighet till en organisation med ett mål.

Pressmeddelandet: Ja, det är naturligtvis så att vi strävar efter att ha en så öppen och transparent regering som möjligt, vilket innebär att vi självklart informerar omvärlden och våra medborgare när saker av vikt inträffar. Det är utan tvekan så att diskussionen kring denna myndighet och denne generaldirektör har varit väldigt uppmärksam, och det föreföll därför inte alldeles olämpligt att informera omvärlden om att vi hade inlett den här typen av samtal.

Vi hade naturligtvis i förväg funderat igenom olika möjliga alternativ till utgång av ett sådant här samtal och var redo för att tillsammans med Bo Bylund utforma det pressmeddelande som gick i väg efter det att han lämnade mitt rum.

Morgan Johansson (s): Nja, ord står mot ord i en del avseenden när det gäller hur den här träffen på departementet försiggick. Men en sak kan man väl säga: Det låg ett pressmeddelande framme, och han ställdes inför det ultimatumet vid det tillfället. Så långt har jag kunnat förstå statsrådet.

Bylund själv uppger i sin utfrågning till oss att det enda skäl som presenterades för honom var att statsrådet sade att han ville pröva ett nytt ledarskap. Pröva ett nytt ledarskap – det var det enda som han över huvud taget fick presenterat för sig. Det är klart att båda bilderna inte kan vara sanna. En av er ljuger om vad som sades vid det sammanträdet, och jag tror inte att det är Bylund. Men det får vi kanske aldrig veta.

En annan sak i anslutning till detta är att i svaren till konstitutionsutskottet skriver regeringen att Bylund i det uppkomna läget inte hade för avsikt att stanna kvar som chef för Arbetsförmedlingen. Inte hade för avsikt att stanna kvar som chef för Arbetsförmedlingen – samma typ av formulering hade också statsrådet i sin inledning. I sin inläga till KU ger generaldirektör Bylund en helt annan bild: ett färdigskrivet pressmeddelande. Statsrådet hade till och med mage att efter det att han hade avsatt honom fråga vem som skulle bli tillförordnad under en viss tid.

Vidhåller statsrådet sin uppfattning att det var Bylund själv som valde att lämna sin post vid det här läget?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! Som jag sade i min inledning var min utgångspunkt den som jag också gav uttryck för vid vårt möte den 3 april, nämligen att Bo Bylund skulle stanna kvar som myndighetschef för Arbetsförmedlingen fram till efter sommaren när rekryteringen av hans efterträdare hade genomförts. Detta nekade han till vid sittande möte, och han var i rätt upprört tillstånd. Det kan jag bara beklaga. Då måste vi naturligtvis hantera den uppkomna situationen.

Morgan Johansson (s): Om det var så att tanken var att han skulle vara generaldirektör till efter sommaren 2008, varför förordnade ni honom då på tre år fram till den 31 mars 2011? Varför gjorde ni det den 19 december?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! I det ursprungsförordnande som Bo Bylund hade från 2005, när den förra regeringen utsåg honom, gällde förordnandet till 2011. Det var vi naturligtvis tvungna att ta hänsyn till, just av de skäl Morgan Johansson anför, nämligen skydd för generaldirektörer. Det som inträffade därefter mellan den 19 december och den 3 april var naturligtvis att vi nu hade kommit in i den nya juridiska formen en myndighet. Då fanns det anledning att fundera över, som jag har sagt tidigare, om en ny myndighet, en ny organisation, kräver ett nytt ledarskap. Vi ville i en öppen process rekrytera efterträdaren. För att komma i land med en sådan process måste vi naturligtvis tala med vederbörande själv. Det är det första man gör. Därför var det ett inledande samtal om denna framtid. Sedan valde Bo Bylund vid vårt möte den 3 april kl. 17.00 att säga att det var helt oacceptabelt och att han inte ville vara kvar under de förutsättningarna. Jag kan bara beklaga att det blev så, men så var det.

Morgan Johansson (s): Det är klart att om man har blivit förordnad på tre år, fram till den 31 mars 2011, utgår man från att det är det som rimligen är regeringens uppfattning. Det är klart att vem som helst skulle reagera över att från en dag till en annan få beskedet att man nu ska flytta.

När det gäller valet som Bylund ställdes inför, att på eget bevåg ..., som när en rånare ställer ett rånoffer inför ett val, pengarna eller livet. Det är klart att det var en utpressningssituation. Ett pressmeddelande läggs på bordet framför honom där det står att det inte längre finns stöd för honom som generaldirektör. Det är den situationen han var i. Var det en reell valsituation för Bo Bylund?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Ja, det var det.

Morgan Johansson (s): Jag tror inte att vi kommer längre i den delen.

Är det inte troligare, när vi nu ser hur det gick till, att Bo Bylund avsattes av andra skäl än organisatoriska, som det hänvisas till här, att han helt enkelt har avsatts för att han var socialdemokrat? För 18 år sedan var han statssekreterare i en socialdemokratisk regering. Är det inte snarare det som är den bakomliggande orsaken till avsättandet av honom?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Nej, det är inte skälet. Det framgår också av Bo Bylunds egen utfrågning i KU att inte heller han ansåg att det var ett skäl. Det har vi varit tydliga med till både Bo Bylund och medierna i olika kommentarer, att det har absolut ingenting med saken att göra. Ny organisation krävde ett nytt ledarskap.

Morgan Johansson (s): Det som framgick vid utfrågningen, statsrådet, var att han inför valet hade ställt en kontrollfråga till statsrådet, mot bakgrund av den kampanj som då gick mot honom. Maud Olofsson hade gått ut före valet och sagt att han var en av cheferna som skulle sparkas. Göran Hagg-lund hade skrivit en artikel i DN den 29 januari 2005 där det stod att efter en borgerlig valseger skulle kvasten gå bland socialdemokratiska myndighetschefer. Är det det som vi i själva verket har sett, det vill säga en politiskt motiverad utrensning?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! Absolut inte. Det är jag som bereder ärendena på mitt område. Jag har varit tydlig med Bo Bylund oss emellan och externt, att det över huvud taget inte har tagits några hänsyn av politisk natur. Jag tror varken Morgan Johansson eller jag vet om Bo Bylund är socialdemokrat i dag, även om han var statssekreterare en gång för ganska många år sedan.

Jag har också hela tiden varit noga med att påpeka att jag har haft, och har fortsatt, högt förtroende för Bo Bylund. Han har varit en alldeles utmärkt generaldirektör, och är det också fortsättningsvis.

Vice ordföranden: Vi går vidare till det näst största partiet, och det är Moderaterna. Jag ska ställa ett par frågor.

Efter två utfrågningar i detta ärende, dels den vi håller på med, dels den med generaldirektör Bo Bylund, är det mycket som stämmer överens, men det är på ett par områden där historierna går lite isär.

Den första handlar om vad som egentligen hände den 3 april. Skulle arbetsmarknadsministern kunna utveckla lite grann när Bo Bylund kom dit kl. 17.00 vem han träffade och vilka som fanns i rummet. Vad var ministerns roll i det hela?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Det första som hände var att Bo Bylund på sedvanligt sätt blev uppbjuden till departementet för att ha ett samtal med statssekreterare Eva Uddén Sonnegård. Med på det mötet fanns också min politiskt sakkunnige Fredrik Östbom. Eva tog upp den fråga vi nu har pratat om, att vi hade för avsikt att rekrytera ny generaldirektör med tillträde efter sommaren. Vi ville också ha en diskussion

med Bo Bylund om både det och hans framtid. Låt oss vara klara med att ingenting har hänt med den grundläggande anställningen. Den kvarstår. Det var det första som hände.

Bo Bylund valde att avbryta mötet mycket abrupt. Vad jag förstår blev han, som jag kan förstå av mänskliga skäl, upprörd. Han krävde då att få träffa mig. Det skedde strax senare. Jag fanns tillgänglig och var beredd på att det skulle kunna bli så. Vi hade ett samtal där jag upprepade samma ärende och diskussion som jag svarade på alldeles nyss, det vill säga att vår bedömning var att en ny organisation kräver ett nytt ledarskap. Det var så stora förändringar i organisationen och dess målsättningar att det inte var alldeles onaturligt att man i det läget hittade en ny ledning.

Jag vill också påpeka att jag samtidigt uttryckte stor uppskattning för Bo Bylund och att detta inte hade något att göra med hans utförande av arbetet, utan detta gällde den organisatoriska förändringen av myndigheten. Vi bedömde att den skulle vara till sina delar inte bara tekniskt och juridiskt utan också praktiskt genomförd till efter sommaren.

Vid mötet med mig var det Eva Uddén Sonnegård och jag som träffade Bo Bylund.

Möjligheten och erbjudandet att vara kvar under hela denna process var helt tydlig. Det var absolut inte så att vi hade önskat att han avslutade sitt arbete på Arbetsförmedlingen på dagen. Jag hade gärna sett att han hade varit kvar och slutfört arbetet, men han gjorde klart för mig att det var inte hans önskan. Det var ganska upprört. Så är det.

Min egen fundering kring detta är naturligtvis att om man vill ha en öppen rekryteringsprocess gäller den inte bara till detta jobb utan också till andra jobb i Regeringskansliet eller bland våra myndigheter. Bo Bylund gjorde klart för mig ganska tidigt att han hellre hade sett att vi hade haft ett erbjudande åt honom med oss i bagaget på det mötet, det vill säga sagt att vi gärna ville att han skulle sluta där men i stället få ett annat jobb. Då var jag tvungen att säga att det inte går till så längre. Nu har vi öppna rekryteringsprocesser. Så utspann sig det mötet, och det avslutades tämligen snabbt.

Under det mötet hade vi också en diskussion om hur vi skulle informera om detta eftersom det var så uppenbart att vi hade ett informationsbehov. Vi hade förberett ett pressmeddelande, och det hade vi för diskussion med Bo Bylund för att vi skulle vara överens om vad som skulle stå i texten.

Vice ordföranden: Det leder in på nästa fråga på nästa område där det går lite isär, nämligen huruvida det var med omedelbar verkan eller inte. Om jag förstår arbetsmarknadsministern rätt fanns det ett erbjudande att stanna kvar tills efter sommaren om generaldirektören så hade önskat.

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Det stämmer.

Vice ordföranden: Då kommer vi in på den andra viktiga frågan. I utfrågningen med Bo Bylund – jag ska inte citera ordagrant – kom andemeningen fram att han naturligtvis inte gillat men han hade åtminstone

förstått att om det som utspelade sig den 3 april hade utspelat sig den 19 december hade han tyckt att det var då, ett par veckor innan den nya organisationen skulle gå i gång, som det var läge att eventuellt byta ledare för organisationen. Kan du utveckla detta lite mer?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! Jag kan naturligtvis förstå den synpunkten. Samtidigt ska man komma ihåg att om vi hade tagit upp den diskussionen strax före den 19 december, och vi hade fått den utveckling vi nu fick, nämligen att Bo Bylund därmed hade sagt att han går omedelbarts och inte var beredd att stanna kvar, hade vi i det känsliga läge när en organisationen går in i en helt ny organisationsform per den 1 januari 2008 inte haft en generaldirektör på plats. Jag gjorde den bedömningen att det inte var lämpligt. Vad hände på de tre månaderna fram till den 3 april? Då såg vi att organisationen började komma på plats, och vi såg att bortåt efter sommaren skulle den ha kommit så mycket på plats att det då var dags att ha en ny generaldirektör på plats. Därför ville vi ta upp den diskussionen med Bo Bylund.

Vice ordföranden: Det betyder att det egentligen inte var den 1 januari utan den 1 september, eller något sådant, som hela organisationen skulle vara redo och det var då det nya ledarskapet behövdes? Jag har uppfattat det korrekt?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Ja, det är helt riktigt. Man ska komma ihåg att den juridiska delen, det vill säga Arbetsförmedlingen som myndighet, sattes upp den 1 januari. Det innebar inte att alla dess delar fungerade eller var på plats förrän efter sommaren. Det var därför vi ville ta upp en sådan diskussion med Bo Bylund under våren, för att förbereda för det nya som skulle komma under hösten, den 1 september eller något i den stilen, beroende på hur lång tid rekryteringsprocessen kunde tänkas ta.

Vice ordföranden: Den nya öppna rekryteringsprocessen gör då att man inte över en natt kan byta från en generaldirektör till en annan generaldirektör. Ungefär hur lång är den tid som behövs från det att man bestämmer att det nu behövs ett förändrat ledarskap i myndigheten till dess att man har rätt person på plats?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Det är naturligtvis svårt att svara exakt på det, men det tar ett antal månader. Först och främst måste man upprätta en ordentlig kravprofil. Sedan ska den annonseras, och sedan ska en sökprocess gås igenom, handlingarna gås igenom, och man ska intervjua de tilltänkta. Så småningom kommer det till som är av formell karaktär. Vi gjorde själva bedömningen att det skulle ta ganska många månader. Sedan hade vi dessutom en sommar som kom där. Om man skulle vara kvar för att gå i gång med en ny ledning direkt efter sommaren var det lämpligt att börja ganska tidigt.

Det här är också en process som delvis är ny för Regeringskansliet i den meningen att lägga ut generaldirektörstjänster på annons inte är alldeles vanligt. Vi visste inte heller riktigt hur det skulle falla ut, hur många sökande vi skulle få, på vilket sätt vi skulle hantera det. Därför var det också lämpligt att börja i tid.

Vi visste därtill att diskussionerna om myndigheten i sig och generaldirektören Bo Bylund själv har varit medialt uppmärksammade. Det gjorde att vi också var tvungna att väga det in i hanteringen. Därför ville vi prata med Bo Bylund om detta så tidigt det gick. Det hade varit orimligt för honom att över huvud taget läsa om detta någon annanstans utan att först ha hört det från oss.

Stefan Tornberg (c): Enligt vad Bo Bylund uppgav inför utskottet ställdes han inför att det skulle utses en tillförordnad generaldirektör. Det beskedet fick han vid mötet. Hur stämmer det överens med att han skulle fortsätta över sommaren som chef för Arbetsförmedlingen?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! Det som först hände var att jag sade till honom att jag hoppades att han skulle vara kvar till efter sommaren när rekryteringsprocessen skulle vara klar. Men eftersom Bo Bylund gjorde det oerhört tydligt och klart för mig att det inte var aktuellt måste jag diskutera med honom hur vi då skulle fortgå med detta och hantera detta. I rätt ordning nu:

Först och främst frågade vi om han hade möjlighet att vara kvar. När så uppenbarligen inte var fallet måste vi ändå hantera den uppkomna situationen.

Stefan Tornberg (c): Enligt Bo Bylund fanns det också en skrivning i det utkast till pressmeddelande som presenterades om att ni var överens om fortsättningen. Fanns det en sådan förväntan, en sådan ambition att komma överens i frågan?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Ja. Det är självklart så att man önskar och hoppas att man kan komma till en överenskommelse när man faktiskt är överens. Det är bäst för alla inblandade. Det hade också varit bra för myndigheten att vi hade varit överens om detta.

När vi väljer att informera om större händelser som inträffar och som är av vikt och intresse för allmänheten är det viktigt att den person som det faktiskt berör också får vara med och utforma pressmeddelandet på bästa sätt. Vi hade ett utkast som vi tittade igenom för att få det på ett sätt så att vi kunde vara överens om innehållet i pressmeddelandet också.

Stefan Tornberg (c): Det blev ett snabbt skifte av chef för Arbetsförmedlingen, trots ambitionerna att Bo Bylund skulle vara kvar över sommaren. Kunde frågan ha hanterats på något annat sätt eller var detta en naturlig följd? Finns det något att lära och förändra?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! Det är självklart så att man måste vara ödmjuk inför den här ganska besvärliga hanteringen och processen där enskilda människor berörs och där det finns stort medialt intresse. Det finns säkert anledning att vara efterklok och fundera igenom saker och ting.

Samtidigt är det så att när den här typen av situationer uppstår, när organisationer förändras kraftigt och vi gör bedömningen att vi behöver ett nytt ledarskap, har vi en öppen rekryteringsprocess som kräver att vi ganska lång tid i förväg annonserar ut den här typen av tjänster och också genomför dessa förändringar över längre tid. Det är en skillnad jämfört med tidigare. Därav följer också att jag inte vid detta möte kunde erbjuda Bo Bylund en ny placering, för det är inte så det längre fungerar. Så har det gått till tidigare. Man har kunnat flytta generaldirektörer mellan olika befattningar och kunnat erbjuda ett ersättningsarbete som var klart vid det tillfälle diskussionen togs upp. Den möjligheten finns inte längre. Därför hade jag inget annat att erbjuda Bo Bylund än möjligheten att vara kvar under rekryteringstiden.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Herr ordförande! Jag har inga ytterligare frågor.

Ingvar Svensson (kd): Herr ordförande! Det är intressant med dessa utfrågningar. Ibland har vi utfrågningar som inte tillför nya fakta, men här har vi faktiskt fått nya fakta som vi inte fått via den skriftliga brevväxlingen. Därför är det mycket bra att utfrågningen kom till stånd.

Jag ställde några frågor till Bo Bylund om man vid sammanträffandet den 3 april diskuterade den rättsliga grunden för att förflytta honom. Han hävdade att det inte skedde i samtal med ministern. Stämmer det? Togs i så fall den rättsliga grunden för förflyttningen upp i samtal med statssekreteraren?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! Jag är inte exakt säker på att jag använde de juridiskt korrekta begreppen. Jag är inte jurist. I andemeningen var det dock uppenbart att förflyttningen var av organisatoriska skäl, det vill säga att en ny organisation krävde ett nytt ledarskap. Om jag använde exakt de orden, vågar jag dock inte säga.

Ingvar Svensson (kd): Har statsrådet kännedom om huruvida dessa frågor togs upp i samtalet mellan Bo Bylund och statssekreteraren?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Det gjordes absolut. Det är klart att vi inför detta möte hade vidtalat vår personalchef noga och gått igenom det lagliga utrymmet. Det var alldeles självklart.

Marianne Berg (v): Jag har inga ytterligare frågor.

Mikael Johansson (mp): Herr ordförande! Som jag uppfattar det förordnades Bo Bylund till generaldirektör för Arbetsförmedlingen den 19 december. Utsågs han till generaldirektör rent allmänt eller utsågs han till generaldirektör för Arbetsförmedlingen specifikt? Var det hans anställning?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): År 2005 förordnades han första gången till generaldirektör och chef för dåvarande Ams. Det som skedde den 19 december var ett klarläggande om att detta förordnande avsåg den nya myndigheten Arbetsförmedlingen.

Mikael Johansson (mp): Då är det utklarat. När det gäller mötet den 3 april, fanns det i instruktionerna till statssekreteraren något om att ett antal olika pressmeddelanden eller scenarier skulle diskuteras med Bo Bylund utifrån det samtal som han planerades att ha med enbart statssekreteraren? Vilka var i så fall instruktionerna? Skulle han ge synpunkter på eventuella pressmeddelanden eller inte och så vidare?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Huvudscenariot var naturligtvis att vi skulle vara överens om att Bo Bylund skulle vara kvar tills rekryteringsprocessen var genomförd efter sommaren. Vi ville informera om att vi hade inlett denna typ av samtal utan att för den skull föregripa vad dessa samtal skulle leda till. Ser man på pressmeddelandet, som jag hoppas att KU:s ledamöter har fått i mappen, framgår det därför egentligen bara att vi har inlett samtal om detta. Det var också de instruktioner som vi tillsammans, Eva Uddén Sonnegård och jag, hade diskuterat. Det var huvudspåret. Skulle utfallet bli ett annat av samtalen vi var ändå tvungna att ha alternativa scenarier. Hur vi skulle hantera dem skulle vi diskutera vid utformandet av pressmeddelandet tillsammans med Bo Bylund så att vi skulle vara överens om det när det gick ut.

Mikael Johansson (mp): Vi har bara sett det pressmeddelande som offentliggjordes. Vi har inte sett de olika scenariepressmeddelanden som eventuellt skulle finnas. Vi vet därför inte riktigt vad som har stått. Bo Bylund har påstått att han fick förslag på ett pressmeddelande där alla var överens om att han skulle sluta.

Jag uppfattade av statsrådet att mötet avslutades ganska tvärt. Bestämde det att ni skulle mötas senare? Vem föreslog i så fall det? Vad var det för datum som diskuterades? Hur gick det till?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Vi bestämde att vi skulle ses bara några dagar senare. Vi hade också ett möte den 7 april. Vi hördes dessutom på telefon söndagen den 6 april för att prata igenom detta.

Återigen, jag känner Bo Bylund som en oerhört bra person. Jag har absolut inget emot honom. Tvärtom tycker jag att han har skött sitt arbete alldeles utmärkt. Samtidigt är det ur en mänsklig aspekt lätt att förstå att man blir upprörd. Det har jag all respekt för. Även av det skälet sade vi: Låt oss höras om några dagar när det har lugnat ned sig lite och vi kan tala tillsammans om hur vi ska hantera framtiden.

Det var alldeles naturligt. Vi hördes därför på söndagen och träffades återigen på måndagen.

Mikael Johansson (mp): När ni avslutade mötet den 3 april, bestämde ni då att ni skulle träffas måndagen den 7 april? Eller var det något annat datum? Eller var det obestämt?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Som jag minns det bestämde vi på telefon söndagen den 6 april att vi skulle ses måndagen den 7 april. När vi skildes åt den 3 april sade vi: Låt oss höras och bestämma ett datum så snabbt som möjligt så att vi inte drar detta i långbänk.

Återigen, jag har mycket stor respekt för Bo Bylund. Det var självklart att vi skulle träffas snart igen för att se hur vi skulle agera.

Man kunde också tänka sig att Bo Bylund mellan den 3 april och den 7 april hade ändrat sig och bestämt sig för att fortsätta till dess att ny generaldirektör var utsedd. Den möjligheten fanns.

Vice ordföranden: Då har vi gått ett varv runt bordet. Det finns några fler frågor. Först i andra rundan är Morgan Johansson från Socialdemokraterna.

Morgan Johansson (s): Jag delar Ingvar Svenssons uppfattning att det har tillkommit en del ny information av rätt uppseendeväckande karaktär skulle jag vilja säga. Statsrådet svarade på en tidigare fråga att avsikten redan den 19 december var att han aldrig skulle sitta till den 31 mars 2011. Han uttryckte det så att om Bo Bylund hade vetat detta skulle han kanske aldrig ha ställt upp. Det är lätt att gå tillbaka till protokollet och se. Jag vill bara ställa en kontrollfråga om det. Var det så?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Nej, då tror jag att Morgan Johansson har missuppfattat mig. Vår avsikt var inte den, utan avsikten var naturligtvis att fortsätta anställningen. Samtidigt är det så att mellan den 19 december och den 3 april, när vi hade mötet, hade vi diskussioner och funderingar internt om hur myndigheten skulle ledas framöver. Det var i samband med dessa diskussioner som vi kom fram till att det var naturligt att byta ledarskap när man också har förändrat organisationens utformning på ett så kraftfullt sätt som vi hade gjort.

Morgan Johansson (s): Herr ordförande! Det är lätt att gå tillbaka till protokollet och se. Den uppfattning jag fick var att tanken redan från början var att han skulle sitta till efter sommaren, att det var så planeringen var, men att hans förordnande förlängdes i tre år till den 31 mars 2011 för att han fortfarande skulle ställa upp. Om det är sant har man lurat in Bo Bylund i ett juridiskt bindande avtal och dessutom bundit regeringen i ett juridiskt bindande avtal på falska premisser.

Om det inte är sant måste något ha skett under de här tre månaderna. Det som skedde var att Bo Bylund fortsatte planera för myndigheten. Han tillsatte en ny ledningsgrupp. Han planerade för hur myndigheten skulle utvecklas framöver. Det var det som inträffade. Plötsligt som en blix från en klar himmel kallades han den 3 april till statsrådet som sade: Nu ska du inte fortsätta jobba.

Vad var det som hände under dessa tre månader som inte var känt den 19 december när ni förordnade honom på tre år?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Jag tror att vi missförstår varandra lite. Jag ber om ursäkt om jag var otydlig i mitt tidigare svar. Regeringsbeslutet från den 19 december bekräftar den anställningstid som

Bo Bylund hade redan vid ingången av sitt första avtal 2005, nämligen att han var anställd som generaldirektör till 2011. Regeringen hade inte möjlighet att korta detta på något sätt, alldeles oavsett vilken intention man hade. År 2011 var det avtal Bo Bylund hade och fortsätter att ha. Det som beslutet från den 19 december anger är placeringen, nämligen placering som generaldirektör och chef för Arbetsförmedlingen.

Vi för kontinuerliga diskussioner och beredningar internt på departementet om hur våra myndigheter agerar och styrs. Det som hände i mellanperioden, vilket jag försökt svara på några gånger, var att vi kom fram till att de stora förändringarna i organisationen motiverade ett nytt ledarskap för Arbetsförmedlingen från perioden efter sommaren. Det ville vi naturligtvis diskutera med Bo Bylund. Det hade varit orimligt att gå vidare med en sådan diskussion och en rekryteringsprocess utan att först tala med honom.

Morgan Johansson (s): Det finns eventuellt en annan förklaring. Det är att Sven Otto Littorin under dessa månader varit offer för starkare krafter i regeringen som helt enkelt ville bli av med Bylund. Det var ett sätt att uppfylla ett vallöfte eftersom man sagt så före valet.

Den praxis Littorin nu har lagt fast är att man ska kunna flytta en generaldirektör från en dag till en annan. Vad hindrar en rödgrön regering att göra precis likadant vid ett eventuellt regeringsskifte 2010? Det finns en del generaldirektörer med borgerlig bakgrund också, till exempel Per Unckel, Bo Lundgren, Chris Heister, Mikael Odenberg. Vad är det som hindrar oss i ett sådant läge att göra precis som Littorin har gjort med Bylund, nämligen att först förlänga förordnandet en månad eller så för att leka lite med dem och säga att de gör ett bra jobb och sedan plötsligt kalla upp dem en dag och säga: Tyvärr, nu är det slut, nu får ni gå, städa skrivborden och stick?

Tar Sven Otto Littorin ansvar för denna praxisförändring som han nu vill att konstitutionsutskottet ska lägga fast?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Herr ordförande! Jag kanske ska avhålla mig från att spekulera i vad en eventuell framtida socialdemokratisk regering skulle kunna tänkas göra eller inte göra. Det finns betydligt bättre tillfällen att spekulera i det.

Samtidigt förutsätter jag att alla regeringar oavsett färg frågar sig om ledarskapet är rätt vid ändrad organisation, ändrat innehåll och ändrade verktyg av en sådan kraftig omfattning som när det gäller Arbetsförmedlingen. Det är inte en alldeles orimlig frågeställning alldeles oavsett vilken färg på regeringen det handlar om.

Morgan Johansson (s): Då tar man upp det vid ett tillfälle då det är aktuellt att förordna en chef. Det är då som man tar upp den situationen. Man förordnar inte en chef vid ett tillfälle och sedan tre månader senare bryter det avtal som man har ingått med den myndighetschefen.

Om man skulle göra på detta sätt, om man skulle lägga fast denna praxis, ställer jag frågan: Vad är det som hindrar oss att göra likadant, förutom vår heder naturligtvis? Men det finns en sak till, och det är något slags omsorg om en långsiktig chefsrekrytering till staten. Alla förstår väl att om detta skulle bli praxis, om myndighetschefer kan förordnas, flyttas och sparkas från en dag till en annan som en blixtnad från en klar himmel, kommer det att vara väldigt svårt för staten att rekrytera bra chefer framöver.

Tog Sven Otto Littorin någon som helst hänsyn till den aspekten när han betedde sig som han gjorde mot Bo Bylund?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Jag vill återigen betona att Bo Bylund inte har sparkats. Bo Bylund har kvar sin anställning som generaldirektör. Han har oförändrade förmåner och har till och med fått en löneförhöjning till 124 200 kronor. Men samtidigt är det så att varje statsråd och varje regering naturligtvis måste fundera över och ta ansvar för att de myndigheter som man arbetar med har det bästa ledarskapet för den uppgift som finns för tillfället.

Andreas Norlén (m): Det är lagen om offentlig anställning som reglerar dessa frågor. 33 § säger att förflyttning av en myndighetschef förutsätter sakliga skäl. För att en sådan förflyttning ska få ges omedelbar verkan krävs synnerliga skäl enligt 36 §.

Med anledning av detta är frågan om detta med omedelbar verkan en viktig fråga i KU:s prövning här.

Jag ställde en fråga till Bo Bylund vid den förra utfrågningen som löd: När ansåg statsrådet Littorin att generaldirektören skulle sluta vid Arbetsförmedlingen?

Då svarade Bo Bylund: Vid mötet den 3 april var det så att när vi sitter där och diskuterar får jag plötsligt frågan: Vem tycker du att vi ska utse till tillförordnad generaldirektör efter dig?

Statsrådet har gett sin beskrivning av hur detta samtal gick till. Men eftersom Bo Bylund beskrev det på det sätt som jag just läste upp funderar jag på: Finns det något utrymme för att han har misstolkat statsrådet beträffande statsrådets intentioner om när denna förändring skulle ske?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Jag bedömer det som helt uteslutet att det skulle råda någon som helst tvekan efter det mötet. Utgångspunkten var väldigt tydlig: Bo Bylund skulle vara kvar till efter sommaren, tills den här rekryteringsprocessen hade genomförts. Det hade naturligtvis varit det allra bästa. Det förelåg ingen önskan om omedelbar verkan från vår sida.

Det var väldigt tydligt att Bo Bylund själv sade: Under de förutsättningarna kan jag omöjligen vara kvar. Då väljer jag att lämna.

Då tog jag naturligtvis upp frågan: Vad gör vi då? Vem ska vi då ha som tillförordnad? Vem föreslår du?

Mikael Johansson (mp): I det pressmeddelande som skickades ut – rimligtvis kanske efter detta möte – den 3 april står det bland annat: Med en ny organisation är det naturligt med en ny generaldirektör.

Man kan också läsa följande: Den organisatoriska förändringen av Arbetsförmedlingen gör att myndigheten går in i en ny fas vilket gör det lämpligt med ett ledarbyte.

Detta säger arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin.

Stämmer det att detta pressmeddelande gick ut efter att detta möte avslutades?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Ja, det stämmer. Ungefär tio minuter efter det att Bo Bylund lämnade mitt rum gick pressmeddelandet ut.

Mikael Johansson (mp): Vi har fått beskrivet, både av Bo Bylund på ett tydligt sätt och av statsrådet här, att det kanske inte var så jättebra stämning. Rättare sagt skulle jag kunna påstå att Bo Bylund var upprörd, och jag tror också att det gick att se på honom när han berättade om detta. Men även statsrådet har intygat att det var så.

Om det nu hade bestämts att ni skulle träffas senare, hur gick då tankarna om att det skulle släppas ett pressmeddelande med detta besked, detta tydliga budskap, angående Bo Bylunds framtid?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): I grunden är det så, som jag har försökt säga tidigare, att när det händer saker av väsentlig natur med stort intresse för allmänheten är vår grunduppfattning att det ska meddelas omvärlden via pressmeddelanden.

Detta var av sådan natur att det var rätt uppenbart att det var ett stort intresse kring detta.

Dessutom kan jag bara konstatera, och det är möjligen intressant i detta fall, att pressmeddelandet gick ut ungefär tio minuter efter det att han lämnade mitt rum. Bara ytterligare någon minut efter det ringer en inte alldeles okänd journalist som då inte hade fått pressmeddelandet och började ställa frågor om detta.

Det gjorde att min slutsats var att det var alldeles korrekt att skicka ut ett sådant pressmeddelande så att alla journalister och alla andra medborgare hade möjlighet att få samma information vid samma tillfälle. Annars hade vi fått en i princip omöjlig situation. Nu fanns vi också tillgängliga för att svara på frågor och annat, och det var det som jag försökte åstadkomma.

Det är inte osannolikt att om det hade varit en annan typ av tjänst eller en annan typ av person, alltså att den mediala uppmärksamheten hade varit annorlunda, hade man kanske agerat annorlunda. Men det måste man försöka avgöra från fall till fall. Och vår utgångspunkt har, som sagt, varit att om det finns ett stort allmänintresse ska vi meddela omvärlden.

Morgan Johansson (s): Min slutsats av att en journalist ringde tio minuter efteråt är snarare att departementet läcker som ett såll och att detta har varit känt i breda kretsar.

Det får mig att ställa följande fråga: Exakt när bestämde sig Sven Otto Littorin för att Bo Bylunds anställning på Arbetsförmedlingen inte skulle vara längre än till efter sommaren?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Självklart var det så att detta var en diskussion som vi hade internt på departementet under de första tre månaderna under 2008. Exakt vilken dag eller vilket klockslag som vi slutligen kom fram till detta vågar jag inte svara på, utan det var naturligtvis ett framväxande beslut som baserade sig just på vetskapen om att en ny organisation i grunden kräver ett nytt ledarskap.

Morgan Johansson (s): Någon gång under dessa tre månader ändrar sig regeringen. Först förordnar den om detta fram till 2011. Sedan ändrar sig regeringen. Var statsrådet då inte rädd för att hamna i en rättsprocess mot bakgrund av vad som faktiskt står i lagen om offentlig anställning, att Bo Bylund skulle gå till domstol, till Arbetsdomstolen? Funderande han inte över den situation som han kanske satte staten i här?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Nu är Bo Bylund inte fackligt aktiv, så han hade gått till tingsrätten och inte till Arbetsdomstolen. Men icke desto mindre är det klart att vi naturligtvis funderade igenom exakt hur ett sådant här förlopp skulle gå till, och vi pratade med vår personalchef och den arbetsrättsliga expertis som finns för att naturligtvis se till att detta gick helt rätt till. Vi gjorde bedömningen att det gjorde det med just hänvisning till att en ny organisation, som vi bedömer det, kräver ett nytt ledarskap. Det var så pass stora förändringar av organisationen och dess verksamhet att det var ganska naturligt att efter sommaren byta ledning.

Jag vill återigen bekräfta att jag absolut har stort förtroende för Bo Bylund som generaldirektör. Jag vill också betona att Bo Bylund fortfarande har kvar sin anställning som generaldirektör i Regeringskansliet.

Morgan Johansson (s): Du pratade tidigare om öppenheten i processen. Arbetsförmedlingen skulle få en ny chef den 19 december, inför det beslutet, när den skulle omformas. Varför gick ni i det skedet inte ut med en öppen anställningsprocess? Varför hade man detta exklusiva utnämmande av just Bo Bylund i det skedet?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): I grunden är det så att vi bytte organisationsform för myndigheten och därav skälet till att det naturligtvis var naturligt att Bo Bylund fortsatte i den kapaciteten.

Morgan Johansson (s): Det kan också vara så att man inte kunde ha behandlat någon annan på liknande sätt – att bara ha jobbat i tre månader och sedan få reda på att han skulle sluta.

Bakgrunden kan också vara den att ni faktiskt lurade Bo Bylund till att han skulle sitta fram till 2011 med detta beslut. Då fanns det bara en att fråga.

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Jag vill återigen påpeka att Bo Bylund hela tiden har haft sin anställning och fortsätter att ha sin anställning till mars 2011. Vi har alltså inte på något sätt sparkat, avskedat eller sagt upp Bo Bylund. Vad vi däremot har gjort var att vi började inleda en diskussion den 3 april om var den placeringen skulle vara. Vi tyckte att det var tillfälle att med en ny organisation ha en ny ledning på plats för Arbetsförmedlingen, och vi ville inleda samtal med Bo Bylund om var han då skulle vara placerad.

Yilmaz Kerimo (s): Läget skrämmer mig. Det påminner mig om det land som jag kommer från. När en regering byts byter man också alla myndighetschefer.

Ni deklarerade öppet före valet att ni skulle sparka Amschefen när ni kom till makten. Det har ni också gjort. Det är lika bra att vara ärlig och säga att det som ni har sagt har ni gjort.

Statsrådet säger att han har fortsatt förtroende för Bo Bylund. Han är jättebra, och du ger honom i uppdrag att genomföra en omorganisation av den organisation som han ska jobba i. Men efteråt sparkar du honom ändå. Och ni hade ett färdigt pressmeddelande innan han kom till mötet där han fick veta att han inte fick fortsätta.

Ekvationen går inte ihop för mig. Först har du förtroende för honom och ger honom förtroendet att leda en omorganisation. Ändå sparkar du honom efter tre månader, och du säger här att du har förtroende för honom. Det går inte ihop för mig.

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Jag vill återigen konstatera att vi inte har sparkat någon. Anställningen fortsätter till mars 2011. Alla hans förmåner och lönen på 124 200 kronor är kvar. Han har till och med vid lönerevision fått en höjning under den period som har gått efter den 3 april.

Dessutom är det så att vi naturligtvis hade ett förslag på pressmeddelande framme. Men det var för att vi skulle ha någonting att diskutera utifrån och på vilket sätt vi skulle informera om detta. Jag var naturligtvis mån om att vi skulle vara överens om den text som gick ut.

Återigen är det så att en ny organisation kräver ett nytt ledarskap. Man kan vara hur duktig som helst men inte passa riktigt på den myndighet som man har lett under andra förhållanden. Det tycker jag inte är särskilt konstigt. Därför var det viktigt för mig att ta upp en sådan diskussion och se till att vi kom i land med den.

Yilmaz Kerimo (s): Han var anställd som Amschef, generaldirektör för Ams. Han var inte borgerlig generaldirektör. Han har förflyttats. Det är en indirekt spark.

Det är, som sagt, oroväckande om man ska hålla på så här: När en annan regering kommer sparkar man generaldirektörer. Det ska man tänka på.

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Jag vill återigen säga att det inte heller är en indirekt spark. Han har kvar sin ställning. Den har han till 2011. Han har oförändrade förmåner och oförändrad lön. Han har också vid lönerevision fått en lönehöjning som andra generaldirektörer.

Phia Andersson (s): Jag skulle bara vilja ha ett klargörande av en sak. Om arbetsmarknadsministern skickade ut ett pressmeddelande om att man inte hade förtroende för Bo Bylund i den nya organisationen, vad var det då som fick arbetsmarknadsministern att tro att organisationen skulle ha det över sommaren?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Det som vi skrev i pressmeddelandet var att vi hade inlett samtal om ledarbyte vid Arbetsförmedlingen. Jag var också väldigt tydlig i de kommentarer som kom direkt efter detta med att jag fortsatt har ett oerhört starkt förtroende för Bo Bylund.

Det hade varit önskvärt och bra om Bo Bylund hade genomfört arbetet och varit kvar till efter sommaren när denna stora organisationsförändring genomfördes. Men han ville inte det, och det måste jag naturligtvis också ha respekt för.

Phia Andersson (s): Jag måste nog ändå säga: Hade han en rimlig chans efter pressmeddelandet att fortsätta sitt ledarskap?

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m): Ja, det är min fasta övertygelse. Men det är också bara att konstatera att efter det att pressmeddelandet gick ut, men innan den journalist jag nyss pratade om hade sett det, ringdes det och började ställas frågor om detta. Då kan man naturligtvis också ställa sig frågan: Finns det över huvud taget någon möjlighet att föra samtal om framtida organisation och nyrekryteringar av generaldirektörer, eller hur ska det fungera med en öppen rekryteringsprocess? Någon gång måste man ha den här typen av samtal om man ska kunna genomföra det på bästa sätt.

Vice ordföranden: Med det svaret får vi sätta stopp för utfrågningen av statsrådet Sven Otto Littorin. Vi tackar för att du kom hit.

Bilaga B6 Statsrådet Lars Leijonborg

Onsdagen den 1 april 2009

Granskningsärende 23 – Regeringens hantering av forskningsmedel

Ordföranden: Ni är alla välkomna hit till konstitutionsutskottets sammanträde som härmed är öppnat. Konstitutionsutskottet fortsätter sitt arbete med vårens granskningsbetänkande som vi har under bearbetning.

Själva grunden för vårt arbete är de anmälningar som vi har fått av riksdagsledamöterna om statsrådets tjänsteutövning. Vi har i detta ärende som i de allra flesta ärenden också en ganska omfattande skriftlig dokumentation som underlag för våra ställningstaganden. Men vi brukar också i en del fall vilja komplettera dem med muntliga utfrågningar. Så har vi tänkt göra i dag.

Det gäller granskningsärende nr 23, regeringens hantering av forskningsmedel. Jag hälsar statsrådet Lars Leijonborg mycket välkommen hit till utskottet. Ordningen är den att statsrådet får en möjlighet att inleda i maximalt tio minuter, och sedan vidtar utfrågningen av utskottets ledamöter.

Vi brukar också försöka vara så koncisa vi kan vara i både frågeställandet och svaret under den här tiden. Jag vill påminna om det. Mycket välkomna hit till utskottet. Jag överlämnar ordet till statsrådet, varsågod.

Statsrådet Lars Leijonborg: Tack för det. Jag kan nämna att jag har några med mig. Peter Honeth är statssekreterare på Utbildningsdepartementet och Charlotte Abrahamsson är rätts- och expeditionschef. Vi har också Magnus Bengtson här som jobbar som jurist på Finansdepartementet.

Jag kan fatta mig ganska kort här i början. Den här frågan gäller mycket den så kallade fullständighetsprincipen och om budgetpropositionen i det här fallet var tillräckligt fullständig för att det ska stämma med den lagstiftning som finns. Det hävdar vi att den var.

Vi känner alla till att det på forskningsområdet sedan årtionden tillbaka förekommer en ordning i Sverige där man en gång per mandatperiod lägger fram en särskild forskningsproposition.

Det är klart att teoretiskt skulle fullständighetsprincipen kunna tala för att hela den propositionen, eftersom den har ekonomiska konsekvenser, skulle läggas in i budgetpropositionen. Men det skulle innebära att budgetpropositionen blev väldigt omfattande. Det har aldrig skett tidigare sedan någon gång på 70-talet när ordningen infördes.

Min grundsynpunkt är att det egentligen handlar om politiska frågor. Regeringen har haft vissa åsikter. Vi vill ha en kraftig expansion av forskningsramen. När man tillför väldigt mycket pengar är det angeläget att också systemen som pengarna fördelas efter är väl utformade.

Vi menar att det har funnits rätt stora brister. Vi vill vrida det mot mer kvalitetsbaserade och kvalitetsdrivande system. Ett sådant sjösatte vi för fördelningen av det som i varje fall förr kallades för fakultetsanslag. Vi kan kalla det för de direkta anslagen till lärosätena.

Även på den punkten kan man naturligtvis ha den politiska åsikten att det inte är så bråttom och att vi kan vänta med den nya ordningen ett budgetår till. Men vi tyckte att det var bråttom.

Vi gjorde så att vi anvisade de ökade medlen i budgetpropositionen på det sätt som man måste enligt gällande regler. Vi beskrev också ändamålen och vår intention att lägga fram ett kvalitetsbaserat fördelningssystem.

Det är lätt för mig att tänka mig in i oppositionens situation i sådana här avseenden eftersom jag har befunnit mig i den situationen mycket. Jag noterar då att det blev rätt mycket så att oppositionen avstod från att motivera om forskning med anledning av budgetpropositionen, utan man väntade med det till forskningspropositionen.

Jag vill påpeka att alla motioner som man ville väcka fick man väcka. Det fanns de med budgetkonsekvenser som man väckte med hemställanspunkter där man ville ha tillkännagivanden från riksdagen om att vissa anslag borde höjas. De behandlades av utskotten och i sista hand av utbildningsutskottet och av kammaren.

Jag tycker att det är något litet missförstånd i handlingarna när man talar om att vi styr med regleringsbrev. Vi var noga med att vi inte utfärdade några regleringsbrev på det här området om det som berördes av förändringarna i forskningspropositionen innan den var behandlad av riksdagen.

Jag kan till sist beröra detta med antalet hemställanspunkter. Det är naturligtvis någonting som man alltid kan diskutera. Där vill jag en gång för alla säga att riksdagen är överordnad regeringen. Riksdagen kan med anledning av det regeringen lägger fram besluta i princip vad som helst.

Om riksdagen till exempel under hösten hade tyckt: ”Vi kan inte ta ställning till förslagen på budgetområdet vad gäller forskning”, hade den kunnat avslå dem. Man hade kunnat säga: ”Okej, vi tar den här höjningen, men vi vill att den ska fördelas enligt de gamla principerna”, och sådant. Det är alltid riksdagen som bestämmer.

Om regeringen redovisar en proposition och sedan har några hemställanspunkter där man till exempel vill ha lagändringar, men i övrigt redovisar sin uppfattning om vad man tänker göra, och riksdagen har invändningar mot det, är det riksdagen obetaget att tillkännage: ”Det som ni har för avsikt att göra gillar inte vi. Ni får göra på något annat sätt.”

Hur detaljerad riksdagens inblandning i beslutsprocessen ska vara kan alltid diskuteras. Förmodligen är det alltid så att alla regeringar har en tendens att tycka att riksdagen inte ska vara alltför inblandad i alla detaljer medan kanske riksdagen ibland tycker att man bör vara inblandad i något fler frågor. Men även det är ytterst politiska frågor.

Det är den synpunkt jag kan avsluta med. Jag tycker inte att det vi diskuterar i dag är en fråga där konstitutionsutskottet granskar regeringens ämbetsutövning, utan egentligen är det politiska frågor. Skulle man pricka regeringen prickar man också sig själv. Riksdagen har nämligen godkänt allt det vi har föreslagit och de politiska bedömningar som vi har gjort.

På det sättet tycker jag att anmälan är lite speciell för en KU-anmälan. Vår uppfattning är alltså att fullständighetsprincipen har iakttagits. Det har handlat om viktiga politiska frågor som vi tycker att det är angeläget att få sjösätta parallellt med den stora anslagsökningen. Därför förfor vi på det sätt vi gjorde. Jag tycker att riksdagen har haft alla möjligheter att påverka processen.

Ordföranden: Vi går över till ledamöterna i utskottet. Ordningen är den att vi först går till det anmälade partiet. I det här fallet är det Socialdemokraterna. Jag lämnar ordet till Phia Andersson, varsågod.

Phia Andersson (s): Fru ordförande! Tack för genomgången. KU granskar inte politikens innehåll. Vad jag förstår har man också varit tämligen överens över partigränserna om innehållet. Jag håller mig i varje fall nog till det lagmässiga i mina frågor.

Precis som det är sagt står det i regeringsformen att budgetpropositionen ska vara fullständig och slutgiltig när den lämnas. Trots detta lägger regeringen fram en ospecificerad post på 1,2 miljarder kronor av de 2,4 miljarder som skulle satsas på forskning.

Vilket resonemang har förts innan propositionen lades fram kring det förhållandet i budgetlagen?

Statsrådet Lars Leijonborg: Vi resonerade naturligtvis om tekniken. Det finns en ganska väl etablerad praxis att man ibland förfar på det sättet att man lägger fram ett belopp i budgetpropositionen och säger att man återkommer i en senare särproposition. Det är inte på något sätt ovanligt. Vi redogör i underlaget för ett antal sådana exempel från olika regeringar.

Frågan blir: Är klumpbeloppet, som det sägs här, rimligt detaljerat beskrivet? Jag anser att det är det i det här fallet. Vi säger, om jag får dra ihop det: Hittills har fördelningen på lärosätena vad gäller forskningsanslagen gått till så här. Vi avser nu att förändra det så att en del fördelas kvalitetsbaserat. Detaljerna till det beskrivs i forskningspropositionen som kommer om några veckor.

Jag tycker att det är ett rimligt förfarande. Vi diskuterade det och tyckte att det var rimligt att förfara på det sättet.

Phia Andersson (s): Övervägde regeringen någonsin en annan hantering av ärendet för att bättre uppfylla budgetlagens krav?

Statsrådet Lars Leijonborg: Frågan är lite förrädisk på det sättet att den utgår från att fullständighetsprincipen inte är uppfylld. Vi hävdar att den är uppfylld.

Får jag här påpeka att jag inte bara suttit minst 21 år i riksdagen, utan jag har också varit djupt inblandad när budgetordningen infördes. Den innebär bland annat att vi då övergick till kalenderårsbudget. Förut började budgeten gälla den 1 juli.

Vi hade långa diskussioner om det. Själva grundproblemet i det sammanhanget kan uttryckas så: Hösten är kortare än våren. Det är på grund av semestrar och annat. Man kan naturligtvis säga att i något slags idealtillstånd skulle forskningspropositionen ha kunnat läggas fram samtidigt som budgetpropositionen. Men det var i praktiken ogörligt.

Den som känner till hur det här går till vet att budgeten förhandlas i regeringen i augusti. Då avvaktar man underlag från Konjunkturinstitutet och sådant. Det kan inte tidigareläggas.

Det är omöjligt att slutföra arbetet med en särproposition innan man vet den ekonomiska ramen. Det är fysiskt omöjligt om man vill åstadkomma förändringar att åstadkomma detta helt simultant.

Jag tycker att det blev en mycket rimlig ordning som det blev.

Phia Andersson (s): Trots den långa erfarenheten av budgetarbete har ett enigt finansutskott i sitt betänkande 2008/09:1 påpekat att regeringens förslag att anvisa anslag för universitet och högskolor men samtidigt bredvid dessa anslag lägga en ospecificerad post för forskning är en olycklig lösning, eftersom det anslag som riksdagen anvisar i budgeten endast ger en partiell bild av den samlade medelsfördelningen mellan lärosätena.

Finansutskottet anser att den valda modellen står i konflikt med kravet att budgetpropositionen ska vara fullständig. Jag undrar: Vilken hänsyn tog regeringen till finansutskottets påpekande?

Statsrådet Lars Leijonborg: Fru ordförande! Det kom senare. Jag vill också påpeka att finansutskottet godkände vårt förslag. Det är själva grunden. Det förslag vi har lagt fram kallas här ospecificerat. Jag delar inte den uppfattningen.

När budgetpropositionen skrevs var läget att vi naturligtvis inte var helt färdiga med utformningen av det nya anslagssystemet. Trots det beskrev vi principerna för det. Från och med nu vill vi att anslagen till lärosätena delvis fördelas kvalitetsbaserat. Den principen finns angiven. Jag tycker inte att man kan säga att det här anslaget var ospecificerat.

Phia Andersson (s): Det är ju så att hemställanspunkter är de beslutspunkter som riksdagen tar beslut om. Något sådant fanns inte när det gällde fördelningsmodellen heller. Jag undrar: Anser statsrådet att regeringen har lagstöd för att fördela pengarna till olika universitet utan ett riksdagsbeslut?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): När du säger att det inte fanns någon hemställanspunkt, syftar du då i första hand på forskningspropositionen?

Phia Andersson (s): I budgeten som lades fram finns det skrivningar om precis det som sägs. Det har vi också fått i underlaget. Men det finns ingen beslutspunkt för riksdagen att fatta beslut om när det gäller just det.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Jag vet inte om någon annan kan svara?

Statssekreterare Peter Honeth: Jag tror att det bygger på en missuppfattning. Det är inte så att de här principerna ska lagfästas eller förordningsfästas, utan det är principer som regeringen avser att använda vid förslag om fördelning av anslag. Det betyder alltså att det är en del av underlaget för regeringens ställningstagande. Det är inte ett system som är beslutat och författningsfäst.

Phia Andersson (s): Risken är ju om man har stora anslag som sedan regeringen själv fördelar att budgetlagens bestämmelser om att riksdagen fattar beslut om budgetarna urholkas. Vad är statsrådets synpunkter på det?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Jag delar inte den åsikten. Det jag menar är att oppositionen – eller riksdagen rättare sagt – när den tog del av budgetpropositionen om man hade en annan syn på de principer enligt vilka dessa medel skulle fördelas hade fulla möjligheter att fatta beslut om det. Riksdagen fattar beslut om statsbudgeten i december, och där hade man kunnat säga ”vi vill ha mindre forskningsanslag” eller ”vi vill att det här anslaget som vi nu godkänner fördelas enligt de gamla principerna”. Det hade varit fullt möjligt att göra det.

Per Bill (m): Tack så mycket, Lars Leijonborg, för en bra föredragning! Lite av pudelns kärna ligger väl i vad fullständighetsprincipen är. Enligt den som har skrivit den här KU-anmälan är fullständighetsprincipen som jag ser det samma sak som en fullständig fördelning av forskningsmedel på olika lärosäten. Det är en princip som jag förstår att forskningsministern inte riktigt delar.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Så kommer det ju att vara i fortsättningen. Under resten av den här forskningspropositionsperioden är det alltså riksdagen som fattar beslut om beloppen till varje lärosäte. Den här gången var det alltså så att man fattade beslut om en klumpsumma och i praktiken godkände detta, eftersom man inte invände mot de principer för fördelningen som vi redovisade. Jag tycker att det är en rimlig ordning, ja.

Per Bill (m): Det följer väl lite grann av det här ... Vi har ju vissa propositioner som återkommer med någon typ av olympisk fyraårsperiod, så att säga, ofta i mitten av mandatperioden: forskningspropositioner, infrastrukturpropositioner, propositioner om försvarets framtid och så vidare. Det är väl ganska vanligt, om man läser era svar på de frågor vi tidigare har ställt, att det just i samband med att de propositionerna kommer år ett blir en del saker som kanske inte ser ut riktigt exakt så som det ser ut i budgetar alla de övriga tre åren.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Teoretiskt är det så här: Den som åhör denna diskussion kanske tänker ”Om man nu inte lade fram ett mycket detaljerat budgetförslag i budgetpropositionen, kunde man inte göra det i särpropositionen?” Men då ska man ha klart för sig att det däremot är förbjudet att lägga anslagsäskanden i en särproposition. Det är inte tillåtet. Den möjligheten var i praktiken stängd. Det får man bara göra om det är föranlett av någon akut kris i landets ekonomi, och i tilläggsbudgetar. Den möjligheten stod inte öppen.

Statssekreterare Peter Honeth: Man kan väl tillägga att det väl är det som egentligen ligger i kravet på fullständighetsprincipen. Vi menar därmed att fullständighetsprincipen är uppfylld, därför att samtliga inkomster och utgifter finns i budgetpropositionen. Sedan kan man naturligtvis diskutera detaljeringsgraden på det. Men fullständighetsprincipen är onekligen uppfylld. Det man har velat förhindra är just att man i en särproposition lägger fram själva budgetförslaget, och det har vi heller inte gjort.

Per Bill (m): Nej, precis. Och det finns väl som jag ser det heller inte, vilket väl också ministern har varit inne på, någonting som hade hindrat oppositionen eller en majoritet i riksdagen att ta det här kvalitetsanslaget och fördela det på ett annat sätt än regeringen hade föreslagit.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Nej, det är riktigt. Vi för in ett element där, ett slags sidopåpekande, ett informationspåpekande. Det handlar om att man när man beskriver det här problemet inte heller kan överdriva det. Vi påpekar då att man under huvuddelen av den tid då riksdagen behandlade budgetpropositionen hade tillgång också till forskningspropositionen. Hade man till exempel under utskottsbehandlingen velat säga "Nu ser vi hur regeringen tänker sig det här; vi gillar det inte, därför gör vi det på något annat sätt" hade möjligheterna till det funnits, i alla fall teoretiskt.

Annie Johansson (c): Jag tycker att jag har det underlag som krävs för min bedömning. Jag har inga ytterligare frågor.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): De frågor jag hade tänkt ställa har redan ställts.

Ingvar Svensson (kd): Jag har inga frågor.

Ordföranden: Vänsterpartiets Marianne Berg och Miljöpartiet har inte heller några frågor.

Phia Andersson (s): Jag har en fråga. Varför återkom inte regeringen i ett förslag till tilläggsbudget? En tilläggsbudget kan läggas fram när som helst. På så sätt hade riksdagen fått ta ställning till fördelningen.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Det var en intressant fråga, att vi i stället för två propositioner skulle ha arbetat med tre propositioner. Det kan jag väl säga att vi aldrig övervägde över huvud taget. Jag vet inte om någon annan har någon kommentar till det. Charlotte, du kanske vill säga något? Övervägde vi den möjligheten?

Expeditions- och rättschef Charlotte Abrahamsson: Nej, möjligheten att återkomma i en tilläggsbudget övervägdes inte. Men det är som finansutskottet hade anfört: Utbildningsutskottet hade all möjlighet att precisera användningen av anslaget och återkomma i den delen till kammaren. Det är väl det som regeringen ser som möjligheten för riksdagen.

Statssekreterare Peter Honeth: Jag kan väl också tillägga att eftersom vi ansåg att budgetpropositionen uppfyllde de formella kraven på fullständighet fanns det inte heller någon formell grund för att återkomma i en tilläggsbudget. Det hade i så fall varit en bedömningsfråga. Vi menade som sagt att eftersom det ändå presenterades i sak i forskningspropositionen, som fanns tillgänglig, hade det snarast förvirrat hela hanteringen om man dessutom hade haft ytterligare en proposition.

Phia Andersson (s): Jag har en sista fråga. Samma dag som den här anmälan lades av Marie Granlund från Socialdemokraterna hade *Ekot* ett inlägg där statssekreterare Peter Honeth sade att man på Utbildningsdepartemen-

tet säger att forskningsfrågorna inte hann bli klara i tid. Hade man inte gjort så här kanske inte lärosätena skulle ha fått några extra pengar redan nästa år. Peter Honeth menade också att riksdagen fattar vilka beslut den vill. Men den hade ju inga beslutspunkter i det här avseendet att ta ställning till.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Vi håller inte med om den beskrivningen. Det är riktigt på det sättet att om man tycker att det här med reformeringen av vår forskning inte är särskilt angeläget och bråttom kan man naturligtvis ta hur mycket tid på sig som helst. Men vi var angelägna om den här historiskt kraftiga anslagsökningen. Som vi brukar säga var bara den anslagsökning som gällde för 2009 större än hela den förra socialdemokratiska forskningspropositionen. Men vi nöjde oss inte med det, utan vi ville också ha mer kvalitetsdrivande system. Vi ville att detta skulle träda i kraft samtidigt. Därför gjorde vi på det här sättet.

Jag tycker att det är väldigt intressant att gå igenom de motioner som väcktes med anledning av forskningspropositionen. De behandlar alla de här frågorna. Det är inte så att kammarkansliet och kammaren har sagt att det inte finns grund för att väcka de här motionerna, utan de har fått väckas och har behandlats. Vi väntade med att utfärda regleringsbrevet tills den behandlingen var avslutad. Det faktum att förändringar inte har skett har delvis politiska skäl, nämligen att riksdagen faktiskt gillar att vi gör de här förändringarna. I andra hand är det kopplat till den budgetordning som numera gäller; ska man få majoritet för förändringar måste man ha majoritet för ett komplett annat budgetförslag, som bekant. Av de båda skälen har det inte blivit några förändringar. Men oppositionen och riksdagen i övrigt har haft alla möjligheter att väcka förslag om allting och få dem behandlade.

Statssekreterare Peter Honeth: Jag kan väl bara tillägga, eftersom du åberopar det som jag sade vid intervjun, att mitt svar är precis det som vi har sagt nu. Den budgetprocess som finns och som gäller även för tidigare regeringar innebär i praktiken att det inte går och kanske heller inte är lämpligt att lägga en fullständig forskningsproposition samtidigt som eller i budgetpropositionen. Det är naturligtvis så, precis som vi har sagt, att det är riksdagen obetaget att fatta andra beslut än de som regeringen har föreslagit.

Phia Andersson (s): Det som skiljer det här från det tidigare – och det är därför som det är konstitutionellt intressant att titta på – är att man tidigare har kommit tillbaka i en tilläggsbudget med fördelningen, så att riksdagen har kunnat ta ställning till den. De så kallade klämmorna saknas i det här, och det är det som är skillnaden. Jag har inga ytterligare frågor.

Ordföranden: Låt mig fortsätta på det! Precis som statsrådet har sagt och som framgår också av det material vi har att titta på i utskottet har ordningen varit den att man i budgetpropositionen anger de anslag som ska finnas inom området. Det stämmer.

Det som skiljer, precis om Phia Andersson säger, är att man i den forskningspolitiska propositionen, som har lämnats en gång per mandatperiod, har specificerat hur pengarna är tänkta att användas.

Vi har också i vårt underlag kunnat konstatera att det inte finns några hemställanspunkter. Det är det som skiljer den här regeringens hantering av de forskningspolitiska frågorna i förhållande till hur det varit tidigare. Det finns inga hemställanspunkter för riksdagen att ta ställning till i den forskningspolitiska propositionen när det gäller den nya modellen.

Då kan man naturligtvis säga som statsrådet: Då kunde väl riksdagen ha gjort det om man tyckte att det var lämpligt. Men är inte det att frånsäga sig sitt ansvar för att se till att riksdagen har ett tillräckligt gott underlag för sitt beslutsfattande? Det är det vi granskar, för det är en skillnad. Jag uppfattade det som att statsrådet delar min uppfattning, att ni har frångått de principer och det sätt att hantera den forskningspolitiska propositionen på som varit tillämpliga tidigare. Stämmer det?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Nej, jag uppfattar det inte så. Vad jag har kunnat se finns det ett antal exempel bakåt i tiden på att man i budgetpropositionen lägger fram ett förslag, en penningssumma, och man beskriver hur man tänker återkomma med användningen av den. Så gör man det, och då har riksdagen möjlighet att ta ställning.

Jag vill påpeka att det förekommer att regeringen tycker att det här ska vi inte belasta riksdagens beslutsapparat med, men riksdagen bör ändå vara informerad. Då lägger man fram en skrivelse. Skrivelser utlöser motionsrätt, och det har väl förekommit mer än en gång att riksdagsledamöter i motioner har tyckt att den här informationen behöver vi inte godta, utan det bör vi skicka tillbaka till regeringen, för vi tycker att det i stället borde vara så eller så. Då kan riksdagen fatta ett sådant beslut eftersom riksdagen är överordnad regeringen. Det gäller också här. Hade riksdagen, när den såg våra fördelningsprinciper, tyckt att så här ska vi inte ha det, utan vi vill ha det såsom det varit förut till exempel, då hade det varit riksdagen obetaget att tillkännage det till regeringen. Då hade vi naturligtvis följt det eftersom vi inte hade utfärdat några regleringsbrev utan väntade med det tills behandlingen var avslutad.

Ordföranden: Nu avsåg min fråga inte några skrivelser eller något annat från regeringens sida, utan den avser hanteringen av den forskningspolitiska propositionen i förhållande till budgetpropositionen. Jag hävdar bestämt att sättet att gå till riksdagen på skiljer sig i förhållande till hur den här hanteringen har varit tidigare eftersom det saknas hemställanspunkter.

Då frågar jag åter: Är det inte så att det inte finns hemställanspunkter när det gäller den nya modellen?

Expeditions- och rättschef Charlotte Abrahamsson: När det gäller hemställanspunkter i den delen är det korrekt att det inte finns några sådana. Men jag vill samtidigt passa på att upplysa om, med tanke på att det tidigare

ställdes en sådan fråga, att den förra forskningspolitiska propositionen inte heller innehöll några yrkanden om den närmare fördelning som presenterades i den propositionen. I den aktuella budgetpropositionen under det dåvarande anslaget 26:11 sägs det uttryckligen att den närmare fördelningen av medlen kommer att ske i samband med den kommande forskningspolitiska propositionen. Det är det som anförs i svaret till konstitutionsutskottet från regeringens sida.

Willemo Carlsson (m): Redan på 1700-talet insåg Voltaire att en budget är ett system där man bekymrar sig om sina pengar innan man ger ut dem i stället för efteråt. Ett skäl till att vi sitter här i dag och genomför utfrågningen är, antar jag, att vi är oense om när vi ska oroa oss för pengarna och varför.

Alliansens tillvägagångssätt att lägga ännu ej fördelade medel på en anslagspost är, precis som ministern nämnde, inget unikt och inte heller ovanligt. Det har använts vid olika tillfällen av flera majoriteter. Men nu leder det här agerandet till olika positioneringar.

Min första fråga till ministern blir: Vad är det ni har velat uppnå när ni valde det här sättet för satsningar för framtiden? Vilka behov var det som regeringen identifierade som behövde de här incitamenten?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Vi ser forskning som en mycket strategisk fråga för Sveriges framtid. Vi är övertygade om att både den akuta krisen och också Sveriges långsiktiga väl och ve talar för att vi avsätter betydande belopp till forskning. Det är ganska bråttom, det är fara i dröjsmål, som det heter. Vi tyckte att vi ska ha den här stora anslagsökningen.

Jag har sagt offentligt förut att en del av mina kolleger har ställt frågan till mig: "När du nu får så oerhört mycket nya pengar kan du då garantera att de verkligen kommer till bra nytta?" Det är regeringsjargong, för det är inte jag som får pengarna utan forskningen, men de säger så. Jag har tagit den frågan på väldigt stort allvar. Därför var kopplingen till ett bättre fördelningssystem väldigt viktig.

Det fanns teoretiskt möjlighet att säga: "Vi tar pengarna nu och systemförändringen senare." Men det tyckte vi var olyckligt, och därför gick vi till riksdagen. Frågeställaren sade att det här inte är unikt eller ovanligt, och jag vill tillägga att det inte heller är olagligt. Det är i enlighet, menar vi, med det regelverk som finns.

Ordföranden: Jag vill säga att vi inte granskar storleken på och inriktningen i anslaget, utan vi diskuterar hur man har följt de regler som finns i regeringsformen och i budgetlagen.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Får jag flika in där att det faktiskt har förekommit i debatten argumentet, har jag sett, att det var så mycket pengar, vilket skulle tala för att vi borde ha gjort på ett annat sätt. Men vi är stolta över att det var så mycket pengar.

Ordföranden: Men det är inte det vi granskar. Jag kan åter konstatera att finansutskottet också ansåg att det borde ske en precisering, men det är inte det vi diskuterar just när det gäller anslagets storlek och innehållet i den nya modellen.

Willemo Carlsson (m): Jag går vidare med mina frågor. Ministern har nämnt i dag att det var bråttom, och Phia Andersson citerade vad finansutskottet sade. Den sista meningen var att finansutskottet vill understryka principen att budgetpropositionen ska vara fullständig och att anslagens ändamål ska vara tydligt angivna, därav min första fråga.

Min andra fråga blir: Hur tydligt var ändamålet formulerat trots att det var bråttom? Vad är det lärosätena behöver uppnå för att få veta sin tilldelning eftersom det ligger ofördelat?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): I budgetpropositionen för 2009 finns det ett avsnitt 8.6 som heter Forskning. Det är på två sidor, och där redogör vi för de principer som bygger under det förslag som vi har på tilldelning till forskningen. Vi redovisar grunderna för det nya system som vi kommer att föreslå i den kommande forskningspropositionen ska ligga till grund för fördelningen mellan lärosätena. Jag tycker att det underlag som riksdagen behöver för att ta ställning till om beloppet är rimligt och om det verkar vara rimliga principer för fördelningen.

Willemo Carlsson (m): En sista fråga: Har den här nya modellen ställt till med problem så här retrospektivt?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Även där skulle jag vilja korrigera frågan, för vi hävdar att det här inte är en ny modell. Den har tillämpats i många tidigare sammanhang, både i tidigare forskningspropositioner och i andra sammanhang. Svaret på själva kärnfrågan är definitivt nej.

Det finns lärosäten som tycker att de borde ha fått mer. Det finns inget lärosäte som tycker att de borde ha fått mindre. Men alla kunde långt före 2009, redan före jul, göra en bedömning av hur mycket de skulle få om propositionen gick igenom. Det gjorde den, och därefter utfärdade vi regleringsbrev i februari. Den tidsförskjutningen, att pengarna inte fanns i de regleringsbrev som i vanliga fall brukar utfärdas i december utan i stället kom i februari, förorsakade inga problem. Det är en löpande verksamhet som byggs upp successivt.

Jag vill påstå att för lärosätena har detta inte förorsakat några som helst problem. Tvärtom vill jag säga att man generellt ute i systemet är väldigt tillfreds med att det nya systemet verkligen har sjuösatts och att det kom redan 2009.

Ordföranden: Då vill jag återkomma till den kommentar som expeditiöns- och rättschefen gav om hur beslutandet har gått till tidigare. Vi är överens om att tidigare har regeringar i budgetpropositionen angivit anslagets storlek. Man har sagt att man ska återkomma i den forskningspolitiska propositionen kring en närmare precisering.

I det svar som expeditions- och rättschefen gav uppgav hon att i förra forskningspropositionen återkom inte regeringen i själva propositionen med hemställanspunkter. Det stämmer. Men den tidigare regeringen återkom i en tilläggsbudget med en precisering av anslaget.

Jag hävdar åter att detta är en ny princip. Statsrådet sade alldeles nyss att själva avsikten var att komma tillbaka till riksdagen, och det framgår också av budgetpropositionen, den text som statsrådet läste upp med en precisering av hur man tänkte använda de forskningspolitiska anslagen.

Jag hävdar bestämt att det är en förändring i förhållande till hur man tidigare har fattat beslut inom det forskningspolitiska området.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Fru ordförande! Då ska man ha klart för sig att den förra forskningspolitiska propositionen, som signerades av dåvarande statsrådet Leif Pagrotsky, var kraftigt försenad. Den presenterades först på våren det första år den avsåg. Då tyckte man tydligen att det var rimligt att blanda in en tredje proposition, men det borde konstitutionsutskottet ha granskat. Då är man nämligen, tycker jag, i konflikt med fullständighetsprincipen.

När riksdagen tog ställning till budgeten för 2005 hade man inte fullständig information därför att regeringen uppenbarligen tyckte att det var nödvändigt att återkomma inte i en utan i två ytterligare propositioner. Det var inget alternativ att i den forskningspolitiska propositionen lägga budgetyrkanden, för det skulle ha stridit mot fullständighetsprincipen, eller rättare sagt mot den princip som säger att alla förslag som gäller budgeten för ett visst budgetår ska finnas i budgetpropositionen.

Morgan Johansson (s): Statsrådet återkommer hela tiden till formuleringen att riksdagen skulle ha kunnat bestämma vad som helst om vi inte var nöjda med det regeringen hade gjort. Men så där kan förhållandet mellan riksdag och regering inte vara. Riksdagen har rätt att kräva att regeringen följer lagar och regler när man bereder propositioner. Det måste vi utgå från. Då kan man inte ha den inställningen från regeringens sida att är inte riksdagen nöjd med det regeringen gör kan vi göra om det eller göra någonting annat.

Det vi granskar här är om regeringen har följt de budgetregler som finns eller inte. Argumentet är att om vi inte är nöjda kan vi göra om det. Det kan vi inte lämna något avseende vid från KU:s sida.

Är inte huvudfrågan här huruvida det har skett en maktförskjutning från riksdagen till regeringen? I och med att riksdagen inte får möjlighet att besluta om hur de här pengarna egentligen används, som man har kunnat göra tidigare, innebär inte det en förskjutning av vem som egentligen bestämmer över de här pengarna? Då är en fråga: Tycker statsrådet att regeringen nu kan flytta medel på eget bevåg, utan riksdagens beslut?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Nej, absolut inte. Pengarna är ju strikt fördelade enligt principer som vi har föreslagit, och dem kan vi inte frångå utan att gå till riksdagen på nytt. Det faktum att vi har skrivit in dem i en proposition som riksdagen har behandlat gör ju att vi måste hålla oss till de principerna, hävdar jag.

Det finns en parallell. För närvarande ökar arbetslösheten särskilt mycket i vissa län, och där har vi då velat ha fler högskoleplatser just på de orterna, medan det på de flesta högskolor fortfarande finns rätt mycket tomma platser. Man har tyckt att det är angeläget att göra det där snabbt. Men där gäller att det är riksdagen som fördelar pengarna till högskolorna, och vill man ändra det måste man gå till riksdagen. Det har vi då gjort. I det fallet har vi just använt en tilläggsbudget för att åstadkomma en sådan förändring.

Svaret på frågan är att vi har redovisat de principer vi anser ska gälla, och dem kommer vi naturligtvis inte att gå ifrån.

Vill Peter tillägga något?

Statssekreterare Peter Honeth: I den här begäran om granskning finns det en missuppfattning som tar sikte just på att det här skulle innebära att regeringen skulle kunna omfördela mellan lärosäten bortsett från hur riksdagen har beslutat om fördelningen av anslagen. Så är det självklart inte. Vi föreslår visserligen en ny ordning som innebär att av de hittills befintliga anslagen ska vissa delar omfördelas mellan lärosätena. Den gäller först från 2010, och den kommer naturligtvis att speglas i budgetpropositionen för 2010. Sedan kan inte regeringen, när riksdagen väl har beslutat om anslag till olika lärosäten, göra några förändringar i det.

Willemo Carlsson (m): Vi har tagit reda på hur Utbildningsdepartementet i dag redovisar vad som har hänt de senaste månaderna, och det liknar väldigt mycket det som ministern har beskrivit var ändamålet. Forskarråden bekräftar att samordningen har ökat mellan lärosätena. Det har blivit fler gemensamma ansökningar, mer tvärvetenskaplig forskning och vassare projekt.

Med tanke på det och vad vi har diskuterat här i dag, anser ministern att man skulle ha kunnat fördela medlen direkt mellan landets lärosäten och ändå uppnått samma sak?

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Ja, ett år senare. Vi hade uppnått samma sak men ett år senare. Den tidsfördröjningen tycker jag hade varit olycklig.

Jag vill då kanske som slutkommentar säga, apropå det Morgan Johansson sade, att jag tycker inte att den här behandlingen innebär någon maktförskjutning mellan riksdag och regering, i fråga om de principer som har gällt från det att den nya budgetordningen infördes. När jag kom in i riksdagen kunde man motionera om ett nytt karteringsfartyg till Sjöfartsverket och mer pengar till en högskola och få igenom det. Ett av de år som jag satt i utbildningsutskottet föreslog vi – det var en socialdemokratisk regering och en socialdemokratisk ordförande i utskottet – utgiftsökningar

på en halv miljard som riksdagen godkände. Detta tyckte man senare, i ett övergripande perspektiv, var olyckligt, så den typen av överbud från partier och utskott har i praktiken stoppats. Får man igenom ett budgetyrkande nu innebär det att regeringen måste avgå, för då har en hel budget fallit.

Med den förändringen har naturligtvis riksdagens möjligheter att göra småjusteringar beskurits. Men jämfört med det som har gällt sedan dess innebär inte den här propositionen någon maktförskjutning, tycker jag. Vi är ytterst medvetna om riksdagens primat, riksdagens överhöghet, och det respekterar vi naturligtvis fullt ut.

Morgan Johansson (s): Det välkomnar vi naturligtvis. Det måste vara så att regeringen får använda vilka principer man vill i sina förslag kring hur medlen ska fördelas, men det är ju riksdagen i slutändan som ska bestämma hur det ska se ut. Och det är väl kanske där som vi har haft en anmärkning mot hur den här processen gick till, att det inte fanns en sådan hemställanspunkt.

Då säger Leijonborg att i det följande ska det vara en annan ordning, att det är riksdagen som också fortsättningsvis ska bestämma över pengarna, om jag förstår statsrådet rätt.

Statsrådet Lars Leijonborg (fp): Min allra största poäng i det här samtalet har varit att riksdagen, som åberopas här, har godkänt mina förslag. Det vore egendomligt om konstitutionsutskottet prickade regeringen här, för då prickar man också riksdagen, så att säga.

Om man tolkar anmälaren välvilligt är det: Har riksdagen försetts med ett rimligt beslutsunderlag för sina ställningstaganden? Det tycker jag har skett. Det finns väl beskrivet, först i budgetpropositionen och sedan naturligtvis i forskningspropositionen senare, hur de här medlen ska användas. Det är alltså en god grund för oppositionen att väcka motioner med andra förslag.

Ordföranden: Jag vill bara påminna statsrådet om att vi i det replikskifte vi hade med rätts- och expeditionschefen kunde konstatera att det inte fanns någon hemställanspunkt när det gällde just den nya modellen. Det står också i det underlag vi har.

Det är ju så att vi prickar inte några statsråd i det här utskottet, utan vi för resonemang kring hur statsrådets tjänsteutövning har fungerat i förhållande till den konstitutionella grund som vi arbetar utifrån. Det är så vi arbetar i det här utskottet.

Med det tackar jag statsrådet för närvaron här i dag och för de svar som vi har fått av statsrådet.

Bilaga B7 Statsminister Fredrik Reinfeldt

Torsdagen den 2 april 2009

Granskningsärende 7 – Utnämmandet av generaldirektör för Svenska kraftnät, granskningsärende 11 – Utnämningen av en ny rikspolischef, granskningsärende 8 – Beredning av regeringens proposition 2007/08:49 Statligt tandvårdsstöd, granskningsärende 14 – Regeringens beredning av lagstiftningen rörande signalspaning, granskningsärende 24 – Regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin, granskningsärende 26 – Regeringens utövande av ägandet i Carnegie Investment Bank AB (denna del av utfrågningen återges ej här eftersom granskningsärendet inte är slutbehandlat) samt granskningsärende 9 – Förflyttningen av generaldirektören för Arbetsförmedlingen

Ordföranden: Då återupptar vi konstitutionsutskottets sammanträde, och jag hälsar er alla välkomna hit till dagens utfrågning. Vi fortsätter vårt arbete i utskottet med det granskningsbetänkande som vi nu har för bearbetning.

Självva grunden för det arbete vi gör är riksdagsledamöternas anmälningar. Vi granskar då regeringens och dess ledamöters tjänsteutövning. Vi har ett ganska omfattande skriftligt material som underlag för vår granskning, men vi har också under de senaste två veckorna genomfört en rad utfrågningar av ett par av statsråden.

I dag är det statsministern som är här hos oss i utskottet, och jag hälsar honom mycket välkommen hit till oss. Vi kommer att hålla på med utfrågningen till ungefär kl. 12. Vi delar upp den i några olika delar för att göra det hela hanterbart.

Vi börjar med den första delen, som gäller regeringens utnämningar. Den gäller två ärenden: granskningsärende nr 7, utnämmandet av generaldirektör för Svenska kraftnät, och granskningsärende nr 11, om justitieminister Asks handläggning av ärendet om tillsättandet av ny rikspolischef.

Utfrågningen genomförs på det sätt vi brukar göra. Statsministern får möjlighet till en kort inledning under varje avsnitt. Därefter vidtar utfrågningen.

Jag lämnar ordet till statsministern. Varsågod!

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Granskningsärendena gäller alltså två av regeringens utnämningar, dels av ny generaldirektör för Svenska kraftnät, dels av ny rikspolischef. Frågorna rör hur utnämningarna har gått till, hur dokumentationen har skett i ärendena samt hur regeringen har säkerställt att det är förtjänst och skicklighet som ligger till grund för utnämningsspolitiken.

Låt mig kort inleda med några ord om regeringens utnämningsspolitik. Förtjänst och skicklighet är de sakliga grunder i vilka utnämningar till högre statliga tjänster ska ta sin utgångspunkt. Utgångspunkten att vid till-

sättning av statlig tjänst avseende ska fästas endast vid sakliga grunder har ansetts så viktig att den har slagits fast i regeringsformen. Det svenska systemet för statliga utnämningar har samtidigt inte reglerats tydligare än så.

Med detta har regeringen helt på egen hand, utan krav på öppet ansökningsförfarande eller uttalade kvalifikationskrav, getts mandat att tillsätta de ledande tjänsterna inom den statliga förvaltningen. Ett så öppet mandat medför ett stort ansvar att leva upp till de intentioner som slagits fast i grundlagen. Brister trovärdigheten när det gäller hur eller utifrån vilka kriterier som utnämningarna sker innebär det att förtroendet för den svenska statsförvaltningen urholkas.

Under en lång rad år framfördes kritik om huruvida den dåvarande socialdemokratiska regeringen levde upp till grundlagens intentioner. Kriterierna för tillsättningar var otydliga, och ingen dokumentation upprättades som gjorde det möjligt att i efterhand följa upp på vilka grunder en utnämning skett. Allians för Sverige mötte väljarna i valet 2006 med löfte om att bryta med denna hantering av utnämningssmakten. Vi ville att grundlagens krav på sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet, tydligt skulle bli vägledande för utnämningar till högre statliga tjänster och därtill låta öppenhet och professionalism bli två viktiga utnämningsspunkter för regeringens utnämningsspolitik. Steg för steg har vi också fått på plats betydande förändringar.

En förändring rör den breda utvärdering och genomgång av statliga bolagsstyrelser som har skett i syfte att låta tillsättningen till dessa bättre spegla bolagens kompetensbehov. En annan reform vi redan fått på plats rör hur styrelser för högskolor och universitet tillsätts. Regeringen fattar det formella beslutet, men den nya ordningen innebär att regeringen utser de ledamöter som universiteten själva föreslår.

En viktig del av vårt arbete har också varit att få på plats en ordning med upprättande av kravprofiler inför utlysning av myndighetsbefattningar. Det arbetet inleddes inför tillsättandet av landshövdingar i Kronoberg och Dalarna och innebär att kravprofiler nu upprättas inför varje ny utnämning.

Kravprofilerna ska innehålla en beskrivning av arbetsuppgifterna samt de kvalifikationer en arbetstagare antas behöva inneha för tjänsten. I samband med utnämningsbeslutet läggs kravprofilerna i akten med beslutet och görs på så vis offentliga för alla att ta del av. Till skillnad från tidigare är det med detta möjligt för alla att själva bedöma grunderna för utnämningarna. Det är ett viktigt trenderbrott. Regeringen har också öppnat för att annonsera ut tjänster inför tillsättningen, något som i dag är mer regel än undantag.

Utnämningssmakten rymmer samtidigt flera dimensioner. Alla utnämningar kommer inte att utannonseras. Som statsrådet Olofsson redogjorde för i utskottet i förra veckan har vi gjort bedömningen att annonsering behöver kompletteras med andra tillvägagångssätt för att hitta bra chefer. Som vi skriver i budgetpropositionen för 2008 kan det till exempel uppstå

situationer där det trots annonsering inte finns någon med erforderliga kvalifikationer bland de sökande. Vi slår i budgetpropositionen också fast att om det bland de befintliga myndighetscheferna skulle finnas någon som motsvarar kravprofilen och som med kort varsel skulle kunna byta myndighet kan det vara rimligt att erbjuda den personen den nya anställningen som chef.

Rätt man – eller, som det vid en majoritet av utnämningarna har visat sig: rätt kvinna – för uppdraget är det viktiga. Det uppnår vi bäst med en kombination av öppenhet och professionalism.

Så kommer jag då till de två utnämningar som utskottet har intresserat sig för. Vad gäller rekryteringen av generaldirektör för Affärsverket svenska kraftnät har statsrådet Olofsson redan redogjort för hur denna gick till. Då det är en utnämning i en verksamhet som ligger under Näringsdepartementet har jag som statsminister av naturliga skäl inte varit involverad i departementets processer kring denna men låtit mig informeras om vägen till beslutet. Låt mig kort redogöra för denna.

I enlighet med regeringens nya utnämningsspolitik upprättades en kravprofil i slutet av april 2007. En inventering gjordes sedan utifrån kravprofilen för att se om lämpliga kandidater fanns bland befintliga generaldirektörer och bland andra chefer i staten. Ett flertal kandidater övervägdes. Under hösten fanns två huvudkandidater till tjänsten.

Dessa två kandidater kontaktades av den konsult som Näringsdepartementet anlitat som stöd i utnämningen. Den ena av kandidaterna föll bort under processen, och en bedömning baserad på kravprofilen gjordes. Den landade i att den kvarvarande kandidaten hade kvalifikationer som gjorde denna väl lämpad för tjänsten. Denna person fick därför jobbet när regeringen fattade beslut den 7 februari 2008.

En fråga som har väckts efter detta har varit varför tjänsten inte utannonserades. Som statsrådet Olofsson redan redogjort för är annonsering i dag snarare regel än undantag men inget som tillämpas eller kommer att tillämpas vid samtliga utnämningar. Det slås som nämnts också fast i regeringens budgetproposition för 2008.

Låt mig med detta sagt gå vidare till nästa fråga, den som rör utnämningen av ny rikspolischef. Detta är en utnämning som rör en verksamhet som ligger under Justitiedepartementet. Statsrådet Ask har varit i konstitutionsutskottet och redogjort för Justitiedepartementets överväganden och dess interna process som ledde fram till regeringens beslut. Även i detta fall har jag låtit mig informeras om vägen fram till utnämningen.

En kravprofil togs fram i början av januari 2008. Därtill valdes att pröva annonsering som ett verktyg vid sidan om departementets beredningsarbete med att identifiera tänkbara kandidater – detta i enlighet med den möjlighet som regeringen har öppnat för och som i dag är snarare regel än undantag men som inte är obligatorisk.

En inventering av andra kandidater än dem som anmält sig via annonsen gjordes, och en av dessa bedömdes bäst passa för uppdraget. Regeringen fattade sedan beslut om att utse denna person till rikspolischef den 13 maj 2008.

Värt att notera i sammanhanget, vilket statsrådet Ask också har redogjort för, är att en extern rekryteringskonsult användes som stöd under bedömningsfasen inför rekryteringen. Tillsammans med upprättandet av kravprofilen gjordes alltså stora ansträngningar för att den person som regeringen skulle utse till rikspolischef utnämndes efter ett noga utfört rekryteringsarbete.

Såväl i utnämningen av ny generaldirektör för Svenska kraftnät som i utnämningen av ny rikspolischef fångas de förändringar i utnämningsspolitiken som regeringen har öppnat för. Kravprofiler upprättas alltid. Vid behov tas professionella rekryteringskonsulter in som stöd i rekryteringsarbetet. En kandidat som har stöd i kravprofilen utses sedan av regeringen. Kravprofilen blir offentlig och möjlig för alla att ta del av. I ett av fallen har även möjligheten till annonsering använts som verktyg i rekryteringen.

Jag är övertygad om att den väg för utnämningsspolitiken som vi har slagit in på innebär att vi tydligt slår vakt om regeringsformens krav på sakliga grunder som förtjänst och skicklighet samtidigt som vi ökar förtroendet för själva utnämningsprocessen genom ökade inslag av såväl öppenhet som professionalism.

Ordföranden: Då har vi den ordningen att ordet först går till representanten för det anmälade partiet. Sedan går vi vidare i storleksordning. Det är Socialdemokraterna som är anmälade parti här, och det innebär att det är jag som börjar utfrågningen.

Anledningen till att det inte skulle vara någon annonsering när det gällde generaldirektören för Svenska kraftnät angavs av näringsministern som att det fanns interna kandidater under våren 2007. Det var anledningen. De föll bort ganska snabbt. Det skedde ingen annonsering senare under hösten 2007. Vad var anledningen till att man just i detta fall valde att inte annonsera?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Jag har i detta inget annat svar än det Maud Olofsson har givit i konstitutionsutskottet. Det är som sagt inte obligatoriskt, och Näringsdepartementet valde i det här fallet att inte välja annonsering som metod. Det har Maud Olofsson också angivit grund för inför konstitutionsutskottet.

Ordföranden: Det var i första hand interna kandidater som man från Näringsdepartementet ville pröva. Det var själva anledningen till att man valde att inte annonsera. Nu föll ju de bort, och under hösten 2007 tillfördes Mikael Odenberg till den konsult som skulle göra bedömningen.

Konsulten bedömde ju bara en kandidat, nämligen Mikael Odenberg. Är inte det ganska otillfredsställande när det handlar om att man, som statsministern tidigare har sagt, i konkurrens ska söka jobben för att förtjänst och skicklighet ska säkerställas? Här fanns bara en kandidat.

Vad var anledningen, statsministern? Det måste ju ha gjorts bedömningar om varför man inte annonserade ut just den här tjänsten.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Som Maud Olofsson har angett fanns det en grund i bedömningen från Näringsdepartementet om varför man inte annonserade. Det är inte heller ett krav vi har ställt. Vi välkomnar att det numera är vanligare att man annonserar än att man inte gör det, men vi har inte ställt krav på att det ska ske i samtliga fall.

När Maud Olofsson rapporterade om utnämningsprocessen till mig berättade hon att det fanns två kandidater, vilket hon också har angivit i sitt svar till konstitutionsutskottet. Sedan har det angivits att en av dessa kandidater föll bort. Men det beskrevs inför mig och inför utskottet att det var två kandidater som det var fråga om.

Ordföranden: Om nu annonsering ska vara mer regel än undantag finns det väl anledning att fråga varför det just i detta ärende inte var aktuellt med någon annonsering. Det fanns bara en kandidat som konsulten bedömde. När fördes Mikael Odenberg in i processen? Var statsministern medveten om detta, och hade Maud Olofsson också kontakter med statsministern just i det här ärendet och förde in Mikael Odenberg i processen?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Jag vill inför utskottet beskriva att det har varit viktigt för mig som regeringschef att se till att den stegvisa förändringen av utnämningmakten kommer på plats. Jag nämnde flera av de bärande delarna i detta i mitt inledningsanförande.

Men det finns också ett annat moment. Det har byggt väldigt mycket på att bejaka den decentralisering som ligger i att departementen själva ansvarar för avvägningen av när det kan vara lämpligt att annonsera eller inte. Det är alltså inte något som man kommer till statsministern och frågar om, utan det väljer man själv, även om vi har uttalat att det bör vara det vanligast förekommande att man använder annonsering. Därför får jag i de här delarna hänvisa till hur näringsministern har beskrivit grunden för detta.

Till mig angav näringsministern att man tittade på flera kandidater och att en av dem skulle vara Mikael Odenberg. Jag frågade då om det fanns flera kandidater och om det också fanns stöd i form av en extern rekryteringskonsult. Det angavs till mig att det gjorde det.

Ordföranden: Av den faktura som konsulten har lämnat framgår tydligt att det var bara en kandidat som man bedömde. Statsministern har tidigare uttalat sig om rekryteringen i det här ärendet och sagt att det känns bra att veta att det har tillsatts i konkurrens och att Mikael Odenberg av konsulten bedömdes som den mest lämpade. Hur anser statsministern att man har säkerställt att just Mikael Odenberg var den mest lämpade när det bara fanns en kandidat till jobbet som generaldirektör i Svenska kraftnät?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Jag vill understryka inför utskottet att uttalandet om att det var fråga om en konkurrens – det fanns flera kandidater – gjordes av mig som svar på en mediefråga när det mig hade angivits att det fanns två kandidater kvar. Sedan beskrevs det som att en av dem valde att kliva av.

Det som skedde var att ansvarigt statsråd då berättade att det hade genomförts en rekryteringsprocess i enlighet med regelverk och upprättad kravprofil och att en extern rekryteringskonsult hade gjort en genomgång och granskning av att den det handlade om uppfyllde kvalifikationerna. Detta angavs inför regeringen. Näringsministerns förordande lades då som grund för regeringens beslut.

Ordföranden: En av de saker som statsministern har sagt ska genomföras i den nya utnämningsprocessen är att det ska finnas en bra dokumentation så att man kan få en spårbarhet. Jag kan konstatera att i det här ärendet fanns det inget underlag inför det ställningstagande som regeringen gjorde.

Låt mig gå över till utnämningen av rikspolischefen. Inför jultalet 2007 uttalade statsministern att en ny rikspolischef skulle rekryteras via ett annonseringsförfarande för att säkerställa att vi skulle få hela svenska folkets rikspolischef. Man konstaterade att de 27 sökande inte bedömdes som kvalificerade. Justitiedepartementet genomförde parallellt med annonserandet en helt intern, dold process. Tycker statsministern att det var en ökad öppenhet i rekryteringsprocessen?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Ja, fru ordförande, jag menar att just tillsättandet av rikspolischefen är ett särskilt intressant exempel på ett förfarande som förr har varit mycket slutet och där det i princip har meddelats vem som skulle bli rikspolischef.

Jag har i min bakgrund som ordförande i justitieutskottet och kriminalpolitisk talesman för mitt parti ofta väckt frågor om hur utnämningsprocesserna gått till när det gällt hela rättsväsendet. Helt plötsligt har det dykt upp en rikspolischef som i de flesta fall inte någonsin tidigare har varit polis.

För mig var det särskilt viktigt att markera – och det ord som jag använde var, om jag minns alldeles rätt, en medborgarnas rikspolischef – att det skulle finnas en ökad öppenhet i form av annonsering men också allt det andra som tillkommer i en rekryteringsprocess av det här slaget, det vill säga att man samtidigt med annonsering också gör en inventering av tänkbara kandidater. Det faktum att jag valde att också ta upp detta i ett tal var ett sätt att signalera att det var en process som skulle gå i gång. Det signalerade också öppenhet och ett växande intresse för frågan på ett sätt som jag märkte väckte intresse hos dem som sökte men också hos många andra inom rättsväsendet. Jag tror att det påverkade känslan hos många att det här var en mer öppen process än tidigare.

Ordföranden: Men det var ju den interna, dolda processen som var underlag för regeringens utnämning av ny rikspolischef. Man kan lätt få intrycket att just detta med annonsering, som medförde att det var 27

sökande som inte var tillräckligt kvalificerade, mer handlade om att försöka skapa en bild av att det var ett nytt sätt att genomföra utnämningsprocesser som regeringen genomförde. Det var en intern, dold process som ledde fram till regeringens beslut om ny rikspolischef. Det är dessutom väldigt svårt att kunna följa vad det var som låg till grund för beslutet, för den dokumentation som finns i ärendet är något försumbar.

Det som regeringen har sagt, nämligen att det ska vara en ökad öppenhet, förutsägbarhet och spårbarhet, kan man se ganska lite av i dessa två ärenden, utan det har varit interna, dolda processer.

Innan jag lämnar ordet vidare vill jag slutligen och återigen fråga hur statsministern kan påvisa att det har skett någon förändring, att det har blivit en ökad öppenhet i rekryteringsprocessen.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Det faktum att jag i ett tal nämnde att vi skulle ha en ansökningsprocess för att hitta medborgarnas rikspolischef ska inte underskattas. Det var ett tecken på ökad öppenhet, en ökad möjlighet för medborgerlig diskussion om vem som kunde vara lämplig.

Det är väl känt att om man annonserar och får många svar, får man ibland svar från personer som kan vara alldeles utmärkta men kanske inte för just det jobb som de söker. Rekryteringsprocesser handlar väldigt ofta om att man vid sidan av att man annonserar också arbetar på andra sätt för att försöka få fram kandidater. Jag vill påpeka att nytt i den här processen var att även här bad vi en extern rekryteringskonsult att titta på slutkandidaterna, vilket även det är ett nytt moment.

Jag vill vara tydlig med att vi har gått från en tom mapp till att det ändå finns spårbarhet i form av tydliga kravprofiler som gör att man kan göra uppföljningar i efterhand. Vi gav mycket större öppenhet i den här processen än vad jag har kunnat se när det gällt tidigare tillsättningar av rikspolischef.

Per Bill (m): Fru ordförande! Vi har redan haft två entimmesutfrågningar om de här rekryteringarna. Men jag vill ställa några övergripande frågor som kan vara intressanta.

Vi har talat rätt mycket med de två berörda ministrarna om att det å ena sidan är nya principer som inte är ett lagkomplex och att å andra sidan finns lagarna kvar.

Min första fråga till statsministern blir: Har du hittills under de drygt 90 tillsättningarna av toptjänster någon gång noterat att det har varit problem med att å ena sidan tillämpa de frivilligt påtagna idéerna om ökad öppenhet, spårbarhet och så vidare och å andra sidan de faktiska rättsregler som finns?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr vice ordförande! Som angavs i min inledning finns det i regeringsformen en hänvisning till förtjänst och skicklighet men i övrigt inte så väldigt mycket lagreglering att falla tillbaka på. Det är därför som vi har haft som utgångspunkt att lägga ett stort ansvar på regeringens utformning av utnämningsspolitiken.

Den svenska utnämningssmakten är mycket omfattande. När vi markerar en vilja till ökad öppenhet och ökad professionalism i hanteringen av den är det en gradvis förändring. Vi har tagit några steg. Under den processen har vi kommit fram till en punkt där vi bland annat tittar på möjliga förändringar när det gäller sekretessregler. Det enkla skälet är att vi noterat att det vid annonsering är tydligt att några väljer att avstå från att söka, just kopplat till att de då menar att det får offentlighet, och så är det väldigt ofta. Om man gör en förändring, stöter man på nya typer av bekymmer som i en del fall leder till behov av lagstiftningsförändringar.

Jag ser detta som en viktig början på en mer öppen och professionaliserad svensk utnämningssmakt, men det lär följa fler steg i framtiden om den här processen ska fortsätta.

Per Bill (m): Vi går lite grann från en utnämningss- till en rekryterings- och utnämningssmakt.

Nästa fråga, som fått en ny dimension efter de två andra utfrågningarna, är att det numera är en större decentralisering och att de enskilda ministerna har ett större ansvar och större befogenheter än vad den tidigare statsministern lät sina ministrar ha. Stämmer min bild med din egen bild?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Jag har varit oppositionspolitiker och varit kritisk till hur utnämningssmakten använts. En grund för det var känslan – sedan kan man aldrig riktigt veta exakt hur beslut har fattats – att den var väldigt centrerad till den tidigare regeringschefen. Det har varit viktigt för mig att mer öppenhet och professionalisering måste följas av en decentralisering av beslutsfattandet, det vill säga att det måste bli upp till enskilda statsråd att avväga frågan om till exempel annonsering.

Däremot är vi tydliga med hur vi tycker att inriktningen ska vara: mer av annonsering, mer av steg som går mot ökad öppenhet och professionalisering. Det har varit en medveten del i förändringarna av utnämningssmakten från min sida.

Per Bill (m): Jag har en avslutande fråga. Statsministern sade att det här är en process. Nu har drygt 90 myndighetschefer rekryterats och drygt 40 tjänster har annonserats ut. Går det att skönja några mönster så här långt i processen?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr vice ordförande! Om jag har korrekta siffror i mitt papper har vi anställt 97 ordinarie myndighetschefer under mandatperioden. I 52 av dessa fall har rekryteringen föregåtts av annonsering, vilket motsvarar 53,6 procent. Vi sade i budgetpropositionen för 2008 att annonsering skulle vara mer regel än undantag. Mätt från den

tidpunkten, alltså den 20 september 2007, har regeringen rekryterat 73 ordinarie myndighetschefer, varav 48 rekryteringar föregåtts av annonsering. Det motsvarar 66 procent, vilket markerar inriktningen.

Några saker känns väldigt tydligt. Det gradvisa uppöppnandet via annonsering sänder signaler runt om i Sverige om att nu har en förändring skett. Det som förr upplevdes som att det dök upp ett besked om att nu hade någon blivit utnämnd till något föregås numera av att man tydligare känner att det är en process som nu startar. Det kan väcka intresse hos dem som inte har någon som helst ambition att själva beträda en post utan bara för att följa samhällsutvecklingen. Det gör att fler tänker i banor av: Kan det här också vara något för mig?

Jag tror helt enkelt att vi är på väg att öppna upp känslan hos många i den svenska statsförvaltningen att man får tänka mer i intressebanor och också visa intresse för den här typen av tjänster. Vi ska inte underskatta vad det kommer att innebära, framför allt om detta får fortsätta ytterligare några år.

Jag tycker också att det syns att vi i en hel del fall med hjälp av annonsering och att vi öppnat upp dessa processer förmodligen har tänkt några gånger till innan specifika personer har tillsatts. Jag tror till exempel att det har hjälpt till att få upp kvinnoandelen och ökat möjligheten för personer med utländsk bakgrund att komma i fråga.

Det blir lätt så att om makten ligger hos väldigt få, eller till och med hos en enskild person, blir man extremt beroende av att just den personen har tänkt rätt eller gjort rätt bedömning av en person. Man blir väldigt beroende av vilka personer just den enskilda människan har träffat eller vilka uppfattningar han eller hon har. Genom professionalisering och mer genomlysning blir det möjligt för fler att ha synpunkter och för fler att komma i fråga. Det är något som jag tycker mig ha sett en början på och som jag hoppas att vi ska kunna se fortsatt fördjupat.

Annie Johansson (c): Fru ordförande! Man har från regeringens håll menat att man gått från slutenhet till öppenhet, från icke-offentliga handlingar till mer transparens, från fokus på partibok till mer fokus på mångfald vid tjänstetillsättningar. Efter att ha lyssnat på ordförandens inledande frågor kan man förstå kärnan i granskningen av dessa två ärenden, trots att det är regeringen som har utnämningsmandatet. Då har jag en inledande fråga: På vilket sätt kan man hävda öppenhet och transparens i de bägge fallen, dels med Mikael Odenberg och den klassiska partiboken, dels med Bengt Svenson och handplockningen, trots att den senare utnämningen kan ha varit naturlig i och med att Bengt Svenson då var tillförordnad rikspolischef?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Mikael Odenberg har ju en bakgrund i Moderaterna, och jag vill säga att det inte vid något tillfälle kommer att beskrivas som diskvalificerande att ha en partipolitisk bakgrund. Jag har till och med varit noggrann med att i en del kravprofiler hävda att det är ett värde i sig att ha djupa samhällskunskaper och ett tidigare partipolitiskt engagemang. I det fallet var det viktigare för mig att säkerställa att det

fanns en second opinion som det ibland heter, alltså en extern rekryteringskonsult som bedömde om Mikael Odenberg var lämplig i förhållande till den uppställda kravprofilen, eftersom vi insåg att den typen av frågor naturligtvis skulle väckas. För mig beskrevs det, vilket jag också har angivit som svar på ordförandens fråga, att det fanns två kandidater när det nämndes för mig att Mikael Odenberg var en av dem. Sedan har jag kunnat utläsa att en av dessa föll bort.

När det gällde Bengt Svenson kom den ökade öppenheten dels av annonsering, dels av att justitieministern när hon angav att hon ville gå vidare med två slutkandidater också begärde en så kallad second opinion från en rekryteringskonsult. Allt detta var nya steg i förhållande till hur det tidigare hade gått till. Jag tror att det sände signaler till det svenska rättsväsendet och svensk polis om att här fanns en större öppenhet än vad vi upplevt tidigare. Det har jag till och med fått kvitterat när jag har träffat poliser under polisutbildning och andra. De tyckte att det här var väldigt intressant att kunna följa på ett sätt som de tyckte kändes lite oväntat men också mycket välkommet.

Annie Johansson (c): Tack så mycket. En annan viktig aspekt är möjligheten till uppföljning. Då är dokumentationen väldigt central. Regeringen och Regeringskansliet lyder ju inte under förvaltningslagen men försöker följa andan i lagstiftningen. Statsministern är ytterst ansvarig för en god utnämningsspolitik och -process samt möjligheten till efterhandskontroll, bland annat för vårt utskott.

Vilka gränsdragningar görs mellan olika uppgifter som ska dokumenteras för att säkerställa just en god dokumentation för efterhandskontroll?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Vi följer förvaltningslagens principer. Vi har ett läge där vi har gått från att det inte fanns spårbarhet, och någon form av dokumentation nära nog, till att nu se till att det finns kravprofiler som är möjliga att i efterhand granska, hur de har varit uppställda. Redan det är en viktig förändring.

Sedan vill jag säga att annonsering och den ökade öppenhet som följer av det leder till en öppnare samhällsdebatt och en helt annan möjlighet att följa, att nu går en rekrytering i gång med möjlighet att ställa frågor. På det sättet har vi öppnat upp den här processen på olika sätt.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Tre viktiga faktorer brukar man hänvisa till när man ska jämföra olika länders utnämningssystem, för det första hur stor kretsen är som är inblandad i utnämningen, för det andra hur stor öppenheten är i utnämningsspolitiken och för det tredje om det krävs några formella meriter för att få en tjänst.

I princip alla länder i Europa uppfyllde något av de här kriterierna före valet 2006 men inte Sverige. Transparency International varnade till och med för att den svenska slutenheten kunde utnyttjas för att främja särintressen. Nu har vi hört av statsministern och de tidigare statsråden att den här processen har ändrats.

Jag skulle vilja ställa några frågor till statsministern, för det första vad gäller kretsen. Det har blivit uppenbart, och du säger att det nu är en decentralisering till de olika ministrarna och att din roll är att ansvara för de övergripande principerna och att även ibland hålla dig informerad. Är det någon ytterligare roll som statsministern spelar i den här regeringen vad gäller utnämningsspolitiken?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Som ledamoten anger fanns det en rätt allvarlig grund för kritik mot utnämningssmakten i Sverige före valet, och den har framförts under många år. Jag är anhängare av en idé, en syn på politiken, att man som medborgare ska kunna komma från vilket sammanhang som helst och kunna stiga till de främsta offentliga tjänsterna i ett land. Det tycker jag är ett tecken på en social rörlighet som är väldigt tilltalande. Sättet att använda utnämningssmakten begränsade detta. Så upplevde väldigt många det i Sverige. Det var allvarligt, och det var viktigt att förändra och öppna upp detta.

Vad har jag som regeringschef för ansvar för det? Ja, mycket av igångsättandet av detta har jag haft ett ansvar för. Som jag nämnde i svaret till vice ordföranden är det en stegvis förändring, när vi stöter på behov av ytterligare lagjusteringar, som vi för diskussioner om i regeringen, som vi har tagit in i utredningar som nu är på remiss, som kommer att leda till ytterligare diskussioner om hur vi ska öppna upp utnämningssmakten.

Vi har också en ordning som innebär att tillsättningsärenden förankras, som det heter, hos min statssekreterare, det vill säga att man nämner att man är i en process av rekrytering eller färdig att fatta ett beslut. Men i övrigt ligger ansvaret mycket decentraliserat på respektive statsråd, vilket också har återspeglats i utfrågningarna i de här ärendena av statsråden Ask och Olofsson.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Jag har en annan fråga. Du nämner att vem som helst nu kan komma i fråga för en tjänst. Det var också någonting som Maud Olofsson berättade om på utfrågningen, att hon träffat en del nyutnämnda generaldirektörer som sagt: Aldrig trodde jag att jag skulle kunna komma i fråga för den här tjänsten. Det är nu öppenhet som har kommit in. Det är väldigt positivt med den här öppenheten – det var tidigare slutenhet, och nu är det öppenhet.

Då är min fråga: Hur har ni kommit fram till regeln om att annonsering ska vara mer regel än undantag? Ni kommer inte att annonsera i alla fall, men det ska vara mer regel än undantag: Kan statsministern berätta lite mer vad som ligger till grund för den principen?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Det är viktigt att påpeka detta, att den svenska utnämningssmakten är mycket omfattande. Den är också delvis asymmetrisk. Det är inte så att vi tillsätter samma typ av tjänster. Det är en väldigt skillnad, tycker jag, att tillsätta en landshövding jämfört med en chef för ett affärsdrivande verk eller bolag. En hel del av utnämningssmakten är dessutom mer partipolitiskt nära, när det kommer till kommittéväsen-

det eller att vi tillsätter parlamentariska utredningar, där tanken i sig är att det ska återspegla valresultat och finnas en balans mellan de politiska partierna.

Det gör att man inte på ett ansvarsfullt vis kan säga att nu går det här snabbt att ändra i ett enda slag på ett enda sätt, utan det måste vara en gradvis öppning och förändring av utnämningmakten, givet att regeringskansli, tjänstemän och alla som arbetar med detta har jobbat inställda på ett visst sätt under mycket lång tid.

Det är klart att vi gradvis nu sänder signaler och visar en väg framåt, som bland annat handlar om att öppna upp för annonsering. Då är vår signal att vi tycker att när det ska sättas i gång en rekryteringsprocess är det naturliga att man ställer sig frågan: Bör vi inte annonsera? Och i en del fall, decentraliserat till statsråd, anges att det kanske är mindre lämpligt, av olika skäl, men då ska det åtminstone föras en diskussion kring det.

Det har gjorts att vi har sagt att det inte är obligatoriskt. Men som jag kunde ange för utskottet har vi sett en tendens att det ökar i omfattning. Det är någonting som jag välkomnar, och jag hoppas att vi ska se den utvecklingen framåt också.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): En sista fråga för min del, och det gäller den tredje faktorn som är intressant när man jämför olika länder. Det är kravprofiler, att man ställer krav på att kandidater och nya generaldirektörer har vissa meriter, formella meriter.

Sist konstitutionsutskottet granskade utnämningmakten under den förra regeringen kom dåvarande statsministern hit med en kravprofil som han hade hittat som gällde just Statens räddningsverk. Han passade då på att säga: Jag måste säga att när jag tittar på en sådan kravprofil kan jag förstå att den inte läggs till akten, därför att den tillför inte särskilt mycket i sak. Det var en väldigt nonchalans gentemot ett väldigt viktigt instrument, som är en förutsättning för att en medborgare ska kunna följa om det är rätt person på rätt plats.

Då är min fråga: Hur säkerställer statsministern att kravprofilerna under den här regeringen håller en hög kvalitet?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Jag vill markera att vi kände till att det i en del fall fanns kravprofiler sedan tidigare, men dels inte konsekvent, dels inte heller med den öppenhet som vi tyckte skulle följa. Även att upprätta kravprofiler är en kompetensfråga. Det är någonting man upp- arbetar kompetens kring. Därför är det bra att upprätta flera, för då blir det mer ofta så att man lär sig vad en kravprofil bör innehålla. I takt med att den dessutom blir offentlig och kan granskas i efterhand kommer det också att ställas mer kritiska frågor av ett slag som pekar ut vad som är lämpligt i kravprofilen och vad som möjligen är mindre lämpligt. Det är som det ofta är: Man lär gradvis.

Det är en utveckling som även vi nu har kunnat se: decentraliserat till alla dem som utverkar dessa kravprofiler och som, är jag övertygad om, har lett till att kvaliteten förstärkts. Det viktiga är att vi nu har en regering

som tror på detta. Möjligen markerade den före statsministern att han då inte trodde på det på samma sätt. Låt mig säga att det är helt grundläggande. Om regeringschef och regering markerar att de inte tror på den här förändringen kommer inte heller andra att följa efter, och då blir det sämre kvalitet.

Jag tycker, som sagt, att viktiga steg har tagits. Min avsikt är att också söka stöd för att fortsätta den här utvecklingen. Jag tycker att vi har tagit några steg, men det behöver göras mer i framtiden.

Ingvar Svensson (kd): Konstitutionsutskottet granskar inte lämpligheten i regeringens agerande utan om regeringen följer grundlagar, lagar och regelverk. Det är det som är föremålet för vår granskning. När det gäller rekryteringsprocess och utnämningmakten är det reglerat i regeringsformen 11 kap. 9 § om sakliga grunder, som förtjänst och skicklighet. Statsministern säger i svaret till Per Bill att det i övrigt inte finns så mycket av rättslig reglering.

Jag har bara en fråga. Intentionerna för regeringen har framgått av budgetpropositionen, hur man tänker sig detta. De här riktlinjerna, finns de fastslagna i ett formellt regeringsbeslut i något sammanhang?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Vi har angivit, som sagt, i budgetpropositionen och har det som utgångspunkt. Sedan har vi anmält i propositionsförteckningen kommande skrivelse när det gäller utnämningmakten att det kommer in.

Ingvar Svensson (kd): Jag har ytterligare en fråga. Som Cecilia Wigström påpekade här var före statsministern mycket skeptisk till kravprofiler. Jag ställde också en fråga till Maud Olofsson vilka rutiner som fanns i Näringsdepartementet när hon tillträdde där 2006, och då sade hon att det inte fanns några rutiner för att ta fram kravprofiler. Nu fanns det tydligen någon sådan, som den före statsministern visade upp tidigare.

Har statsministern någon uppfattning om hur läget var rent allmänt i Regeringskansliet vid tillträdet 2006 när det gällde upprättande av kravprofiler?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Det fanns exempel på några kravprofiler som hade tagits fram, men det fanns ingen konsekvens – det var olika mellan olika departement. Det fanns ingen tydlig politisk signal från regeringschefen, vilket åskådliggjordes av diskussionen bland annat i konstitutionsutskottet. Det var för övrigt en förskjutning mot slutet av ämbetsperioden där det angavs att det kunde vara välkommet med någon kravprofil. Längre tillbaka fanns ju över huvud taget inte detta.

Det fanns naturligen därför inte heller upparbetade rutiner och den typ av lärandekompetens som Regeringskansliet nu har skaffat genom att under några års tid arbeta med kravprofiler. Så är det väldigt ofta, att det är någonting som blir bättre ju mer man använder det. Det är mitt intryck att det är den riktning vi nu ser.

Ordföranden: Vänsterpartiets Marianne Berg avstår från frågor.

Mikael Johansson (mp): Jag tänkte börja med en kontrollfråga till statsministern. Statsministern hade en uppfattning om att föregående regeringars utnämningsspolitik var centraliserad och att det ligger hos ett litet antal personer som bestämmer. Jag tänkte bara kontrollera där.

Utnämningssmakten ligger ju hos regeringen. Vad jag förstår är det ungefär lika många i regeringen nu som det har varit i tidigare regeringar, så det är inte fler som har fått möjlighet till den här utnämningssmakten. Det är väl också så att det formellt sett är regeringen som har den här möjligheten att besluta, så vad som försiggår i de samtalen är lite svårt att kontrollera. Det är inte så att det är ett oberoende organ som beslutar om de här utnämningarna. Jag vill bara försöka få bekräftat att det är på det sättet.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Ja, det är en alldeles korrekt beskrivning. Det är regeringen som fattar beslut.

Jag har läst en hel del politiska memoarer av tidigare ledande befattningshavare i Sverige, och det är väldigt ofta man skriver i jagform. Det är inte alltid så att det har slagit dem på samma sätt att det är ett kollektivt beslutsfattande, utan då beskriver man mer ofta att man själv har ett inflytande som man använder på olika sätt.

Det är klart att beslutet fattas av regeringen. Jag tror att alla som är politiskt verksamma vet att före ett sådant beslut fattas också beslut av ett slag där man avgör en fråga, som man sedan formellt fattar ett beslut om i en regering.

Mikael Johansson (mp): Då tänkte jag lite grann kring utnämningen av den ene av de här två männen, Mikael Odenberg. Var statsministern inblandad i några samtal från och med våren 2007 fram till hösten 2007, eller hade han egna tankar själv kring vem som skulle kunna bli generaldirektör för Svenska kraftnät? Det är jag lite nyfiken på.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Jag var inte inblandad i detta, och jag hade inte egna tankar kring det.

Ordföranden: Det är alltid intressant med reflexioner kring saker och ting. Jag vill bara notera att statsministerns reflexioner och utskottets reflexioner kring interna processer i den tidigare, socialdemokratiska regeringen görs utifrån ett antagande och en ganska omfattande mytbildning. Jag tillsammans med Morgan Johansson deltog i den tidigare socialdemokratiska regeringen och har också genomfört en rad rekryteringsprocesser. Jag tror mig veta att det i dem fanns kravprofiler också och ett kollektivt beslutsfattande.

Det var mer en kommentar med anledning av det tyckande som nu har föregått.

Annonsering ska vara mer regel än undantag – det var något som lades fast ganska snabbt hösten 2006. I en pm som statsministern själv upprättade finns det här med. Vi konstaterar nu att 52 av 97 tillsättningar har skett där annonsering har funnits.

Det säger däremot ingenting om ifall det är den föregående annonseringen som ligger till grund för tillsättandet av tjänster. Vi har nu ett exempel på tillsättandet av rikspolischef där det har funnits två parallella processer: en annonsering där man kunde konstatera att av de 27 fanns ingen som var tillräckligt kvalificerad och så en intern, dold process som ledde till tillsättandet av en ny rikspolischef. Det finns fler exempel, och jag antar att utav de 52 annonserade tillfällena kommer vi att hitta fler som liknar detta.

Frågan är alltså om det här egentligen handlar om att försöka skapa en bild av att det finns en öppenhet, fast det i själva verket, i realiteten, handlar om en intern, dold process som ligger till grund för beslutsfattandet.

Detta leder mig in på nästa steg som statsministern troligen kommer att gå vidare med, nämligen en ny sekretesslagstiftning. Det är ju ett av de förslag som statsministern tillsammans med de övriga borgerliga partiledarna har lagt fram: att man ska minska öppenheten i rekryteringsprocessen. Det vill säga, ansökningar ska inte vara offentliga. Genom att minska öppenheten ska öppenheten öka.

Min fråga till statsministern är: När kommer denna intressanta utveckling av öppenhetsbegreppet att genomföras?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Jag tror kanske att fru ordförande ändå underskattar betydelsen av annonsering i den meningen att en annons öppnar upp både för dem som söker, för andra som läser och intresserar sig för detta och för en ökad samhällsdebatt kring att man nu signalerar att en tjänst är på väg att tillsättas.

Det innebär också att personer, inte sällan som finns i en hierarkisk organisation till vilken det nu ska tillföras en ny chef, hör av sig grundat på att man sett annonsen men känner sig orolig för att det möjliga intresse man känner för tjänsten skulle leda till offentlighet för den egna personen. Det vill säga, jag tror att en annonsprocess måste ses som något bredare än att några personer svarar på en annons. Det signalerar mer än så. Det leder till mer av diskussion och öppenhet. Det har dock lett oss till slutsatsen att se över om det går att göra ändringar i sekretessreglerna för att möjliggöra för den som är mer orolig för offentlighet kring den egna personen att kunna söka.

Är då detta i strid med öppenheten? Det är alltså fortsatt så att det blir en ökad öppenhet i att fler människor känner att de har accessmöjlighet att aspirera på tjänster som man förr upplevde att man var utestängd från. Det öppnar upp samhället för fler att känna en möjlighet att aspirera på tjänster, menar jag.

Får jag också påpeka att jag tycker att öppenhet är ett av värdena, men det är också professionalism. Det handlar också om att göra en bredare rekryteringsgrund för toptjänster i staten, just för att möta grundkriteriet om förtjänst och skicklighet. Det är det vi syftar till, och det tror jag att

en ändring av sekretessreglerna kan bidra till – alltså att vi bättre uppfyller grundlagens formulering om att ha förtjänst och skicklighet som utgångspunkt i rekryteringen.

Ordföranden: Det är ju just det också som konstitutionsutskottet granskar, nämligen hur regeringen uppfyller och säkerställer kravet som finns i regeringsformen på förtjänst och skicklighet.

Just i de här två ärendena kan jag konstatera att det finns utomordentligt lite underlag för att kunna göra den bedömningen. I det ena fallet fanns bara en sökande. Det finns ingen dokumentation om resultatet av vad konsulten hade gjort. Det finns alltså ingen spårbarhet.

I det andra fallet fanns det ett annonseringsförfarande med dem som sökte det här jobbet. De bedömdes som inte tillräckligt kvalificerade och det skedde en intern, dold process som inte heller går att följa.

Frågan är hela tiden: Hur säkerställer statsministern att rekryteringsprocessen leder till att regeringen fattar beslut som grundas på förtjänst och skicklighet, när vi kan konstatera att den så kallade öppenheten, som jag ändå föredrar att kalla det här för, egentligen inte praktiseras i praktiken utan det sker hela tiden en intern, dold process i Regeringskansliet? Man får lätt bilden av att det här handlar om att skapa en bild och att det egentligen är ganska lite bevänt med öppenheten i praktiken.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Jag tycker återigen att fru ordförande möjligen underskattar att det är en ganska stor förändring vi talar om och att detta också har noterats av väldigt många. Jag noterade när jag var ny som statsminister att det i Regeringskansliet fanns en väldigt förväntan på att jag som enskild person skulle avgöra olika rekryteringsärenden. Jag markerade mycket tydligt att vi nu ville börja en ny inriktning på utnämningsspolitiken och grunda den i en stegvis ökad öppenhet.

De två ärenden som konstitutionsutskottet nu ställer frågor kring innehåller alla de nya inslag som regeringen har tillfört. Här finns exempel på annonsering. Här finns exempel på användande av externa rekryteringskonsulter. Här finns i båda fallen exempel på upprättade kravprofiler som läggs till grund för att i efterhand kunna efterkontrollera på ett sätt som inte har funnits tidigare.

Jag menar dessutom att själva processen i sig, genomförandet med annons med en ökad diskussion som följer, bland annat när det gäller rikspolischefen, i sig är ett bevis för den gradvis ökade öppenheten. Det är syftet. Vi har åstadkommit både ökad öppenhet och en ökad professionalisering, menar jag, också illustrerat i dessa två fall.

Ordföranden: Men det finns egentligen inga interna riktlinjer i Regeringskansliet för hur det här ska gå till, om jag förstod statsministerns svar på Ingvar Svenssons fråga, utan det kommer regeringen att ta fram.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Jag angav i mitt inledningsanförande att regeringsformens formulering är det som är utgångspunkten. Sedan har vi, bland annat i budgetpropositionen, angett

utgångspunkter. Vi har också signalerat just detta bland annat med en vilja till ökad annonsering men decentraliserat på det vis som också illustreras av dessa två ärenden och som angetts av ansvariga statsråd.

Margareta Cederfelt (m): Klockan börjar bli mycket, så jag ska försöka fatta mig kort. Den fråga jag har handlar om just rekryteringen, att det är reglerat i regeringsformen men väldigt vitt och brett. Statsministern har tidigare sagt att vid en ny form av rekrytering uppstår andra problem än tidigare. Det blir andra frågor att diskutera.

En fråga som vi har diskuterat mycket här i dag är den ökade öppenhet som statsministern talar om har uppstått i samband med rekryteringar. Jag undrar om detta är en av dessa nya frågor, de nya problem som kan tänkas uppstå? I så fall, är detta också i enlighet med regeringsformen?

Jag tänker också på att statsministern har talat här om att det finns en ökad decentralisering mot vad det har varit i tidigare majoriteter när det har gällt rekryteringen. Då undrar jag om det också är någonting som är i enlighet med regeringsformen.

Statsministern nämnde också att statsministern inte går in i detalj, utan det är de enskilda ministrarna som har ett eget ansvar när det gäller rekryteringsprocesserna. Då vill jag knyta an till om även detta är i enlighet med regeringsformen.

Dessa tre frågor hoppas jag att statsministern kan svara på.

Ordföranden: Jag vill be statsministern svara något kort.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Ja, det är min uppfattning att alla de exempel som nämns i realiteten förstärker kvaliteten och att vi uppfyller grundkriterierna kring förtjänst och skicklighet. Varför? Jo, för att fler får helt enkelt insyn i processen. Fler får en förväntan om att de kan vara möjliga att utses till toptjänster i staten. Decentralisering innebär ju att statsråd som dagligen arbetar med ärenden får större insyn i rekryteringsprocesser i områden där de själva har ansvar.

Jag menar alltså att alla dessa delar gör att vi bättre möter upp kravet på att det är med förtjänst och skicklighet som vi gör utnämningar.

Ordföranden: Då går vi vidare och in på ett annat avsnitt som gäller beredningen av regeringsärenden. Vi har då granskningsärende 8, beredning av regeringens proposition om statligt tandvårdsstöd, granskningsärende 14, regeringens beredning av lagstiftningen rörande signalspaning och granskningsärende 24 som rör regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin.

Jag lämnar ordet till statsministern.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Granskningsärendena spänner över flera frågor som regeringen haft att hantera. Jag skulle därför samlat vilja gå igenom vart och ett av dessa, då de har vissa gemensamma beröringspunkter och alla på något sätt berör beredningen av regeringsärenden.

Regeringsformen föreskriver att behövliga upplysningar och yttranden ska inhämtas från berörda myndigheter. Regeringsformen föreskriver också att sammanslutningar och enskilda i den omfattning som behövs ska lämnas tillfälle att yttra sig. Det gäller oavsett om ärendet är brådskande eller inte. Däremot kan tidsaspekten vara en faktor som inverkar på *hur* beredningen sker.

Regeringsformen innehåller inte några bestämmelser om hur beredningskravet ska uppfyllas. Det faller i stället på respektive departementschef eller annan föredragande av ärendet att avgöra vilka myndigheter och enskilda som är berörda av ett regeringsärende och i vilken omfattning det är nödvändigt att organisationer och enskilda får tillfälle att yttra sig.

Det första av granskningsärendena rör propositionen om statligt tandvårdsstöd och beredningen av detta. I januari 2008 beslutade regeringen om propositionen *Statligt tandvårdsstöd*. Propositionen togs fram i Socialdepartementet, och jag har därför inga detaljerade kunskaper om beredningen, men i det skriftliga yttrandet till utskottet uppger Socialdepartementet att utredningsbetänkandet som låg till grund för propositionen och sedan även till förordningen inte remitterades till Datainspektionen men att så rätteligen borde ha skett.

Som också framgår av det skriftliga yttrandet till utskottet rättades den bristen till genom de kompletteringar av beredningsunderlaget som skedde, dels genom socialutskottets försorg, dels genom att Datainspektionen bereddes tillfälle att yttra sig över förslaget till förordning om tandhälsoregister.

Det andra granskningsärendet rör regeringens beredning av lagstiftningen rörande signalspaning. I anmälan utgås från att förslaget skickades ut på remiss den 22 december, men det stämmer inte. Det var en så kallad delning som skedde den 22 december till den 8 januari. En delning är en del i den interna beredningen i Regeringskansliet, och enligt våra rutiner bör som huvudregel delningstiden pågå under fem arbetsdagar. Finns skäl får delningstiden sättas kortare, men så var det inte i det här fallet.

Som framgår i det skriftliga svaret till utskottet fick några myndigheter under Försvarsdepartementet och Justitiedepartementet också delningen. Det sker ofta att myndigheter får förslag som är ute på delning. Vidare anför i departementets yttrande till utskottet att delningen skedde i enlighet med normala rutiner i Regeringskansliet.

Nästa granskningsärende rör regeringens hantering av stödpaket till fordonsindustrin, en viktig del i den omfattande politik som regeringen lagt fram för att möta finanskrisen och dess konsekvenser för svenska företag, löntagare och låntagare. Handläggningen och beredningen av detta förslag skedde i Näringsdepartementet. Statsrådet Olofsson har tidigare varit här och svarat på utskottets frågor om ärendets beredning. Som utskottet säkert förstår kan jag inte svara på detaljerade frågor om beredningen.

Av yttrandet till utskottet och av statsrådet Olofssons redogörelse inför utskottet framgår att företrädare för Regeringskansliet under hösten 2008 förde samtal med representanter för den svenska fordonsindustrin. Av vad

som tidigare framgått i granskningsärendet har gemensam beredning och delning av förslaget skett samma dag: onsdagen den 10 december. Samma dag inhämtades också underhandssynpunkter från Riksgäldskontoret. Propositionen beslutades av regeringen och överlämnades till riksdagen den 11 december.

Som redogjorts för tidigare inför utskottet var ärendet mycket bråds-kande, och departementet gjorde mot den bakgrunden bedömningen att det inte fanns utrymme för ett skriftligt remissförfarande. Synpunkter till grund för förslagen inhämtades dock som nämnts under hösten från representanter för fordonsindustrin och senare också från Riksgäldskontoret.

Den förkortade motionstiden på propositionen är även den något som utskottet intresserat sig för. Som utskottet redogör för i sin promemoria om tidigare propositioner med förslag om förkortad motionstid från början av 1990-talet är detta inte helt ovanligt. Som statsrådet Olofsson redogjort för var denna också ett resultat av att snabba åtgärder var nödvändiga för att möta krisen i fordonsindustrin. Vår bedömning var därför att riksdags-beslutet behövde fattas innan riksdagen gjorde uppehåll för jul- och nyårs-helgen.

Jag stannar där och öppnar för utskottets frågor.

Ordföranden: Tack för det! Ordet går till anmälände parti, Socialdemokra-terna. Varsågod, Phia Andersson!

Phia Andersson (s): Fru ordförande! Tack, statsministern, för inledningen. Vid utfrågningen av statsministern avseende beredningsärenden 2007 frå-gade jag statsministern om vi kommer att få se en normalisering av beredningen av ärenden. Svaret jag då fick var att nu är regeringen på plats och givet vad jag hänvisat till är vår ambition att naturligtvis följa beredningskravet.

Jag kommer att ta min utgångspunkt i mina frågor utifrån detta.

Vid utfrågningen i går av Leijonborg ansåg statsrådet att det är korrekt enligt fullständighetsprincipen i budgetlagen att lämna en ofullständig bud-get och forskningsproposition för att utbildningsutskottet senare skulle kunna komplettera den om man inte godtog underlagen.

I samma anda svarade Socialdepartementet på utskottets frågor om var-för inte Datainspektionen fick möjlighet att yttra sig avseende förordningar om tandhälsoregistret. Man svarade att man rätteligen borde ha remitterat detta ärende till Datainspektionen, och denna brist i beredningen av ären-det får dock enligt Socialdepartementets mening anses uppvägas av social-utskottets behandling av propositionen.

Anser statsministern att regeringen kan sända över propositioner som inte är fullständiga och att riksdagens utskott ska bereda ärendena färdigt åt regeringen? Stämmer det överens med beredningskravet i regeringsfor-men?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Vår fortsatta ambition är att följa beredningskraven. Det som anges här är att det i en del fall – och det framgår också av hur beredningskraven är utformade – uppstår behov av skyndsamhet.

I det särskilda fallet kopplat till Socialdepartementet har jag både här i mitt inledningsanförande och i det skriftliga markerat att det rätteligen borde ha skett på ett annat sätt.

Phia Andersson (s): På vilket sätt är de ärenden som är upptagna här särskilda? Jag tänker då närmast på ärendena om beredningen av regeringens proposition om statligt tandvårdsstöd och det om lagstiftning rörande signalspaning.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Det är ju utskottet som väljer att sätta ihop dessa tre och be mig att göra en samlad indelning. Jag har inte valt att göra den indelningen själv, utan jag svarar i det här fallet på frågor rörande tre möjliga ärenden samtidigt. Men det bör inte betyda att de hänger ihop på annat sätt än att de berör beredningsfrågor.

Phia Andersson (s): Hur tänker statsministern säkerställa att statsråd ska bereda sina propositioner så att inte riksdagens utskott senare ska behöva komplettera regeringens beredning? Vidtas några speciella åtgärder för detta?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Det finns omfattande erfarenhet i Regeringskansliet hos såväl tjänstemän som ansvariga statsråd kring hur beredningskrav ser ut. Sedan får diskussionen föras i enskilda fall. Ibland finns en diskussion kopplad till tidsnöd, och i något fall, som bland annat det gällande Socialdepartementet, är det något som rätteligen borde ha varit med men som sedan har rättats till, vilket har angetts.

Phia Andersson (s): Vad gäller beredningen av lagstiftningen rörande signalspaningen fanns det ju kraftfull kritik mot förslaget från Justitiedepartementet och de myndigheter som de hade inhämtat kompletterande uppgifter från. Även säkerhetspolisen hade invändningar mot förslaget. Underlaget ger intryck av att det fanns starka motsättningar mellan Justitie- och Försvarsdepartementen. Vad vidtog statsministern för åtgärder för att lösa de motsättningar som verkar ha funnits? Gjordes det någon analys av remissvaren? Det var faktiskt bara tre dagar mellan remisstidens slut och regeringsbeslutet.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Det är inte något ovanligt att en proposition som förbereds och som baseras på föregående utredningar möter olika synpunkter både från remissinstanser och också inom Regeringskansliet. En regeringschef har sedan att sammanväga detta och fatta ett politiskt beslut kring riktlinjerna, alltså vad som ska skrivas i en proposition. Det gjorde vi ju, och dessutom underställdes det Lagrådet och godkändes därefter av Lagrådet. Det måste ju vara den viktigaste utgångspunkten.

Phia Andersson (s): Jag undrade också om det gjordes någon analys av de kritiska synpunkter som kom.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Det var ju känt att det fanns olika synpunkter. Sedan vägde vi ihop detta med ansvarigt statsråd, och vi hade också en diskussion i partiledarkretsen. Sedan hade Lagrådet att gå igenom förenlighet med grundlag och angav i ett yttrande att man fann att det var förenligt och en del andra synpunkter som vi sedan använde till grund för förändringar.

Phia Andersson (s): Det är inte Lagrådet som granskar beredningen, för det gör ju KU. Men om analyser inte görs av remisserna i lagärenden hamnar enligt lagrådsrepresentanter den långsiktiga rättsordningen i ett slutande plan.

Anser statsministern som ytterst har ansvar för beredningar i Regeringskansliet att den långsiktiga rättsordningen är viktig?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Det är viktigt att påpeka att ärendet här handlar om en diskussion om huruvida något som vi betraktar som en intern delning egentligen skulle ses som en remissomgång. Vi har angivit att det inte var frågan om det.

Sedan har vi alltid att väga samman olika synpunkter när vi formulerar en proposition. Det gäller även i det här fallet naturligtvis.

Ordföranden: Då går vi vidare och jag lämnar ordet till Morgan Johansson från Socialdemokraterna.

Morgan Johansson (s): Fru ordförande! Beredningskravet i regeringsformen 7 kap. 2 § är inte bara en formsak utan syftar till att det ska finnas kvalitet i de beslut som regering och riksdag ska fatta, att förslagen som har lagts fram är konsekvensanalyserade, att förslagen är genomtänkta och att de löser de problem som de är avsedda att lösa. Även om man ibland som regering måste agera snabbt ska det ju helst bli rätt.

Jag har några frågor i anslutning till det när det gäller hanteringen av stödpaketet till fordonsindustrin, ärende 24.

I höstas gick svensk fordonsindustri in i en väldigt allvarlig kris. Hela världens fordonsindustri gick in i en kris. Från många håll riktades det krav på att man skulle ta fram stödåtgärder från statens sida till fordonsindustrin. Det avvisades av regeringen under nästan hela hösten.

Den 26 november agerade EU-kommissionen. Då öppnade man upp för ett antal åtgärder som skulle kunna hjälpa Europas fordonsindustri. Den svenska regeringen agerade fortfarande inte i det läget. Först den 5 december verkar regeringen ha bestämt sig, för då inledde man en beredning. Då hade man kommit, som man kan utläsa av handlingarna, i en sådan tidsnöd att det så att säga måste fram snabbt. Jag tror att statsministern själv sade att detta ärende var mycket brådskande. Den 5 december var en fredag. Fredag, måndag, tisdag, onsdag – det är fyra dagar. På torsdagen fattade regeringen beslutet. På fyra dagar bereddes det här stödpaketet som teoretiskt sett skulle kunna kosta skattebetalarna 28 miljarder kronor.

Det fanns ingen utredning och naturligtvis ingen remissomgång. Det hämtades bara in underhandsuppgifter från ett ställe, och det var från Riksgäldskontoret.

Min fråga är följande: Statsministern leder ju regeringens arbete. Han är ansvarig för att initiativ tas i rätt tid just så att man inte hamnar i tidsnöd. Varför, statsministern, drog regeringen i gång den här beredningen så sent? Varför försatte sig regeringen i den här tidsnöden så att ni inte klarade en ordentlig beredning? Varför slarvade ni så med ett stödpaket som alltså skulle ha kunnat kosta skattebetalarna 28 miljarder kronor?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Jag har i denna del inga andra svar än de som Maud Olofsson har givit till utskottet. Hon redogjorde mycket noggrant också för de omfattande kontakterna med fordonsindustri och andra representanter under hela hösten, så jag tycker inte att Morgan Johanssons beskrivning av hur diskussionerna pågick är helt korrekt.

Det var också viktigt att det här koordinerade initiativet från EU fanns av det enkla skälet att mycket i de här förslagen kommer nära EU:s statsstödsregler, och därför är det väldigt viktigt att man också utformar det på ett sätt som sedan koordinerat fungerar i respektive land. Det i sin tur leder sedan till någonting som nu pågår, nämligen att kommissionen sedan prövar om dessa fordonsstödspaket är förenliga med statsstödsreglerna.

Morgan Johansson (s): Vad jag inte förstår, statsministern, är varför ni inte startade direkt. Ni kunde ha startat direkt den 26 november, eller ännu hellre hade ni kunnat starta lite tidigare än så till och med, för det var ju uppenbart att någon form av stödpaket skulle tas fram. Ni kunde ha startat tidigare under hösten, så hade ni inte hamnat i den här tidsnöden och behövt snyta fram ett paket på fyra dagar. Det förstår jag inte.

Då kommer vi till nästa fråga som handlar om vem som tillfrågades och vem som fick yttra sig över förslagen. Fordonsindustrin fick ju inte yttra sig över förslagen. Ingen fick yttra sig över förslagen förutom en enda, och det var Riksgäldskontoret. Men ni har ju expertmyndigheter till ert förfogande! Ni har Vinnova; ni har Nutek; ni har Almi. Ni skulle ha kunnat gå ut till Svenskt Näringsliv, till fackföreningsrörelsen, till Fordonskomponentgruppen, till alla som hade intresse av den här frågan och frågat dem vad de tyckte om de här förslagen. Då hade ni kanske fått ett bättre underlag för beslutsfattandet.

Varför gjorde ni så här? Varför lät ni bara Riksgälden yttra sig om de här förslagen? Riksgälden kan ju ingenting om bilindustrin. Varför lät ni inte de myndigheter som kan någonting om fordonsindustrin och andra organisationer som kunde ha haft någonting att tillföra beredningen yttra sig?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Återigen vill jag påminna om att ansvarigt statsråd för beredningen, Maud Olofsson, har redogjort för arbetet med detta och också angivit att den typ av kontakter som frågeställaren efterfrågar fanns under hösten och kring framtagandet av detta.

En sak är viktig att påminna om, och det är att det som då var och fortsatt är problemet är att det är en djup finanskris. Våldigt mycket av kreditsystemet har blivit bottenfruset. Därför är det viktigt att se att väldigt mycket av detta handlar om möjlig kreditgivning som ska möjliggöra för utveckling av grön teknik eller också det särskilda utvecklingsbolag som vi är i färd med att sätta upp tillsammans med delar av den svenska fordonsindustrin.

Återigen är det viktigt att komma ihåg att när man utformar sådana förslag kommer de att granskas i enlighet med EU:s statsstödsregler, och därför var det viktigt att koordinera detta med EU men också med Riksgälden just för att det handlade om kreditgivning. Det är fortsatt så diskussionen pågår när det gäller det här paketet.

Morgan Johansson (s): Statsministern leder regeringen. Han kan sätta i gång en process i god tid så att man inte hamnar i tidsnöd. Därtill är regeringsformen väldigt tydlig. Den säger att man ska inhämta behövliga upplysningar från berörda myndigheter. Det är vad regeringsformen säger. Här har jag lämnat förslag på myndigheter som ju kan någonting om fordonsindustrin och som inte fick yttra sig över förslagen därför att ni hade försatt er i tidsnöd.

När man nu ser hur det här stödpaketet har blivit kan man kanske konstatera att det inte har blivit särskilt lyckat. Det är tre månader sedan vi fattade beslut om det. Inte ett öre av de avsatta 28 miljarderna – icke ett öre – har kommit svensk fordonsindustri till del. Jag vet att det finns ganska många i fordonsindustrin som är upprörda över det och som talar om att det här var ett fiasko.

Då är frågan till statsministern när man nu ser hur det här gick till och hur ni tog fram det: Kan det här fiaskot delvis förklaras av den slarviga och hafsiga beredningen när ni tog fram paketet – att ni helt enkelt gick fram med fel förslag och att ni kanske borde ha lyssnat på dem som kunde någonting om fordonsindustrin innan ni lade fram det?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Återigen får jag hänvisa till att ansvarigt statsråd har angivit hur själva beredningsprocessen och inhämtandet av synpunkter gick till och att den pågick under hela hösten.

Sedan kan ju inte utskottet komma ifrån att det absolut finns reaktioner mot ett paket av det här slaget på en mer politisk grund. Men det hämtar ju sin näring från att en del menar att det är en statlig uppgift att äga bilföretag eller att man borde gå in med olika former av industristöd. När det visar sig att regeringen inte har uppfattningen att det ska vara så får man invändningar och till och med kritik, men det beror ju på att vi har politiskt skilda synsätt på vad skattebetalarnas pengar ska användas till.

Detta har jag återkommande påpekat – välfärdens pengar ska inte användas till att äga bilföretag. Där har vi en djup konflikt i svensk politik, men den kopplar inte till att det fanns grunder att kritisera beredningen i det här ärendet som har skett på det sätt som Maud Olofsson har angivit.

Jag vill också påpeka att det faktum att faciliteterna för det här paketet kom på plats är viktigt för stabiliteten och förutsättningarna. Sedan ska det ske en prövning. Vi är aktsamma om skattebetalarnas pengar. Det ska ske en prövning av vad det finns för typer av idéer framåt för olika delar av fordonsindustrin. En diskussion om hur vi ska använda de här pengarna till särskilda utvecklingsinsatser är på väg. Jag har också noterat att förslag när det gäller själva garantiåtaganden är på väg fram. Så det är nog för tidigt att döma ut exakt hur det totala paketet kommer att fungera.

Per Bill (m): Fru ordförande! Statsministern inledde med att citera 7 kap. 2 § regeringsformen. Min första fråga är: Sker det några regelmässiga avsteg från denna paragraf sedan hösten 2006?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Nej.

Per Bill (m): Vi har tre ärenden framför oss. Det första ärendet handlar om att det gjordes ett mindre fel, och det rättades till via riksdagen. Det tror jag inte att jag behöver gå in på. Det andra ärendet, FRA-ärendet, handlade om en intern delning.

Det ärende som jag vill ställa ytterligare ett par frågor om rör stödpaketet. Vi hade Maud Olofsson här, och hon beskrev på ett ivrigt, tydligt sätt hur viktigt det var att vara tidig men också hur viktigt det var att ändå invänta till exempel Barrosoplanen och en del andra saker. Delar statsministern sin näringsministers åsikter i dessa frågor?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Det gör jag. Märk väl, i och kring Europeiska rådets möten har det varit en stor diskussion om huruvida dessa fordonspaket, som ju inte bara finns i Sverige utan i flera länder, är förenliga med statsstödsregler, om det är ett förtäckt sätt för regeringen att utforma regler som inhämtar sin näring från protektionism och andra typer av idéer eller om de är riktigt utformade, förenliga med statsstödsregler och huvudsakligen inriktade på att säkerställa en kreditgivning som har varit svår att få på plats givet det bottenfrusna finansiella systemet.

Min mening är att det svenska paketet handlar om just detta. Det är ju om det verkligen är så som kommissionen också kommer att granska eller om man ska rikta kritik mot att det är förtäckt protektionism också i fråga om Sverige. Det är en diskussion som förs när det gäller en del andra länder. I det fallet delar jag Maud Olofssons beskrivningar.

Per Bill (m): Det var alltså viktigt att vara tidig, dels för bilindustrins skull, dels för att i en väldigt tuff tid se till att vi inte runt om i Europa fick snedvridande statssubventioner och att man inte började tulla på frihandeln. Är det rätt uppfattat?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Ja, det är viktiga värden som står på spel. Det är ju den oro som finns, att man i en kristid ägnar sig åt att introducera stödsystem som låser väldigt mycket av försäljningen eller stöden till inhemsk produktion. Om alla gör det samtidigt upphör handeln att fungera. Det är särskilt allvarligt för ett litet, exportberoende land med en öppen ekonomi som Sverige, men det är naturligtvis allvarligt för hela världen.

Det fanns också ett annat problem som vi inte ska underskatta och som fortsatt påverkar hela processen. Det är det faktum att vi har en kraftig överkapacitet när det gäller förmågan att bygga bilar i Europa. Den anges till någonstans runt 18–19 miljoner bilar, och det finns en efterfrågan på kanske 11–12 miljoner. Det är klart att det är en smärtsam process när en sådan kraftig överkapacitet ska tas ned i omfång. Därför är det än en gång viktigt att påpeka att syftet inte var att skapa fordonsstödsystem som skulle leda till ägande av bilföretag eller täcka löpande förluster. Det var fråga om att stödja kreditgivningen i ett läge där det finansiella systemet var bottenfruset och att gå in med utvecklingsinsatser på det sätt som också är värt att göra med de 3 miljarder som är avsatta för det särskilda utvecklingsbolaget.

Annie Johansson (c): Vi har ju ställt skriftliga frågor till Regeringskansliet innan den här offentliga utfrågningen, och vi har fått utförliga svar vad gäller tandvårdsstödet, signalspanningsärendet och fordonspaketet samt beredningsprocessen kring dessa. Min fråga inriktar sig därför på något näraliggande.

Det som utifrån ett mer generellt plan är intressant att fråga statsministern om och som också är intressant utifrån ett KU-perspektiv är förskjutningen de senaste decennierna från att tidigare ha haft fokus på parlamentariska utredningar till att mer gå mot enmansutredningar och departementspromemorior. Integritetsskyddskommittén påtalar både i delbetänkandet och i slutbetänkandet vikten av en god och allsidig beredning även på utredningsstadiet. Hur resonerar statsministern kring just denna utveckling med färre parlamentariska utredningar och snabbare lagstiftnings-tempo, kortare remisstider och färre remissinstanser som blivit allt vanligare de senaste 10–15 åren?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Det var ju spännande och kanske också lite utanför ärendena. Får jag ändå säga att Ingvar Carlsson beskrev det där väldigt klokt när han lämnade politiken. Det är väldigt ofta så att politiker som lämnar politiken säger kloka saker. Då han sammanfattade sin tid, och det var en mycket omfattande och lång samhällsgärning i svensk politik, 40 år, sade han att den enskilt viktigaste förändringen var tempoökningen. Det tror jag är alldeles sant. Den tempoökningen gör ju att vi från medborgare, från institutioner och från företag ständigt får krav på ökad snabbhet i hanteringen, därför att förloppen är snabba, därför att påverkan på människor går så fort.

I detta finns säkert svar på en hel del av Annie Johanssons frågor, och det leder till en diskussion om när tiden finns för det utförliga, grundliga utredande och lagstiftningsarbete som ju har präglat Sverige, men som ibland möter det här problemet, behovet av att agera snabbt. Det hänger också ihop med att det vi gör är mer gränsöverskridande. Det är väldigt sällan Sverige ensamt, isolerat kan stå upp mot förlopp eftersom det väldigt ofta har en påverkan också på andra länder. Det är därför jag till exempel i fordonsstödsärendet i nära nog varje svar hänvisar till EU-kommissionen och till EU:s regelsystem. Vi måste koordinera det också med andra. Det har säkert haft sin påverkan.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Fru ordförande! Jag tänkte inte ställa någon fråga om signalspaningsärendet eftersom statsministern har klargjort här att Bodströms anmälan bygger på ett missförstånd och att det är skillnad mellan en remiss och en intern delning i Regeringskansliet.

Jag vill ställa en fråga om fordonsindustrin. Det är 140 000 människor i Sverige som är beroende av jobb inom den här industrin. Maud Olofsson sade vid utfrågningen här i veckan att en anledning till att regeringen valde en kortare remisstid i det här ärendet var att man såg att det var väldigt viktigt att Sverige och svenska företag skulle ligga väl till när väl Europeiska investeringsbanken började bevilja lån till företag.

Då tänkte jag fråga statsministern: I dina kontakter med europeiska ledare förde ni diskussioner om konkurrensen från de andra europeiska länderna. Vilka andra länder var det som vi konkurrerade med och som gjorde att vi var tvungna att agera snabbt i den här frågan?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Det är ganska tydligt att alla länder med stor fordonsproduktion kommer i fråga för detta. Givna är ju Frankrike, Italien, Tyskland och Belgien, men också Slovakien och Tjeckien, för att bara nämna några. Det är klart att grundutgångspunkten återigen är att det är en mycket stor överkapacitet. Det knackar på dörren hos alla. I ett läge där de finansiella systemen är bottenfrusna leder det till att vi alla diskuterar former för att säkerställa kreditgivning, men på ett sätt som inte är konkurrenssnedvridande eller i strid med statsstödsregler. Detta har vi på Europeiska rådets möten fört diskussioner om. Jag tror att jag på det extra toppmöte som vi hade för några veckor sedan kvitterade att jag tyckte att det fanns en väldig samsyn på behovet av att fortsätta att ha respekt för statsstödsregler och att inte agera i protektionistisk anda.

Ingvar Svensson (kd): Fru ordförande! Jag vill utnyttja min möjlighet att inte ställa någon fråga.

Morgan Johansson (s): Jag har bara en reflektion. När statsministern talar om en överkapacitet inom bilindustrin i Europa låter det nästan som om han välkomnar en nedläggning av Saab. Det kan mycket väl bli resultatet om de stödpaket som ni gick fram med inte fungerar, om det visar sig vara fel förslag som ni har gått fram med.

Jag fick inte något riktigt bra svar på min fråga. EU-kommissionen kom med sitt initiativ den 26 november, ändå väntade ni till den 5 december innan ni drog i gång en beredning. Statsministern leder regeringen. Han skulle ha kunnat ta ett initiativ då. Nu hänvisar han till Maud Olofsson. Det är trots allt statsministern som leder regeringen. Varför satte inte regeringen omedelbart i gång med en beredning av stödpaketsförslagen?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Jag tror inte att det ska uttalas på något annat sätt än att det finns en överkapacitet som ska gå ned och möta efterfrågan. Det är en smärtsam process för många. Det viktiga för oss är att säkerställa att det sker med respekt för statsstödsregler och att man inte snedvrider konkurrensen. Det har varit vår utgångspunkt.

Men jag försvarar också min utgångspunkt, att välfärdens pengar inte ska användas till att täcka löpande underskott i bilproduktionsverksamhet. Så mycket resurser finns inte att man har råd med allting.

Jag och även Maud Olofsson har svarat på att det fanns kontakter, arbete och diskussioner i gång under hela hösten. Jag tycker att Maud Olofsson också har angivit hur arbetet kring detta pågick och att det arbetet bedrevs också efter det att kommissionen lagt fram sitt förslag.

Morgan Johansson (s): Faktum kvarstår. Beredningen sattes i gång den 5 december. Det gick värdefull tid. Ni hade plötsligt bara fyra dagar på er att ta fram ett stödpaket. Då är det klart att det kan bli fel.

Min andra fråga då, som jag också ställde i inledningen. Varför lät ni inte någon annan än Riksgälden yttra sig, Vinnova, Nutek, Almi, några som kan någonting om svensk fordonsindustri? Varför?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Fru ordförande! Flera av de myndigheterna är underställda statsrådet Olofsson. Jag såg att hon i sitt svar hade angivit att det också fanns den typen av kontakter under hösten då diskussioner om detta pågick.

Morgan Johansson (s): Det finns ingenting dokumenterat. Poängen med en remissomgång är ju att man formellt sett ber dem att yttra sig över de förslag som man har tagit fram. Om man har suttit på departementet under några dagar, fredagen och sedan måndagen och tisdagen, och hittat på sin strategi och sina förslag är det ju i det skedet, trots att man har tidsnöd, som man också ska låta expertmyndigheter som regeringen har till sitt förfogande yttra sig. Jag förstår av Fredrik Reinfeldt att han hela tiden bara vill hänvisa till Maud Olofsson, men jag understryker ändå att det är statsministern som har ett övergripande ansvar för att beredningskravet faktiskt uppfylls. Det är väl svårt att konstatera att det har skett i det här ärendet.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Det lät inte som någon fråga.

Ordföranden: Jag föreslår att vi lämnar den del som avser beredningen av de tre ärenden som vi har som exempel på den granskning som vi gör och går in på ett avsnitt som rör granskningsärende nr 26. Det handlar om regeringens utövande av ägandet i Carnegie Investment Bank.

-- --

Vice ordföranden: Då är vi på den sista dagordningspunkten, som handlar om granskningsärendet 9 och statsrådet Sven Otto Littorins hantering av generaldirektören i Arbetsförmedlingen. Önskar statsministern göra en kort inledning?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Ja tack, herr ordförande! Granskningsärendet rör bland annat huruvida arbetsmarknadsministern har föregripit regeringens beslut på ett sätt som inte är förenligt med regeringsformens krav på kollektivt beslutsfattande – detta gällande dåvarande generaldirektören för Arbetsförmedlingen. Statsrådet Littorin har tidigare i veckan redogjort för denna fråga om den genomgripande reformering och omorganisation av dåvarande Arbetsmarknadsverket som regeringen inledde som ett led i politiken för arbete åt fler och om hur en sådan genomgripande reform gjorde det naturligt att överväga frågan om en ny myndighetschef för den nya Arbetsförmedlingen – något som ledde fram till slutsatsen att det var lämpligt med ett ledarbyte efter sommaren 2008.

Beslutet att omorganisera Arbetsmarknadsverket var ett riksdagsbeslut. Statsrådet Littorin lät under våren 2008 informera regeringen om att han som en följd av denna omorganisation avsåg inleda samtal om det framtida ledarskapet för den nya myndigheten Arbetsförmedlingen med dess dåvarande generaldirektör.

Som statsrådet Littorin också har redogjort för mynnade dessa samtal ut i att den dåvarande generaldirektören för Arbetsförmedlingen fick en ny tjänst inom Regeringskansliet samt att man inledde en process med att utse en ny myndighetschef för verksamheten. Eftersom personen i fråga valde att omedelbart sluta som generaldirektör för Arbetsförmedlingen behövde man förordna en vikarie till dess att rekryteringsförfarandet lett till att en ny myndighetschef fanns på plats.

Den dåvarande generaldirektören för Arbetsförmedlingen är i dag generaldirektör i Regeringskansliet med oförändrade anställningsvillkor beträffande lön, bilförmån och pension. Den 19 mars i år förordnades han till ordförande i en parlamentarisk kommitté om effektivisering av planeringsprocessen för transportinfrastruktur – ett uppdrag han har inom ramen för sin anställning som generaldirektör i Regeringskansliet.

Den nya generaldirektören vid Arbetsförmedlingen har rekryterats genom upprättande av kravprofil och som ett resultat av annonsering, vilket får sägas vara ett lyckat uttryck för regeringens nya utnämningsspolitik. Med denna genomgång öppnar jag för utskottets frågor.

Vice ordföranden: Tack, statsministern! Som statsministern och även åhörarna vet vid det här laget börjar vi utfrågningen med det parti som har gjort KU-anmälan.

Morgan Johansson (s): Herr ordförande! Den 19 december 2007 förordnade regeringen Bo Bylund till generaldirektör för Arbetsförmedlingen. Han förordnades till den 31 mars 2011 som chef för Arbetsförmedlingen –

för den nya organisationen. Staten har en ordning med förordningar av generaldirektörer som syftar till att garantera en myndighetschef ett visst skydd, så att säga. Den garanterar också myndighetens självständighet i förhållande till regeringen. Det där sista är ju en grundbult i svensk förvaltningsmodell. En myndighetschef ska till exempel kunna kritisera ett lagförslag utan att behöva vara rädd för att bli av med jobbet från en dag till en annan, för att uttrycka det enkelt.

Detta att myndighetschefer inte kan förflyttas hur som helst och att man inte kan avsätta dem hur som helst kommer också till uttryck i lagstiftningen – i lagen om offentlig anställning. Ändå var det precis det som skedde med Bo Bylund. Efter bara tre månader som nyförordnad chef för Arbetsförmedlingen kallades han upp, helt utan förvarning, till statsrådet Littorin. Littorin lade då fram ett pressmeddelande på bordet framför honom och sade att han skulle avsättas som chef för Arbetsförmedlingen. Det hände den 3 april 2008.

Min fråga till statsministern är: Om regeringen tänker fortsätta att behandla sina myndighetschefer på det här sättet – vilka effekter tror statsministern att det skulle få dels när det gäller myndigheternas självständighet, dels när det gäller möjligheten att rekrytera bra chefer till staten?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr ordförande! Jag har även läst konstitutionsutskottets utfrågning av Sven Otto Littorin och där noterat en ordväxling mellan arbetsmarknadsministern och Morgan Johansson där arbetsmarknadsministern har redogjort för sin syn på de delar som nu Morgan Johansson kommenterar och ger en annan bild av.

Jag noterar bland annat, vilket jag också hade med i mitt inledningsanförande, att Bo Bylund har kvar sin anställning och arbetar som generaldirektör i Regeringskansliet. Jag nämnde också att han precis har erhållit ett utredningsuppdrag kopplat till detta.

Av det skälet kan jag så att säga inte fullfölja en fråga som bygger på ett antagande som i grunden är felaktigt. Vi har, vilket jag redogör för i den första delen av denna utfrågning, mycket medvetet öppnat upp vår utnämningsprocess på ett sätt som ska möta regeringsformens krav på förtjänst och skicklighet.

Morgan Johansson (s): I sak har vi väl inga delade uppfattningar. Bo Bylund är ju inte längre chef för Arbetsförmedlingen. Han förordnades som chef för Arbetsförmedlingen den 19 december 2007. Det förordnandet löpte till den 31 mars 2011. Sedan en vacker dag, bara tre månader efter detta, kallas han upp och får då veta att han ska avsättas som chef för Arbetsförmedlingen. Han har kvar sin titel som generaldirektör men han dras in till Regeringskansliet. Men han avsätts som chef för Arbetsförmedlingen. Så är saken, så att säga.

Det är därför jag frågar: Om man kommer att slå in på den här vägen när det gäller behandling av sina myndighetschefer – vilken effekt får det för den långsiktiga chefsrekryteringen till staten? Ska regeringen från en dag till en annan, även om man har förordnat någon på flera år framåt

som chef för en särskild myndighet, bara kunna dra in vederbörande till Regeringskansliet och avsätta honom från den tjänsten? Anser statsministern det? Om det nu är den principen och den vägen som statsministern vill slå in på – vilka effekter tror han att det får för den långsiktiga chefsförsörjningen och även för principen om myndigheternas självständighet? Det är återigen en grundbult i svensk förvaltningsmodell.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr ordförande! Jag är lite tydlig med detta att Bo Bylund har kvar sin anställning. Jag tror att människor som följer denna utfrågning och hör ett begrepp som att man förlorar jobbet då tror att man inte har något jobb, ingen lön och inte några förmåner kvar. Det skulle nog inte riktigt vara samma känsla kring en förflyttning som leder till att man har kvar en mycket hög lön med samma villkor.

Sedan kan det i en del fall komma i fråga att myndigheter som får väldigt förändrade arbetsuppgifter också kan komma att pröva frågan om dessa nya arbetsuppgifter bättre ska bäras av en ny chef. Jag kan tänka mig lägen som kan återkomma både i framtiden och sådana som har hänt i historien. Det kan jag inte utesluta. Detta måste prövas från fall till fall och dessutom föras en dialog omkring, naturligtvis.

Morgan Johansson (s): Jag tror att människor som följer den här utfrågningen också är väl förtrogna med att det inte brukar gå till så här heller på vanliga arbetsplatser – att man bara från en dag till en annan omplacements till vilken tjänst som helst, i varje fall inte utan en förhandling.

Men i det här fallet kallas han upp till departementet. Man lägger ett pressmeddelande framför honom och säger: Nu ska du inte längre vara chef för Arbetsförmedlingen. Bo Bylund säger: Ja, men regeringen förordnade ju mig för tre månader sedan, och det förordnandet gäller för tre år! Men han ställs då inför fullbordat faktum.

Det finns en politisk vinkel i just det här ärendet. För 18 år sedan var Bo Bylund statssekreterare i ett och ett halvt år i en socialdemokratisk regering. Sedan blev han generaldirektör i Arbetarskyddsstyrelsen. Sedan blev han generaldirektör i Banverket. Sammanlagt blev det 14 år. Han hade goda vitsord från de två ställena.

Men när han sedan utnämndes till generaldirektör för Ams 2005 stämpelades han omedelbart av borgerligheten som ett slags socialdemokratisk partiarbetare. Den borgerliga oppositionen, inte minst statsministern själv, pekade ut honom. Det fanns de som gick så långt att de sade att man skulle avsätta honom omedelbart efter valet. Jag tror att Maud Olofsson var allra mest aggressiv i det avseendet, men andra var inte heller så dåliga. Göran Hägglund skrev en artikel i Dagens Nyheter där han skrev att efter en borgerlig valseger ska kvasten gå bland socialdemokratiskt märkta toppchefer.

Är det inte i själva verket det som har hänt nu, statsministern? Ni avsätter en myndighetschef med socialdemokratisk bakgrund just eftersom han har socialdemokratisk bakgrund.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr ordförande! Eftersom jag som sagt läste Sven Otto Littorins svar på Morgan Johanssons frågor vet jag att Sven Otto Littorin betonade att hans avsikt var att Bo Bylund skulle vara kvar en tid som chef för Arbetsförmedlingen. Men Bo Bylund valde då att säga att han ville avgå omedelbart. Jag tror som sagt att det är viktigt att inskräpa att anställningen blir kvar över hela förordnandetiden.

Det är riktigt att jag hade ett uttryck, tror jag, inför valet där jag sade att jag skulle betrakta Bo Bylund som socialdemokratisk valarbetare. Det berodde på att jag kände väldigt stor oro för att man i ett val som skulle handla om sysselsättning och jobb väldigt ofta hade en tendens att använda siffror, inte sällan underbyggda av Arbetsförmedlingen, som inte visade hela den svenska arbetslösheten.

Morgan Johansson och jag är väl förtrogna med att hur man beskriver en verklighet ofta påverkar hur den politiska debatten förs. Om man beskriver ett problem som litet och underbygger det med siffror finns det en risk att man därmed drar slutsatsen att Sverige har låg arbetslöshet när Sverige i själva verket hade hög arbetslöshet, men där väldigt lite av detta visades i siffror. Kring detta kände jag och många med mig oro för att det fortsatt skulle finnas en risk för förvanskning.

Men jag vill inskräpa att jag inte ställde några andra saker i utsikt om att någon skulle tvingas gå till följd av detta. Det är inte heller det regeringen har gjort. Bo Bylund fortsatte och, som Morgan Johansson påpekade, omförordnades.

Jag ber också att få påpeka att denna alliansregering dessutom har förordnat fler med socialdemokratisk partibok och tidigare uppdrag både till olika chefsbefattningar och annat. Vi har inte någon sådan utgångspunkt i vårt tänkande. Jag menar allvar när jag säger det jag har sagt om hur vi vill öppna upp utnämningmakten och göra den möjlig för fler när det gäller att kunna komma fram till statliga toppjobb.

Morgan Johansson (s): Det måste ju ändå präglas av en viss anständighet hur man behandlar sina chefer. Det är det som kommer till uttryck också i lagen om offentlig anställning. Man ska inte kunna flytta på myndighetschefer precis hur som helst. Man ska inte kunna dra in dem till Regeringskansliet hur som helst och avsätta dem från sina myndigheter just eftersom myndigheten i sig ska vara självständig och därför att vi då också förstår att man långsiktigt försämrar chefsrekryteringen.

Vad jag förstår ångrar inte statsministern alls att man betedde sig på det här sättet. Först förordnar man Bo Bylund på tre år, och sedan, efter tre månader, avsätter man honom utan någon saklig grund.

Då är min fråga: Är det här en ny princip som regeringen nu tänker tillämpa? Tänker man fortsätta göra så här mot sina myndighetschefer? I så fall måste ju statsministern förstå att man lägger fast en ny praxis. Denna praxis kommer att gälla för en rödgrön regering också i sin förlängning. Det finns ju generaldirektörer nu med borgerlig bakgrund – Bo Lundgren, Per Unckel, Chris Heister och Mikael Odenberg. Vad skulle

statsministern säga om en rödgrön regering betedde sig likadant som hans regering nu har gjort? Tänk om den förlänger deras förordnanden någon månad och sedan kallar upp dem en vacker dag efter ytterligare någon månad och säger: Nu är det slut. Nu får ni gå. Städa era skrivbord och stick! Vi drar in er till Regeringskansliet. Ni är inte längre chefer för era myndigheter. Vad skulle statsministern säga om en rödgrön regering skulle göra likadant mot myndighetschefer som hans regering har gjort i det här fallet?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr ordförande! Detta är inte en korrekt beskrivning. Återigen: Bo Bylund har kvar sin tjänst. Sven Otto Littorin angav att hans syfte var att Bo Bylund också skulle vara kvar en längre tid i sin roll som chef för Arbetsförmedlingen men att Bo Bylund då valde att gå.

Får jag säga en sak som kanske är en viktig förklaring till Morgan Johanssons beskrivning av detta med självständiga myndigheter? Det var ju en ingång också när jag beskrev hur vi har sett på utnämningmakten. En del av den självständigheten i ansvarstagandet för utnämningmakten är att man inte upplevs som att man partipolitiserar i alltför stor utsträckning i utnämningarna. Då blir det i sin tur en diskussion om hur det ska förenas med självständigheten.

Jag tyckte att det var en märklig egenhet att när man såg på Arbetsförmedlingens historia var det två saker som väldigt ofta dök upp vid sidan av varandra när chefer utnämndes till Arbetsförmedlingen. Den ena var att de var män och den andra var att de var socialdemokrater. Det är klart att det var en grund för oss att kritisera väldigt mycket hur utnämningmakten hade använts. Jag är väldigt glad att nu kunna konstatera att efter öppet ansökningsförfarande och svar på annons är det nu en kvinna med utländsk bakgrund som är chef för Arbetsförmedlingen.

Morgan Johansson (s): Det här sista förstärker bara min bild – att han avsattes just för att han var socialdemokrat.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Jag har svarat förr på hur vi resonerade kring det. Men om man ska föra diskussionen om självständiga institutioner och ämbetsverk på det sätt som Morgan Johansson gör måste man också vara mycket mer beredd på att ta in den kritik som har funnits i decennier om risken för att man partipolitiserar tillsättningar. Om man inte gör det och om man har en mer öppen utnämningmakt med en mer professionell större öppenhet på det sätt som vi nu genomför kommer det att vara ett mindre ifrågasättande. Det kommer också att riktas mot de utnämningar som vi har genomfört också av socialdemokrater.

Andreas Norlén (m): Herr ordförande! Som är väl bekant för alla här, tror jag, är det lagen om offentlig anställning som reglerar de här frågorna. Så var det före valet, och så är det nu efter valet 2006. Det är 33 § som är grunden för KU:s granskning här. Den säger att förflyttning av en myndig-

hetschef förutsätter sakliga skäl. Sakligt skäl kan till exempel vara att man gör en organisatorisk förändring. Det är det som är en av kärnpunkterna i KU:s granskning av regeringens agerande här.

Då skulle jag vilja fråga statsministern hur han ser på begreppet organisatorisk förändring. Är det något som sker vid en enda tidpunkt, eller kan en organisatorisk förändring vara en pågående process?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr ordförande! Alla som har följt offentlig verksamhet vet att organisatorisk förändring oftast är något som tar tid. I det här fallet när det gäller Arbetsförmedlingen har den genomgått en mycket omfattande organisatorisk förändring med stöd i lagförändringar. Det är klart att det är detta, som också Sven Otto Littorin angav till utskottet, som låg till grund för diskussionen om att det var på väg mot en ny verksamhet, en ny organisation med delvis nya mål och nya uppgifter som man ville förbereda ett chefsbyte för.

Andreas Norlén (m): Utfrågningen med generaldirektören Bo Bylund gav intrycket att han hade accepterat en förflyttning i december 2007 men att han ansåg att en förflyttning i april 2008 var olämplig. Då är frågan: Hur ser statsministern på det här tidsperspektivet som också har varit uppe tidigare i frågorna?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): I sina detaljer är det Sven Otto Littorin som har svarat för detta. Men jag kan understryka när det gäller förändringsarbete att ju större förändringarna är desto mer över tid ska de betraktas. Ofta sätter man ett datum, men alla som är i dessa verksamheter vet att förändringen tar längre tid. Det betraktas som att den sker över längre tidsförlopp än så.

Stefan Tornberg (c): Jag avstår.

Cecilia Wigström i Göteborg (fp): Herr ordförande! Riksdagen har antagit propositionen *Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst*. Det innebär att det ska eftersträvas en rörlighet bland statens myndighetschefer för att främja en effektivitet inom den statliga förvaltningen men också för dessa chefers egen utveckling.

Min fråga till statsministern är om han anser att regeringen borde vidta några åtgärder för att få en ökad acceptans och förståelse bland myndighetscheferna för behovet av en sådan rörlighet.

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Jag kan inte säga att jag har för avsikt att ta något initiativ av det slaget. Nej.

Ingvar Svensson (kd): Jag har en fråga med anledning av Morgan Johanssons förmodan att generaldirektörer i det här landet blivit väldigt osäkra efter hanteringen av Bo Bylund. Min fråga är: Tror eller anser statsministern att landets generaldirektörer är oinformerade om möjligheten för regeringen att förflytta dem enligt lagen om offentlig anställning?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Herr ordförande! Nej, de är väl förtrogna med regelverket.

Mikael Johansson (mp): Herr ordförande! Jag tänkte fråga lite grann kring den beredning av det här ärendet som arbetsmarknadsministern har gjort. Det har angetts i det skriftliga underlaget från Regeringskansliet att det har förekommit en föredragning vid en lunchberedning. När arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin gjorde redogörelsen vid lunchberedningen kommenterades det något av statsministern själv? Var det några av de andra statsråden som kommenterade detta och på vilket sätt i så fall?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Sven Otto Littorin redogjorde för förändringsarbetet i Arbetsförmedlingen och uppdaterade om de förändringar som var på väg att komma på plats, också hans avsikt att därtill pröva frågan om en förändring när det gällde chefen för Arbetsförmedlingen.

Frågorna som ställdes, vad jag nu hastigt kan minnas, berörde mer de olika organisatoriska delarna i detta och var inte kopplade till person.

Yilmaz Kerimo (s): Herr ordförande! Jag har i många år varit ordförande i Assyriska fotbollslaget. Där är det så att när man vill bli av med en spelare brukar man byta position, ta en forward och ställa honom på målvaktsplats för att bli av med honom så småningom. Ni säger att han är anställd fortfarande, men ni har flyttat honom från en position till en annan position. Är det inte för att bli av med honom, en indirekt spark?

Vice ordföranden: Statsministern är väl förtrogen med detta gröna schackspel. Finns det några fotbollskommentarer som avslutning?

Statsminister Fredrik Reinfeldt (m): Jag tror att jag ska akta mig för att ge mig in i fotbollsliknelser här. Det viktiga är att Bo Bylund har kvar sin anställning med samma förordnandetid. Den förordnandetiden går tillbaka till när det första beslutet om Bo Bylunds förordnande fattades. I den anställningen har vi nu hittat nya arbetsuppgifter som jag redogör för inför utskottet. Jag tycker nog att den jämförelsen haltar.

Vice ordföranden: Då vill jag tacka statsministern och KU:s ledamöter. Vi har kommit till slutet av vår dagordning. Jag förklarar vårt sammanträde avslutat.

Bilaga B8 Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson

Tisdagen den 28 april 2009

Granskningsärende 15 – Statsråds ansvar för att ge Försäkringskassan rimliga villkor att sköta sitt uppdrag

Ordföranden: Då förklarar jag konstitutionsutskottets sammanträde för öppnat. Ni är alla välkomna hit.

I dag fortsätter vi vårt granskningsarbete i utskottet. Själva grunden för vårt arbete är ju de anmälningar som riksdagsledamöter gör utifrån enskilda händelser. Det handlar alltså om granskning av regeringen och dess statsråd, om man har följt gällande regler och den praxis som finns när det gäller handläggningen av regeringsärenden.

Oftast har vi en ganska gedigen utredning till grund för det här granskningsarbetet, då i skriftlig form. I dag tänkte vi komplettera det arbetet med en muntlig utfrågning av statsrådet Cristina Husmark Pehrsson – det gäller alltså utskottets ärende nr 15.

Statsrådet har kallats hit till utskottet för att svara på frågor som rör hennes agerande för att ge Försäkringskassan rimliga villkor att sköta sitt uppdrag.

Vi brukar ha den ordningen att statsrådet får en möjlighet till en kort inledning. Därefter får utskottets ledamöter möjlighet att ställa frågor mot bakgrund av det här ärendet och den granskning som vi har.

Jag vill påminna alla om att vi använder mikrofonerna, att vi försöker att hålla oss till det ärende som vi nu har framför oss och att vi försöker att vara så korta och snabba som vi kan i den här utfrågningen.

Än en gång säger jag mycket välkommen till statsrådet. Jag överlämnar ordet till dig, varsågod!

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Tack så mycket, och tack för möjligheten att komma hit och komplettera!

Försäkringskassan är en av huvudaktörerna för att människor ska känna trygghet och tilltro till socialförsäkringarna. Årligen betalar Försäkringskassan ut ca 450 miljarder kronor genom 60 miljoner utbetalningar utifrån 15 miljoner beslut. En femtedel av de svenska hushållens konsumtionsutgifter kommer från socialförsäkringarna.

Försäkringskassan leds av en styrelse med fullt eget ansvar. Myndigheten äger sin egen organisatoriska struktur. Samtidigt har jag det yttersta ansvaret för myndigheten. Därför träffar jag ofta Försäkringskassans ledning för avstämning av hur verksamheten fungerar.

I den rådande ekonomiska krisen är Försäkringskassan en central aktör. När arbetslösheten ökar så ökar även de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Detta gör att utbetalningarna av bland annat aktivitetsstödet ökar, vilket ställer ännu högre krav på Försäkringskassans verksamhet.

Det är mycket viktigt att Försäkringskassan ges de resurser som krävs för att säkerställa verksamheten och tillämpningen av riksdagens och regeringens reformer. Samtidigt har riksdagen och regeringen ett ansvar för att den statliga verksamheten bedrivs på ett effektivt sätt.

Försäkringskassan är i dag ett resultat av en omfattande omorganisation. Skapandet av Försäkringskassan som *en* myndighet var nödvändigt, detta för att säkerställa en rättssäkrare tillämpning av reglerna samt en effektivare verksamhet.

Det fanns också en politisk samsyn kring den organisatoriska förändringen. Genomförandeprocessen var öppen och inkluderande, och personalorganisationerna hade en viktig roll.

Arbetet med att skapa den nya Försäkringskassan har tagit tid. Omvandlingsprocessen tog sin utgångspunkt i Försäkringskassans genomförandeorganisation, Georg, som bildades 2003.

Den särskilde utredaren Jan Rydh angav vid överlämnandet till den nye generaldirektören att en rimlig effektiviseringsnivå bör ligga runt 20 procent på tre år.

Den 1 januari 2005 blev Försäkringskassan en myndighet.

När jag tillträdde som socialförsäkringsminister i oktober 2006 hade jag att förhålla mig till det arbete som redan var påbörjat av min företrädare. Det nödvändiga förändringsarbetet inom Försäkringskassan pågick för fullt.

Den tidigare regeringen angav i budgetpropositionen för 2006 att Försäkringskassans ambitiösa förändringsplan för de kommande tre åren och de insatser som planerades låg väl i linje med regeringens intentioner.

I Försäkringskassans budgetunderlag för 2007–2009, som inkom till regeringen i februari 2006, angavs att effektiviseringsvinsten av omorganisationen skulle uppgå till 1 miljard kronor.

När alliansregeringen tillträdde i oktober 2006 hamnade vi i slutet av budgetprocessen. Det är väl känt att tiden för budgetarbete blir mycket kort vid regeringsskifte efter ett val.

Försäkringskassans anslag för 2007 bestämdes utifrån den tidigare regeringens beräkningar. Under 2007 blev jag snart varse om att dessa resurser inte räckte till. Regeringen reagerade omedelbart och tilldelade en anslagsförstärkning på 700 miljoner kronor. Dessa pengar syftade i huvudsak till att möjliggöra omställningen i organisationen.

I samband med reformerna i sjukförsäkringen 2008 tillförde regeringen Försäkringskassan ett tillskott på 250 miljoner kronor per år för 2008 och 2009. Detta motsvarar väl det äskande som Försäkringskassan hade för att kunna genomföra den förändrade sjukskrivningsprocessen.

Myndigheten har också tilldelats resurser för reformerna inom tandvården respektive barn- och familjepolitiken.

Efter synpunkter från Försäkringskassan har regeringen också senarelagt ikraftträdandet för bland annat sjukförsäkringsreformen med ett halvt år, detta för att myndigheten skulle få bättre möjlighet att förändra sitt arbetsätt och utbilda personalen.

Under sommaren 2008 ökade Försäkringskassans handläggningstider. Detta var och är inte acceptabelt. Det var också denna situation som föranledde denna konstitutionella granskning.

Människor som är i en svår situation ska inte behöva vänta orimligt länge på sin ekonomiska ersättning från trygghetssystemen. Försäkringskassan såg själv att detta inträffade, och Försäkringskassans medarbetare gjorde en enormt viktig insats under förra hösten för att korta handläggningstiderna.

Enligt Statskontoret är omorganisationen orsaken till produktionsstörningen under 2008. Även Justitieombudsmannen anser att Försäkringskassan underskattat svårigheterna vid genomförandet. Båda dessa granskande instanser konstaterar dock att Försäkringskassan nu har vidtagit åtgärder och är på rätt väg.

Jag tycker att det svenska folket har rätt att veta vad man kan förvänta sig av Försäkringskassan i servicehänseende. Därför har jag för någon månad sedan uppdragit åt myndigheten att sammanställa ett serviceåtagande. Av detta ska det framgå bland annat vilka handläggningstider man kan förvänta sig, vilken återkoppling som ska ges samt vilken tillgänglighet som erbjuds.

Att 2008 skulle bli ett tufft år för Försäkringskassan har Socialdepartementet varit medvetet om. Det har myndighetens ledning informerat oss om. Omorganisationen har genomförts fullt ut, och nu skulle alla hitta sina nya roller.

Försäkringskassans rapportering visade att kostnaderna under 2009 skulle falla inom befintliga ramar. I mötet mellan departementet och myndigheten var budskapet till regeringen att läget var tufft men under kontroll.

I prognosen till regeringen den 30 oktober 2008 redovisade Försäkringskassan ett resursbehov på 7 175 miljoner kronor för 2009. Det är knappt 2 procent eller 135 miljoner kronor över myndighetens anslag för 2009.

Socialdepartementet bad Försäkringskassan att inkomma med en åtgärdsplan för denna avvikelse från anslaget samt en uppdaterad prognos. Denna skulle inkomma den 19 december.

I början av december 2008 meddelade Försäkringskassans ledning under hand att den ekonomiska situationen på Försäkringskassan under 2009 kraftfullt kommer att avvika från det beviljade anslaget.

Den 19 december 2008 skulle Försäkringskassan ha inkommit med en ny prognos för 2009. Denna försenades då generaldirektören avgick.

Den nya ledningen behövde tid på sig för att sätta sig in i myndighetens ekonomi, och den nya beräkningen inkom till regeringen i slutet av januari 2009. I denna beräkning tillställd regeringen framgår att Försäkringskassan uppskattar resursbehovet 2009 till 7,7 miljarder kronor. Detta är drygt 500 miljoner kronor mer än i prognosen som regeringen fick den 30 oktober 2008.

Försäkringskassan hemställde om ett tillskott på 600 miljoner kronor i anslagsförstärkning och 300 miljoner kronor i ett engångsbelopp för 2009.

Myndigheten konstaterade i sin egen årsredovisning att det fanns brister inom intern styrning och kontroll under 2008.

Jag reagerade självklart direkt på de första signalerna vi fick om att Försäkringskassan hade missbedömt det ekonomiska läget för 2009.

Socialdepartementet har nu också träffat Försäkringskassans ledning och ekonomifunktion en gång i veckan för att gå igenom myndighetens ekonomiska situation. Denna nära kontakt och den insyn vi har fått har varit mycket bra.

Försäkringskassan har fått en förstärkning på 600 miljoner kronor i tilläggsbudgeten för våren 2009. Samtidigt pågår beredningen av anslagsnivån inför nästa år inom ramen för den ordinarie budgetprocessen.

Regeringen har nu också uppdragit åt Försäkringskassan att lämna fördjupade underlag för att noggrant kunna följa utvecklingen. Uppdraget till myndigheten är att redovisa utfallet i budgeten för 2009 och 2010 per månad.

I sin hemställan till regeringen i januari begärde Försäkringskassan ett engångsbelopp på 350 miljoner kronor. Dessa pengar skulle täcka till exempel försenade IT-satsningar och ökade kostnader i samband med omställningsarbetet.

Tillsammans går Socialdepartementet och Försäkringskassan igenom dessa kostnader.

Jag tror på Försäkringskassans nya organisation, och jag har fullt förtroende för att Försäkringskassans nya ledning gör allt för att säkerställa en effektiv verksamhet.

Alltsedan den dag jag tillträdde som socialförsäkringsminister har jag arbetat aktivt för att Försäkringskassan på ett effektivt sätt ska kunna uppfylla sina åtaganden.

Ordföranden: Tack för det! Vi går direkt in på själva utfrågningen. Då är ordningen den att det anmälade partiet får ordet i första hand. Det är då Socialdemokraterna.

Billy Gustafsson (s): Jag har ett antal frågor. Jag har lagt mig vinn om att det ska handla om frågeställningar och bedömningar som vi inte redan har fått svar på. Vi har ju ett mycket omfattande underlag.

Men innan jag tar de frågorna tror jag det finns en poäng i om vi kan hitta vad vi är överens om, vad vi utgår från.

Först och främst ska jag säga att jag när det gäller statsrådets inledning instämmer i beskrivningen av vikten av Försäkringskassans verksamhet för medborgare men också för samhällsekonomin. 20 procent, sade statsrådet, går till den privata konsumtionen, av det som Försäkringskassans transfereringssystem leder till.

Där har vi samma syn och samma bedömning, när det gäller vikten av Försäkringskassan.

Nu gäller det emellertid den här granskningen. Jag uppfattade detta i inledningen men vill bara, så att säga, ha en bas att utgå från. Det som hände på Försäkringskassan företrädesvis under sommaren och senare delen av 2008 var oacceptabelt ur medborgarperspektiv, ur samhällsperspektiv, ur effektivitetssynpunkt. Jag vill bara stämma av att vi är överens om att det som skedde på Försäkringskassan 2008 var oacceptabelt.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Det var också precis de ord jag uttryckte i mitt inledningsanförande. Det är oacceptabelt med långa väntetider.

Billy Gustafsson (s): Då tackar jag för det och går vidare. Av det utredningsunderlag som vi har här är det från oktober 2006 fram till början av 2008 åtminstone vid fyra tillfällen som Försäkringskassan har avgett remissyttranden av vilka man kan läsa ut att kassan var mycket tveksam till att kunna klara av de planerade förändringar som man yttrade sig över. Jag kan inte se det på något annat sätt än att det inte saknades signaler om att de planerade åtgärderna riskerade att leda till menliga följder för verksamheten inom Försäkringskassan.

Då blir min fråga: Varför togs inte de signalerna på ett större allvar än vad som uppenbarligen skedde?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Det var precis det som gjordes. Remissen var med anledning av departementspromemorian. Sedan hade Försäkringskassan och Socialdepartementet en intensiv dialog under våren. Vi senarelade reformer, både till den 1 oktober 2008 och till den 1 januari 2009. Vi gjorde också förtydliganden. Dessutom fick Försäkringskassan mer pengar än vad man har äskat för sjukförsäkringsreformen och för informationen. Man hade äskat 240 miljoner kronor för 2008 och 2009. Man fick 250, så man fick mer pengar än vad man äskade för att genomföra reformerna. Detta var i nära dialog med Socialdepartementet.

Billy Gustafsson (s): Jag ska strax återkomma till penningtilldelning och summor upp och ned. Det som statsrådet sade nu har vi fått från Regeringskansliet i en promemoria från den 31 mars i år. Regeringen gjorde en del smärre justeringar, som statsrådet nu beskrev. Det måste man väl då tolka som att regeringen gjorde en bedömning att här fanns det risker för verksamheten. Men uppenbarligen var de förändringar som gjordes inte tillräckliga utifrån att vi är överens ingångsvis om att det var oacceptabelt hur verksamheten blev 2008.

Då ställer man sig frågan: På vilket sätt försäkrade sig statsrådet och regeringen om att verksamheten kunde bedrivas på ett acceptabelt sätt?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): En myndighet som Försäkringskassan måste vara medveten om nödvändiga reformer. När jag tillträdde som minister hade 550 000 personer förtidspension eller sjukersättning. Över 200 000 hade långa sjukskrivningar. Det var nödvändigt att presentera reformer som gav dessa personer hjälp och stöd i tid och en kraftfull rehabilitering.

Det måste ligga i den myndighetens intresse att åstadkomma reformer som ger hjälp och stöd när det fanns sådana brister. Men vad både Statskontoret och JO i sina utvärderingar och rapporter säger är att det var omorganisationen som gjorde att det blev produktionsstörningar.

Billy Gustafsson (s): Om vi går tillbaka till pengar förekommer det en mängd olika uppgifter i det här utredningsmaterialet om olika anslagsnivåer, tilläggsanslag med mera. Jag vet inte om ni andra tycker att det är väldigt lätt att se helheten och kunna följa allt. Jag tycker att det finns problem med att få en korrekt helhetsbild. Det används begrepp som

utökade resurser, tilläggsanslag, kompenserats och liknande, men det framgår nästan aldrig från vilken nivå man utgår när man använder begreppen utökningar, tillägg, kompensationer med mera.

När jag tittar på interpellationsdebatter som har varit i riksdagen och som statsrådet har haft har statsrådet uttryckt just det som vi har hört här alldeles nyss, nämligen att det har skett tillskott till Försäkringskassan. Då fick jag syn på ST:s medlemstidning. ST är den fackliga organisationen på Försäkringskassan. I en artikel där fanns det en uppgift om att statsrådet har medgett att Försäkringskassan inte fått ett verkligt tillskott på 1,2 miljarder utan att den uppgiften när statsrådet använder den var att se i förhållande till vad Socialdemokraterna tänkte anslå.

Jag vill då fråga: Är uppgiften om att statsrådet har använt argumentet om 1,2 miljarder korrekt återgiven i den tidning som jag återopade nu?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Frågeställaren har följt mina debatter i kammaren. Jag har haft debatter mot oppositionen. Det är i det sammanhanget jag har poängterat 1,2 miljarder kronor i förhållande till den budget som Socialdemokraterna hade planerat framledes.

Vi har alltså givit Försäkringskassan 700 miljoner kronor extra i tilläggsbudgeten 2007, och vi har givit Försäkringskassan 250 miljoner kronor extra både 2008 och inför 2009. De pengarna är mer än vad Försäkringskassan har äskat.

Billy Gustafsson (s): Då har jag förstått att det här var korrekt återgivet i tidningen. Då går jag in på Statskontorets delrapport nr 4. Man skriver att en del i förklaringen till de omfattande produktionsstörningarna på Försäkringskassan var ett minskat förvaltningsanslag som under åren 2007 och 2008 ledde till en kraftig reduktion av personalstyrkan. Ca 3 000 årsarbetare har lämnat Försäkringskassan under de senaste två åren. Det skriver alltså Statskontoret i sin delrapport 4.

Då undrar jag: Delar statsrådet Statskontorets uppfattning i denna del?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Som jag sade i mitt inledningsanförande menade man när utredningen Georg överlämnade sin utredning till den inkommande generaldirektören att det fanns en effektiviseringspotential på 20 procent 2006. När jag tillträdde som minister fanns det också ett underlag från våren 2006, där Försäkringskassan menade att man ansåg sig behöva göra en kompetensväxling, som man uttryckte det. Det var ett behov av uppsägningar, men det var också ett behov av att tillsätta ny kompetens. Jag kan bara meddela att det är en stor del av personalen som har bytt arbetsuppgifter eller som är nyrekryterad.

Billy Gustafsson (s): Att det sker en naturlig personalrörlighet är väl allom bekant, men Statskontoret använde begreppet kraftig reduktion av personalstyrkan. Det måste väl ändå läsas som att det inte var plus och minus som tog ut varandra.

Jag följer upp den här frågan ändå. Vilken är statsrådets bedömning? Vilken påverkan och betydelse kan det ha att 3 000 årsarbetare försvinner från en myndighet där jag tror att man har haft något mellan 15 000 och 16 000 att utgå från? Jag tror att man är nere någonstans mellan 12 000 och 13 000 nu.

Har det här, enligt statsrådets uppfattning, någon betydelse för möjligheten att bedriva verksamheten på ett bra och effektivt sätt?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag tror att vi kan vara överens om att Försäkringskassan har en styrelse med fullt eget ansvar. Dess generaldirektör har att arbeta utifrån de direktiv och riktlinjer som styrelsen sätter upp. Det är styrelsen och Försäkringskassans ledning som själv avgör hur arbetet på bästa sätt ska bedrivas för att vara rättssäkert, ha medborgarfokus, se till att arbetsmiljön är god och att medborgarna får den ersättning de kan förvänta sig i tid. Det är naturligtvis en sak för dess styrelse att bedöma hur verksamheten ska bedrivas.

Billy Gustafsson (s): Jag ska strax återkomma till ansvarsfrågan, men jag måste tolka svaret som att det inte har någon betydelse att en myndighet går från drygt 15 000 årsarbetare ned till drygt 12 000.

Jag skulle vilja fråga om de löpande kontakterna mellan statsrådet och Försäkringskassan. I promemorian från den 18 mars som vi har fått från Regeringskansliet beskriver regeringen på ett naturligt sätt att man följer verksamheten via årsredovisningar, budgetunderlag, prognosrapporter med mera. Man lägger till att det har varit en löpande dialog mellan kassans styrelse och generaldirektör och statsrådet.

Min första fråga i det avseendet är: Finns det någon dokumentation från de träffarna i form av protokoll, minnesanteckningar eller liknande?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag kan börja med att ta upp den första delen av frågeställningen, nämligen om antalet personal. När den nya Försäkringskassan bildades 2005 antogs en plan för omorganisationen. Denna skulle gå i mål 2008. När Försäkringskassans styrelse och dess ledning såg att man inte klarade av detta beslutade man själv i mars 2007 om att snabba upp omorganisationen. Enligt min mening har det skett en för snabb uppstramning av denna organisationsförändring. Den har gått på för kort tid, och Försäkringskassan har inte rapporterat till regeringen om de ekonomiska konsekvenserna av denna uppstramning som jag inte anser har varit tillräckligt genomtänkt.

När det gäller löpande dialoger finns det naturligtvis båda delar. Det finns en informell diskussion när det gäller Försäkringskassans ledning, men det finns i första hand en myndighetsdialog där vi för minnesanteckningar.

Billy Gustafsson (s): Jag har bara någon ytterligare fråga men först en kommentar om omorganisationer. Jag tror att vi kan vara överens om att för den oinsatte kan det vara lite svårt att hänga med. Det är två typer av omorganisationer vi pratar om. Den ena är förstatligandet av Försäkrings-

kassan som skedde den 1 januari 2005, som statsrådet tog upp i inledningen. Den andra är den interna omorganisationen som skedde under 2008. Jag antar att vi kan vara överens om att det är två olika typer av omorganisationer som berörs.

Men vi går tillbaka till de löpande kontakterna. Kom de aldrig upp under de löpande kontakterna under 2008 de oerhörda problem som kassan fick och som ledde till mer eller mindre kaos i verksamheten? Kom det aldrig upp i de här diskussionerna? Och är det möjligt att få ta del av de minnesanteckningar som finns från åtminstone några av de här träffarna?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Vad som kom upp över huvud taget var det som jag också sade. Den 30 oktober 2008 meddelade Försäkringskassan att det var tufft med omorganisationen för 2008 men att det sedan under 2009 bara skulle vara finjusteringar, som man sade. Däremot när det gäller budgeten sade man att man saknade 135 miljoner kronor – det är 2 procent – inför 2009. 135 miljoner kronor är mycket pengar, men i förhållande till deras administrationskostnader är det trots allt en ganska ringa post.

När vi då bad Försäkringskassan att inkomma i december med en uppföljning och en prognos för vad som gällde blev det försenat på grund av att generaldirektören avgick i stort sett dagen efter att denna rapport skulle vara inne. Därför blev det försenat till den 21 januari 2009, eftersom styrelsen och den nya generaldirektören fick en möjlighet att sätta sig in i situationen på Försäkringskassan. Det var den rapporteringen vi fick den 21 januari 2009 att det fattades drygt 900 miljoner kronor. Men någon annan siffra än denna framkom inte. Det var den 30 oktober som det för första gången framkom att det saknades 135 miljoner kronor men att förändringsprocessen pågick. Det var tufft, men den skulle slutföras under 2008.

Billy Gustafsson (s): Mycket kort bara: Kom det aldrig upp någonting innan oktober månad om det kaos som de allra flesta av oss kände till via medierna? Kom det aldrig upp i de diskussioner ni hade löpande med varandra?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Vi har minnesanteckningar från den 18 juni 2008, där Curt Malmberg meddelar att resultatet för 2008 är något sämre på grund av att det uppstår vissa störningar med anledning av omorganisation och förnyelse. Men en budgetprognos på detta, det vill säga 135 miljoner, kommer inte upp förrän i oktober. Och vi fick inga rapporteringar eller någon underhandsinformation om detta innan dess. Jag vill påpeka att det hade heller inte styrelsen.

Margareta Cederfelt (m): Fru ordförande! Precis som ministern har sagt och Billy Gustafsson tidigare nämnde har det varit en omfattande korrespondens mellan socialförsäkringsministern och konstitutionsutskottet. Det är inte så egendomligt med tanke på att Försäkringskassans budget är väldigt stor med sina 450 miljarder kronor per år och 60 miljoner utbetalningar under ett år.

Det är en omfattande verksamhet.

Utifrån detta perspektiv och perspektivet att det är så viktigt för den enskilde individen att utbetalningar sker korrekt och i tid har jag några frågor som jag gärna vill ställa till ministern. Dessa bottnar i de frågor som finns i anmälan om åtgärder som har vidtagits efter det att den nuvarande situationen har blivit känd. Det är viktigt att säkerställa att det finns en fungerande försäkringskassa i framtiden, precis som framhålls i anmälan.

Därför undrar jag vilken information ministern erhållit från Försäkringskassans ledning under den pågående förändringsprocessen, som har varit väldigt lång. Den bottnar i beslut från 2003 och pågår fortfarande till viss del. Jag undrar också vilka åtgärder som regeringen har vidtagit med anledning av den information som Försäkringskassans ledning har delgivit ministern.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag kan instämma med Margareta Cederfelt och säga att Försäkringskassans kärnuppgift, att betala ut en vettig ersättning till rätt person i rätt tid, är den viktigaste uppgift som Försäkringskassan har. Det gör att det ska finnas en stor trovärdighet med trygghet för medborgarna att veta att man får sina pengar i tid.

Självklart har det varit viktigt att följa förändringsprocessen och förändringsarbetet inom Försäkringskassan. Försäkringskassan har också haft att rapportera mellan 2005 och 2007 två gånger om året till regeringen om förändringsarbetet. Man har också fått en förlängd rapportering med tre gånger om året, från 2008 till 2011, om hur förändringsarbetet pågår. Samtidigt har Statskontoret haft uppgiften från 2005 till 2008 att följa just förändringsarbetet, och de har fått en förlängning. Regeringen har beslutat att inrätta ett institut för tillsyn över socialförsäkringen den 1 juli i år. Det är viktigt att vi får denna nya myndighet, som har tillsyn över socialförsäkringen, på plats.

Naturligtvis finns det också anslagsrapporteringar, och många andra, både JO och Riksrevisionen, har följt förändringsarbetet.

Samtidigt vill jag säga att Försäkringskassan är allra mest angelägen själv om att se till att dess verksamhet fungerar på ett bra sätt. Därför har Försäkringskassans personal gjort ett enastående arbete under hösten, och jag kan konstatera att handläggningstiderna blir kortare och kortare enligt den senaste rapporteringen från mars för i stort sett alla slags ärenden. Det är jag naturligtvis tacksam för. Man lägger ett väldigt stort arbete på det.

Margareta Cederfelt (m): Tack för det svaret. Jag har ytterligare en fråga, och den anspelar just på handläggningstiderna. När anmälan gjordes sommaren 2008 förekom i debatten också en diskussion om att det fanns sådana som hade väntat upp mot sex månader från anmälan och handläggning till beslut. De är naturligtvis en väldigt lång tid för den enskilde individen. Jag undrar om detta stämmer.

Jag undrar också hur lång tid den uppstånds situationen har pågått och förstås vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att den tid som personer får vänta ska förkortas så att den stipulerade eller angivna förväntade tiden för handläggning om 30 dagar ska kunna uppfyllas. Det är faktiskt målet.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Vi är helt överens om att handläggningstiderna i somras var alldeles för långa. Man fick vänta på sin ersättning, och det är självklart inte rätt och riktigt.

Jag kan också konstatera att både Statskontoret och JO säger att det var omorganisationen och en viss planeringsmiss som gjorde att det blev så. Jag vet att Försäkringskassan är väl medveten om att det gäller att titta över detta noga igen så att det inte upprepas.

När det gäller sjukpenningen i augusti var det bara 53 procent som fick sin ersättning inom 30 dagar, men nu är man uppe i 91 procent. Det finns alltid några procent där man behöver kompletteringar, det kan vara fel i ifyllda formulär och så vidare. Men självklart är man inte nöjd utan fortsätter att arbeta med handläggningstiderna. Man kan också konstatera att 2005 var siffran 71 procent. Då tycker jag att 91 procent framstår som ganska bra i alla fall.

När det gäller den tillfälliga föräldrapenningen var man nere vid 58 procent i somras men är nu uppe vid 73 procent. Det är bra med tanke på att man ska lära sig att skriva nya intyg. Det har varit problem men infasningen av vab-intygen i fråga om den tillfälliga föräldrapenningen.

Margareta Cederfelt (m): Det har gått sex månader nu sedan sommaren 2008. Hur bedömer ministern att den utveckling som finns på Försäkringskassan ska kunna fortgå i rätt riktning? Jag undrar också hur ministern kommer att säkerställa att den pågående positiva utvecklingen ska fortgå just i perspektivet att enskilda individer har rätt att ställa krav på Försäkringskassan att utbetalningar görs i tid och att det är korrekta utbetalningar. Det är väldigt bra siffror som redovisas, men det måste bli ännu bättre.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Vi ska aldrig vara nöjda. Försäkringskassan har nu fått 600 miljoner kronor i enlighet med vad man har äskat från regeringen. Försäkringskassan såg det behovet, man fick de pengarna och därmed bör också servicen kunna säkerställas. Därutöver vill jag säga att i regleringsbrevet för Försäkringskassan påtalar regeringen alltid rättssäkerheten gentemot medborgarna som ställer krav på att få sin ersättning. Dessutom inrättar regeringen den nya myndigheten den 1 juli som ska garantera effektivitet och rättssäkerhet för medborgarna.

Dessutom har vi, som jag sade inledningsvis, uppdragit åt Försäkringskassan att inkomma med ett serviceåtagande så att man klart som medborgare kan se vad man har att förvänta sig. När ska jag få min ersättning? Hur blir tillgängligheten och kontakterna med Försäkringskassan? Det kommer att redovisas under våren.

Margareta Cederfelt (m): Jag har en avslutande fråga, och den handlar om hur ministern kommer att följa upp att det pågående positiva utvecklingsarbetet fortsätter. Ministern nämnde att det finns regleringsbrev och att det inrättas en myndighet, men det är också viktigt att det finns rutiner för en kontinuerlig uppföljning just för att få korrekt information och kunna följa hur utvecklingen går. Jag vill förvissa mig om att det finns ett arbete för att säkerställa korrekta rutiner.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): I den rapport som regeringen fick den 21 januari från Försäkringskassan där man redogjorde för att man behövde 600 miljoner kronor plus 350 miljoner kronor engångsvis skriver Försäkringskassan att det har varit bristande styrning och ledning, man har tagit en stor risk. Man har inte analyserat och redovisat konsekvenserna.

Jag vill lova Margareta Cederfelt och övriga att det är en lärdom som både Försäkringskassans styrning och ledning har tagit till sig. Vi har därför en mycket tät dialog. Vi träffas varenda vecka och går igenom ekonomin. De har det nya uppdraget att redovisa månadsvis. Jag är övertygad om att Försäkringskassans nya ledning och styrelse tar det här på största allvar. Det är min bestämda uppfattning och de har också mitt förtroende för att de ska åtgärda eventuella brister även framöver.

Stefan Tornberg (c): Jag har i huvudsak fått svar på mina frågor när det gäller regeringens ansvar för situationen i Försäkringskassan. Statsrådet nämner att inte heller Försäkringskassans styrelse hade information förrän i slutet av oktober för den situation som var under sommaren. För mig förefaller det något sent för styrelsen att bli informerad om situationen i oktober. Vad anser statsrådet om det förhållandet? Har det vidtagits några åtgärder för att säkerställa att informationsbytet mellan den verkställande ledningen och styrelsen kommer att fungera på ett bättre sätt i fortsättningen?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag utgår från att Försäkringskassans styrelse själv får avge en korrekt bedömning av hur de har fått information. Men i den dialog som jag har haft med Försäkringskassans styrelse framgår det klart att Försäkringskassans styrelse var lika förvånad som regeringen att man inte fick den här informationen tidigare.

Marianne Berg (v): Trygghet och tilltro ska människorna känna för Försäkringskassan var något som statsrådet inledde med. Jag håller med, men jag undrar om så är fallet.

När det gäller beredningskravet enligt 7 kap. 2 § regeringsformen ska man hämta in synpunkter från berörda myndigheter, organisationer, enskilda och så vidare. Så har det gjorts i det här fallet.

I remissvaren står det tydligt att man nästan vägrade att lyssna på att inte sjösätta den här stora omorganisationen nu utan vänta. Varför lyssnade statsrådet inte på Försäkringskassans remissvar? De borde vara de som bäst kände till läget. Man tog ingen hänsyn till det. Varför?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag ska bara se att vi talar om samma sak. Remissvaret var med anledning av departementsskrivelsen. Efter det att remissvaren kom in på departementsskrivelsen tog regeringen klart hänsyn till Försäkringskassans remissvar när det gäller tiden för införandet. Försäkringskassan skriver i sitt svar att man stöder reformerna, det ger en stabilitet åt verksamheten och man tycker att det är bra med en arbetslinje. Själva reformen stöddes av Försäkringskassan.

Sedan handlade det om tiden för genomförandet, och vi lyssnade. Vi hade en intensiv dialog under hela våren. Vi senarelade reformen med ett halvår på de sjukfall som var före den 1 juli 2008. När det gäller ansökan om den förlängda föräldrapenningen senarelade vi det till den 1 oktober. Dessutom gjorde vi klargöranden på många punkter.

Jag håller inte med frågeställaren om att vi inte tog hänsyn. Det var en tät dialog, och vi agerade i samråd med Försäkringskassan.

Marianne Berg (v): Man tog upp i remissvaren att det kunde bli en kaosliknande situation. Det blev det faktiskt också.

Men det är inte bara pengar, som har tagits upp här, som skapar förutsättningarna för att det ska fungera bra, utan det handlar också om utbildning av personal. Hur gavs det tid för utbildning av personal på Försäkringskassan?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): De extra resurserna på 700 miljoner kronor och sedan ytterligare 250 och 250 miljoner kronor var till stöd för reformerna och förändringsprocessen. Sedan är det ett uppdrag åt Försäkringskassans ledning och dess styrelse att se till att personalen är väl rustad inför reformerna. Som jag sade hade man tid på sig för genomförandet.

När det gäller en kaosliknande situation vet jag inte om jag håller med frågeställaren. Jag tycker att Försäkringskassan har arbetat intensivt, och i dag är man verkligen där. Statskontoret skriver också: Försäkringskassan är på rätt väg. Det har hänt väldigt mycket positivt. Det ser vi på handläggningstiderna.

Jag kan konstatera att enligt Statskontoret är det omorganisationen som är orsaken till produktionsstörningarna under 2008. Även Justitieombudsmannen anser att Försäkringskassan underskattade svårigheterna vid genomförandet. Båda de här granskarna säger att Försäkringskassan nu är på rätt väg.

Jag tycker att Försäkringskassan stundtals har fått oförtjänt dåligt rykte.

Mikael Johansson (mp): Vem är det egentligen som bär ansvaret för det strul som var på Försäkringskassan förra sommaren? Vi har hört om vad Statskontoret tycker om saken och så vidare, men vem är det enligt statsrådets mening som har det yttersta ansvaret för den situation som var med allt detta strul för folk?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): När det gäller verksamheten är det Försäkringskassans styrelse och dess generaldirektör som utifrån regleringsbrev, budget och så vidare har att se till att verksamheten fungerar. Men självklart är jag ytterst ansvarig.

Mikael Johansson (mp): "Ytterst ansvarig", säger statsrådet. Tänker statsrådet på att regeringen har tillsatt GD, generaldirektören, eller har statsrådet en roll att spela även i de dagliga rutinerna?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag tror att frågeställaren vet att det finns någonting som heter ministerstyre. Jag har att styra en myndighet med regleringsbrev, med uppdrag och med budget. Sedan har jag också att följa och utvärdera.

När Försäkringskassan meddelar att situationen med förändringsorganisationen är strulig men kommer att ordna sig under 2008 samt att det fattas 135 miljoner kronor och jag ber att man återkommer med en plan för detta och detta inte inkommer förrän i januari 2009 och jag i den planen ser att Försäkringskassan vidtar kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med sin situation och kunna garantera medborgarna god tillgänglighet, god service och korta handläggningstider, så är jag fullt belåten med det.

Helena Bargholtz (fp): Statsrådet nämnde ministerstyre. Det är naturligtvis en väldigt svår gränsdragning mellan vad som ligger i statsrådets ansvar för de här frågorna och att inte gå in på ministerstyre.

Jag tänkte vara lite nyfiken och fråga om det är någon åtgärd som statsrådet kände att hon avstod ifrån för att inte anklagas för ministerstyre.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag har inget exempel att lämna. Däremot är det, tycker jag för min del, ibland svårt att inför medborgarna beskriva skillnaden mellan min roll och en myndighet med en styrelse med fullt eget ansvar och en generaldirektör som jobbar utifrån de policyer som den styrelsen beskriver och den dagliga verksamheten.

Helena Bargholtz (fp): Jag instämmer. Jag tycker att det ibland är svårt också för oss politiker att kunna se var gränsdragningen går.

Billy Gustafsson (s): Jag har bara några korta frågor till. Jag går tillbaka till min senaste fråga som handlade om kommunikationen mellan Försäkringskassan och statsrådet. Om jag fattade svaret rätt hade generaldirektören Malmborg någon form av rapportering i juni 2008. Av hur statsrådet beskrev den rapporten lät det inte särskilt alarmerande, det måste man medge. Jag uppfattade sedan att nästa kontakt var i oktober 2008.

Då blir jag lite förvånad. Jag som inte har några kontakter, varken med Försäkringskassan eller med departementet, var via medierna tämligen väl underrättad om att situationen på Försäkringskassan var långt ifrån tillfredsställande sommaren 2008. Då kan man ställa sig frågan: Fungerar inte mediernas rapportering så att statsrådet och departementet reagerar och

säger att oj, vi har visserligen inte fått någon rapport om detta, men det som sker verkar faktiskt väldigt orimligt, och därmed tar ett initiativ och ställer frågor?

Uppenbarligen ställdes ingen sådan fråga. Kände man alltså inte till det som de allra flesta av oss i samhället i övrigt faktiskt kände till via medierna?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Det var precis det som gjordes också. Det var en tät dialog inte minst mellan tjänstemännen på Försäkringskassan och Socialdepartementet.

Det som står i medierna kan jag tänka mig var den förhandsrapport som kom från Statskontoret i januari 2009 som kom ut i medierna i december. Det var ungefär samtidigt som vi hade bett Försäkringskassan att inkomma med kompletterande uppgifter.

Samtidigt sade man hela tiden att 2008 blir ett tufft år, men vi klarar det inom befintliga ramar. Förändringsarbetet är också tufft, som man sade – man använder de orden i skrivningarna – men det ska vara genomfört 2008. Sedan är det, som det också står, mindre justeringar inför 2009.

Den rapporteringen har jag att förlita mig på. Men samtidigt fanns det alltså underhandsdiskussioner och information där vi sade att vi inte är nöjda med hur det ser ut med handläggningstiderna, och vi frågade också Försäkringskassan vad de ämnade göra. Vi fick ett godtagbart svar om att man arbetade intensivt med detta.

Billy Gustafsson (s): Då har jag två frågor kvar. Jag anknyter lite grann till det Mikael tog upp tidigare om ansvarsfrågan. Det blev ett visst missförstånd där. Jag menar att ansvaret för ministern inte är i det dagliga, men däremot är väl ministern ansvarig för att myndigheten har en kompetent ledning, eller var ligger ansvaret för att vi har kompetenta ledningar för våra myndigheter? Vem har det ansvaret?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Som minister har jag ansvaret att ge Försäkringskassan och myndigheten förutsättningar för att de ska kunna bedriva verksamheten på ett bra och riktigt sätt. Jag bedömer också att jag har gett dessa förutsättningar för att bedriva verksamheten. Sedan är det upp till styrelsen och dess ledning att genomföra verksamheten på ett bra och riktigt sätt.

Billy Gustafsson (s): Så i ansvarsfrågan har ministern uppenbarligen inte någon uppfattning? Men vem är ansvarig för att vi har kompetenta ledningar för våra myndigheter? Någon måste rimligen ha det ansvaret.

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Som jag sade i mitt inledningsanförande har jag naturligtvis det yttersta ansvaret.

Billy Gustafsson (s): Då har jag bara en fråga kvar. Vi var inledningsvis överens om att det var oacceptabelt hur verksamheten bedrevs på Försäkringskassan sommaren 2008, oavsett om jag använder ordet ”kaos”. Finns det något som statsrådet i dag, med facit i hand, känner att hon borde ha gjort annorlunda för att undvika detta?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Jag kan konstatera att den organisationsplan som lades fast och som planerades våren 2006 gjordes precis så. Jag är överens med Statskontoret och JO om att den organisationsförändringen har skett på ett, tycker jag, för optimistiskt sätt när man beslöt att snabba upp omorganisationen för att hålla fast vid målplanen 2008 som hade beskrivits 2005. Det är dock en fråga för verksamheten och dess styrelse.

Självklart är dock en tät dialog, en öppenhet och ett förtroendefullt samtal mellan Försäkringskassan och regeringen av yttersta vikt. Jag har stort förtroende för den nya ledningen, och Försäkringskassan och har också en väldigt bra diskussion och dialog med Försäkringskassans styrelse.

Margareta Cederfelt (m): Med anledning av ministrarnas sista kommentar har jag inga ytterligare frågor.

Morgan Johansson (s): Av statsrådets föredragning förstår man att hennes upplägg i dag är att försöka lägga så mycket skuld som möjligt på Försäkringskassan. Ändå ser man när man går igenom texterna och det underlag som vi har att Försäkringskassan framstår som en väldigt lojal men också väldigt stressad myndighet. De gör det regeringen säger åt dem att göra, trots krympande resurser, färre anställda och fler och fler uppgifter, till en punkt där det uppenbarligen inte går längre.

3 000 personer lämnar Försäkringskassan på två år, och nya uppgifter läggs hela tiden på dem. När man går igenom och läser de fyra remissvaren ser man att Försäkringskassan ropar på hjälp. Det gör inte myndigheter i så starka ordalag, men när man läser mellan raderna förstår man att det är det som det handlar om.

När det till exempel gäller att man ska ställa om a-kassan, förslaget i oktober 2006, säger Försäkringskassan: Vi klarar inte av att till den 1 januari 2007 genomföra de föreslagna regeländringarna. De kommer att få stora konsekvenser.

När man lite senare, 2007, får en ny promemoria som handlar om missbruk av tillfällig föräldrapenning säger man: Vi klarar inte av det här utan ett resurstillskott på åtminstone 100 miljoner kronor.

Då ger ni Försäkringskassan 15 miljoner kronor.

Lite längre fram 2007 – när man ska inrätta jämställdhetsbonusen – säger Försäkringskassan i remissvaren: Vi hinner inte med det här till den 1 juli 2008, och vi behöver 43 miljoner kronor per år och 26 miljoner i en engångsförstärkning för detta.

Regeringen ger dem 6 miljoner kronor för att genomföra detta.

När det gäller rehabiliteringskedjan säger Försäkringskassan: Vi klarar inte av det här till den 1 juli 2008. Det kommer att vara väldigt svårt för oss. Det krävs en grundlig utredning för att klara av detta, och vi vågar inte föreslå när det i stället ska träda i kraft.

Då ger ni dem ett halvår till – varsågod, klara av detta!

Vi har alla dessa varningar, remissvar på remissvar, som sedan utlöstes i krisen under förra året. Min fråga är: Kunde statsrådet verkligen inte med denna bakgrund ha räknat ut vad som skulle hända, och kunde hon då inte se till att regeringen agerade annorlunda?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Lojalitet är inte detsamma som att inte ge god information. Jag anser att en myndighets lojalitet också innefattar att man ger dess styrelse och regeringen den nödvändiga informationen om det är så att man vill att regeringen ska agera och på något sätt sätta till resurser.

De signalerna fick inte regeringen från Försäkringskassan. Man kan kalla det lojalitet. Man kan också kalla det för att underlåta att ge en bedömning.

När jag läser Försäkringskassans egen årsredovisning, när jag tar del av Statskontorets redovisning och när jag tar del av Justitieombudsmannens redovisning kan jag konstatera att det är omorganisationen och förändringstakten i den som man menar är avgörande för problemet med Försäkringskassan.

Regeringen har tillskjutit 700 miljoner kronor vid ett tillfälle 2007, och man fick föra det med sig över till 2008. Man fick 250 miljoner kronor för 2008 och 250 miljoner kronor för 2009. Det är mer pengar än vad Försäkringskassan äskade.

Detta är viktigt. De siffror Morgan Johansson nämner när det gäller jämställdhetsbonusen är pengar Försäkringskassan bedömde skulle behövas om jämställdhetsbonusen var fullt utbyggd enligt det antal man prognostiserade.

Nu är den inte alls utbyggd i det antal som man prognostiserade i de 43 miljoner kronorna för administration, utan utifrån det antal som jämställdhetsbonusen i dag omfattar kostar den faktiskt 6 miljoner kronor i administration.

Morgan Johansson (s): Men den sammantagna bilden blir ändå den att Försäkringskassan gång på gång säger att de här nya sakerna som ni lägger på oss klarar vi inte inom ramen för den gällande organisationen. Det är det som är innebörden.

Då säger statsrådet att man måste kunna ställa krav på att vi får information om när saker och ting inte fungerar. Men det är ju precis det som dessa remissvar innehåller! De innehåller den här informationen: Vi klarar inte detta inom ramen för den gällande organisationen.

Min fråga som jag inte fick något svar på var: Kunde inte statsrådet ha räknat ut hur det skulle gå lite tidigare?

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Enligt Statskontorets redovisning kostade omorganisationen 700 miljoner kronor på två år.

När det gäller reformerna fick också Försäkringskassan pengar för att genomföra dem.

Ordföranden: Är det någon ytterligare som önskar ordet i denna utfrågning? Det verkar inte så.

Då framför jag ett tack från utskottets sida för statsrådets närvaro här i dag och ajournerar sammanträdet för att återuppta det om en liten stund igen, i riksdagshuset.